

HCCH

Connecter Protéger Coopérer Depuis 1893
Connecting Protecting Cooperating Since 1893

PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA PRO POUŽITÍ
HAAGSKÉ ÚMLUVY ZE DNE 19. ŘÍJNA 1996 O
PRAVOMOCI ORGÁNŮ, POUŽITELNÉM PRÁVU,
UZNÁVÁNÍ, VÝKONU A SPOLUPRÁCI VE
VĚCECH RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI A
OPATŘENÍ K OCHRANĚ DĚTÍ

DS-02-18-940-CS-N

**PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA PRO POUŽITÍ HAAGSKÉ ÚMLUVY
ZE DNE 19. ŘÍJNA 1996 O PRAVOMOCI ORGÁNŮ, POUŽITELNÉM PRÁVU,
UZNÁVÁNÍ, VÝKONU A SPOLUPRÁCI VE VĚCECH RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI
A OPATŘENÍ K OCHRANĚ DĚTÍ**

Vydala

**Haagská konference o mezinárodním právu soukromém
Stálý úřad**

Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Nizozemsko

Telefon: +31 70 363 3303

Fax: +31 70 360 4867

E-mail: secretariat@hcch.net

Internetové stránky: www.hcch.net

© Haagská konference o mezinárodním právu soukromém 2018

Všechna práva vyhrazena. Bez písemného souhlasu držitele autorských práv nesmí být žádná část této publikace reprodukována, uložena v systému pro vyhledávání informací ani žádným způsobem a žádnými prostředky, včetně kopírování nebo nahrávání, šířena.

Grafická úprava publikace „Praktická příručka pro použití úmluvy o ochraně dětí z roku 1996“, její překlad do všech úředních jazyků Evropské unie (s výjimkou angličtiny, francouzštiny a španělštiny) a následná distribuce byly provedeny s přispěním Evropské komise / GŘ pro spravedlnost.

Oficiální znění této publikace jsou k dispozici v angličtině a francouzštině na internetových stránkách Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (<www.hcch.net>). Překlady této publikace do jiných jazyků (s výjimkou španělštiny) nebyly revidovány Stálým úřadem Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.

ISBN 978-92-79-90820-0

Vytištěno v Belgii

Obsah

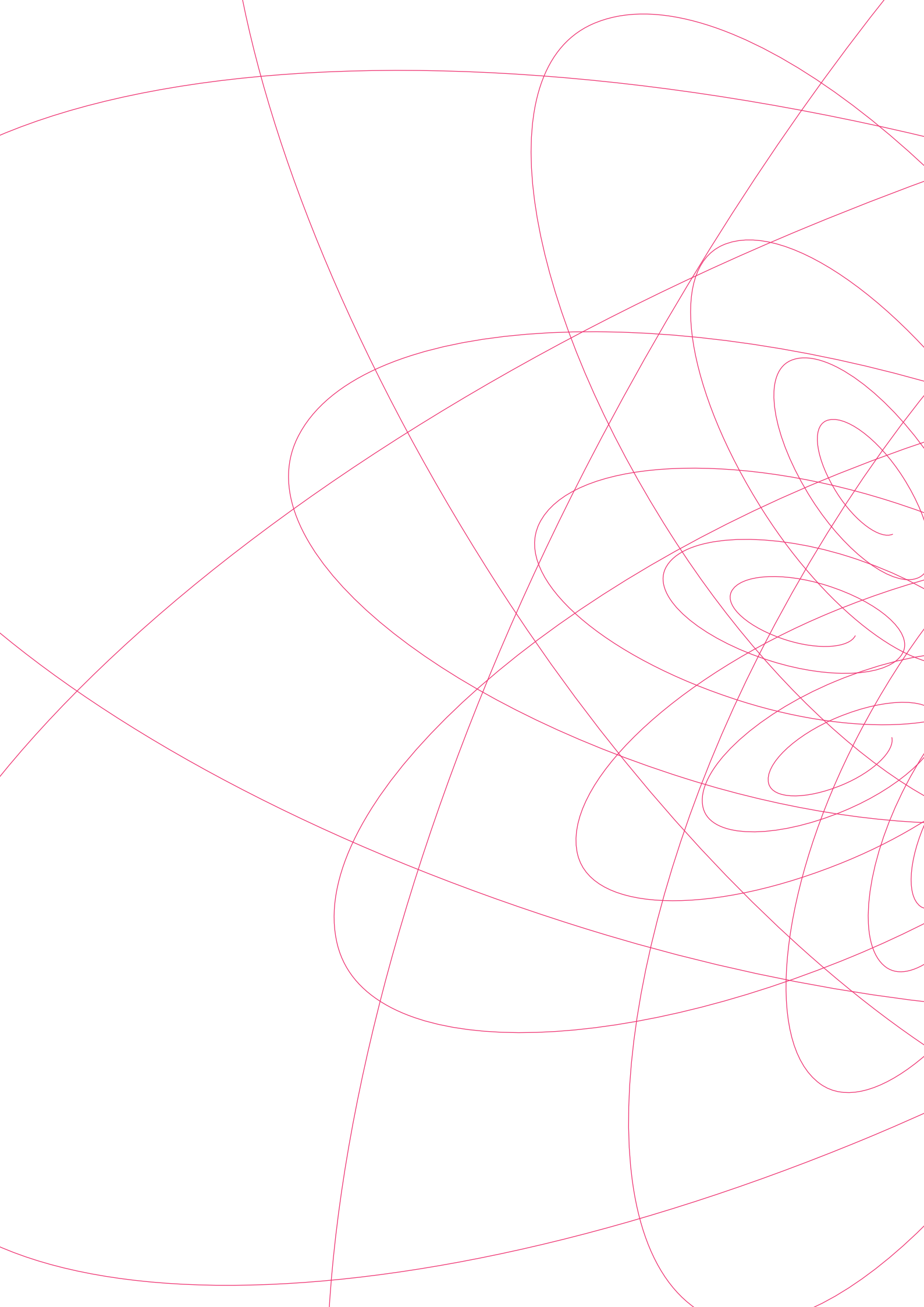
1. ÚVOD	9
2. CÍLE ÚMLUVY Z ROKU 1996	15
A. Preambule úmluvy z roku 1996	17
B. Konkrétní cíle úmluvy z roku 1996	17
3. OBLAST PŮSOBNOSTI	19
A. Ve kterých státech a od kterého dne se úmluva z roku 1996 použije?.....	21
B. Na které děti se úmluva z roku 1996 vztahuje?	25
C. Kterými záležitostmi se úmluva z roku 1996 zabývá?	26
a) Přiznání, výkon, zrušení nebo omezení rodičovské zodpovědnosti, jakož i její delegování.....	26
b) Právo péče o dítě včetně práv týkajících se péče o osobu dítěte, a zejména právo na určení místa bydliště dítěte, jakož i právo návštěv včetně práva vzít si dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho bydliště	27
c) Poručnictví, opatrovnictví a obdobné instituce	28
d) Jmenování a funkce osoby nebo orgánu majících na starosti osobu nebo majetek dítěte, zastupujících dítě nebo pomáhajících mu	28
e) Umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce	28
f) Dohled státního orgánu na péči o dítě osobou, která o dítě pečuje	29
g) Správa a ochrana majetku dítěte nebo dispozice s ním	29
D. Kterými záležitostmi se úmluva z roku 1996 nezabývá?.....	30
a) Určení nebo popření rodičovství vůči dítěti	30
b) Rozhodnutí o osvojení, případná opatření k osvojení nebo zrušení osvojení nebo jeho prohlášení za neplatné	31
c) Příjmení a jméno dítěte	31
d) Dosažení způsobilosti k právním úkonům	31
e) Výživné	31
f) Správa majetku nebo dědictví	31
g) Sociální zabezpečení	32
h) Veřejná opatření všeobecné povahy v záležitostech týkajících se vzdělávání nebo zdravotnictví.....	32
i) Opatření přijímaná v důsledku trestných činů páchaných dětmi	32
j) Rozhodnutí o právu na azyl a imigraci	33
4. PRAVOMOC PŘIJMOUT OCHRANNÁ OPATŘENÍ	35
A. Kdy mají orgány smluvního státu pravomoc přijmout ochranná opatření?	37
B. Obecné pravidlo: orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte	38
a) Význam pojmu „obvyklé bydliště“	38
b) Co se stane, dojde-li ke změně „obvyklého bydliště“ dítěte?.....	38
C. Výjimky z obecného pravidla	39
a) Děti uprchlíků nebo děti přemístěné do jiných zemí.....	39
b) Děti, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit	40
c) Pravomoc v případech mezinárodních únosů dětí	40
d) Pravomoc v případech, kdy probíhá řízení o rozvodu nebo rozluce rodičů dítěte.....	44

D.	Co se stane, mají-li pravomoc orgány dvou či více smluvních států?	46
5.	PŘENESENÍ PRAVOMOCI	49
A.	Kdy lze pravomoc přijmout ochranná opatření přenést?	51
B.	Jaké podmínky musí být splněny před tím, než může dojít k přenesení pravomoci?	52
C.	Postup přenesení pravomoci	54
D.	Některé praktické aspekty přenesení pravomoci	56
a)	Jak orgán, který chce využít ustanovení o přenesení pravomoci, zjistí, kterému příslušnému orgánu v jiném smluvním státě by měl svou žádost adresovat?	57
b)	Jak by měly orgány komunikovat?	57
c)	Ostatní záležitosti související s přenesením pravomoci, kdy může být užitečná vzájemná komunikace mezi orgány	58
6.	OCHRANNÁ OPATŘENÍ V NALÉHAVÝCH PŘÍPADECH	61
A.	Přijetí nezbytných ochranných opatření v naléhavých případech	63
a)	Kdy je případ „naléhavý“?	63
b)	Co to jsou „nezbytná“ ochranná opatření?	64
c)	Jak dlouho trvají ochranná opatření přijatá podle článku 11?	65
d)	Jaké jiné kroky je třeba učinit k zajištění další ochrany dítěte poté, co smluvní stát přijal opatření podle článku 11?	65
B.	Mají ochranná opatření přijatá podle článku 11 nárok na uznání a výkon podle úmluvy z roku 1996?	66
7.	PROZATÍMNÍ OPATŘENÍ	69
A.	Kdy lze přijmout prozatímní opatření?	71
a)	Co jsou to „prozatímní“ opatření?	72
b)	Jak dlouho trvají prozatímní opatření přijatá podle článku 12?	73
c)	Jaké jiné kroky lze učinit k zajištění další ochrany dítěte poté, co smluvní stát přijal prozatímní opatření podle článku 12?	73
B.	Mají prozatímní opatření přijatá podle článku 12 nárok na uznání a výkon podle úmluvy z roku 1996?	74
8.	ZACHOVÁNÍ PŘIJATÝCH OPATŘENÍ	75
A.	Zůstanou ochranná opatření v platnosti navzdory změně okolností, v jejímž důsledku odpadá důvod, který založil pravomoc?	77
B.	Co představuje „změnu okolností“, na kterou se odkazuje v článku 14?	77
9.	PRÁVO POUŽITELNÉ NA OCHRANNÁ OPATŘENÍ	81
A.	Právo použitelné na ochranná opatření přijatá soudním nebo správním orgánem	83
a)	Jaké právo použijí orgány smluvního státu, které přijímají opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte?	83
b)	Dojde-li ke změně obvyklého bydliště dítěte z jednoho smluvního státu do jiného, jakým právem se řídí „podmínky použití“ ochranného opatření ve státě nového obvyklého bydliště dítěte, bylo-li opatření přijato ve státě dřívějšího obvyklého bydliště dítěte?	84
B.	Právo použitelné na rodičovskou zodpovědnost, pokud nedošlo k zásahu soudního nebo správního orgánu	86
a)	Které právo se vztahuje na přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti, k nimž dojde bez zásahu soudního nebo správního orgánu?	86

b)	Co se stane s přiznáním nebo zánikem rodičovské zodpovědnosti, dojde-li ke změně obvyklého bydliště dítěte?.....	87
c)	Jaké právo se použije na výkon rodičovské zodpovědnosti?.....	88
d)	Úprava nebo odnětí rodičovské zodpovědnosti ochrannými opatřeními přijatými soudními nebo správními orgány	89
C.	Ochrana třetích stran	89
D.	Obecná ustanovení týkající se použitelného práva	90
a)	Použijí se pravidla týkající se použitelného práva i tehdy, není-li právo, na které odkazují, právem smluvního státu?.....	90
b)	Zahrnuje odkaz na právo jiného státu i odkaz na pravidla mezinárodního práva soukromého platná v tomto jiném státě?.....	90
c)	Existují určité okolnosti, za nichž není nutné použít právo, na které odkazují pravidla úmluvy z roku 1996?.....	91
10.	UZNÁNÍ A VÝKON OCHRANNÉHO OPATŘENÍ.....	93
A.	Kdy bude ochranné opatření přijaté v jednom smluvním státě uznáno v jiném smluvním státě?.....	95
B.	Kdy může být uznání ochranného opatření přijatého v jednom smluvním státě v jiném smluvním státě odmítnuto?	96
a)	Opatření bylo přijato orgánem smluvního státu, jehož pravomoc se nezakládala na některém z důvodů uvedených v článcích 5 až 14 úmluvy z roku 1996	96
b)	Opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě dostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožádaného smluvního státu.....	96
c)	Opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, aniž by se osobě, která namítá, že opatření narušuje její rodičovskou zodpovědnost, dostalo příležitosti být slyšen	97
d)	Uznání je zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného smluvního státu, s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte.....	97
e)	Opatření je neslučitelné s pozdějším opatřením přijatým v nesmluvním státě obvyklého bydliště dítěte, pokud toto naposledy uvedené opatření splňuje požadavky pro uznání v dožádaném smluvním státě.....	97
f)	Nebyl dodržen postup podle článku 33.....	97
C.	Jak si může být osoba jistá, že rozhodnutí bude uznáno v jiném smluvním státě? („Předběžné uznání“)	99
D.	Kdy bude ochranné opatření přijaté v jednom smluvním státě vykonáno v jiném smluvním státě?	100
11.	ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY A SPOLUPRÁCE	103
A.	Úloha ústředního orgánu podle úmluvy z roku 1996	105
B.	Určení a zřízení ústředního orgánu	105
C.	Jakou pomoc musí ústřední orgán poskytovat?.....	107
D.	Situace, ve kterých musí orgány spolupracovat/komunikovat	109
a)	Pokud orgán uvažuje o umístění dítěte v cizině.....	109
b)	Poskytování informací v případě, že je dítě vystaveno vážnému nebezpečí a změni bydliště / místo, kde se nachází	110
E.	Konkrétní příklady spolupráce	113
a)	Dožádání jiného smluvního státu o podání zprávy o poměrech dítěte nebo o přijetí opatření na ochranu dítěte	113

b)	Vyžádání informací potřebných pro ochranu dítěte při zvažování přijetí ochranného opatření	113
c)	Žádost o pomoc při provedení ochranných opatření v cizině	114
d)	Vyžádání/poskytnutí pomoci v případech mezinárodního styku/kontaktu	115
e)	Poskytnutí dokumentů uvádějících pravomoci osoby, která má rodičovskou zodpovědnost nebo která odpovídá za ochranu dítěte	115
F.	Předávání osobních údajů a informací orgány	118
G.	Náklady ústředního orgánu / státního orgánu	118
12.	VZTAH MEZI ÚMLUVOU Z ROKU 1996 A OSTATNÍMI NÁSTROJI	119
A.	Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 provádění Haagské úmluvy ze dne 12. června 1902 o úpravě poručnictví nad nezletilými?	121
B.	Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 Haagskou úmluvu ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a rozhodném právu pro ochranu nezletilých?	121
C.	Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 provádění Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?	121
D.	Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 fungování ostatních nástrojů?	122
13.	ZVLÁŠTNÍ TÉMATA.....	123
A.	Mezinárodní únosy dětí.....	125
a)	Jaká je úloha úmluvy z roku 1996 v situacích, kdy je na únos dítěte použitelná Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980?	126
b)	Jaká je úloha úmluvy z roku 1996 v situacích, kdy na únos dítěte není použitelná Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980?	129
B.	Styk/kontakt s dítětem	130
a)	Co je to „právo návštěv“?	130
b)	Mezistátní správní spolupráce ve věcech týkajících se mezinárodního styku/kontaktu s dítětem	131
c)	Předběžné uznání.....	132
d)	Přestěhování do jiného státu	133
e)	Mezinárodní styk/kontakt v případech, kdy je použitelná úmluva z roku 1980 i úmluva z roku 1996.....	134
C.	Pěstounská péče, „kafala“ a umístění do ústavní péče na přeshraničním základě	135
D.	Osvojení	139
E.	Zprostředkování, smířčí iniciativa a obdobné prostředky smírného řešení sporu.....	140
a)	Usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se vztahuje úmluva z roku 1996	140
b)	Zprostředkování v případech mezinárodních únosů dětí	141
c)	Účast dětí při zprostředkování	144
F.	Zvláštní kategorie dětí.....	144
a)	Děti, které jsou uprchlíky, děti, které byly přemístěny do různých zemí, nebo děti bez obvyklého bydliště.....	144
b)	Děti na útěku, opuštěné děti a děti, které se staly oběťmi obchodování s lidmi	146
c)	Děti přemístěné z jednoho státu do jiného za účasti státních orgánů	148
G.	Majetek dítěte	151

H.	Zastupování dětí	152
I.	Hraniční určovatele	154
a)	Obvyklé bydliště	154
b)	Přítomnost	156
c)	Státní příslušnost	156
d)	Podstatný vztah	157
PŘÍLOHA I	Znění Úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí	159
PŘÍLOHA II	Kontrolní seznam pro provedení	175

Úvod

- 1.1 Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996¹ se může stát široce ratifikovaným a používaným nástrojem. Zabývá se velmi širokou škálou záležitostí souvisejících s mezinárodní ochranou dětí. Šíře oblasti působnosti úmluvy proto zajišťuje její všeobecný význam. Úmluva reaguje rovněž na skutečnou a doloženou globální potřebu lepšího mezinárodního rámce ve vztahu k přeshraničním záležitostem souvisejícím s ochranou dětí. Stálý výbor Haagské konference o mezinárodním právu soukromém pokračuje v odhalování případů zranitelných dětí, jejichž řešení by mohlo usnadnit použití úmluvy z roku 1996. Tato úmluva mimoto sleduje inovace Haagských úmluv týkajících se dětí z roku 1980 a 1993² v tom, že spojuje mezinárodní právní rámec s mechanismy spolupráce. Toto začlenění struktur spolupráce do úmluvy má zásadní význam pro dosažení cílů úmluvy. Takovéto struktury podporují lepší výměnu informací a vzájemnou pomoc na přeshraničním základě a zajišťují, aby byly mezi různorodými státy zavedeny mechanismy, které umožňují zajistit plný účinek právních předpisů v praxi.
- 1.2 K dětem, které mohou mít z uplatňování úmluvy z roku 1996 prospěch, patří mimo jiné:
- děti, jichž se týkají mezinárodní spory rodičů ohledně péče o dítě nebo styku/kontaktu s dítětem,
 - děti, které se staly obětí mezinárodního únosu (včetně ve státech, které nejsou s to připojit se k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980),
 - děti, které jsou umístěny v cizině do náhradní péče, jež nespadá do definice osvojení, a proto se na ně nevztahuje oblast působnosti Haagské úmluvy o mezinárodním osvojení z roku 1993,
 - děti, které se staly obětí přeshraničního obchodování s lidmi a jiných forem vykořisťování, včetně pohlavního zneužívání³,
 - děti, které jsou uprchlíky nebo nezletilými osobami bez doprovodu,
 - děti, které jsou přemístěny do jiných zemí spolu se svými rodinami.
- 1.3 Rozsáhlé mezinárodní přesuny dětí v mnoha oblastech světa způsobují problémy sahající od prodeje dětí a obchodování s nimi, vykořisťování dětí bez doprovodu, po bezútešnou situaci dětí uprchlíků a někdy neregulované umístění dětí v cizině. Tomuto přeshraničnímu pohybu dětí by mohl napomoci obecný rámec pro spolupráci, který zavádí úmluva z roku 1996. To se týká například jižní a východní Afriky⁴, balkánských zemí a některých států východní Evropy a Kavkazu, částí Jižní a Střední Ameriky a rovněž mnoha částí Asie.

¹ Haagská úmluva ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí. V následujícím textu se odkazuje na „Haagskou úmluvu o ochraně dětí z roku 1996“, „úmluvu z roku 1996“ nebo „úmluvu“ vztahují na tuto úmluvu. Znění úmluvy viz příloha I.

² Haagská úmluva ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, dále jen „Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980“ nebo „úmluva z roku 1980“. Pokud jde o další informace o provádění úmluvy z roku 1980 v praxi, viz dokument *Guides to Good Practice under the 1980 Convention* (Průvodce osvědčenými postupy podle úmluvy z roku 1980): k dispozici na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, poté „Guides to Good Practice“. Haagská úmluva ze dne 29. května 1993 o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, dále jen „Haagská úmluva o mezinárodním osvojení z roku 1993“ nebo „úmluva z roku 1993“. Pokud jde o další informace o provádění této úmluvy v praxi, viz dokument *Guides to Good Practice under the 1993 Convention* (Průvodce osvědčenými postupy podle úmluvy z roku 1993), rovněž k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Intercountry Adoption“, pak „Guides to Good Practice“.

³ V této souvislosti je třeba uvést, že ustanovení úmluvy z roku 1996 doplňují ustanovení *Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (uzavřené v New Yorku dne 25. května 2000)*, která vstoupila v platnost dne 18. ledna 2002 (úplné znění k dispozici na adrese < http://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/05/20000525%2003-16%20AM/Ch_IV_11_cp.pdf >). Viz zejména čl. 9 odst. 3 a čl. 10 odst. 2 opčního protokolu.

⁴ Viz bod 4 závěrů a doporučení ze semináře o přeshraniční ochraně dětí v oblasti jižní a východní Afriky (Pretoria, 22.–25. února 2010), k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „News & Events“, pak „2010“.

- 1.4 Včasná ratifikace úmluvy z roku 1996 ze strany Maroka byla důležitou známkou možného významu úmluvy ve státech, jejichž právní předpisy jsou ovlivněny právem šaría nebo které z tohoto práva vycházejí. Skutečnost, že úmluva z roku 1996 přihlíží k tomuto konkrétnímu použití, dokládá výslovný odkaz na instituci „kafala“ v článku 3. Subjekty zapojené do maltského procesu⁵ vyzvaly všechny státy, aby pečlivě zvážily ratifikaci úmluvy z roku 1996 / přistoupení k této úmluvě⁶. V Evropě uznává Evropská unie dlouhou dobu přínos úmluvy pro její členské státy⁷. Vlastní nařízení EU týkající se rodičovské zodpovědnosti je z velké části založeno na úmluvě z roku 1996⁸.
- 1.5 Globální přitažlivost úmluvy z roku 1996 lze patrně přičíst také skutečnosti, že zohledňuje širokou škálu právních institutů a systémů ochrany dítěte, které ve světě existují. Nepokouší se vytvořit jednotné mezinárodní právo v oblasti ochrany dětí. V této souvislosti lze odkázat na *Úmluvu Organizace spojených národů o právech dítěte* (dále jen „Úmluva o právech dítěte“)⁹. Uplatňování úmluvy z roku 1996 má místo toho zabránit právním a správním rozporům a vytvořit strukturu pro účinnou mezinárodní spolupráci mezi různými systémy ve věcech ochrany dětí. Úmluva poskytuje v tomto ohledu mimořádnou příležitost k budování mostů mezi právními systémy z různého kulturního či náboženského prostředí.
- 1.6 Vzhledem k rostoucímu globálnímu chápání kladů úmluvy z roku 1996¹⁰ a počtu smluvních států¹¹, který se neustále zvyšuje¹², je vhodná doba k vydání této příručky. Příručka reaguje na žádost, kterou Stálý výbor předložil v roce 2005 na pátém zasedání zvláštní komise pro úmluvy z roku 1980 a 1996¹³. V odpovědích na dotazník¹⁴ rozeslaný před zasedáním zvláštní komise byla příručce k úmluvě z

⁵ „Maltským procesem“ je proces dialogu mezi vyššími soudci a vysoce postavenými vládními úředníky ze smluvních států úmluv z roku 1980 a 1996 a nesmluvních států, jejichž právní systémy jsou založeny na právu šaría nebo ovlivněny tímto právem. Dialog zahrnuje diskuse o způsobu zajištění lepší ochrany přeshraničního práva rodičů a jejich dětí na styk/kontakt a o způsobu řešení problémů způsobených mezinárodními únosy mezi dotčenými státy. Proces byl zahájen na soudní konferenci o přeshraničních otázkách rodinného práva, která se konala ve dnech 14.–17. března 2004 na Maltě v St. Julian's. Tento proces dosud pokračuje; viz internetové stránky na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Judicial Seminars on the International Protection of Children“.

⁶ Viz třetí maltské prohlášení, bod 3, k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena výše v pozn. pod čarou č. 5).

⁷ Viz např. rozhodnutí Rady 2003/93/ES ze dne 19. prosince 2002, kterým se členské státy zmocňují k podepsání úmluvy v zájmu Společenství, a rozhodnutí Rady 2008/431/ES ze dne 5. června 2008, kterým se některé členské státy v zájmu Evropského společenství zmocňují k ratifikaci Haagské úmluvy z roku 1996, nebo k přistoupení k této úmluvě.

⁸ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“). V době vydání této příručky úmluvu ratifikovalo 26 členských států EU a zbývající dvě země se zavázaly úmluvu ratifikovat v blízké budoucnosti.

⁹ *Úmluva OSN o právech dítěte* (20. listopadu 1989). Znění k dispozici na adrese < <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> >.

¹⁰ Viz např. prohlášení mezinárodní soudní konference k přemísťování rodin do jiných zemí (23.–25. března 2010), bod 7, v němž je v souvislosti s případy přemístění rodin do jiných zemí uznán rámec úmluv z roku 1980 a 1996 jako „nedílná součást globálního systému ochrany práv dětí“; závěry ze soudního semináře v Maroku věnovaného přeshraniční ochraně dětí a rodin, který se konal v Rabatu (Maroko, 13.–15. prosince 2010); závěry a doporučení z meziamerického zasedání soudců a ústředních orgánů Mezinárodní haagské sítě soudců a ústředních orgánů pro mezinárodní únosy dětí (Mexiko, DF, 23.–25. února 2011); vše k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena výše v pozn. pod čarou č. 5).

¹¹ Odkazuje-li se v této příručce na „smluvní stát“, týká se tento odkaz smluvního státu Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, není-li uvedeno jinak.

¹² Má se za to, že ratifikaci úmluvy / přistoupení k úmluvě aktivně zvažují i zbývající členské státy EU (Belgie a Itálie), jakož i Argentina, Kanada, Kolumbie, Izrael, Nový Zéland, Norsko, Paraguay a Jižní Afrika. USA podepsaly úmluvu z roku 1996 dne 10. října 2010.

¹³ Páté zasedání zvláštní komise za účelem přezkumu provádění *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* a uplatňování *Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí* v praxi (30. říjen–9. listopad 2006).

¹⁴ Dotazník týkající se provádění *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech*

roku 1996 vyslovena velká podpora. Po konzultacích na zasedání byly přijaty tyto závěry a doporučení (bod 2.2):

„Zvláštní komise vyzývá Stálý výbor, aby po konzultaci s členskými státy Haagské konference a smluvními státy úmluv z roku 1980 a 1996 zahájil práci na přípravě praktické příručky k úmluvě z roku 1996, která:

- a) poskytne vodítko ohledně faktorů, jež je nutno vzít v úvahu při provedení úmluvy ve vnitrostátním právu, a
- b) napomůže při objasňování uplatňování úmluvy v praxi.“

1.7 Stálý výbor zahájil svou činnost vypracováním dokumentu, který se zaměřoval na praktická doporučení pro státy, které zvažují provedení úmluvy ve vnitrostátním právu (podle bodu 2.2 písm. a)). „Kontrolní seznam pro provedení“ byl dokončen v roce 2009 a nyní je připojen jako příloha II této příručky. První návrh příručky byl státům¹⁵ rozeslán v roce 2009. Příručka měla státům poskytnout pomoc, a to i ve formě návrhu. Státy byly požádány o vyjádření k návrhu příručky, aby před vydáním konečné verze bylo možno provést další zpřesnění a zdokonalení. Návrh příručky byl poté dále revidován a předložen během první části šestého zasedání zvláštní komise pro provádění Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 v praxi, které se konalo od 1. do 10. června 2011 (dále jen „zasedání zvláštní komise (první část) v roce 2011“), za účelem konečného schválení. V souladu se závěry a doporučeními zvláštní komise byl Stálý výbor požádán, aby před vydáním konečné verze „po konzultaci s odborníky provedl změny revidovaného návrhu praktické příručky na základě připomínek předložených na zasedání zvláštní komise“ (bod 54).

1.8 Stálý výbor děkuje za připomínky, jež obdržel v různých fázích procesu, a za písemné připomínky, které předložily: Austrálie, Kanada, Evropská unie, Portugalsko, Nizozemsko (úřad styčného soudce, mezinárodní ochrana dětí), Nový Zéland, Slovensko, Švýcarsko, Spojené státy americké, jakož i řada odborníků, mj. Nigel Lowe, Peter McEleavy, nejvyšší soudce Mathew Thorpe a Mezinárodní sociální služba¹⁶. Tato příručka by nebyla možná bez společného úsilí Stálého výboru, které vynaložili zejména: pan William Duncan, bývalý zástupce generálního tajemníka; paní Hannah Bakerová, vedoucí právní úředník; paní Kerstin Bartschová, vedoucí právní úředník; paní Juliane Hirschová, dřívější vedoucí právní úředník; paní Joëlle Küngová, dřívější právní úředník; pan Eimear Long, dřívější právní úředník a pan Nicolas Sauvage, dřívější právní úředník.

1.9 Jak bylo uvedeno na pátém zasedání této zvláštní komise v roce 2006¹⁷, zaměření této příručky se nutně liší od průvodců osvědčenými postupy podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980¹⁸. Tato příručka se nezaměřuje ve stejné míře

mezinárodních únosů dětí v praxi, předběžný dokument č. 1 z dubna 2006 určený pro zasedání zvláštní komise v říjnu/listopadu 2006, které bylo věnováno občanskoprávním aspektům mezinárodních únosů dětí, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Questionnaires and responses“.

¹⁵ Návrh příručky byl rozeslán vnitrostátním a kontaktním orgánům členů Haagské konference o mezinárodním právu soukromém a rovněž ústředním orgánům smluvních států úmluv z roku 1996 a 1980. Tištěná kopie návrhu příručky byla zaslána také velvyslancům smluvních států úmluv z roku 1996 a 1980, které nejsou členy Haagské konference.

¹⁶ Závěry a doporučení ze zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011, body 54 a 55, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Special Commission meetings on the practical operation of the Convention“.

¹⁷ Zpráva z pátého zasedání zvláštní komise za účelem přezkumu provádění Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a uplatňování Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí v praxi (30. říjen–9. listopad 2006), k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Special Commission meetings on the practical operation of the Convention“.

¹⁸ Všechny průvodce osvědčenými postupy zveřejněné podle úmluvy z roku 1980 lze nalézt na internetu

na již zavedené „osvědčené postupy“ podle úmluvy s cílem usměrňovat budoucí praxi, jelikož doposud je vypracováno málo postupů. Místo toho má být dostupným a čtivým **praktickým průvodcem** úmluvou. Doufáme, že pomocí jednoduchého jazyka, relevantních a komplexních příkladů a jednoduchých postupových diagramů podpoří příručka jasné pochopení toho, jak by měla úmluva fungovat v praxi, a tudíž od počátku zajistí ve smluvních státech stanovení a prosazování osvědčených postupů podle úmluvy. Tato příručka vychází do značné míry z důvodové zprávy k úmluvě z roku 1996¹⁹ a je nutno ji prostudovat a používat ve spojení se zmíněnou zprávou. Příručka nenahrazuje ani nijak nemění důvodovou zprávu, která má i nadále svůj význam jako součást přípravné práce (*travaux préparatoires*) v souvislosti s úmluvou z roku 1996.

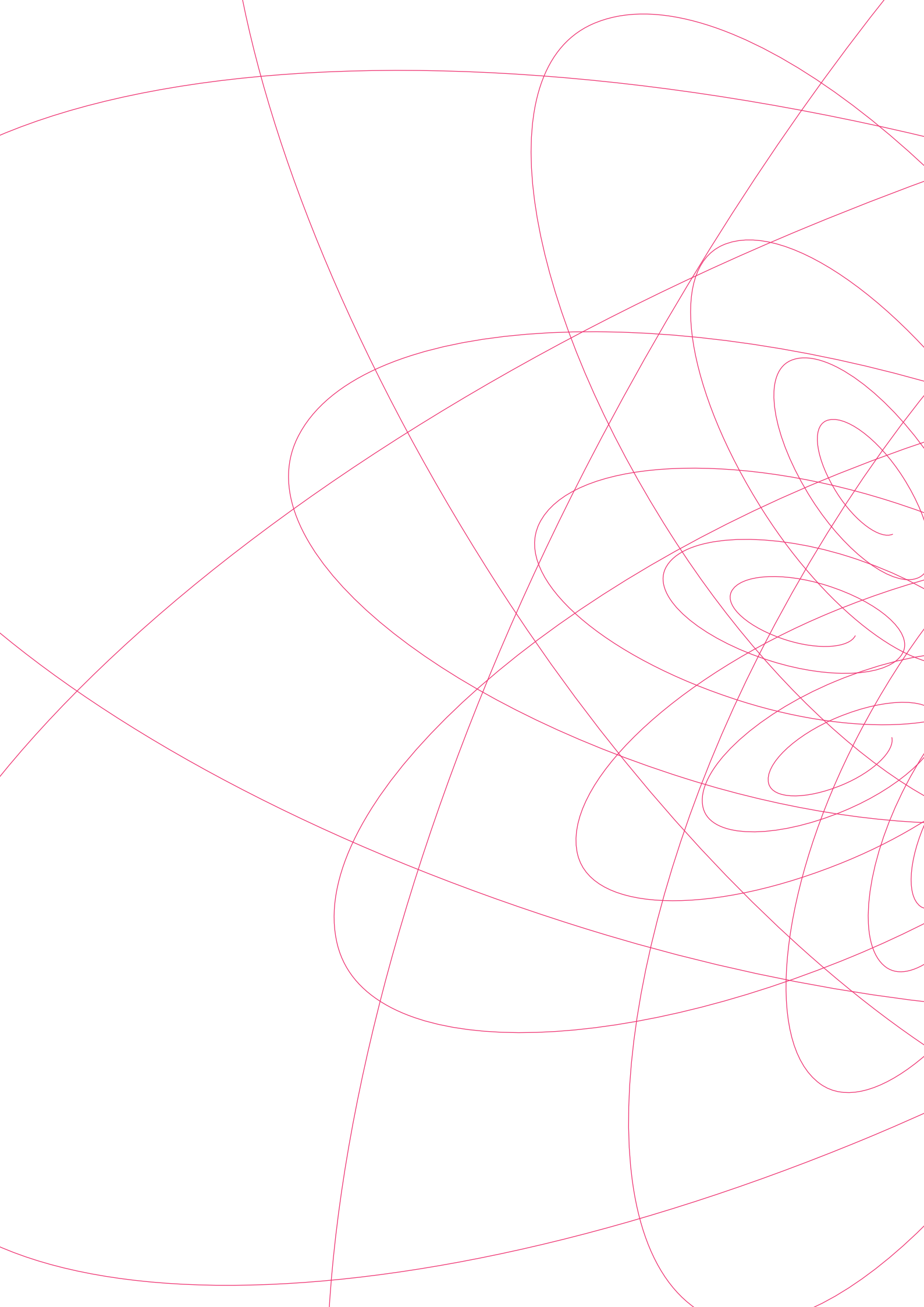
- 1.10 Tato příručka je určena **všem** uživatelům Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, včetně států, ústředních orgánů, soudců, aplikujících odborníků a široké veřejnosti.
- 1.11 Upozorňuje se, že pokyny uvedené v této příručce nejsou právně závazné a nic v ní nelze vykládat jako závazné pro smluvní státy Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996.

¹⁹

na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Guides to Good Practice“.
P. Lagarde, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996, *Proceedings of the Eighteenth Session (1996)*, Tome II, *Protection of children*, Haag, SDU, 1998, s. 535–605. Tento dokument je k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Publications“, pak „Explanatory Reports“. Dále se na ni odkazuje jednoduše jako na „důvodovou zprávu“.

2

Cíle úmluvy z roku 1996

- 2.1 Cíle úmluvy z roku 1996 jsou obecně uvedeny v preambuli úmluvy a konkrétněji v jejím článku 1.

A. Preambule úmluvy z roku 1996

- 2.2 V preambuli je objasněno, že úmluva má zlepšit ochranu dětí v situacích mezinárodní povahy a že se za tímto účelem snaží předcházet rozporům mezi právními systémy ve vztahu k opatřením na ochranu dětí.
- 2.3 Preambule zasazuje tyto cíle do historického kontextu, přičemž odkazuje na Haagskou úmluvu o ochraně nezletilých z roku 1961²⁰ a nutnost její revize²¹, a dává Haagskou úmluvu o ochraně dětí z roku 1996 do kontextu Úmluvy o právech dítěte²². Preambule objasňuje rovněž řadu obecných zásad, které utvářejí ustanovení úmluvy; konkrétně význam mezinárodní spolupráce na ochranu dětí a potvrzení, že ve věcech souvisejících s ochranou dítěte musí být nejlepší zájem dítěte brán v úvahu v první řadě (na zásadu „nejlepšího zájmu dítěte“ se několikrát odkazuje jinde v úmluvě)²³.

B. Konkrétní cíle úmluvy z roku 1996

Článek 1

- 2.4 V tomto kontextu stanoví článek 1 cíle úmluvy v konkrétní podobě. Jak je uvedeno v důvodové zprávě k úmluvě, článek 1 funguje podobně jako „obsah“ úmluvy²⁴, přičemž ustanovení čl. 1 písm. a) až e) odrážejí obecně účel kapitol II až V úmluvy²⁵.
- 2.5 Prvním cílem úmluvy, jak je uveden v čl. 1 písm. a), je určit stát, jehož orgány mají **pravomoc** přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte. Je nutno zmínit, že úmluva určuje pouze příslušný smluvní stát, jehož orgány mají pravomoc, a nikoli příslušné orgány v rámci tohoto státu. Pravidla týkající se pravomoci jsou obsažena v kapitole II úmluvy a blíže jsou projednána v **kapitolách 4 až 7** této příručky.
- 2.6 Druhý a třetí cíl popsany v čl. 1 písm. b) a c) souvisí s určením **použitelného práva**. Druhým cílem je určit právo, které mají tyto orgány při výkonu své pravomoci používat. Třetím cílem je určení práva použitelného konkrétně na rodičovskou zodpovědnost²⁶, která vzniká bez zásahu soudního či správního orgánu. Pravidla týkající se těchto záležitostí jsou obsažena v kapitole III úmluvy a blíže jsou projednána v **kapitole 9** této příručky.
- 2.7 Čtvrtým cílem stanoveným v čl. 1 písm. d) je zajistit **uznávání a výkon** těchto opatření na ochranu dětí ve všech smluvních státech. Pravidla týkající se uznávání i výkonu jsou obsažena v kapitole IV úmluvy a blíže jsou projednána v **kapitole 10** této příručky.

²⁰ *Haagská úmluva ze dne 5. října 1961 o pravomoci a použitelném právu při ochraně nezletilých*. Úplné znění k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Conventions“, pak „Convention 10“.

²¹ Důvodová zpráva, bod 1.

²² Tamtéž, bod 8.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, bod 9.

²⁵ Ačkoli je třeba uvést, že se kapitola III úmluvy (Použitelné právo) zabývá ustanoveními čl. 1 písm. b) a c) úmluvy.

²⁶ Jak je definována v čl. 1 odst. 2 úmluvy – viz níže bod **3.16** a následující body.

- 2.8 Pátým a posledním cílem uvedeným v čl. 1 písm. e) je zajištění **spolupráce** mezi orgány smluvních států nezbytné k dosažení cílů úmluvy. Tato spolupráce je stanovena v kapitole V úmluvy a projednána je v **kapitole 11** této příručky.

3

Oblast působnosti

A. Ve kterých státech a od kterého dne se úmluva z roku 1996 použije?

Články 53, 57, 58, 61

- 3.1 Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996 se vztahuje pouze na ochranná opatření²⁷, která jsou přijata ve smluvním státě **po** vstupu úmluvy v tomto státě v platnost²⁸.
- 3.2 Ustanovení úmluvy týkající se uznání a výkonu (kapitola IV) se vztahují pouze na ochranná opatření přijatá **po** vstupu úmluvy v platnost **mezi** smluvním státem, v němž bylo ochranné opatření přijato, a smluvním státem, ve kterém se žádá o uznání a/nebo výkon ochranných opatření²⁹.
- 3.3 Pro zjištění, zda se v daném případě úmluva použije, je proto důležitá možnost zjistit:
- zda úmluva vstoupila v konkrétním státě v platnost a ke kterému dni a
 - zda úmluva vstoupila v platnost **mezi** konkrétním smluvním státem a jiným smluvním státem a ke kterému dni.
- 3.4 Pravidla týkající se toho, zda úmluva vstoupila v určitém státě v platnost, se liší v závislosti na tom, zda dotyčný stát úmluvu **ratifikoval**, nebo k ní **přistoupil**.
- **Ratifikace** úmluvy je otevřená pouze státům, které byly členy Haagské konference o mezinárodním právu soukromém v době jejího osmnáctého zasedání, tj. státům, které byly členy Haagské konference dne 19. října 1996 nebo před tímto dnem³⁰.
 - Všechny ostatní státy mohou k úmluvě **přistoupit**³¹.
- 3.5 Úmluva vstoupí v určitém státě v platnost takto:
- v případě států, které úmluvu **ratifikují**, vstupuje úmluva v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uložení listiny o ratifikaci ze strany daného státu³²,
 - v případě států, které k úmluvě **přistoupí**, vstupuje úmluva v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí devíti měsíců od uložení listiny o přistoupení ze strany daného státu³³.
- 3.6 V případě států, které k úmluvě **přistoupí**, existuje před vstupem úmluvy v platnost delší čekací doba, jelikož během prvních šesti měsíců po přistoupení mají všechny ostatní smluvní státy možnost vznést proti jejich přistoupení výhradu. Úmluva vstoupí v přistupujícím státě v platnost tři měsíce po uplynutí této šestiměsíční lhůty (tj. po uplynutí celkem devíti měsíců). Přistoupení však bude mít účinek pouze s ohledem na vztahy mezi přistupujícím státem a těmi smluvními státy, které k přistoupení **nevznesly** v této šestiměsíční lhůtě

²⁷ Na „opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte“ podle článku 1 se dále odkazuje jako na „ochranná opatření“ nebo pouze jako na „opatření“. V úmluvě není zevrubná definice těchto ochranných opatření obsažena, viz však články 3 a 4 a níže body 3.14–3.52.

²⁸ Čl. 53 odst. 1.

²⁹ Čl. 53 odst. 2.

³⁰ Článek 57.

³¹ Článek 58. Státy mohou k úmluvě přistoupit až poté, co tato úmluva vstoupila v platnost podle čl. 61 odst. 1. Podle čl. 61 odst. 1 vstoupila úmluva v platnost dne 1. ledna 2002, po třetí ratifikaci úmluvy (tj. po ratifikaci Slovenskem, přičemž Monako a Česká republika byly prvním a druhým státem, který úmluvu ratifikoval). Od 1. ledna 2002 je proto úmluva otevřená k přistoupení pro jakýkoli stát.

³² Čl. 61 odst. 2 písm. a).

³³ Čl. 61 odst. 2 písm. b).

výhradu³⁴.

- 3.7 Stát, který úmluvu ratifikuje **poté**, co k ní již přistoupil jiný stát, může vznést výhradu k přistoupení dotyčného státu v době její ratifikace³⁵. Oznámí-li ratifikující stát tuto výhradu deponitáři, nedotýká se úmluva vztahů mezi ratifikujícím státem a státem, který k úmluvě přistoupil dříve (není-li výhrada ratifikujícího státu stažena³⁶).
- 3.8 Co se týká uplatňování úmluvy **mezi** smluvními státy, znamená to, že se úmluva mezi smluvními státy použije, pokud: 1. vstoupila v platnost v **obou** smluvních státech a 2. v případě přistupujícího státu za předpokladu, že jiný smluvní stát, který měl možnost vznést k přistoupení výhradu, tak neučinil.
- 3.9 Výhrady k přistoupení by měly být ojedinělé.

Jak vyhledat aktuální informace o stavu úmluvy z roku 1996?

Tabulka o stavu úmluvy z roku 1996, kterou zveřejnil Stálý výbor Haagské konference o mezinárodním právu soukromém, je k dispozici na internetu na adrese < www.hcch.net > v oddíle „*Conventions*“, „*Convention 34*“, pak „*Status Table*“.

Tato tabulka obsahuje aktuální informace o stavu úmluvy z roku 1996, včetně všech ratifikací úmluvy a přistoupení k úmluvě a případných výhrad k přistoupení.

³⁴ Čl. 58 odst. 3.

³⁵ Čl. 58 odst. 3.

³⁶ Úmluva z roku 1996 neobsahuje výslovné ustanovení o stažení výhrad k přistoupení. V kontextu jiných Haagských úmluv však lze mít za to, že toto stažení je možné (viz např. bod 67 závěrů a doporučení ze zasedání zvláštní komise pro provádění Haagských úmluv o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, doručování, provádění důkazů a přístupu k soudům v praxi v roce 2009, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „*Apostille*“, pak „*Special Commissions*“).

Příklad č. 3 (A)³⁷

Stát A **přistoupí k**³⁸ úmluvě dne 18. dubna 2010. Stát B úmluvu **ratifikuje**³⁹ dne 26. srpna 2010. Při ratifikaci nevznese stát B výhradu k přistoupení státu A⁴⁰.

Ve státě A vstoupila úmluva v platnost dne 1. února 2011⁴¹. Ve státě B vstoupila úmluva v platnost dne 1. prosince 2010⁴². Úmluva vstoupí mezi oběma státy v platnost dne 1. února 2011.

Dne 14. února 2011 je ve státě B vydáno rozhodnutí o právu na styk s dítětem.

Jelikož rozhodnutí bylo vydáno po vstupu úmluvy v platnost mezi státem B a státem A, použijí se ustanovení kapitoly IV úmluvy a rozhodnutí bude ze zákona uznáno ve státě A⁴³.

Příklad č. 3 (B)

Stát C úmluvu **ratifikuje** dne 21. března 2009; stát D **přistoupí k** úmluvě dne 13. dubna 2009. Stát C nevznese k přistoupení státu D výhradu.

Ve státě C vstoupila úmluva v platnost dne 1. července 2009⁴⁴. Ve státě D vstoupila úmluva v platnost dne 1. února 2010⁴⁵. Úmluva proto vstoupí mezi oběma státy v platnost dne 1. února 2010.

Ve státě C je dne 5. srpna 2009 vydáno soudní rozhodnutí týkající se péče o dítě a práva na styk s dítětem. V září 2009 požádá jedna strana o uznání a výkon rozhodnutí ve státě D.

Jelikož rozhodnutí o péči o dítě a právu na styk s dítětem bylo ve státě C vydáno před vstupem úmluvy v platnost ve státě D (a tudíž před vstupem úmluvy v platnost mezi oběma státy), mechanismy úmluvy týkající se uznávání a výkonu se nepoužijí⁴⁶.

Jsou-li však oba státy stranami Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961, může být rozhodnutí uznáno podle zmíněné úmluvy⁴⁷. Není-li tomu tak, je třeba ověřit, neexistuje-li mezi státem C a státem D regionální či dvoustranná dohoda upravující uznávání a výkon takovýchto rozhodnutí o péči o dítě a o právu na styk s dítětem. Neexistuje-li ani takováto regionální nebo dvoustranná dohoda, mohou být ve vnitrostátním právu ve státě D obsažena ustanovení, která stranám pomohou⁴⁸.

³⁷ Jsou-li v této praktické příručce zmíněny příklady, odkaz na smluvní státy předpokládá, že úmluva vstoupila mezi těmito smluvními státy v platnost před dotýcnými událostmi, není-li uvedeno jinak.

³⁸ Čl. 58 odst. 1.

³⁹ Čl. 57 odst. 2.

⁴⁰ Čl. 58 odst. 3.

⁴¹ Čl. 61 odst. 2 písm. b).

⁴² Čl. 61 odst. 2 písm. a).

⁴³ Čl. 23 odst. 1 (nejsou-li shledány důvody pro odmítnutí uznání, přičemž v tomto případě uznání může, ale **nemusí** být odmítnuto – viz čl. 23 odst. 2 a níže **kapitola 10**).

⁴⁴ Čl. 61 odst. 2 písm. a).

⁴⁵ Čl. 61 odst. 2 písm. b).

⁴⁶ Čl. 53 odst. 2.

⁴⁷ Článek 51. Viz zejména článek 7 Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961. Viz rovněž níže body **12.2–12.3**, pokud jde o projednání vztahu mezi touto úmluvou a Haagskou úmluvou z roku 1961. Viz také důvodová zpráva, bod 169.

⁴⁸ Tamtéž, bod 178, v němž se uvádí, že „dožádaný stát může samozřejmě vždy uznat dříve přijatá rozhodnutí, avšak na základě svého vnitrostátního práva, a nikoli podle úmluvy“.

Příklad č. 3 (C)

Stát E úmluvu **ratifikuje** dne 5. března 2007. Stát F **přistoupí k** úmluvě dne 20. března 2008. V dubnu 2008 oznámí stát E depozitáři svou výhradu k přistoupení státu F⁴⁹.

Ve státě E vstoupila úmluva v platnost dne 1. července 2007⁵⁰. Ve státě F vstoupila úmluva v platnost dne 1. ledna 2009⁵¹. Přistoupení státu F však nebude mít na vztahy mezi státem F a státem E vliv kvůli výhradě státu E k jeho přistoupení⁵². Úmluva nevstoupí mezi oběma státy v platnost, pokud stát E svou výhradu k přistoupení státu F nestáhne.

V červenci 2009 se nesezdaný pár se dvěma dětmi, jež mají obvyklé bydliště ve státě F, jsou však státními příslušníky státu E, rozejde. Existuje spor ohledně toho, kde a s kým by měly děti žít. Otec zahájí s ohledem na tuto záležitost řízení ve státě F. Jelikož úmluva vstoupila ve státě F v platnost, má stát F pravomoc přijmout opatření na ochranu dětí podle článku 5 úmluvy⁵³.

Matka podá orgánům ve státě F protinávrh se žádostí o povolení k přestěhování i s dětmi do státu E. Orgány ve státě F udělí matce povolení k přestěhování a otci přiznají právo na styk s dětmi.

Po přestěhování matky a dětí však není rozhodnutí o právu na styk s dětmi dodržováno. Otec požádá o uznání a výkon rozhodnutí o právu na styk s dětmi ve státě E.

Ačkoliv úmluva vstoupila v platnost ve státě E i ve státě F, vzhledem k tomu, že stát E vznesl k přistoupení státu F výhradu, nevstoupila úmluva mezi oběma státy v platnost. Mechanismy úmluvy týkající se uznávání a výkonu se proto v tomto případě nepoužijí⁵⁴.

Jsou-li však oba státy stranami Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961, může být rozhodnutí uznáno podle zmíněné úmluvy. Není-li tomu tak, je třeba ověřit, neexistuje-li mezi státem E a státem F regionální či dvoustranná dohoda upravující uznávání a výkon takovýchto rozhodnutí o péči o dítě a o právu na styk s dítětem. Neexistuje-li ani takováto regionální nebo dvoustranná dohoda, mohou být ve vnitrostátním právu ve státě F obsažena ustanovení, která stranám pomohou.

Příklad č. 3 (D)

Stát G **přistoupí k** úmluvě dne 13. srpna 2008. Stát H úmluvu **ratifikuje** dne 30. října 2009 a při ratifikaci oznámí depozitáři svou výhradu k přistoupení státu G⁵⁵.

Ve státě G vstoupila úmluva v platnost dne 1. června 2009⁵⁶. Ve státě H vstoupila úmluva v platnost dne 1. února 2010⁵⁷. Úmluva však nebude mít na vztahy mezi státem G a státem H, včetně od 1. února 2010, vliv kvůli výhradě státu H k přistoupení státu G⁵⁸. Úmluva nevstoupí mezi oběma státy v platnost, pokud stát H svou výhradu k přistoupení státu G nestáhne.

49 Čl. 58 odst. 3.
 50 Čl. 61 odst. 2 písm. a).
 51 Čl. 61 odst. 2 písm. b).
 52 Čl. 58 odst. 3.
 53 Viz níže **kapitola 4**.
 54 Čl. 53 odst. 2.
 55 Čl. 58 odst. 3.
 56 Čl. 61 odst. 2 písm. b).
 57 Čl. 61 odst. 2 písm. a).
 58 Čl. 58 odst. 3.

B. Na které děti se úmluva z roku 1996 vztahuje?

Článek 2

- 3.10 Úmluva se vztahuje na všechny děti⁵⁹ od okamžiku jejich narození do doby, kdy dosáhnou 18 let věku⁶⁰.
- 3.11 Na rozdíl od Haagských úmluv týkajících se dětí z roku 1980 a 1993 nemusí mít dítě obvyklé bydliště ve **smluvním** státě, aby spadalo do oblasti působnosti úmluvy z roku 1996. Dítě může mít obvyklé bydliště například v **nesmluvním** státě, přesto však spadá do oblasti působnosti článku 6 (děti uprchlíků, děti přemístěné do jiných zemí nebo děti, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit), článku 11 (opatření v naléhavých případech) nebo článku 12 (prozatímní opatření) úmluvy z roku 1996⁶¹.
- 3.12 Je však třeba uvést, že pokud má dítě obvyklé bydliště ve **smluvním** státě, tvoří pravidla příslušnosti obsažená v kapitole II úplný a uzavřený systém, který se ve smluvních státech uplatňuje jako nedílný celek. Proto „smluvní stát není oprávněn vykonávat s ohledem na tyto děti pravomoc, není-li tato pravomoc stanovena v úmluvě“⁶².
- 3.13 Jestliže naopak dítě **nemá** obvyklé bydliště ve smluvním státě, mohou orgány smluvního státu vykonávat pravomoc na základě pravidel úmluvy, je-li to možné; nic však nebrání orgánům ve výkonu pravomoci podle pravidel jejich státu, která nejsou založena na úmluvě⁶³. V tomto případě je zjevným přínosem výkonu pravomoci pokud možno podle pravidel úmluvy skutečnost, že opatření bude podle ustanovení kapitoly IV úmluvy uznáno a bude vykonatelné ve všech ostatních smluvních státech⁶⁴. V případě výkonu pravomoci na základě jiných důvodů příslušnosti, než je úmluva, nemají na druhou stranu ochranná opatření nárok na uznání a výkon podle úmluvy⁶⁵.

Příklad č. 3 (E)

Dítě má obvyklé bydliště a nachází se v nesmluvním státě X. Orgány ve smluvním státě A mají pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte podle pravidel příslušnosti, která nejsou založena na úmluvě, a to na základě toho, že dítě je státním příslušníkem smluvního státu A. Smluvní stát A je oprávněn tak učinit, ochranné opatření však nemůže být v ostatních smluvních státech uznáno podle úmluvy⁶⁶.

⁵⁹ Je třeba uvést, že úmluvu lze použít i v případě, že dotyčné dítě nemá obvyklé bydliště ve smluvním státě ani není státním příslušníkem smluvního státu, například článek 6 úmluvy, který vychází pouze z přítomnosti dítěte ve smluvním státě. Viz důvodová zpráva, bod 17 a níže body 3.11–3.13.

⁶⁰ U osob starších osmnácti let, které z důvodu svého postižení nebo nedostatečně vyvinutých schopností nejsou schopny chránit své zájmy, se použije *Haagská úmluva ze dne 13. ledna 2000 o mezinárodní ochraně dospělých osob* (dále jen „Haagská úmluva o ochraně dospělých osob z roku 2000“), jsou-li příslušné státy smluvními státy zmíněné úmluvy. Viz rovněž důvodová zpráva, body 15–16.

⁶¹ Co se týká článku 6, viz níže body 4.13–4.18 a 13.58 a následující body; co se týká článků 11 a 12, viz níže kapitoly 6 a 7.

⁶² Důvodová zpráva, bod 84. Samozřejmě vyjma případu, kdy se použije článek 52, viz níže body 12.5–12.8.

⁶³ Důvodová zpráva, body 39 a 84.

⁶⁴ Za předpokladu, že jsou splněna ostatní kritéria obsažená v kapitole IV – viz níže kapitola 10.

⁶⁵ Čl. 23 odst. 2 písm. a) – je-li ochranné opatření přijato orgánem, jehož pravomoc se nezakládá na některém z důvodů uvedených v úmluvě, jedná se o důvod, na jehož základě lze odmítnout uznání podle úmluvy. Viz důvodová zpráva, bod 122.

⁶⁶ Čl. 23 odst. 2 písm. a). Viz rovněž níže kapitola 13, body 13.58–13.60, pokud jde o děti uprchlíků, děti, které byly přemístěny do jiných zemí, nebo děti, které nemají obvyklé bydliště.

Příklad č. 3 (F)

Dítě má obvyklé bydliště v nesmluvním státě Y. Kvůli občanské válce, která probíhá v nesmluvním státě Y, dítě nedávno přicestovalo do sousedního smluvního státu B. V jeho vesnici došlo k masakru a dítě osiřelo. Orgány ve smluvním státě B přijmou opatření na ochranu dítěte podle čl. 6 odst. 1 úmluvy. Tato ochranná opatření budou ze zákona uznána ve všech ostatních smluvních státech⁶⁷.

C. Kterými záležitostmi se úmluva z roku 1996 zabývá?**Článek 3**

3.14 Úmluva stanoví pravidla s ohledem na „opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte“⁶⁸. Úmluva neobsahuje přesnou definici toho, co mohou tato „ochranná opatření“ zahrnovat. V článku 3 jsou však uvedeny příklady záležitostí, které mohou takováto ochranná opatření vyžadovat. Nemá se jednat o úplný seznam příkladů⁶⁹.

3.15 Ochranná opatření se proto mohou týkat zejména těchto záležitostí:

a) Přiznání, výkon, zrušení nebo omezení rodičovské zodpovědnosti, jakož i její delegování⁷⁰

3.16 Výraz „rodičovská zodpovědnost“ je definován v čl. 1 odst. 2 úmluvy a zahrnuje rodičovskou autoritu nebo jiný obdobný vzájemný vztah stanovující práva, pravomoci a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte⁷¹. Popis tohoto pojmu je v úmluvě záměrně obecný⁷². Tento pojem zahrnuje současně zodpovědnost týkající se osoby dítěte, zodpovědnost týkající se jeho majetku a obecně právní zastupování dítěte bez ohledu na to, jaký název je dotyčnému právnímu institutu přidělen.

3.17 Co se týká osoby dítěte, „práva a povinnosti“, na něž se odkazuje v čl. 1 odst. 2, zahrnují práva a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo zákonných zástupců ve vztahu k výchově a vývoji dítěte. Tato práva a povinnosti mohou souviset například s rozhodnutími týkajícími se péče o dítě, vzdělávání, zdravotní péče, s určením bydliště dítěte nebo s dohledem na osobu dítěte, a zejména jeho vztahy.

3.18 Pojem „pravomoci“ uvedený v čl. 1 odst. 2 má konkrétně více co do činění se zastupováním dítěte. Toto zastupování obvykle zajišťují rodiče, mohou je však zcela nebo částečně vykonávat třetí strany, například v případě úmrtí rodičů, jejich nezpůsobilosti, nevhodnosti či neschopnosti, nebo pokud rodiče dítě opustí nebo

⁶⁷ Čl. 23 odst. 1. Tak tomu bude, neexistuje-li důvod pro odmítnutí uznání podle čl. 23 odst. 2 – bližší informace viz **kapitola 10**.

⁶⁸ Článek 1.

⁶⁹ Bližší projednání řady opatření uvedených v článku 3 viz níže **kapitola 13** věnovaná zvláštním tématům. Je třeba podotknout, že příklady uvedené v článku 3 nepředstavují pevné kategorie: ochranná opatření mohou zahrnovat rovněž jeden či více uvedených příkladů, například podle vnitrostátních právních předpisů některých smluvních států může umístění dítěte do pěstounské rodiny (čl. 3 písm. e)) znamenat také omezení rodičovské zodpovědnosti (čl. 3 písm. a)). Takovéto ochranné opatření bude jednoznačně spadat do oblasti působnosti úmluvy. V závislosti na opatřeních, která jsou k dispozici ve vnitrostátním právu smluvního státu, nevyplývají „ochranná opatření“ nutně z rozhodnutí formálního soudního nebo správního orgánu: k přijímání „opatření na ochranu“ dítěte, obvykle v naléhavé situaci, může být podle vnitrostátního práva zmocněn např. úředník státního orgánu, jako je příslušník policie nebo sociální pracovník. Má-li určité opatření chránit dítě, pak v případě, že nespadá do kategorie stanovené v článku 4, bude spadat do věcné oblasti působnosti úmluvy.

⁷⁰ Čl. 3 písm. a).

⁷¹ Čl. 1 odst. 2.

⁷² Viz důvodová zpráva, bod 14. Tento výraz je inspirován článkem 18 Úmluvy o právech dítěte. Takovéto pojetí rodičovské zodpovědnosti však nebylo pro určité delegace dostatečně přesné; v čl. 1 odst. 2 úmluvy z roku 1996 byl proto tento pojem rozveden.

je-li dítě umístěno u třetí strany z jiného důvodu. Tyto „pravomoci“ mohou být vykonávány ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte.

- 3.19 Terminologie používaná pro tyto pojmy se mezi jednotlivými státy liší, přičemž některými příklady jsou opatrovnictví, rodičovská autorita, *patria potestas*, jakož i samotná „rodičovská zodpovědnost“. I v případech, kdy je ve vnitrostátním právu určitého státu obsažen samotný pojem „rodičovská zodpovědnost“, nelze při výkladu přisuzovanému tomuto pojmu ve vnitrostátním právu nutně mít za to, že je rovnocenný výkladu v úmluvě. Pojmu uvedenému v úmluvě je třeba přisuzovat autonomní význam podle úmluvy.
- 3.20 Může existovat řada různých způsobů, jimiž osoby nabývají podle vnitrostátního práva státu rodičovskou zodpovědnost. Nositelé rodičovské zodpovědnosti jsou často určeni ze zákona: v mnoha státech je například rodičovská zodpovědnost ze zákona přiznána sezdaným rodičům při narození dítěte a v některých státech je toto rozšířeno například na nesezdané rodiče žijící ve společné domácnosti. V některých státech mohou být nositelé rodičovské zodpovědnosti určeni po provedení určitého úkonu, jako je uznání dítěte ze strany svobodného otce, následný sňatek rodičů dítěte nebo dohoda rodičů. Rodičovskou zodpovědnost lze přiznat rovněž rozhodnutím soudního nebo správního orgánu. Pojem „přiznání“ rodičovské zodpovědnosti v čl. 3 písm. a) má zahrnovat všechny tyto způsoby nabytí rodičovské zodpovědnosti.
- 3.21 Mohou existovat rovněž různé způsoby, jimiž vnitrostátní právo jednotlivých států stanoví výkon, zrušení, omezení nebo delegování rodičovské zodpovědnosti. Široká oblast působnosti článku 3 zajišťuje, aby toto ustanovení zahrnovalo všechny takovéto způsoby, a aby tyto tudíž spadaly do oblasti působnosti úmluvy.

Příklad č. 3 (G)

Právo smluvního státu A stanoví, že pokud rodič v závěti uvede, kdo se má starat o osobu a/nebo majetek dítěte po jeho smrti, je při výkonu závěti rodičovská zodpovědnost přiznána této osobě. Toto přiznání rodičovské zodpovědnosti spadá do oblasti působnosti úmluvy⁷³.

Příklad č. 3 (H)

V případě vážného zanedbávání a zneužívání dítěte přijmou orgány smluvního státu B opatření k odebrání dítěte z péče jeho rodičů a zrušení jejich rodičovské zodpovědnosti. Toto zrušení rodičovské zodpovědnosti spadá do oblasti působnosti úmluvy⁷⁴.

- b) Právo péče o dítě včetně práv týkajících se péče o osobu dítěte, a zejména právo na určení místa bydliště dítěte, jakož i právo návštěv včetně práva vzít si dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho bydliště⁷⁵**

- 3.22 Tento oddíl zahrnuje veškerá opatření týkající se péče o dítě a jeho výchovy, a návštěv dítěte nebo styku s dítětem. Tato opatření mohou stanovit, se kterým rodičem či jinou osobou by mělo dítě žít a jak bude upraven styk rodiče, s nímž dítě nežije, či jiné osoby. Takováto opatření spadají do oblasti působnosti úmluvy

⁷³ Čl. 3 písm. a).

⁷⁴ Tamtéž. Je rovněž možné, že v určitých smluvních státech může být dítě v případě jeho zneužívání/zanedbávání rodiči (rodičům) nebo zákonnému opatrovníkovi (opatrovníkům) odebráno, rodičovská zodpovědnost rodiče (rodičů) nebo zákonného opatrovníka (opatrovníků) je však s výhradou určitých omezení zachována. Rovněž toto „omezení“ rodičovské zodpovědnosti spadá do oblasti působnosti úmluvy (čl. 3 písm. a)).

⁷⁵ Čl. 3 písm. b).

bez ohledu na to, jak jsou ve vnitrostátním právu daného státu nazvána⁷⁶. Vymezení „práva návštěv“ a „práva péče o dítě“ v čl. 3 písm. b) kopíruje znění ustanovení čl. 5 písm. b) úmluvy z roku 1980. To je záměrné a pojmy „právo péče o dítě“ a „právo návštěv“ je nutno vykládat jednotně tak, aby byla zajištěna doplňkovost obou úmluv⁷⁷.

c) Poručnictví, opatrovnictví a obdobné instituce⁷⁸

- 3.23 Tyto instituce představují systémy ochrany, zastoupení nebo pomoci, které byly zavedeny ve prospěch dítěte v případě, že jeho rodiče zemřeli nebo nejsou oprávněni je zastupovat⁷⁹.

d) Jmenování a funkce osoby nebo orgánu majících na starosti osobu nebo majetek dítěte, zastupujících dítě nebo pomáhajících mu⁸⁰

- 3.24 Kromě rodiče nebo opatrovníka mohou být „osobou nebo orgánem“, na něž se zde odkazuje, rovněž procesní opatrovník nebo obhájce dětí či osoba, která má s ohledem na dítě pravomoc za určitých okolností (např. „škola nebo osoba provozující rekreační zařízení, která je vyzvána, aby v případě nepřítomnosti zákonného zástupce přijala rozhodnutí týkající se lékařského ošetření [dítěte]“⁸¹).

e) Umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce⁸²

- 3.25 Toto ustanovení odkazuje na formy náhradní péče, které mohou být pro děti zajištěny⁸³. Tyto formy se obvykle použijí tehdy, jestliže dítě osiřelo nebo rodiče nejsou schopni o dítě pečovat⁸⁴.

⁷⁶ Viz důvodová zpráva, bod 20, v němž se uvádí: „Úmluva nemůže požadovat používání pojmů, které vyhovují jazykovým zvláštnostem všech zastoupených států.“

⁷⁷ Bližší informace viz **kapitola 13**, body **13.15–13.30** týkající se styku/kontaktu s dítětem. Viz rovněž databáze rozhodnutí soudů ve věcech mezinárodních únosů dětí (INCADAT) na adrese < www.incadat.com >, pokud jde o nejdůležitější vnitrostátní judikaturu týkající se významu těchto pojmů podle úmluvy z roku 1980. Tyto pojmy mají autonomní význam a je třeba je vykládat nezávisle na případných vnitrostátních právních omezeních.

⁷⁸ Čl. 3 písm. c).

⁷⁹ Viz důvodová zpráva, bod 21.

⁸⁰ Čl. 3 písm. d).

⁸¹ Důvodová zpráva, bod 22.

⁸² Čl. 3 písm. e). Viz rovněž níže **kapitola 11**, body **11.13–11.17** a **kapitola 13**, body **13.31–13.42** týkající se článku 33 úmluvy, který se použije, „jestliže orgán příslušný podle článků 5 až 10 uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce a jestliže takové umístění nebo zajištění péče se má uskutečnit v jiném smluvním státě [...]“.

⁸³ Pokud jde o přijímání ochranných opatření týkajících se náhradní péče o děti, viz „Směrnice o náhradní péči o děti“ („*Guidelines for the Alternative Care of Children*“), jež byly formálně uvítány v rezoluci Valného shromáždění OSN A/RES/64/142 ze dne 24. února 2010 (k dispozici na adrese < http://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf >). Směrnice „vykazují žádoucí orientaci na politiku a praxi“ ve vztahu k náhradní péči o děti se záměrem „posílit zavádění Úmluvy o právech dítěte a odpovídajících opatření dalších mezinárodních nástrojů týkajících se ochrany a blaha dětí žijících bez rodičovské péče nebo u kterých tato situace hrozí [...]“ (viz preambule rezoluce Valného shromáždění). Směrnice obsahují zvláštní oddíl věnovaný „zprostředkování péče dětem mimo zemi jejich obvyklého bydliště“ (kapitola VIII). Tato kapitola doporučuje, aby státy ratifikovaly úmluvu z roku 1996 nebo k ní přistoupily, za účelem „zajištění odpovídající mezinárodní spolupráce a ochrany dětí v těchto situacích“ (bod 138).

⁸⁴ Při výkladu obdobných ustanovení nařízení Brusel IIa Soudní dvůr Evropské unie konstatoval, že rozhodnutí o odebrání dětí z jejich původní rodiny i rozhodnutí o jejich umístění do pěstounské péče spadá do oblasti působnosti nařízení (viz rozsudek ve věci C-435/06 ze dne 27. listopadu 2007, Sb. rozh. 2007, s. I-10141 a rozsudek ve věci C-523/07 ze dne 2. dubna 2009, Sb. rozh. 2009, s. I-0000).

- 3.26 Je třeba uvést, že toto ustanovení neodkazuje na osvojení nebo opatření k osvojení, včetně umístění dítěte k osvojení⁸⁵. Tato opatření jsou z oblasti působnosti úmluvy v článku 4 výslovně vyloučena⁸⁶.
- 3.27 Instituce „kafala“ se v některých státech rozsáhle využívá jako forma péče o děti, o něž nemohou pečovat jejich rodiče. Prostřednictvím „kafala“ o děti pečují nové rodiny nebo příbuzní, obvykle však není přerušena právní vztah k jejich biologickým rodičům⁸⁷. „Kafala“ se může využívat na přeshraničním základě, jelikož se však jedná o opatření, které nepředstavuje osvojení, nespadá do oblasti působnosti Haagské úmluvy o mezinárodním osvojení z roku 1993. Pokud se však používá, představuje instituce „kafala“ jednoznačně opatření na ochranu dítěte, a proto výslovně spadá do oblasti působnosti úmluvy z roku 1996⁸⁸.
- 3.28 Pokud orgán s pravomocí podle článků 5 až 10 úmluvy zvažuje přijetí ochranného opatření spadajícího do oblasti působnosti čl. 3 písm. e) (tj. opatření týkajícího se umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce) a k tomuto umístění nebo zajištění péče má dojít v jiném smluvním státě, vznikají podle článku 33 úmluvy z roku 1996 určité povinnosti. Tato záležitost je spolu s otázkou přesné oblasti působnosti ochranných opatření, která vedou k povinnostem stanoveným v článku 33, projednána v **kapitolách 11 a 13**⁸⁹.

f) Dohled státního orgánu na péči o dítě osobou, která o dítě pečuje⁹⁰

- 3.29 Tato kategorie uznává, že zapojení státního orgánu s ohledem na dítě není vždy omezeno na umístění dítěte do náhradní péče. Státní orgán může hrát úlohu rovněž při dohledu na péči o dítě v jeho vlastní rodině, či v jiném prostředí. Tato opatření spadají přímo do oblasti působnosti úmluvy, jelikož jsou jednoznačně zaměřena na ochranu osoby dítěte.

g) Správa a ochrana majetku dítěte nebo dispozice s ním⁹¹

- 3.30 Tato kategorie zahrnuje veškerá opatření, která jsou zaměřena na ochranu majetku dítěte⁹². To se může týkat například ustanovení procesního opatrovníka, který chrání zájmy dítěte s ohledem na určitý majetek v rámci probíhajícího soudního sporu.
- 3.31 Je však třeba uvést, že úmluva nezasahuje do systémů majetkového práva. Úmluva proto nezahrnuje hmotné právo týkající se vlastnických práv, například sporů v souvislosti s vlastnictvím majetku / nárokem na majetek.

⁸⁵ Viz níže bod 3.38 týkající se významu slova „umístění“ v tomto kontextu.

⁸⁶ Viz níže bod 3.32 a následující body týkající se článku 4 úmluvy a body 3.38–3.39 týkající se osvojení. Viz rovněž níže zvláštní oddíl týkající se osvojení v kapitole 13, bodech 13.43–13.45. Viz také důvodová zpráva, bod 28.

⁸⁷ Pravidla týkající se instituce „kafala“ se však mezi jednotlivými státy, ve kterých se používá, liší.

⁸⁸ Viz důvodová zpráva, bod 23.

⁸⁹ Viz níže body 11.13–11.17 a 13.31–13.42.

⁹⁰ Čl. 3 písm. f).

⁹¹ Čl. 3 písm. g).

⁹² Pokud jde o bližší projednání uplatňování úmluvy na opatření k ochraně majetku dítěte, viz níže body 13.70–13.74.

D. Kterými záležitostmi se úmluva z roku 1996 nezabývá?

Článek 4

3.32 Existují určitá opatření, která byla z oblasti působnosti úmluvy výslovně vyloučena. Tento seznam je úplný a opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, která nejsou v tomto seznamu uvedena, mohou spadat do oblasti působnosti úmluvy.

a) **Určení nebo popření rodičovství vůči dítěti**⁹³

3.33 Toto ustanovení vylučuje z oblasti působnosti úmluvy opatření, která se týkají určení nebo popření rodičovství vůči určitému dítěti nebo dětem. Je-li proto orgánům smluvního státu podána žádost o určení nebo popření rodičovství vůči určitému dítěti, musí tyto orgány přezkoumat svá pravidla příslušnosti, která nejsou založena na úmluvě, aby posoudily, zda mají pravomoc. Na pravidlech nezaložených na úmluvě je obdobně ponecháno i použitelné právo a uznávání cizích rozhodnutí v této záležitosti.

3.34 Toto vyloučení se vztahuje i na otázku, zda strany vztahu mezi rodičem a dítětem, tj. dítě a rodič (rodiče), v případě nezletilých osob vyžadují povolení zákonného zástupce k uznání rodičovství. Na pravidlech daného státu, která nejsou založena na úmluvě, je ponecháno zodpovězení otázek, jako je:

- zda musí uznané dítě s tímto uznáním rodičovství souhlasit a zda musí být za tímto účelem zastoupeno, nedosahuje-li určitého věku,
- zda je nutno ustanovit procesního opatrovníka, který dítě zastupuje nebo je mu nápomocen v soudním řízení týkajícím se rodičovství vůči dítěti, nebo
- zda musí být nezletilá matka dítěte sama zastoupena v souvislosti s prohlášeními o uznání či souhlasem nebo v řízení týkajícím se statusu dítěte⁹⁴.

Do oblasti působnosti úmluvy však spadá otázka **totožnosti** zákonného zástupce dotyčného dítěte a to, zda například ustanovení této osoby vyplývá ze zákona, nebo vyžaduje zásah orgánu⁹⁵.

3.35 Vyloučení z oblasti působnosti uvedené v čl. 4 písm. a) se vztahuje i na status dítěte narozeného na základě mezinárodní dohody o náhradním mateřství.

3.36 Určením nebo popřením rodičovství vůči dítěti se ostatní Haagské úmluvy nezabývají (s výjimkou – jako vedlejšího bodu – Haagské úmluvy o výživném na děti z roku 2007⁹⁶, která se otázkou rodičovství zabývá v souvislosti s řízením o výživném).

3.37 Toto ustanovení vylučuje taktéž otázku, zda status dítěte ovlivňuje uznání dítěte za vlastní například následným sňatkem nebo v důsledku dobrovolného uznání.

⁹³ Čl. 4 písm. a).

⁹⁴ Viz důvodová zpráva, bod 27.

⁹⁵ Viz výše bod 3.24 týkající se čl. 3 písm. d).

⁹⁶ Haagská úmluva ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů – viz čl. 6 odst. 2 písm. h) a čl. 10 odst. 1 písm. c). Viz rovněž článek 1 Protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti a článek 2 Haagské úmluvy ze dne 2. října 1973 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti a článek 3 Haagské úmluvy ze dne 2. října 1973 o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovacích povinnosti.

b) Rozhodnutí o osvojení, případná opatření k osvojení nebo zrušení osvojení nebo jeho prohlášení za neplatné⁹⁷

3.38 Tato výjimka je velmi obecná a vztahuje se na všechny aspekty procesu osvojení, včetně umístění dítěte k osvojení⁹⁸. Je třeba uvést, že slovo „umístění“ v této souvislosti znamená zásah státního orgánu a nevztahuje se na méně formální úpravy péče o dítě.

3.39 Poté, co k osvojení došlo, se však pro účely této úmluvy mezi osvojenými dětmi a ostatními dětmi nerozlišuje. Pravidla úmluvy se proto vztahují na veškerá opatření na ochranu osoby a majetku osvojených dětí stejně jako na všechny ostatní děti.

c) Příjmení a jméno dítěte⁹⁹

3.40 Opatření týkající se jména a příjmení dítěte nejsou do oblasti působnosti úmluvy zahrnuta, jelikož se nepovažují za záležitosti související s ochranou dítěte¹⁰⁰.

d) Dosažení způsobilosti k právním úkonům¹⁰¹

3.41 Dosažení způsobilosti k právním úkonům znamená zbavení nezletilé osoby kontroly ze strany jejích rodičů či opatrovníků. K dosažení způsobilosti k právním úkonům může dojít ze zákona, například při uzavření manželství, či rozhodnutím příslušného orgánu. Dosažení způsobilosti k právním úkonům má dítě zbavit rodičovské autority, znamená tudíž opak ochranného opatření. To vysvětluje jeho vyloučení z oblasti působnosti úmluvy.

e) Vyživné¹⁰²

3.42 Vyživovací povinnosti jsou předmětem řady různých mezinárodních úmluv, nejnověji Haagské úmluvy o výživném na děti z roku 2007 a jejího Protokolu o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti.

f) Správa majetku nebo dědictví¹⁰³

3.43 Otázkami mezinárodního práva soukromého týkajícími se správy majetku se zabývá již *Haagská úmluva ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trust a o jeho uznání*.

3.44 Dědictví je předmětem *Haagské úmluvy ze dne 1. srpna 1989 o právu použitelném na dědictví z důvodu úmrtí*.

⁹⁷ Čl. 4 písm. b).

⁹⁸ Viz níže body 13.43–13.45 týkající se osvojení.

⁹⁹ Čl. 4 písm. c).

¹⁰⁰ Viz důvodová zpráva, bod 29.

¹⁰¹ Čl. 4 písm. d).

¹⁰² Čl. 4 písm. e).

¹⁰³ Čl. 4 písm. f).

g) Sociální zabezpečení¹⁰⁴

- 3.45 Sociální zabezpečení vyplácejí orgány, jejichž určení závisí na hraničních určovateli, jako je například pracoviště nebo obvyklé bydliště osoby (osob) se sociálním pojištěním. Tyto hraniční určovatele neodpovídají nutně obvyklému bydlišti dítěte. Proto se usuzovalo, že by pravidla úmluvy „byla špatně přizpůsobena“ těmto opatřením¹⁰⁵.

h) Veřejná opatření všeobecné povahy v záležitostech týkajících se vzdělávání nebo zdravotnictví¹⁰⁶

- 3.46 Z oblasti působnosti úmluvy nejsou vyloučeny všechny záležitosti týkající se zdravotnictví nebo vzdělávání. Vyloučena jsou pouze **veřejná opatření všeobecné povahy**, například opatření vyžadující školní docházku nebo opatření zavádějící programy očkování¹⁰⁷.
- 3.47 Naopak „umístění konkrétního dítěte do určité školy nebo rozhodnutí o podstoupení chirurgické operace představují například rozhodnutí, která do oblasti působnosti úmluvy spadají“¹⁰⁸.

i) Opatření přijímaná v důsledku trestných činů páchaných dětmi¹⁰⁹

- 3.48 V důvodové zprávě je uvedeno, že tato výjimka smluvním státům umožňuje přijmout vhodná opatření, kárná nebo výchovná, v reakci na spáchání trestných činů ze strany dětí, aniž by bylo nutné se ujistit, že mají pravomoc podle úmluvy¹¹⁰. Dále se v ní uvádí, že pro použití této výjimky není nutné, aby bylo dítě skutečně trestně stíháno (jelikož děti nedosahující určitého věku nelze často v rámci vnitrostátního trestního řízení stíhat). Tato výjimka vyžaduje, aby jednání dítěte představovalo jednání, které by se podle trestního práva daného státu považovalo za trestný čin v případě, že by se ho dopustila osoba, která dosáhla věku trestní odpovědnosti. Pravomoc přijmout opatření v reakci na tyto činy není v této úmluvě zahrnuta a je věcí vnitrostátního práva každého státu.
- 3.49 Je však nutno uvést, že tento výklad čl. 4 písm. i) je zpochybněn. Jiný výklad je takový, že by výjimka v čl. 4 písm. i) měla zahrnovat pouze opatření přijatá v důsledku trestního řízení, které bylo skutečně zahájeno proti dítěti, **nebo přijatá v souladu se zákonnými ustanoveními, která se zabývají trestnými činy**. Podle tohoto názoru spadá ochranné opatření přijaté podle právních předpisů o ochraně dětí do oblasti působnosti úmluvy v případě, že se dítě dopustí jednání, které podle vnitrostátního práva představuje trestný čin, na něž však stát reaguje, a to buď výhradně, nebo navíc ke kárným opatřením, jako na záležitost týkající se ochrany dítěte (např. v případě, vztahuje-li se na mladistvého, který se podílel na prostituci / navazování kontaktu, rozhodnutí o ochraně dítěte místo trestního stíhání).

¹⁰⁴ Čl. 4 písm. g).

¹⁰⁵ Důvodová zpráva, bod 33.

¹⁰⁶ Čl. 4 písm. h).

¹⁰⁷ Důvodová zpráva, bod 34.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Čl. 4 písm. i).

¹¹⁰ Důvodová zpráva, bod 35.

- 3.50 V této otázce dosud neexistuje ustálená praxe¹¹¹.
- 3.51 Úmluva se vztahuje na opatření reagující na nevhodné chování, které nepředstavuje trestný čin, jako je útěk nebo odmítání školní docházky¹¹².

j) Rozhodnutí o právu na azyl a imigraci¹¹³

- 3.52 Rozhodnutí o právu na azyl a imigraci jsou z oblasti působnosti úmluvy vyloučena, jelikož „se jedná o rozhodnutí, která vyplývají ze svrchované pravomoci států“¹¹⁴. Vyloučena jsou pouze rozhodnutí ve věci samé týkající se těchto záležitostí. Jinými slovy, z oblasti působnosti úmluvy je vyloučeno rozhodnutí o udělení či neudělení azylu nebo povolení k pobytu. Opatření týkající se ochrany a/nebo zastupování dítěte, které žádá o azyl nebo o povolení k pobytu, však do oblasti působnosti úmluvy spadají¹¹⁵.

¹¹¹ Pokud jde o čl. 1 odst. 3 písm. g) nařízení Brusel IIa, které z oblasti působnosti nařízení vylučuje „opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi“, viz rozsudek ve věci *Health Service Executive v. S.C., A.C.* (C-92/12 ze dne 26. dubna 2012), v němž Soudní dvůr Evropské unie konstatoval, že „umístění [dítěte do uzavřené ústavní péče] spojené s opatřeními, jež zbavují svobody, spadá do rozsahu působnosti nařízení, pokud je toto umístění nařízeno za účelem ochrany dítěte, a nikoli jako trest“ (bod 65; viz rovněž bod 66).

¹¹² Viz důvodová zpráva, bod 35.

¹¹³ Čl. 4 písm. j).

¹¹⁴ Důvodová zpráva, bod 36.

¹¹⁵ Tamtéž.

4

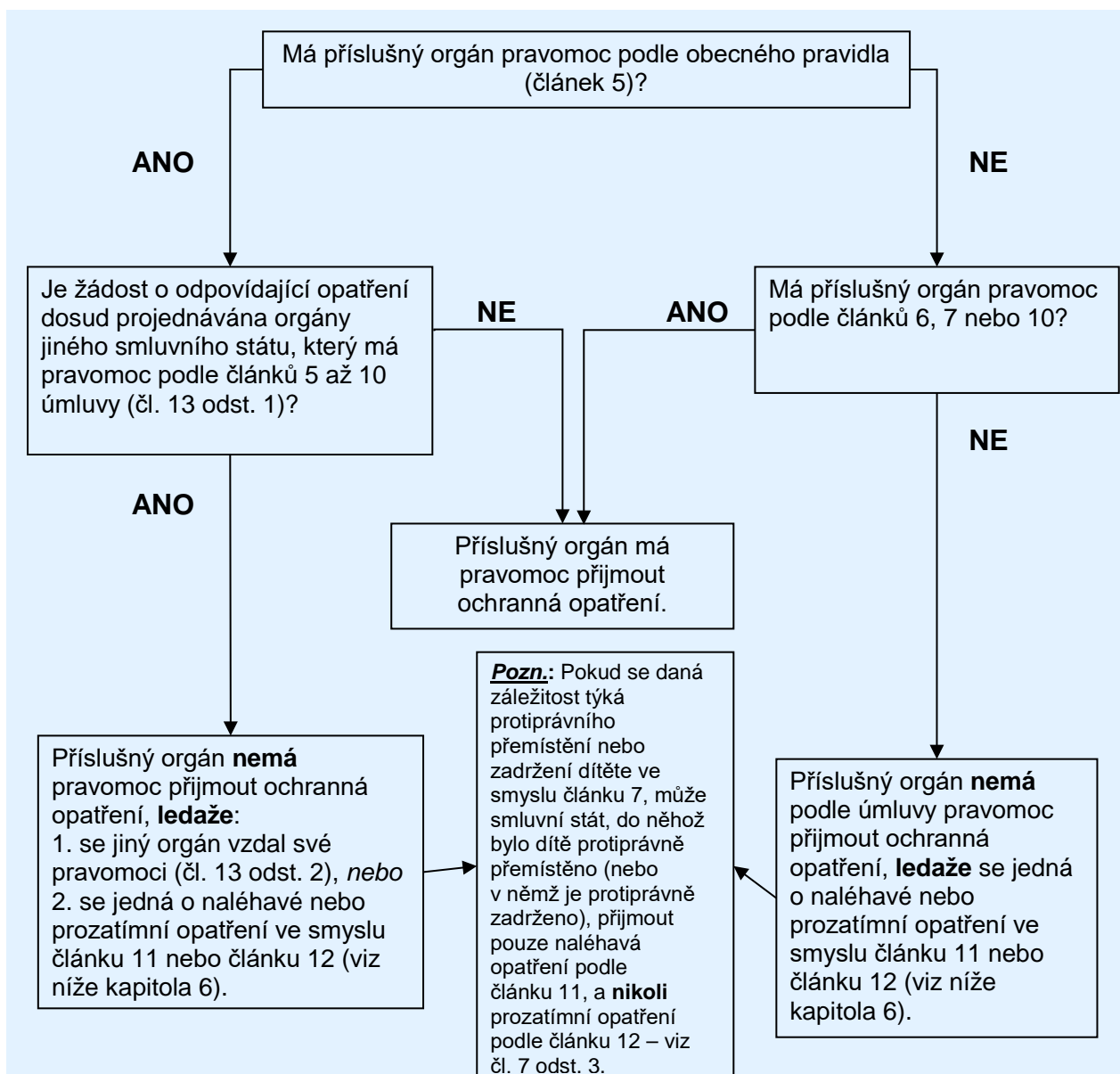
Pravomoc přijmout ochranná opatření

A. Kdy mají orgány smluvního státu pravomoc přijmout ochranná opatření?

Články 5 až 14

- 4.1 Pravidla týkající se příslušnosti jsou stanovena v článcích 5 až 14 úmluvy. Úmluva určuje smluvní stát, jehož orgány mají pravomoc, nikoli však orgán, který je příslušný v rámci tohoto smluvního státu. Tato otázka je ponechána na vnitrostátním právu procesním.
- 4.2 Je-li příslušnému orgánu smluvního státu podána žádost o opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, je nutno provést níže uvedenou analýzu s cílem určit, zda má tento příslušný orgán pravomoc přijmout ochranná opatření¹¹⁶:

¹¹⁶

Toto schéma platí pouze pro smluvní státy, jež nejsou vázány alternativními pravidly, která byla schválena podle čl. 52 odst. 2 úmluvy a která mají přednost – viz níže **kapitola 12**. Například členské státy EU (kromě Dánska) musí vzít v úvahu ustanovení nařízení Brusel IIa. Toto schéma se nezabývá ani situací, kdy se obvyklé bydliště dítěte změní v době, kdy je příslušným orgánům státu původního obvyklého bydliště dítěte podána žádost o ochranná opatření (viz čl. 5 odst. 2 a níže body **4.10–4.11**).

- 4.3 Je třeba uvést, že se výše uvedené schéma nezabývá ustanoveními o přenesení pravomoci (články 8 a 9 úmluvy), která mohou smluvnímu státu rovněž poskytnout možnost nabytí pravomoci ve vztahu k žádosti týkající se opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte (bližší informace viz níže **kapitola 5**).

B. Obecné pravidlo: orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte

Článek 5

- 4.4 Hlavním pravidlem úmluvy týkající se příslušnosti je to, že by opatření na ochranu dětí měly přijímat soudní/správní orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte.

a) Význam pojmu „obvyklé bydliště“

- 4.5 Pojem „obvyklé bydliště“, obvyklý hlavní hraniční určovatel ve všech moderních Haagských úmluvách týkajících se dětí, není v úmluvě definován, nýbrž jej musí určit příslušné orgány v každém jednotlivém případě podle skutkových okolností. Jedná se o autonomní pojem, který je nutno vykládat spíše na základě cílů úmluvy než podle omezení vnitrostátního práva.
- 4.6 Ve smluvních státech Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 existuje značný počet případů, jež se zabývají určením obvyklého bydliště dětí¹¹⁷. Je však třeba mít na paměti, že jelikož je „obvyklé bydliště“ faktickým pojmem, lze při určování obvyklého bydliště dítěte pro účely této úmluvy vzít v úvahu různé aspekty.
- 4.7 Pojem „obvyklé bydliště“ je podrobně posouzen v **kapitole 13** této příručky¹¹⁸.

b) Co se stane, dojde-li ke změně „obvyklého bydliště“ dítěte?

- 4.8 Pravomoc se řídí obvyklým bydlištěm dítěte, takže v případě změny obvyklého bydliště dítěte do jiného smluvního státu mají pravomoc orgány státu nového obvyklého bydliště¹¹⁹.
- 4.9 Ačkoliv úmluva nestanoví pojem „zachování příslušnosti“, je třeba mít na paměti, že změna obvyklého bydliště dítěte nevede k ukončení platnosti již přijatých opatření¹²⁰. Tato opatření zůstávají v platnosti, dokud nejsou v případě potřeby orgány smluvního státu nového obvyklého bydliště dítěte přijata jiná vhodná opatření.
- 4.10 Dojde-li ke změně obvyklého bydliště dítěte z jednoho smluvního státu do jiného v době, kdy orgány prvního smluvního státu rozhodují o žádosti o ochranné opatření (tj. během probíhajícího řízení), navrhuje se v důvodové zprávě, aby se neuplatnila zásada *perpetuatio fori*, a aby se tudíž pravomoc přenesla na orgány smluvního státu nového obvyklého bydliště dítěte¹²¹. Dojde-li k tomu, lze zvážit použití ustanovení o přenesení pravomoci (viz níže **kapitola 5**).

¹¹⁷ Pokud jde o některá tato rozhodnutí, viz databáze INCADAT (< www.incadat.com >).

¹¹⁸ Níže body **13.83–13.87**.

¹¹⁹ Čl. 5 odst. 2.

¹²⁰ Článek 14. Další diskuse ohledně zachování opatření viz níže **kapitola 8**.

¹²¹ Důvodová zpráva, bod 42. Upozorňuje se, že se v nařízení Brusel IIa dospělo k jinému řešení, viz článek 8: „**Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu**“ (zdůraznění přidáno).

- 4.11 Jestliže během řízení o ochranném opatření dojde ke změně obvyklého bydliště dítěte ze smluvního státu do **nesmluvního** státu, zásada *perpetuatio fori* se rovněž nepoužije¹²². Od okamžiku změny obvyklého bydliště dítěte však přestává být použitelný článek 5 úmluvy. Zachování pravomoci orgánů smluvního státu podle jejich pravidel nezaložených na úmluvě (tj. mimo oblast působnosti úmluvy) proto nestojí nic v cestě¹²³. Je však důležité mít na paměti, že podle tohoto scénáře nebudou ostatní smluvní státy úmluvou vázány, pokud jde o uznání opatření, která může tento orgán přijmout¹²⁴.

C. Výjimky z obecného pravidla

- 4.12 Články 6, 7 a 10 stanoví výjimky z obecného pravidla, tj. případy, kdy pravomoc mohou mít orgány smluvního státu, ve kterém dítě nemá obvyklé bydliště.

a) **Děti uprchlíků nebo děti přemístěné do jiných zemí** **Článek 6**

- 4.13 Pravomoc v případě dětí uprchlíků nebo dětí přemístěných do různých zemí kvůli nepokojům v jejich zemi se zakládá na přítomnosti dětí ve smluvním státě. Použití obratu „děti přemístěné do různých zemí“ má být dostatečně široké, aby se překonaly meze, jež mohou jednotlivé státy stanovit s ohledem na definici „uprchlíka“¹²⁵.
- 4.14 Děťmi, na něž se vztahuje toto označení, jsou děti, které opustily své státy kvůli podmínkám, jež tam nastaly, a které mohou nebo nemusí mít doprovod a které mohou či nemusí být dočasně nebo trvale bez rodičovské péče.
- 4.15 Tato výjimka se nemá vztahovat na ostatní děti, které byly přemístěny do jiných zemí, jako jsou děti na útěku nebo opuštěné děti. V případech týkajících se těchto dětí by se měla použít jiná řešení podle úmluvy¹²⁶.

Příklad č. 4 (A)

Dvě děti ve věku šesti a osmi let opustí smluvní stát A, ve kterém probíhá občanská válka, spolu se svou osmnáctiletou tetou z matčiny strany. Jejich matka byla násilně zabita a jejich otec je politickým vězněm. Tyto osoby přijdou do smluvního státu B, ve kterém požádají o azyl. Podle článku 6 úmluvy má smluvní stát B pravomoc přijmout opatření na ochranu dětí, jako je jejich umístění do péče státu, nebo přiznání rodičovské zodpovědnosti jejich tetě. To nemá vliv na řízení ve smluvním státě B k posouzení jejich žádosti o azyl¹²⁷. Úmluva se však použije na otázku týkající se zastupování dětí v azylovém řízení¹²⁸.

¹²² Viz důvodová zpráva, bod 42.

¹²³ Tamtéž. Je však třeba zmínit, že v tomto případě může být smluvní stát dřívějšího obvyklého bydliště dítěte nadále schopen přijímat opatření na ochranu dítěte **podle úmluvy**, pokud se například použije článek 11 nebo článek 12 úmluvy (viz níže **kapitoly 6 a 7**). Viz rovněž výše bod **3.13**.

¹²⁴ Důvodová zpráva, bod 42. Viz rovněž výše body **3.11–3.13**.

¹²⁵ Další diskuse viz níže **kapitola 13**, body **13.58–13.60**.

¹²⁶ Bližší projednání viz níže **kapitola 13**, body **13.61–13.64**. Viz rovněž důvodová zpráva, bod 44.

¹²⁷ Čl. 4 písm. j), projednáno výše v bodě **3.52**.

¹²⁸ Tamtéž.

b) **Děti, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit**

Článek 6

- 4.16 Nelze-li obvyklé bydliště dítěte zjistit, je pravomoc založena na přítomnosti dítěte na území smluvního státu. Jedná se o pravomoc v nutných případech. K závěru, že obvyklé bydliště dítěte nelze zjistit, by se nemělo dospět lehce¹²⁹.
- 4.17 Existují však okolnosti, za nichž nemusí být možné obvyklé bydliště dítěte zjistit. K takovýmto okolnostem může patřit například: 1. situace, kdy se dítě často stěhuje mezi dvěma či více státy, 2. situace, kdy je dítě bez doprovodu nebo je opuštěné a je obtížné nalézt důkazy potřebné k zjištění jeho obvyklého bydliště, nebo 3. situace, kdy dítě pozbylo své předchozí obvyklé bydliště a neexistují dostatečné důkazy, které by dokládaly získání nového obvyklého bydliště¹³⁰.
- 4.18 Tato pravomoc zaniká, jakmile je zjištěno, že dítě má někde obvyklé bydliště.
- 4.19 Pojem „obvyklé bydliště“ je podrobně posouzen v **kapitole 13** této příručky¹³¹.

c) **Pravomoc v případech mezinárodních únosů dětí**

Článek 7

- 4.20 V případech mezinárodních únosů dětí si orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před protiprávním přemístěním nebo zadržením ponechávají pravomoc s ohledem na opatření na ochranu osoby a majetku dítěte, je-li splněna řada podmínek. To má odrazovat od mezinárodních únosů dětí tím, že straně, která dítě unese, je odepřena jakákoli jurisdikční výhoda.
- 4.21 Definice protiprávního přemístění nebo zadržení použitá v úmluvě je stejná jako definice v Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980, což naznačuje doplňkovou povahu obou úmluv v tomto ohledu. To znamená, že výklad a uplatňování ustanovení úmluvy z roku 1980, která se týkají protiprávního přemístění a zadržení, mohou poskytnout pomoc při výkladu dotyčných pojmů podle této úmluvy¹³².
- 4.22 Existují dvě situace, kdy se může pravomoc změnit a může být svěřena orgánům státu, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo ve kterém je protiprávně zadržováno.

Situace A:

- dítě získalo obvyklé bydliště v jiném státě

a

- osoba, instituce nebo jiný orgán mající právo péče souhlasily s přemístěním nebo zadržením.

V této situaci vede udělení souhlasu spolu se skutečností, že dítě získalo nové obvyklé bydliště, ke změně pravomoci podle článku 7 úmluvy z roku 1996.

Pokud mezi oběma dotčenými státy platí *také* úmluva z roku 1980, může situace A nastat v případě, že:

¹²⁹ Bližší informace viz níže **kapitola 13**, body **13.83–13.87**.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Viz níže body **13.83–13.87**.

¹³² Pokud jde o judikaturu a komentář, viz databáze INCADAT (< www.incadat.com >).

- nebyla podána žádost o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980, **nebo**
- byla podána žádost podle úmluvy z roku 1980 a bylo dosaženo urovnání, tj. strany dospěly k dohodě, že dítě nebude navrženo (viz níže body **13.46** až **13.52**), **nebo**
- byla podána žádost podle úmluvy z roku 1980, orgány dožádaného státu však odmítly dítě vrátit v souladu s článkem 13 úmluvy z roku 1980, a to z důvodu souhlasu žadatele s protiprávním přemístěním nebo zadržením.

Je proto třeba uvést, že článek 7 úmluvy z roku 1996 **nevyžaduje**, aby před postoupením pravomoci státu nového obvyklého bydliště dítěte bylo podle úmluvy z roku 1980 vydáno rozhodnutí, kterým se zamítá navrácení dítěte. Jak bylo uvedeno výše, postačuje skutečnost, že byl udělen souhlas, spolu se získáním nového obvyklého bydliště.

„Právy péče“ uvedenými v článku 7 jsou práva, která byla přiznána podle práva státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před protiprávním přemístěním nebo zadržením (čl. 7 odst. 2).

Situace B:

- dítě získalo obvyklé bydliště v jiném státě

a

- dítě bydlelo v tomto jiném státě nejméně po dobu jednoho roku poté, co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče, znaly nebo musely znát místo pobytu dítěte,

a

- během tohoto období nevznesly požadavek na navrácení

a

- a dítě se sžilo se svým novým prostředím.

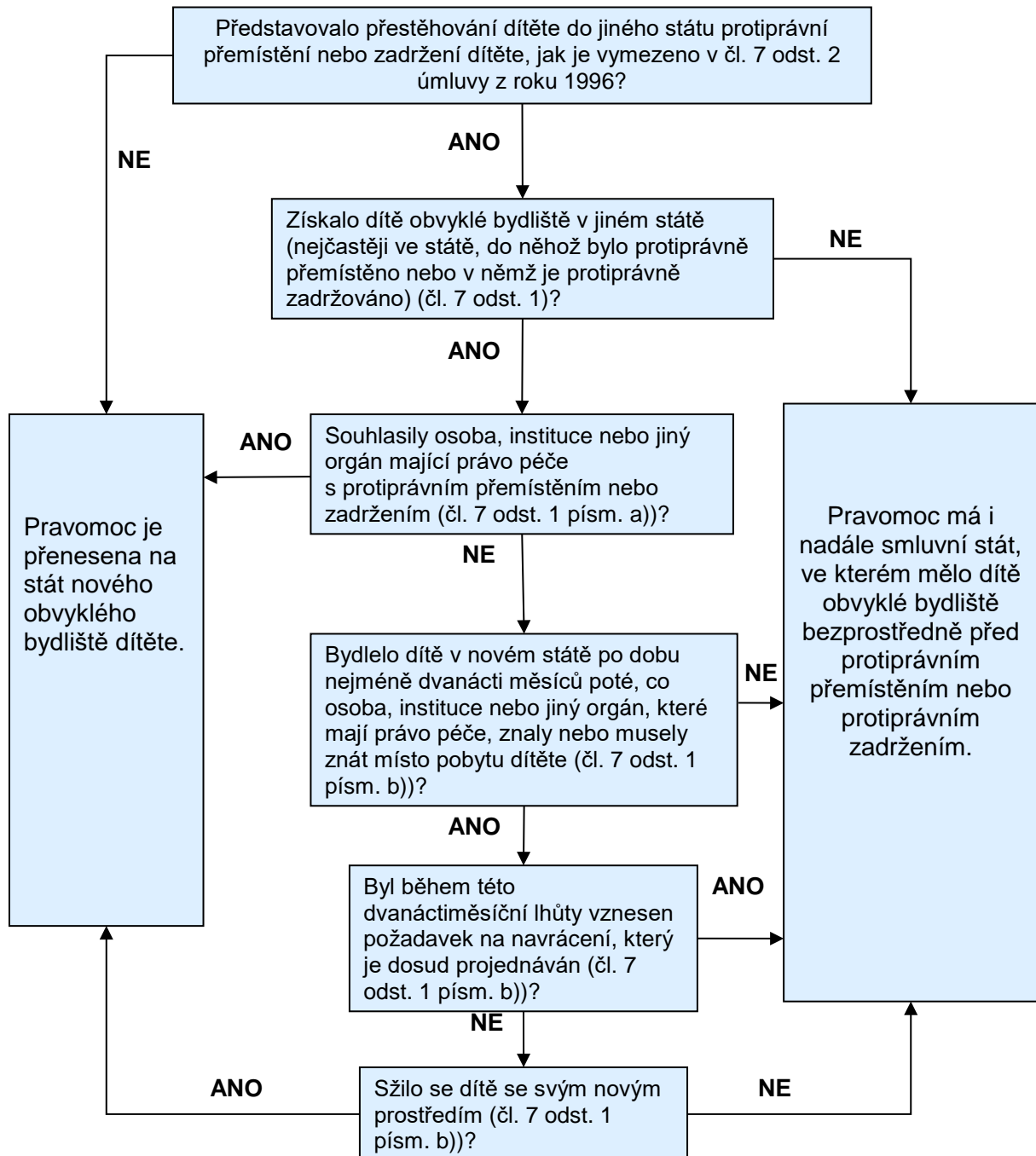
Tyto podmínky částečně odrážejí článek 12 úmluvy z roku 1980, který umožňuje, aby dožádaný stát nenařídil navrácení dítěte, pokud bylo řízení o navrácení zahájeno po uplynutí jednoho roku ode dne protiprávního přemístění/zadržení dítěte a je-li prokázáno, že se dítě sžilo se svým novým prostředím. (Pokud jde o judikaturu a komentář týkající se výkladu pojmu „sžilo“ v čl. 12 druhém pododstavci úmluvy z roku 1980, viz databáze rozhodnutí soudů ve věcech mezinárodních únosů dětí – INCADAT: < www.incadat.com >.)

Důležitý rozdíl mezi ustanoveními těchto dvou úmluv v tomto ohledu však vyplývá ze skutečnosti, že v úmluvě z roku 1980 začíná lhůta v délce jednoho roku běžet od protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte. Jak bylo uvedeno výše, v úmluvě z roku 1996 začíná naopak jednoletá lhůta běžet ode dne, kdy osoba, instituce nebo orgán, které mají právo péče, znaly nebo musely znát místo pobytu dítěte. (Bližší informace viz důvodová zpráva, citováno výše v pozn. pod čarou č. 21, bod 49.)

Je nutno zmínit, že třetí podmínka výslovně nevyžaduje projednávání návrhu na navrácení dítěte u orgánů konkrétního státu. Existují však různé výklady tohoto ustanovení. V připomínce k návrhu znění této příručky byl vysloven názor, že by návrh na navrácení dítěte měl být projednáván ve státě, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo ve kterém je dítě protiprávně zadržováno. Ačkoli se může jednat o nejběžnější situaci, kdy v daném případě platí úmluva z roku 1980 a úmluva z roku 1996, jedná se patrně o neoprávněné omezení použití článku 7, které je obzvláště nepřiměřené v situaci, kdy se v daném případě *nepoužije* úmluva z roku 1980 (viz **příklad č. 4 (B)** níže).

- 4.23 Zatímco pravomoc mají i nadále orgány smluvního státu, z něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo mimo nějž bylo zadrženo, mohou orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě přemístěno nebo ve kterém je zadržováno, přijmout opatření pouze podle článku 11¹³³ (nezbytná ochranná opatření, pokud se jedná o naléhavý případ), a nemohou přijmout prozatímní opatření podle článku 12¹³⁴.
- 4.24 Za účelem určení, které orgány mají pravomoc v případě, že dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, je třeba položit tyto otázky:

Případy únosu: použití článku 7

133

Podrobněji projednáno níže v kapitole 6.

134

Čl. 7 odst. 3.

4.25 Otázka mezinárodních únosů dětí je blíže projednána v bodech 13.1 až 13.14.

Příklad č. 4 (B)

V následujícím příkladu jsou státy X a Y smluvními státy úmluvy z roku 1996. Stát X však není smluvním státem úmluvy z roku 1980.

Sezdaný pár, kdy matka je státní příslušnicí státu X a otec je státním příslušníkem státu Y, pobývá ve státě Y spolu s dítětem narozeným v manželství. V srpnu 2008 se manželství rozpadne a manželé se rozvedou. V řízení o rozvodu manželství ve státě Y je oběma rodičům přiznáno právo péče o dítě. V srpnu 2009 však matka prohlásí, že se chce vrátit do své vlasti, státu X. Otec její žádost o přestěhování odmítne. V září 2009 se matka v obavě, že soud přestěhování nepovolí, proti přání otce jednostranně a v rozporu s právem péče přiznaným otci přemístí spolu s dítětem zpět do státu X.

Otec se prvních šest měsíců po přemístění dítěte snaží matku a dítě vyhledat (neporadí se s právníkem a není si vědom úmluvy z roku 1996 a podpory, která může být v tomto ohledu k dispozici¹³⁵). Nakonec matku a dítě nalezne. Dalších pět měsíců se pak pokouší dohodnout se s matkou na úpravě péče o dítě.

Otec nakonec rozhodne, že k dohodě nelze dospět, a obrátí se na právníka. Je mu doporučeno podat soudu ve státě Y návrh na okamžité navrácení dítěte a na svěřeni dítěte do jeho výhradní péče, což učiní v srpnu 2010. Matce je doručeno oznámení o zahájení řízení. V září 2010 zahájí matka řízení ve státě X za účelem svěřeni dítěte do její výhradní péče a připustí, že dítě přemístila protiprávně, tvrdí však, že soud ve státě X má nyní pravomoc rozhodnout o otázkách péče o dítě a styku s dítětem, jelikož:

- dítě má nyní obvyklé bydliště ve státě X,
- dítě bydlelo ve státě X po dobu jednoho roku poté, co otec musel znát místo pobytu dítěte,
- dítě se szilo s prostředím ve státě X a
- **ve státě X není projednáván požadavek na navrácení.**

*Otec se dostaví k řízení ve státě X, aby pravomoc napadl. Uvede, že bez ohledu na všechny ostatní záležitosti je **ve státě Y** dosud projednáván požadavek na navrácení, a podle článku 7 úmluvy z roku 1996 nemůže být tudíž pravomoc s ohledem na otázky péče o dítě a styku s dítětem přenesena na stát X.*

Prostřednictvím přímé soudní komunikace soud ve státě X u soudu ve státě Y potvrdí, že ve státě Y je dosud projednáván požadavek na navrácení dítěte. Jakmile je toto potvrzeno, stát X návrh matky zamítne na základě toho, že pravomoc má i nadále stát Y. Matka podá ve státě Y protinávrh se žádostí o povolení k trvalému přestěhování i s dítětem do státu X a nabídne otci úpravu styku s dítětem.

Ve státě Y je projednávání návrhu na navrácení dítěte pozastaveno (přerušeno) na základě toho, že v této fázi by nebylo v nejlepším zájmu dítěte naříditi navrácení do doby, než je znám výsledek řízení o žádosti matky o povolení k přestěhování, která může a měla by být projednána rychle. Návrh otce na svěřeni dítěte do jeho péče a žádost matky o povolení k přestěhování jsou spojeny a soud ve státě Y je projedná o měsíc později. Soud ve státě Y udělí matce povolení k přestěhování i s dítětem a otci je stanoven režim styku s dítětem (který bude ve státě X uznán ze zákona podle článku 23 úmluvy z roku 1996).

V obou níže uvedených příkladech jsou státy A a B smluvními státy úmluvy z roku 1980 i úmluvy z roku 1996.

Příklad č. 4 (C)

Manželé žijí ve státě A se svými dvěma dětmi. V březnu 2008 přemístí manželka děti protiprávně do státu B. Na základě úmluvy z roku 1980 požaduje manžel navrácení dětí do státu A. Orgány ve státě B však odmítnou nařídít navrácení dětí z toho důvodu, že děti s navrácením nesouhlasí a že dosáhly věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jejich stanoviskům (čl. 13 druhý pododstavec úmluvy z roku 1980). V květnu 2009 je dosud nutné rozhodnout o úpravě styku s dětmi a péči o děti.

*Ačkoliv manžel s přemístěním nesouhlasil, jelikož však děti pobývaly ve státě B po dobu delší než jeden rok ode dne, kdy otec znal místo jejich pobytu, budou mít orgány státu B pravomoc, **pokud** mají nyní děti obvyklé bydliště v tomto státě a šily se s tamním prostředím¹³⁶.*

Příklad č. 4 (D)

V lednu 2008 přemístí otec protiprávně dítě ze státu A do státu B. Matka zahájí ve státě B řízení podle úmluvy z roku 1980 k zajištění návratu dítěte do státu A. Orgány státu B v březnu 2008 návrh na navrácení dítěte zamítnou z toho důvodu, že existuje vážné nebezpečí újmy způsobené dítěti (čl. 13 první pododstavec písm. b) úmluvy z roku 1980). Neprodleně poté chce matka zahájit ve státě A řízení o péči o dítě a žádá o svěření dítěte do její výhradní péče.

Jelikož dosud neuplynul rok ode dne, kdy matka znala místo pobytu dítěte, a matka neudělila souhlas, mají pravomoc i nadále orgány státu A. To platí bez ohledu na to, kde má dítě nyní obvyklé bydliště.

Pokud se však orgány ve státě A domnívají, že by v daném případě mohly orgány ve státě B lépe posoudit nejlepší zájem dítěte, a stát A je státem, který spadá do oblasti působnosti čl. 8 odst. 2 úmluvy z roku 1996, mohou žádat (přímo nebo s pomocí ústředního orgánu státu A), aby orgány ve státě B převzaly pravomoc, nebo mohou přerušit projednávání případu a vyzvat otce (nebo matku) k předložení takového požadavku orgánům státu B. Orgány ve státě B mohou pravomoc převzít, pokud se domnívají, že je to v nejlepším zájmu dítěte¹³⁷.

d) Pravomoc v případech, kdy probíhá řízení o rozvodu nebo rozluce rodičů dítěte **Článek 10**

- 4.26 Orgány smluvního státu mohou při výkonu své pravomoci k rozhodování o návrhu na rozvod nebo rozluce rodičů dítěte, které má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, nebo o prohlášení jejich manželství za neplatné přijmout opatření zaměřená na ochranu osoby a majetku dítěte, jsou-li splněny určité podmínky¹³⁸. Jedná se o tyto podmínky:

¹³⁶ Čl. 7 odst. 1 písm. b).

¹³⁷ Bližší informace viz níže **kapitola 5** o přenesení pravomoci.

¹³⁸ Tato situace může nastat například tehdy, pokud se po rozpadu manželství jeden rodič legálně přestěhuje i s dítětem z jednoho smluvního státu do jiného a druhý rodič zůstane v prvním smluvním státě a podá v tomto státě návrh na rozvod. Rozhodnutí o pravomoci k projednání návrhu na rozvod a rozhodnutí o tom, zda právo připouští za těchto okolností přijmout taková opatření zaměřená na ochranu osoby a/nebo majetku dítěte, je samozřejmě záležitostí práva státu, ve kterém je zahájeno řízení.

- dítě má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě
 - a
- právo smluvního státu orgánů vykonávajících tuto pravomoc jim umožňuje přijmout za dané situace tato opatření
 - a
- v době zahájení řízení má nejméně jeden z rodičů obvyklé bydliště v tomto smluvním státě
 - a
- v době zahájení řízení má nejméně jeden z rodičů rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti
 - a
- pravomoc orgánů k přijetí těchto opatření byla uznána rodiči, jakož i jinou osobou, která má rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti,
 - a
- výkon pravomoci na tomto základě je v nejlepším zájmu dítěte.

4.27 Tato pravomoc zaniká, jakmile je řízení o rozvodu manželství ukončeno. Řízení může skončit, jelikož vedlo k vyhovujícímu nebo zamítavému rozhodnutí, které se stalo pravomocným, nebo z jiného důvodu, jako je stažení nebo skončení platnosti návrhu či úmrtí jedné ze stran.

4.28 O datu, k němuž je řízení o rozvodu manželství ukončeno, rozhoduje právo smluvního státu, ve kterém toto řízení probíhá.

Příklad č. 4 (E)

Manželé žijí ve smluvním státě A se svými třemi dětmi. Rozejdou se a manžel se i s dětmi přemístí do smluvního státu B. Krátce poté zahájí manželka ve smluvním státě A, v němž má obvyklé bydliště, řízení o rozvodu manželství, a obě strany požádají, aby orgány v tomto řízení rozhodly o péči o děti a styku s nimi.

Právo smluvního státu A umožňuje orgánům přijmout opatření na ochranu dětí během řízení o rozvodu manželství rodičů. Orgány se domnívají, že je v nejlepším zájmu dětí, aby přijaly opatření na ochranu těchto dětí. Orgány ve smluvním státě A mají proto pravomoc vydat rozhodnutí o péči o děti a o právu na styk s dětmi, které bude uznatelné a vykonatelné ve smluvním státě B i ve všech ostatních smluvních státech.

Tomu by tak nebylo v případě, že by manžel odmítl uznat pravomoc orgánů smluvního státu A k přijetí těchto opatření nebo pokud by se tyto orgány nedomnívaly, že přijetí takovýchto opatření je v nejlepším zájmu dětí¹³⁹.

K faktorům, které mohou orgány ve smluvním státě A vzít v úvahu při vyvozování závěru, že je v nejlepším zájmu dětí, aby ony vykonaly pravomoc, může patřit: skutečnost, že děti měly dřívejší obvyklé bydliště ve smluvním státě A, že tam dosud tráví čas se svou matkou a že úprava péče o děti a styku s dětmi v rámci řízení o rozvodu manželství je jednodušší a rychlejší než čekat na výsledek druhého řízení ve smluvním státě B, což je stát jejich obvyklého bydliště.

Jakmile je řízení o rozvodu manželství ve smluvním státě A ukončeno, bude mít smluvní stát B podle článku 5 jakožto stát obvyklého bydliště dětí pravomoc přijmout opatření na ochranu dětí (čl. 10 odst. 2).

Příklad č. 4 (F)

Manželé žijí ve smluvním státě C se svými dvěma dětmi. Vztah se rozpadne a manželé se rozejdou. Manželka zahájí řízení o rozvodu manželství a o péči o děti / úpravě styku s dětmi ve smluvním státě C. Podle procesních pravidel smluvního státu C bude týž soud rozhodovat jak v řízení o rozvodu manželství, tak i o otázkách týkajících se péče o děti / styku s dětmi.

Po zahájení řízení získá manželka nové zaměstnání ve smluvním státě D a chce se i s dětmi ihned přestěhovat, aby mohla nastoupit na nové místo. Manželé se dohodnou na tom, že se manželka a děti mohou ihned přestěhovat do smluvního státu D pod podmínkou, že o otázkách týkajících se styku otce s dětmi rozhodne soud ve smluvním státě C.

Dohoda o přestěhování dětí je schválena v předběžném rozhodnutí soudu (do konečného rozhodnutí o otázkách péče o děti / styku s dětmi) a soud formálně zaznamená souhlas matky se zachováním pravomoci smluvního státu C v otázkách péče o děti / styku s dětmi, dokud nebude ukončeno řízení o rozvodu manželství.

Jelikož ve smluvním státě C dosud probíhá řízení o rozvodu manželství, může si bez ohledu na to, zda dohoda o přestěhování vede ke změně obvyklého bydliště dětí, či nikoli (tj. zda smluvní stát C „pozbyvá“ svou pravomoc týkající se otázek péče o děti / styku s dětmi na základě článku 5 podle čl. 5 odst. 2, či nikoli), smluvní stát C ponechat pravomoc rozhodnout s konečnou platností ve věcech péče o děti / styku s dětmi na základě článku 10 úmluvy z roku 1996.

*Je však třeba zmínit, že pokud by manželka **nesouhlasila** se zachováním pravomoci smluvního státu C ohledně otázek péče o děti / styku s dětmi, článek 10 úmluvy z roku 1996 by se nepoužil. V těchto případech by po změně obvyklého bydliště dětí do smluvního státu D již neměl smluvní stát C pravomoc rozhodovat o těchto záležitostech (podle čl. 5 odst. 2, ledaže by smluvní stát C požádal o přenesení pravomoci podle článku 9 a této žádosti by bylo vyhověno).*

D. Co se stane, mají-li pravomoc orgány dvou či více smluvních států?

Článek 13

- 4.29 Jelikož mohou nastat případy, kdy pravomoc přijímat opatření na ochranu dítěte mají orgány více než jednoho smluvního státu, umožňuje článek 13 řešení případných kompetenčních sporů.
- 4.30 Článek 13 stanoví, že orgány smluvního státu, které mají pravomoc podle článků 5 až 10 přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, se musí zdržet výkonu příslušnosti, jestliže v době zahájení řízení byla požadována „odpovídající opatření“ od orgánů jiného smluvního státu majících pravomoc podle článků 5 až 10 v době žádosti, a o těchto opatřeních ještě probíhá řízení.
- 4.31 Pojem „odpovídající opatření“ není v úmluvě vymezen, zdá se však, že žádosti u obou smluvních států musí mít stejnou či podobnou podstatu, aby byl použitelný článek 13¹⁴⁰. Pokud je například v jednom smluvním státě zahájeno řízení o péči o dítě a v jiném smluvním státě se požaduje přijetí opatření na ochranu určitého majetku dítěte, může tento smluvní stát rozhodnout, že od druhého smluvního státu nebyla požadována „odpovídající opatření“, a může tudíž přikročit k projednání žádosti týkající se majetku dítěte¹⁴¹.

140

Viz důvodová zpráva, bod 79.

141

Tamtéž.

- 4.32 Článek 13 se použije, pokud ve druhém smluvním státě dosud probíhá řízení o „odpovídajících opatřeních“.
- 4.33 Je však třeba podotknout, že se ustanovení čl. 13 odst. 1 **nepoužije**, pokud se orgány smluvního státu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, své pravomoci vzdaly¹⁴². V důvodové zprávě se uvádí, že možnost orgánů smluvního státu, které zahájily řízení jako první, vzdát se své pravomoci, umožňuje, aby smluvní stát dal přednost smluvnímu státu, v němž bylo řízení zahájeno **později**, a to navzdory ustanovení čl. 13 odst. 1, pokud se tento stát považuje za vhodnější fórum¹⁴³. Toto vzdání se pravomoci připomíná ustanovení o přenesení pravomoci (články 8 a 9, viz **kapitola 5**). Významné rozdíly mezi ustanoveními čl. 13 odst. 2 a ustanoveními o přenesení pravomoci však podle tohoto scénáře spočívají v tom, že 1. smluvní stát, ve kterém bylo řízení zahájeno **později**, již měl pravomoc podle článků 5 až 10 úmluvy¹⁴⁴ a 2. vzdání se pravomoci ze strany smluvního státu, který zahájil řízení jako první, podle čl. 13 odst. 2 může vyplývat z jednostranného rozhodnutí¹⁴⁵. Aby však byla zajištěna ochrana dítěte, je v případě, že smluvní stát zvažuje vzdání se pravomoci podle čl. 13 odst. 2, obvykle osvědčeným postupem komunikace mezi oběma dotčenými smluvními státy (prostřednictvím ústředních orgánů¹⁴⁶, nebo přímé soudní komunikace¹⁴⁷) s cílem zajistit, aby v ochraně dítěte nevznikla mezera (např. v důsledku toho, že se smluvní stát, v němž bylo řízení zahájeno **později**, zdrží výkonu příslušnosti podle čl. 13 odst. 1 a současně s tím se smluvní stát, který zahájil řízení **jako první**, vzdá pravomoci podle čl. 13 odst. 2).
- 4.34 Jak je zjevné ze znění samotného ustanovení čl. 13 odst. 1¹⁴⁸, nevztahuje se na opatření přijatá podle článku 11 (naléhavé případy) nebo článku 12 (prozatímní opatření)¹⁴⁹.
- 4.35 Pokud jde o orgán, u něhož bylo řízení údajně „zahájeno později“, může vyvstat otázka, jak rozhodnout o tom, zda byla od orgánů jiného smluvního státu (majících pravomoc podle článků 5–10 v době žádosti) požadována „odpovídající opatření“ a zda o těchto opatřeních ještě probíhá řízení, aby bylo možno použít ustanovení čl. 13 odst. 1. V některých případech může mít orgán, u něž bylo řízení údajně „zahájeno později“, k dispozici jednoznačné důkazy od účastníků řízení, takže se může rozhodnout „zdržet se výkonu příslušnosti“ podle čl. 13 odst. 1. Jestliže však důkazy od účastníků řízení neposkytují jednoznačnou odpověď, pokud jde o existenci litispendence (např. kvůli tomu, že není jasná existence či povaha a

¹⁴² Čl. 13 odst. 2.

¹⁴³ Viz důvodová zpráva, bod 80.

¹⁴⁴ Tamtéž. Pokud naopak dojde k přenesení pravomoci, základem pro pravomoc smluvního státu, který pravomoc nabyl, je výhradně její postoupení – viz níže **kapitola 5**.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Viz **kapitola 11**.

¹⁴⁷ Co se týká přímé soudní komunikace, viz body 64–72 závěrů a doporučení ze zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena v pozn. pod čarou č. 16), a zejména bod 68, v němž zvláštní komise „obecně schválila“ (s výhradou revize dokumentu Stálým výborem na základě diskusí v rámci zvláštní komise) dokument nazvaný *Emerging Guidance and General Principles for Judicial Communications*, který byl obsažen v předběžném dokumentu č. 3 A z března 2011 („Emerging rules regarding the development of the International Hague Network of Judges and Draft General Principles for Judicial Communications, including commonly accepted safeguards for direct judicial communications in specific cases, within the context of the International Hague Network of Judges“). Viz rovněž body 78 a 79 závěrů a doporučení z druhé části šestého zasedání zvláštní komise pro provádění Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 v praxi (25.–31. ledna 2012), k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena v pozn. pod čarou č. 16).

¹⁴⁸ Čl. 13 odst. 1: „Orgány smluvního státu, **které mají pravomoc podle článků 5 až 10** přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, se musí zdržet výkonu příslušnosti, jestliže v době zahájení řízení byla požadována odpovídající opatření od orgánů jiného smluvního státu **majících pravomoc podle článků 5 až 10** v době žádosti, a ještě o nich probíhá řízení.“ (Zdůraznění přidáno.)

¹⁴⁹ Podrobněji projednáno níže v **kapitolách 6 a 7**.

rozsah řízení v jiném smluvním státě), může orgán, u něž bylo řízení zahájeno později, považovat za vhodné dotázat se na tyto záležitosti příslušných orgánů v jiném smluvním státě. Tyto dotazy lze předložit prostřednictvím přímé soudní komunikace, nebo s pomocí ústředních orgánů¹⁵⁰ v obou smluvních státech¹⁵¹.

Příklad č. 4 (G)

Dvě děti mají spolu s matkou obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Řízení o rozvodu manželství a o péči o děti probíhá ve smluvním státě B. Otec má obvyklé bydliště ve smluvním státě B a matka uznala pravomoc orgánů tohoto smluvního státu s ohledem na dotyčné záležitosti a tyto orgány se domnívají, že je v nejlepším zájmu dětí, aby danou věc projednaly¹⁵². Zdá se, že matka nebude mít v řízení ve smluvním státě B úspěch. Matka proto zahájí řízení ve smluvním státě A a žádá o vydání rozhodnutí, kterým se děti svěřují do její péče.

V souladu s článkem 13 se orgány smluvního státu A musí zdržet projednání dané věci, jelikož ve smluvním státě B probíhá řízení o péči o děti.

Pokud by se však orgány ve smluvním státě B vzdaly své pravomoci, například z toho důvodu, že se domnívají, že není v nejlepším zájmu dítěte, aby se danou věcí zabývaly, mohly by v dané věci vykonat pravomoc orgány smluvního státu A. V tomto případě mohou orgány smluvního státu B sdělit své rozhodnutí o vzdání se pravomoci příslušným orgánům smluvního státu A¹⁵³.

Příklad č. 4 (H)

Děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Týká se jich návrh na přijetí ochranných opatření podaný ve smluvním státě B, přičemž jsou splněny požadavky článku 10 úmluvy. Zatímco probíhá toto řízení, je ve smluvním státě A¹⁵⁴ podán návrh týkající se správy majetku dětí, který zdědily po svých prarodičích. Orgány ve smluvním státě A mají pravomoc rozhodnout o této otázce, jelikož zjistily, že orgánům ve smluvním státě B nebyla podobná žádost předložena.

¹⁵⁰ Aby tento aspekt úmluvy úspěšně fungoval, je nutné, aby smluvní státy zajistily, že Stálý výbor má k dispozici aktuální kontaktní údaje příslušných orgánů. Existují-li obavy, že řízení může probíhat ve více než jednom smluvním státě, pomůže to stranám rychle zjistit, zda tomu tak je a zda mohou orgány v určité jurisdikci přijmout opatření na ochranu dítěte.

¹⁵¹ Soudní dvůr Evropské unie doporučil tento přístup v kontextu čl. 19 odst. 2 nařízení Brusel IIa. V rozsudku ve věci Purucker v. Pérez (C-296/10 ze dne 9. listopadu 2010) Soudní dvůr EU (v bodě 81) uvedl, že se účastníků řízení lze dotázat na existenci překážky věci zahájené a krom toho „s přihlédnutím ke skutečnosti, že se nařízení č. 2201/2003 zakládá na spolupráci a vzájemné důvěře mezi soudy, může [soud, který zahájil řízení později] uvědomit soud, který zahájil řízení jako první, o tom, že mu byl daný návrh podán, upozornit jej na možné uplatnění překážky věci zahájené, vyzvat jej k tomu, aby mu sdělil informace týkající se návrhu, který projednává, a zaujal stanovisko ke své příslušnosti ve smyslu nařízení č. 2201/2003 nebo mu sdělil jakékoli rozhodnutí, které již bylo v tomto ohledu přijato. Konečně se soud, který zahájí řízení později, může obrátit na ústřední orgán svého členského státu.“ V dané věci Soudní dvůr EU rovněž konstatoval, že pokud tyto otázky nevedou k jasnosti ohledně řízení u soudu, který řízení zahájil jako první, a pokud z důvodů okolností vyžaduje zájem dítěte přijetí rozhodnutí, které lze uznat v jiných členských státech, než je členský stát soudu, který zahájil řízení později, „je nutné, aby [soud, který zahájil řízení později] po uplynutí přiměřené lhůty za účelem obdržení odpovědí na položené otázky pokračoval v přezkumu návrhu, který mu byl předložen. Délka této přiměřené lhůty musí být určena v souladu se zájmem dítěte s ohledem na konkrétní okolnosti dotčeného sporu.“

¹⁵² Přiznání pravomoci přijmout opatření zaměřená na ochranu dětí, například vydání rozhodnutí o péči o děti a o právu na styk s dětmi, orgánům smluvního státu B (v souladu s článkem 10 úmluvy z roku 1996 – viz výše body 4.26–4.28).

¹⁵³ Viz výše bod 4.33.

¹⁵⁴ Na základě článku 5 úmluvy.

5

Přenesení pravomoci

A. Kdy lze pravomoc přijmout ochranná opatření přenést? Články 8 a 9

- 5.1 Odchylně od obecných pravidel příslušnosti¹⁵⁵ stanoví články 8 a 9 mechanismy, jejichž prostřednictvím může být pravomoc přijmout opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte přenesena z orgánů smluvních států, které mají obecnou pravomoc podle úmluvy¹⁵⁶, na orgány smluvních států, které tuto pravomoc nemají. Pravomoc bude přenesena pouze tehdy, jsou-li splněny určité podmínky¹⁵⁷, a pouze na orgány v jiném smluvním státě, ke kterému má dítě určitý vztah¹⁵⁸.
- 5.2 Je třeba podotknout, že podle úmluvy lze pravomoc přenést pouze mezi orgány **smluvních** států, a nikoli na orgány **nesmluvních** států.
- 5.3 O přenesení pravomoci lze požádat dvěma způsoby:
- orgán mající obecnou pravomoc¹⁵⁹ podle úmluvy, jestliže se domnívá, že by jiný orgán, který pravomoc nemá, mohl v konkrétním případě lépe posoudit nejlepší zájem dítěte, může požádat o přenesení pravomoci na tento orgán (článek 8),
 - orgán, který nemá pravomoc, domnívá se však, že má v konkrétním případě lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dítěte, může požádat, aby mu byl umožněn výkon příslušnosti (článek 9).
- 5.4 Tyto články umožňují přenesení pravomoci v případě, že orgán mající pravomoc nemá lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dítěte. Nejlepší zájem dítěte je nutno posoudit „v konkrétním případě“, tj. „v okamžiku, kdy je vnímána potřeba ochrany, a za účelem reakce na [tuto] potřebu“¹⁶⁰.
- 5.5 Pravomoc může být přenesena s ohledem na celou věc, nebo jen na její určitou část. Ačkoliv úmluva výslovně neuvádí, že pravomoc lze přenést s ohledem na určitou část případu, v článcích 8 a 9 je uvedeno, že smluvní stát může být požádán (článek 8) nebo může požádat (článek 9) o přijetí opatření na ochranu dítěte, která pokládá za „nezbytná“: to může, ale nemusí znamenat přenesení pravomoci s ohledem na celou věc. Tento výklad úmluvy zajistí její soulad s ostatními nástroji, jako je Haagská úmluva o ochraně dospělých osob z roku 2000 nebo článek 15 nařízení Brusel IIa, kdy je v obou případech výslovně stanovena možnost přenesení pravomoci s ohledem na určitou část dané věci.
- 5.6 Jakmile se oboje orgány dohodly na postoupení pravomoci, nemohou orgány, z nichž byla pravomoc přenesena, vykonat příslušnost v konkrétní věci, již se postoupení pravomoci týkalo. Musí počkat, dokud se rozhodnutí jiných orgánů

¹⁵⁵ Viz výše **kapitola 4**.

¹⁵⁶ Je nutno uvést, že ačkoliv článek 8 výslovně odkazuje na smluvní stát mající pravomoc podle článku 5 **nebo 6** úmluvy, který může požádat jiný smluvní stát o přenesení pravomoci, z článku 9 vyplývá, že jiný smluvní stát může požádat pouze o přenesení pravomoci ze smluvního státu obvyklého bydliště dítěte (tj. pouze ze smluvního státu majícího pravomoc podle článku 5, a nikoli ze smluvního státu s pravomocí podle článku 6). V důvodové zprávě je v bodě 58 uvedeno, že se má za to, že se jedná o „**přehlédnutí**“ (zdůraznění přidáno) a že by se článek 9 měl sladit s článkem 8. Důvodová zpráva uvádí: „Jsou-li orgány státu, jehož je dítě státním příslušníkem, oprávněny požádat orgány státu obvyklého bydliště, aby jim s ohledem na ochranná opatření umožnily výkon pravomoci, měly by mít z ještě pádnějších důvodů možnost požádat o totéž orgány státu, do něhož bylo dítě dočasně přemístěno kvůli nepokojům, k nimž došlo v zemi obvyklého bydliště dítěte.“ V současnosti je však znění úmluvy jednoznačné a zdá se, že žádost podle článku 9 lze podat pouze smluvnímu státu obvyklého bydliště dítěte.

¹⁵⁷ Viz níže bod **5.9**.

¹⁵⁸ Čl. 8 odst. 2.

¹⁵⁹ Tj. podle článku 5 nebo článku 6 úmluvy.

¹⁶⁰ Důvodová zpráva, bod 56.

nestane pravomocným a vykonatelným.

5.7 Postoupení pravomoci však neznamená její trvalé přenesení. „Nic [...] neumožňuje předem [rozhodnout], že za budoucích podmínek nemůže mít orgán mající pravomoc podle článku 5 nebo článku 6^[161] lepší předpoklady k tomu, aby rozhodl v nejlepším zájmu dítěte“¹⁶².

5.8 Jakmile bylo rozhodnuto, že žádost může a měla by být předložena, jsou v úmluvě stanoveny dvě možnosti podání žádosti:

- žádost podají příslušným orgánům jiného smluvního státu samotné orgány (buď přímo, nebo s pomocí ústředního orgánu)¹⁶³,
nebo
- účastníci řízení mohou být vyzváni, aby podali žádost u příslušných orgánů jiného smluvního státu¹⁶⁴.

Tyto dvě možnosti jsou rovnocenné a volba mezi nimi je ponechána na orgánu, který podává žádost v jednotlivém případě.

B. Jaké podmínky musí být splněny před tím, než může dojít k přenesení pravomoci?

5.9 Podle článku 8 i podle článku 9 lze pravomoc postoupit pouze tehdy, jsou-li splněny určité podmínky:

- **Vztah mezi dítětem a smluvním státem, na jehož orgány lze pravomoc přenést**
Smluvní státy, na jejichž orgány lze pravomoc přenést nebo které mohou požádat, aby na ně byla převedena pravomoc, musí mít k dítěti určitý vztah. Smluvním státem musí být¹⁶⁵:
 - stát, jehož státním příslušníkem je dítě,
 - stát, na jehož území se nachází majetek dítěte,
 - stát, před jehož orgány probíhá řízení o návrhu na rozvod, rozlukou manželství rodičů dítěte anebo jeho prohlášení za neplatné,
 - stát, ke kterému má dítě těsný vztah.
- **Nejlepší zájem dítěte**
Orgán, který podává žádost o přenesení pravomoci, se musí domnívat, že to umožní lepší posouzení nejlepšího zájmu dítěte¹⁶⁶. Orgán, který je požádán o převzetí nebo postoupení pravomoci, tak může učinit pouze tehdy, pakliže se domnívá, že to je v nejlepším zájmu dítěte¹⁶⁷.

¹⁶¹ Pokud jde o článek 9, viz poznámka pod čarou č. 156.

¹⁶² Důvodová zpráva, bod 56.

¹⁶³ Čl. 8 odst. 1 první odrážka a čl. 9 odst. 1 první odrážka.

¹⁶⁴ Čl. 8 odst. 1 druhá odrážka a čl. 9 odst. 1 druhá odrážka.

¹⁶⁵ Čl. 8 odst. 2 a čl. 9 odst. 1.

¹⁶⁶ Čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1.

¹⁶⁷ To je výslovně uvedeno ve vztahu k převzetí pravomoci – viz čl. 8 odst. 4. V souvislosti s postoupením pravomoci to není výslovně uvedeno (viz čl. 9 odst. 3, který odkazuje pouze na přijetí žádosti). Lze si však stěží představit, že by smluvní stát přijal žádost o přenesení pravomoci na jiný smluvní stát, pokud by se nedomníval, že je to v nejlepším zájmu dítěte.

▪ **Dohoda orgánů obou smluvních států**

S přenesením musí souhlasit oba orgány.

- Pokud rozhodnutí o přenesení pochází od orgánů smluvního státu, který má pravomoc, mohou druhé orgány udělit souhlas převzetím pravomoci¹⁶⁸.
- Jestliže však orgány smluvního státu, který nemá pravomoc, iniciují přenesení pravomoci podáním žádosti nebo vyzváním stran, aby takovou žádost podaly, je nutno výslovně obdržet souhlas orgánů smluvního státu majícího pravomoc. Mlčení nelze považovat za souhlas s přenesením pravomoci¹⁶⁹.

5.10 V úmluvě z roku 1996 není stanoven požadavek, aby účastníci řízení uznali přenesení pravomoci nebo s ním souhlasili¹⁷⁰. To, zda a jak jsou strany vyslechnuty ohledně otázky přenesení pravomoci, je proto ponecháno na vnitrostátním právu procesním každého smluvního státu. Strany mohou být v této záležitosti vyslechnuty, zejména z toho důvodu, že mohou učinit příslušná podání, pokud jde o to, zda toto postoupení pravomoci umožní lepší posouzení nejlepšího zájmu dítěte. Strany by měly být o těchto záležitostech minimálně informovány.

5.11 V úmluvě z roku 1996 nejsou obsaženy ani žádné požadavky týkající se lhůty, ve které: 1. musí strany podat žádost o přenesení pravomoci příslušnému orgánu¹⁷¹ (je-li přijata tato cesta „dožádáním“ orgánu podle čl. 8 odst. 1 nebo čl. 9 odst. 1); nebo 2. ve které musí „dožádaný“ orgán přijmout či zamítnout žádost o přenesení pravomoci¹⁷². Vzhledem ke skutečnosti, že v každém řízení týkajícím se dětí je čas velmi důležitý, by „dožádaný“ orgán (podle článku 8 soud bez pravomoci podle úmluvy a podle článku 9 soud s pravomocí podle úmluvy) měl přijmout rozhodnutí o přenesení pravomoci náležitě rychle¹⁷³. To zamezí rovněž souběžným řízením v důsledku žádosti týkající se přenesení pravomoci: pokud byla například podána žádost podle článku 8, orgán mající pravomoc však přikročí k výkonu příslušnosti a danou věc projedná, jelikož od „dožádaného“ orgánu neobdržel odpověď ve lhůtě, kterou považuje za přiměřenou, a následně „dožádaný orgán“ příslušnost uzná a vykoná.

Příklad č. 5 (A)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Oba rodiče zemřou, když je mu deset let, a ve smluvním státě A probíhá řízení o jeho péči a správě majetku, který mu rodiče zanechali. Tento majetek zahrnuje i majetek nacházející se ve smluvním státě B. Vystane otázka ohledně nakládání s dotýčným majetkem a orgány ve smluvním státě B požádají orgány ve smluvním státě A o udělení souhlasu s převzetím pravomoci v této konkrétní záležitosti¹⁷⁴. Orgány ve smluvním státě A mohou žádost přijmout s

¹⁶⁸ Čl. 8 odst. 4.

¹⁶⁹ Čl. 9 odst. 3.

¹⁷⁰ Srov. ustanovení čl. 15 odst. 2 nařízení Brusel IIa, které vyžaduje, aby s postoupením souhlasila alespoň jedna ze stran.

¹⁷¹ Srov. čl. 15 odst. 4 nařízení Brusel IIa.

¹⁷² Srov. čl. 15 odst. 5 nařízení Brusel IIa, v němž se vyžaduje, aby „dožádaný“ orgán rozhodl do šesti týdnů ode dne, kdy o to byl požádán, o přijetí příslušnosti.

¹⁷³ Během diskusí na zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 bylo navrhováno, že by osvědčeným postupem mohlo být to, aby se orgány dohodly na lhůtě pro vydání rozhodnutí týkajícího se otázky přenesení pravomoci. Není-li tato lhůta dodržena, ponechá si pravomoc orgán, který je příslušný podle úmluvy, a tento orgán by měl přikročit k výkonu pravomoci.

Tento přístup by byl v souladu s přístupem podle nařízení Brusel IIa – viz „Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II“ (*Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation*), k dispozici na adrese < http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/parental_resp_ec_vdm_en.pdf > (naposledy prohlíženo v srpnu 2013), s 19.

¹⁷⁴ Čl. 9 odst. 1, jakožto stát, v němž se nachází majetek dítěte (čl. 8 odst. 2 písm. b)). Podle okolností daného případu může být dodatečně nebo alternativně vhodné, aby orgány ve smluvním státě B přijaly

ohledem na částečné přenesení pravomoci týkající se pouze ochrany majetku dítěte, který se nachází ve smluvním státě B¹⁷⁵. Je-li schváleno částečné přenesení pravomoci mezi smluvními státy¹⁷⁶, mohou orgány ve smluvním státě A přijímat nadále opatření týkající se péče o dítě a ohledně majetku dítěte, s výjimkou majetku nacházejícího se ve smluvním státě B. Orgány smluvního státu B mohou přijmout opatření týkající se majetku dítěte, který se nachází ve smluvním státě B.

C. Postup přenesení pravomoci

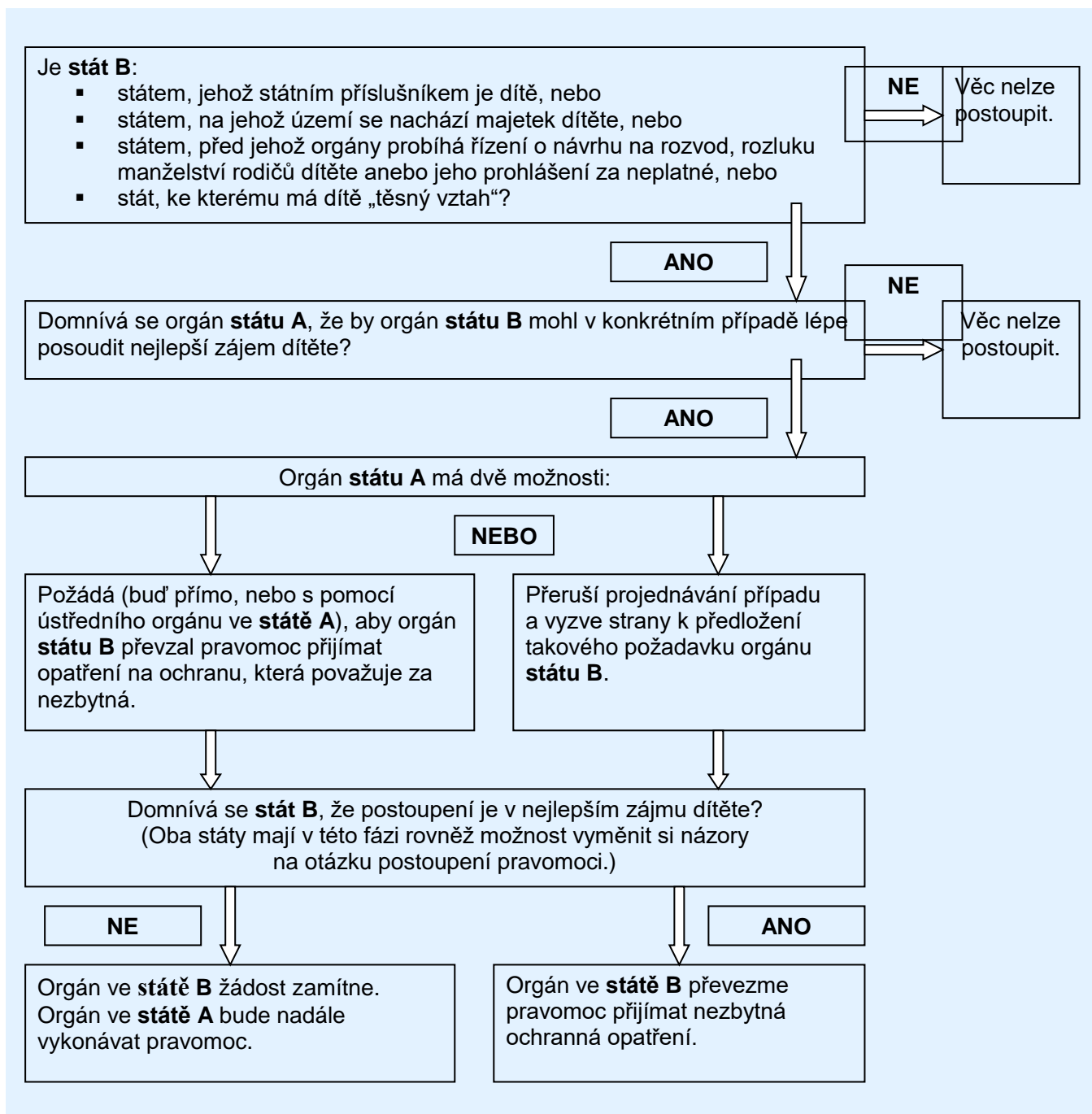
- 5.12 Co se týká přenesení pravomoci, existují dvě možnosti. Pokud smluvní stát A (dále jen „stát A“) zvažuje postoupení pravomoci smluvnímu státu B (dále jen „stát B“), je nutno provést tuto analýzu:

prozatímní opatření týkající se majetku na základě článku 12, nebo v naléhavém případě nezbytná opatření na ochranu majetku podle článku 11. Tato opatření však pozbudou účinnosti, jakmile orgány ve smluvním státě A přijaly opatření, která vyžaduje situace (viz níže **kapitoly 6 a 7**). Chce-li smluvní stát B převzít ve vztahu k majetku obecnou pravomoc, může být vhodnější přenesení pravomoci (a využití výslovné podpory založené na spolupráci, jak je stanoveno v čl. 31 písm. a), viz **kapitola 10**). Viz výše bod 5.5, pokud jde o možnost částečného postoupení dané věci.

¹⁷⁵ Viz níže body 5.19–5.22 týkající se výslovné komunikace ohledně této záležitosti, k níž by mělo dojít mezi orgány.

Možnost č. 1:

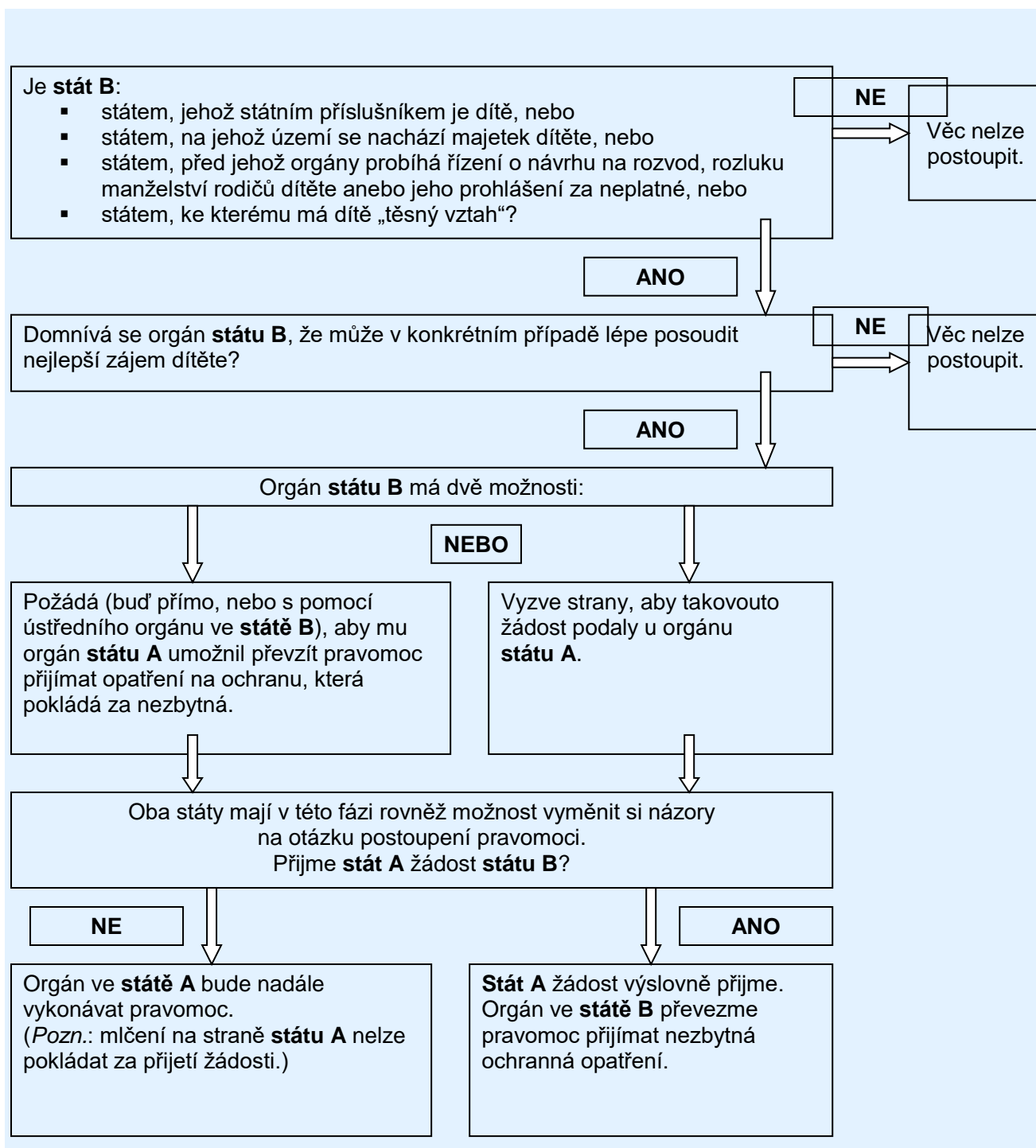
Žádost od orgánu smluvního státu A majícího pravomoc podle článku 5 nebo 6 úmluvy, nebo iniciovaná tímto orgánem, která je určena orgánu smluvního státu B (článek 8)

Chce-li orgán ve smluvním státě B převzít pravomoc od orgánu ve smluvním státě A, je třeba použít tuto analýzu:

Možnost č. 2:

Žádost od orgánu smluvního státu B, nebo iniciovaná tímto orgánem, která je určena orgánu smluvního státu A, což je smluvní stát obvyklého bydliště dítěte (článek 9)

D. Některé praktické aspekty přenesení pravomoci

a) *Jak orgán, který chce využít ustanovení o přenesení pravomoci, zjistí, kterému příslušnému orgánu v jiném smluvním státě by měl svou žádost adresovat?*

- 5.13 Důležitou praktickou otázkou, s níž se potýkají orgány, které chtějí využít tato ustanovení o přenesení pravomoci, je to, jak nalézt příslušný orgán v jiném smluvním státě. O obzvláště obtížnou otázku se jedná v případě, nepodaly-li jednotlivé strany návrh orgánům v jiném smluvním státě.
- 5.14 Smluvní státy mohou rozhodnout o určení konkrétních orgánů, jimž mají být zasílány žádosti podle článků 8 a 9¹⁷⁷. Jestliže dotčený stát provedl takovéto určení, měly by být všechny žádosti týkající se přenesení pravomoci zaslány určeným orgánům. Určení orgánů musí být sdělena Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém¹⁷⁸. Tyto informace budou umístěny na internetových stránkách Haagské konference (< www.hcch.net > v oddíle „Convention 34“, pak „Authorities“).
- 5.15 Pokud však k takovémuto určení nedošlo, existují další dva způsoby, jak mohou orgány získat pomoc. Prvním z nich je ústřední orgán druhého smluvního státu, na nějž se mohou orgány obrátit přímo, nebo prostřednictvím svého ústředního orgánu. Možná úloha ústředních orgánů v této souvislosti je výslovně zmíněna v článcích 8 a 9 úmluvy a v čl. 31 písm. a) úmluvy¹⁷⁹. Druhým způsobem je mezinárodní haagská síť soudců, pokud byli jmenováni členové z obou států. Členové této sítě představují v rámci své jurisdikce kontaktní místa a mohou poskytnout informace o různých aspektech práva a postupu v jejich jurisdikci, včetně pomoci při vyhledání příslušného orgánu¹⁸⁰. Seznam členů mezinárodní haagské sítě soudců je k dispozici na internetových stránkách Haagské konference (< www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „International Hague Network of Judges“).
- 5.16 Ústřední orgány mohou být užitečné rovněž při předávání dokumentů mezi orgány a některé ústřední orgány mohou napomoci při výkladu nebo překladu dokumentů nebo při vyhledání těchto služeb v jejich státě, jsou-li požadovány. Členové mezinárodní haagské sítě soudců mohou poskytnout užitečné prostředky také při získávání informací o nejlepším dalším postupu, například ohledně informací či dokumentů, které může příslušný orgán požadovat před tím, než uváží přenesení pravomoci.

b) *Jak by měly orgány komunikovat?*

- 5.17 Článek 8 i článek 9 rovněž stanoví, že orgány mají možnost vyměňovat si názory na otázku přenesení pravomoci. Tato výměna názorů bude často nutná, aby mohl dožádaný orgán posoudit, zda by měla být žádost přijata. V tomto ohledu mohou opět poskytnout pomoc jak ústřední orgány, tak i mezinárodní haagská síť soudců¹⁸¹.

¹⁷⁷ Článek 44.

¹⁷⁸ Článek 45.

¹⁷⁹ Viz níže bod 11.11.

¹⁸⁰ Viz výše poznámka pod čarou č. 147.

¹⁸¹ V čl. 31 písm. a) se vyžaduje, aby ústřední orgán smluvního státu, buď přímo nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů, přijal vhodná opatření k usnadnění vzájemného styku a nabídky pomoci podle článků 8 a 9. Bližší informace viz kapitola 11.

5.18 Oba dotčené orgány (často dva soudní orgány) mohou k výměně názorů použít různé prostředky. Kontakt mezi nimi se může uskutečnit e-mailem nebo telefonicky. Jestliže potřebují tlumočníky nebo vyžadují přítomnost účastníků řízení či jejich zástupců, lze využít konferenční hovor nebo videokonferenci.

c) Ostatní záležitosti související s přenesením pravomoci, kdy může být užitečná vzájemná komunikace mezi orgány

5.19 Vzhledem ke skutečnosti, že postoupení pravomoci nepředstavuje její trvalé přenesení (viz bod 5.7) a že se přenesení pravomoci může týkat pouze konkrétní části určité věci (viz bod 5.5), bude důležité, aby byly oba dotčené příslušné orgány ve svých sděleních ohledně předpokládaného rozsahu přenesené pravomoci co nejkonkrétnější.

5.20 To znamená, že by **dožadující** příslušný orgán (bez ohledu na to, zda požaduje převzetí nebo postoupení pravomoci) měl zajistit, aby jeho žádost byla jednoznačná, pokud jde o:

- rozsah předpokládaného postoupení (tj. záležitosti, u nichž se předpokládá přenesení pravomoci, a za jakých okolností se předpokládá, že příslušný orgán přebírající pravomoc bude nadále vykonávat příslušnost ve vztahu k těmto věcem v budoucnu) a
- důvod, proč se domnívá, že toto přenesení pravomoci je v nejlepším zájmu dítěte.

5.21 V některých případech může být užitečná výměna názorů ohledně rozsahu přenesené pravomoci. Je-li to možné, mělo by být na základě podání stran v případě potřeby vynaloženo úsilí o vyřešení těchto záležitostí mezi příslušnými orgány a každý příslušný orgán by měl tento závěr zaznamenat způsobem stanoveným v jeho jurisdikci.

5.22 Výslovný závěr a/nebo záznam týkající se výše uvedených podmínek může v budoucnu zamezit nedorozumění, pokud jde o to, který orgán má pravomoc a s ohledem na jaké záležitosti.

Příklad č. 5 (B)¹⁸²

Nesezdaný pár a jejich děti mají bydliště ve smluvním státě A a zároveň jsou státními příslušníky tohoto státu. Vztah rodičů se rozpadne a matka zahájí ve smluvním státě A řízení s cílem vyžádat si povolení k přestěhování do smluvního státu B i s dětmi. Žádost je vyhověno a matka se přestěhuje spolu s dětmi do smluvního státu B. Soud ve smluvním státě A rovněž nařídí, aby děti trávily letní prázdniny se svým otcem ve smluvním státě A pod podmínkou, že děti nenavštíví své prarodiče z otcovy strany (kteří podle tvrzení matky děti fyzicky zneužívali).

Po návratu dětí z prvního pobytu u otce během letních prázdnin děti matce prozradí, že je otec vzal na návštěvu k prarodičům z otcovy strany. Matka podá ve smluvním státě B návrh na přerušení dalšího styku. Otec podá ve smluvním státě A návrh na změnu dřívějšího rozhodnutí o právu styku a zrušení podmínky.

Smluvní stát A požádá o přenesení pravomoci (článek 9) ze smluvního státu B, ve kterém mají děti nyní obvyklé bydliště. Orgány projednávající danou věc v jednotlivých smluvních státech si s pomocí obou ústředních

¹⁸²

Pokud jde o projednání možného použití ustanovení o přenesení pravomoci v případě mezinárodního únosu dítěte, kdy bylo mezi stranami dosaženo dohody v rámci smírného řešení sporu, viz níže body 13.51–13.57, a zejména bod 13.55.

orgánů vymění názory na otázku postoupení pravomoci. Dohodnou se na tom, že strany předloží v této věci každému z nich písemná podání a poté se za účasti stran uskuteční výměna názorů prostřednictvím konferenčního hovoru. Po této výměně názorů smluvní stát B rozhodne, že jsou splněny podmínky pro přenesení pravomoci a že je v nejlepším zájmu dětí, aby se otázkou styku zabýval smluvní stát A¹⁸³. Orgány ve smluvním státě A i ve smluvním státě B zaznamenají, že přenesení pravomoci je omezeno na otázku styku dětí s jejich otcem a s prarodiči z otcovy strany a že se domnívají, že je v nejlepším zájmu dětí, aby o této otázce rozhodly orgány ve smluvním státě A, jelikož:

- otec má i nadále bydliště ve smluvním státě A,
- právo osobního styku je vykonáváno v tomto státě,
- existuje problém týkající se porušení rozhodnutí tohoto soudu a
- vyskytl se problém v souvislosti s osobním stykem s prarodiči a prarodiče mají bydliště v uvedeném státě.

Smluvní stát A nakonec případ vyřeší a rozhodne, že děti mohou mít i nadále styk se svým otcem a prarodiči z otcovy strany.

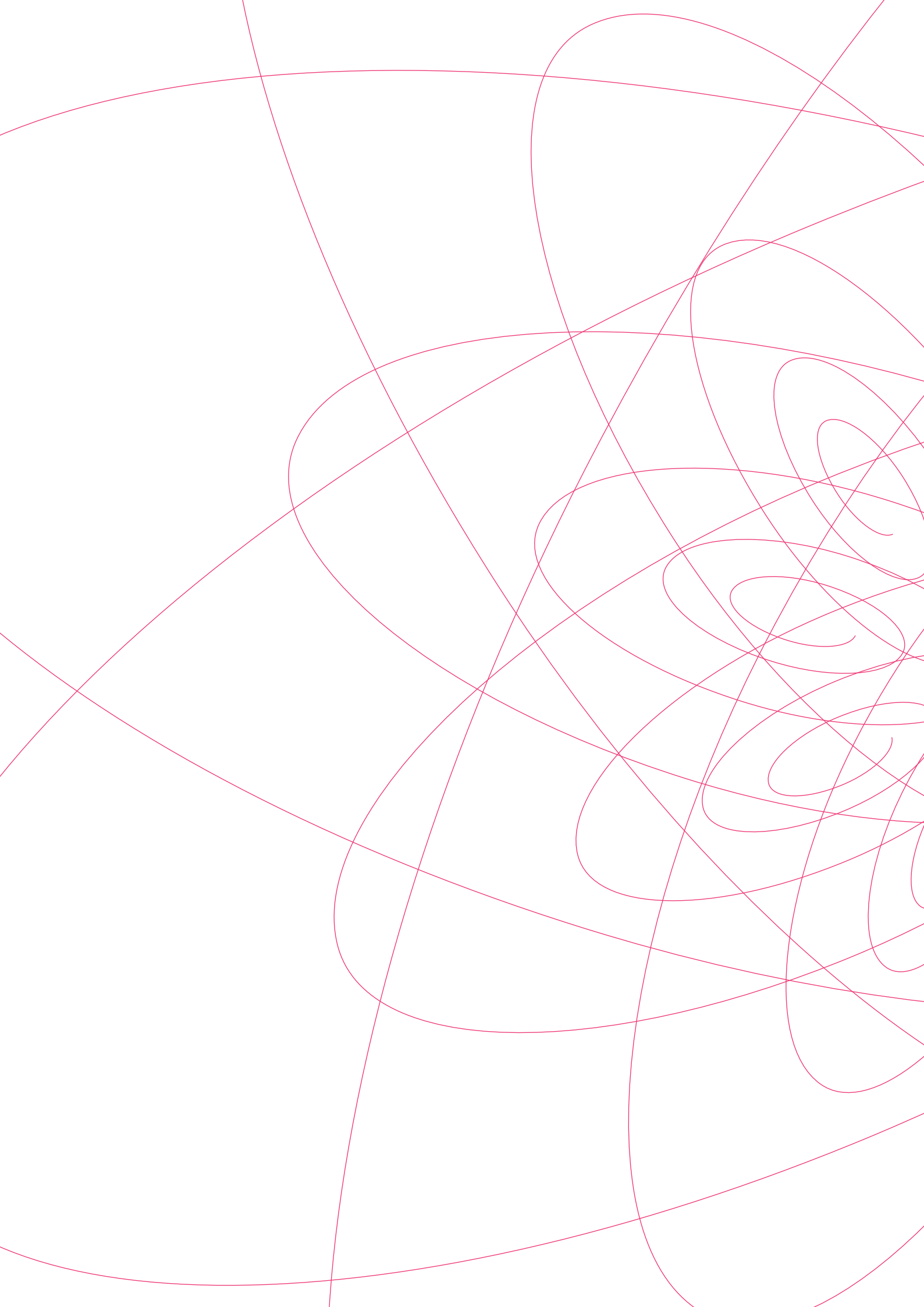
O rok později matka jednostranně osobní styk přeruší a tvrdí, že v době osobního styku s dětmi otec děti zneužívá. Otec zahájí ve smluvním státě A řízení o péči o děti a tvrdí, že matka děti odcizila. Smluvní stát A se vzdá pravomoci na základě toho, že předchozí přenesení pravomoci ze smluvního státu B bylo výslovně omezeno na otázku osobního styku. Otec proto požádá, aby smluvní stát A usiloval o přenesení pravomoci ve věci péče o děti. Smluvní stát A toto odmítne, jelikož se domnívá, že není schopen lépe posoudit nejlepší zájem dětí v otázce péče. Rozhodne, že otázkou péče o děti je třeba se zabývat podle obecných pravidel příslušnosti (tj. ve státě obvyklého bydliště dětí podle článku 5 – tzn. ve smluvním státě B).

183

Upozorňuje se, že jiným přístupem by bylo to, že si orgány ve smluvním státě B ponechají pravomoc a místo toho vyzvou otce, aby orgány ve smluvním státě A požádal, aby v souladu s čl. 35 odst. 2 úmluvy poskytly zprávu o jeho situaci (a případně rovněž o situaci prarodičů z otcovy strany) a předložily zjištění ohledně jeho (jejich) způsobilosti k výkonu práva osobního styku / kontaktu s dětmi za účelem použití v řízení ve smluvním státě B. Podle čl. 35 odst. 3 může smluvní stát B přerušit řízení až do výsledku řízení o žádosti podané otcem. Bližší informace ohledně článku 35 viz níže **kapitoly 11 a 13**.

6

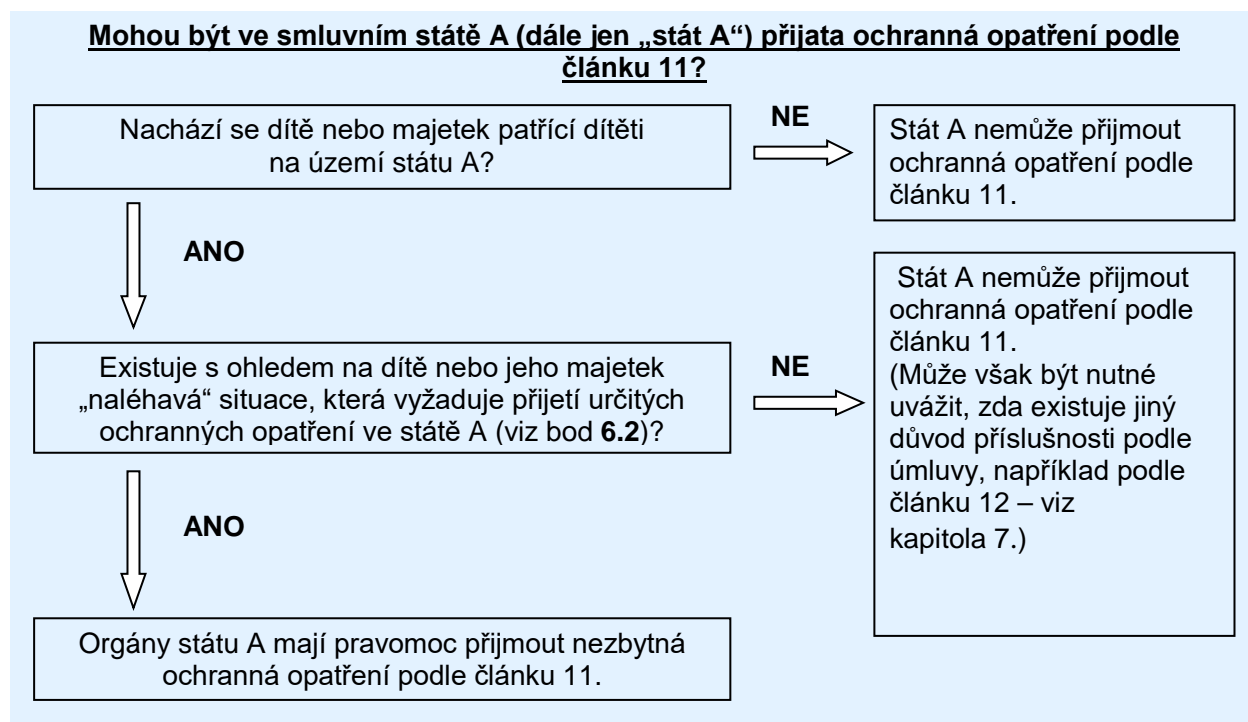
*Ochranná opatření v naléhavých
případech*

A. Přijetí nezbytných ochranných opatření v naléhavých případech

Článek 11

- 6.1 Ve všech naléhavých případech mají orgány smluvního státu, na jehož území se **nachází** dítě nebo majetek patřící dítěti, pravomoc přijmout nezbytná ochranná opatření¹⁸⁴.

a) Kdy je případ „naléhavý“?

- 6.2 Úmluva neobsahuje přesnou definici toho, co představuje „naléhavé případy“¹⁸⁵. O tom, zda je konkrétní situace „naléhavá“, proto musí rozhodnout soudní/správní orgány v dotyčném smluvním státě. V důvodové zprávě se uvádí, že o naléhavou situaci se může jednat tehdy, pokud by v případě, že by se o opatření na ochranu žádalo pouze prostřednictvím obvyklých kanálů podle článků 5 až 10 (obecné základy pravomoci), mohla by dítěti vzniknout nenapravitelná újma nebo by mohla být ohrožena ochrana dítěte či jeho zájmy¹⁸⁶. Vhodným postupem proto může být to, že orgány uváží, zda bude dítěti pravděpodobně způsobena nenapravitelná újma nebo zda bude ohrožena jeho ochrana či zájmy, pokud nebude opatření na ochranu dítěte přijato ve lhůtě, která pravděpodobně uplyne před tím, než budou moci přijmout nezbytná ochranná opatření orgány s obecnou pravomocí podle článků 5 až 10.
- 6.3 Je nutno zmínit, že odchylku od obecných pravidel příslušnosti podle úmluvy (články 5 až 10) odůvodňuje „naléhavost“ situace. Na základě této skutečnosti lze tvrdit, že pojem „naléhavost“ je nutno vykládat „poměrně striktně“¹⁸⁷.

¹⁸⁴ Článek 11 představuje téměř přesnou kopii čl. 9 odst. 1 Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961.

¹⁸⁵ Pojem „naléhavost“ nebyl definován ani v Haagské úmluvě o ochraně nezletilých z roku 1961.

¹⁸⁶ Důvodová zpráva, bod 68.

¹⁸⁷ Tamtéž.

- 6.4 K příkladům případů, kdy se může jednat o takovouto „naléhavou“ situaci, může patřit toto: 1. dítě se nachází mimo stát svého obvyklého bydliště a k záchraně života dítěte (nebo k zabránění způsobení nenapravitelné újmy dítěti nebo ohrožení jeho zájmů) je nezbytné lékařské ošetření a není možné vyžádat si souhlas rodičů s tímto ošetřením; 2. dítě vykonává právo styku s rodičem, který není rezidentem, mimo stát svého obvyklého bydliště a tvrdí, že jej tento rodič fyzicky/pohlavně zneužívá, takže je nutno styk neprodleně přerušit a/nebo nalézt pro dítě dočasnou náhradní péči; 3. je nutné urychleně prodat zboží podléhající rychlé zkáze, které patří dítěti, nebo 4. došlo k protiprávnímu přemístění nebo zadržení dítěte¹⁸⁸ a v rámci řízení podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 je nutno zavést bezodkladně opatření k zajištění bezpečného návratu dítěte¹⁸⁹ do smluvního státu jeho obvyklého bydliště¹⁹⁰.
- 6.5 Ačkoli ohledně toho, co představuje „naléhavý případ“, dosud neexistuje ustálená praxe, je za této situace jednoznačně na příslušném orgánu projednávajícím návrh na navrácení dítěte, aby podle skutkové podstaty daného případu rozhodl, zda se jedná o „naléhavý“ případ, takže při přijímání ochranných opatření k zajištění bezpečného návratu dítěte lze použít článek 11. Tato otázka je projednána rovněž v **kapitole 13** v bodech **13.5** až **13.12**.

b) Co to jsou „nezbytná“ ochranná opatření?

- 6.6 „Ochranná opatření“, která mohou být přijata podle článku 11 úmluvy, mají stejnou věcnou působnost jako opatření, jež lze přijmout podle článků 5 až 10 úmluvy, tj. jedná se o opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte, jejichž neúplný seznam je uveden v článku 3 a úplný seznam vyloučených věcí je obsažen v článku 4¹⁹¹.
- 6.7 Autoři úmluvy se však záměrně vyhnuli stanovení toho, jaká konkrétní „nezbytná“ ochranná opatření mohou být přijata podle článku 11 v případě naléhavosti. Bylo rozhodnuto, že by „nezbytná“ opatření měla v každém případě určovat naléhavost situace¹⁹². Bude proto na soudních nebo správních orgánech v každém smluvním státě, aby podle skutkové podstaty každého jednotlivého případu určily, která opatření (spadající do oblasti působnosti úmluvy) jsou „nezbytná“ k řešení dotyčné naléhavé situace.

¹⁸⁸ Viz čl. 7 odst. 2.

¹⁸⁹ V souvislosti s příkladem č. 4 se na zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 uvádělo, že ačkoliv jsou opatření, která usnadňují bezpečný návrat dítěte v rámci řízení o návrhu na navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980, mimořádně cenná, nemusí se vždy jednat o „naléhavý případ“ (aby bylo možno použít článek 11 jako základ pro pravomoc přijmout tato opatření). Tak by tomu bylo zejména v případě striktního výkladu pojmu „naléhavost“, jak se vyžaduje v důvodové zprávě. Poukazovalo se naopak na skutečnost, že použití článku 11 za těchto okolností je důležitým doplňkem „souboru nástrojů“, které mají orgány k dispozici pro zajištění „bezpečného návratu“ dítěte po protiprávním přemístění nebo zadržení. Rovněž se uvádělo, že případ zahrnující potřebu přijetí opatření k zajištění bezpečného návratu dítěte do státu jeho obvyklého bydliště bude obvykle „naléhavým případem“, takže je možno uplatnit článek 11.

V závěrech a doporučeních ze zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena v pozn. pod čarou č. 16) bylo (v bodě 41) zmíněno toto: „Úmluva z roku 1996 stanoví základ pravomoci k přijetí opatření na ochranu dítěte v naléhavých případech, a to rovněž v souvislosti s řízením o navrácení podle úmluvy z roku 1980. Tato opatření jsou uznávána a mohou být prohlášena za vykonatelná nebo registrována pro účely výkonu ve státě, do něhož je dítě navraceno, jsou-li oba dotčené státy stranami úmluvy z roku 1996.“

¹⁹⁰ Bližší informace viz **příklady** na konci této kapitoly. V souvislosti s bodem 4 viz rovněž body **13.5–13.12**.

¹⁹¹ Viz výše **kapitola 3** týkající se oblasti působnosti úmluvy.

¹⁹² Viz důvodová zpráva, bod 70.

c) *Jak dlouho trvají ochranná opatření přijatá podle článku 11?*

- 6.8 Právomoc smluvního státu založená na naléhavosti představuje paralelní pravomoc¹⁹³, tj. paralelní pravomoc se státem majícím **obecnou** pravomoc podle článků 5 až 10, která je však důsledně podřízena této obecné pravomoci. Ustanovení čl. 11 odst. 2 a 3 toto zajišťuje tím, že stanoví, že nezbytná ochranná opatření přijatá podle článku 11 jsou časově omezená¹⁹⁴. Má-li dítě obvyklé bydliště ve **smluvním** státě, pozbudou nezbytná opatření přijatá podle článku 11 účinnosti, jakmile orgány smluvního státu, který má obecnou pravomoc (obvykle orgány státu obvyklého bydliště dítěte), přijaly opatření, která vyžaduje situace¹⁹⁵. Má-li dítě obvyklé bydliště v **nesmluvním** státě, pozbudou nezbytná opatření přijatá podle článku 11 účinnosti, jakmile jsou opatření, která situace vyžaduje a která jsou přijata orgány jiného státu, uznána v dotyčném smluvním státě¹⁹⁶.
- 6.9 Je třeba uvést, že pokud bylo v jednom smluvním státě zahájeno řízení týkající se ochranných opatření v naléhavém případě (podle článku 11), **nemusí** příslušné orgány v jiném smluvním státě, u nichž bylo zahájeno řízení podle článků 5 až 10, zastavit řízení, dokud není opatření přijato¹⁹⁷. Jelikož opatření, která mohl přijmout první smluvní stát na základě článku 11, pozbudou účinnosti, jakmile orgány mající pravomoc podle článků 5 až 10 přijaly rozhodnutí (čl. 11 odst. 2), měly by v tomto případě smluvní státy projednat (prostřednictvím ústředních orgánů nebo přímé soudní komunikace) společně nejúčinnější další postup v zájmu co nejlepší ochrany dítěte¹⁹⁸.

d) *Jaké jiné kroky je třeba učinit k zajištění další ochrany dítěte poté, co smluvní stát přijal opatření podle článku 11?*

- 6.10 Pokud byla přijata nezbytná ochranná opatření v souladu s článkem 11, může soudní nebo správní orgán, který tato opatření přijal, chtít komunikovat a spolupracovat s jiným státem, jak to pokládá za nezbytné k zajištění další ochrany dítěte¹⁹⁹. Tato komunikace a spolupráce se může uskutečnit přímo mezi příslušnými orgány²⁰⁰, nebo případně s pomocí dotčených ústředních orgánů²⁰¹. Příslušné orgány ve smluvním státě, ve kterém byla přijata opatření podle článku 11, mohou například informovat příslušné orgány ve státě obvyklého bydliště dítěte (nebo případně ústřední orgán tohoto státu) o situaci dítěte a o přijatých opatřeních²⁰². To státu obvyklého bydliště dítěte umožní zajistit, aby byla v případě potřeby plně prověřena situace dítěte a aby byla přijata potřebná opatření k zajištění dlouhodobé ochrany dítěte.

¹⁹³ Článek 13 (litispendence) se nepoužije, jsou-li nezbytná ochranná opatření přijata podle článku 11 (viz znění samotného článku 13, jenž odkazuje na smluvní státy, které mají pravomoc „podle článků 5 až 10“) – viz výše bod 4.34. Co se týká použití článku 13, bližší informace viz body 4.29–4.35.

¹⁹⁴ Obecná diskuse ohledně zachování opatření viz níže **kapitola 8**.

¹⁹⁵ Čl. 11 odst. 2.

¹⁹⁶ Čl. 11 odst. 3.

¹⁹⁷ Důvodem je skutečnost, že pravidla týkající se litispence stanovená v článku 13 úmluvy se na řízení podle článku 11 nevztahují. Viz výše pozn. pod čarou č. 193.

¹⁹⁸ Bližší informace viz **kapitola 11**.

¹⁹⁹ Tato věta není omezena na komunikaci a spolupráci mezi **smluvními** státy úmluvy z roku 1996, což je v souladu s filozofií, na níž jsou ustanovení úmluvy založena. Viz níže bod 11.18 a následující body.

²⁰⁰ Pokud jde o soudní orgány, to může zahrnovat přímou soudní komunikaci, viz pozn. pod čarou č. 147.

²⁰¹ Bližší informace viz **kapitola 11**.

²⁰² V důvodové zprávě je v bodě 72 uvedeno, že „znění [úmluvy] nemá orgánu, který svou pravomoc zakládá na naléhavosti, ukládat povinnost informovat orgány státu obvyklého bydliště dítěte o přijatých opatřeních, a to z obavy před přetížením při provádění úmluvy a poskytnutím záruky pro odmítnutí uznání těchto opatření v ostatních smluvních státech v případě, že by tyto informace poskytnuty nebyly“. Navzdory neexistenci výslovné povinnosti uložené ve znění úmluvy v tomto ohledu se však usuzuje, že obvykle bude osvědčeným postupem, aby smluvní státy spolupracovaly a komunikovaly tímto způsobem v zájmu zajištění další ochrany dítěte, pokud byla přijata takováto opatření.

- 6.11 V těchto případech mohou být relevantní rovněž zvláštní ustanovení úmluvy týkající se spolupráce (např. článek 36), která je vždy nutno pečlivě uvážit.

B. Mají ochranná opatření přijatá podle článku 11 nárok na uznání a výkon podle úmluvy z roku 1996?

- 6.12 Ano, ochranná opatření přijatá v naléhavých případech mají nárok na uznání a výkon v souladu s kapitolou IV úmluvy²⁰³. Je třeba uvést, že ustanovení čl. 23 odst. 2 výslovně omezuje důvody neuznání v naléhavých případech (viz čl. 23 odst. 2 písm. b) a c))²⁰⁴.

Příklad č. 6 (A)

Dítě, které má obvyklý pobyt v nesmluvním státě A, cestuje na školní výlet do smluvního státu B bez svých rodičů. Tam onemocní a potřebuje okamžitý lékařský zákrok, jenž obvykle vyžaduje souhlas rodičů. S jeho rodiči se však nelze spojit. Orgány smluvního státu B mají pravomoc přijmout nezbytná opatření, která připouštějí jejich právní předpisy, s cílem zajistit, aby mohlo být lékařské ošetření poskytnuto i bez souhlasu rodičů.

Příklad č. 6 (B)

Tři děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A, ve kterém žijí se svou matkou a pravidelně se stýkají se svým otcem. Během letních prázdnin navštíví matka a děti prarodiče z matčiny strany ve smluvním státě B. Během pobytu ve smluvním státě B má vozidlo, ve kterém cestují, nehodu a matka leží v kómatu na jednotce intenzivní péče. Orgány státu B mají pravomoc přijmout naléhavé opatření, které zajišťuje, že děti budou dočasně umístěny do péče prarodičů z matčiny strany²⁰⁵. O týden později matka zemře. Soud ve smluvním státě A poté vydá rozhodnutí, které stanoví, že děti mají žít se svým otcem²⁰⁶. Rozhodnutí smluvního státu B proto pozbude účinnosti (nadále již neplatí), jelikož opatření, která situace vyžaduje, nyní přijaly orgány ve smluvním státě A²⁰⁷.

Příklad č. 6 (C)

Dvě děti s obvyklým bydlištěm ve smluvním státě A cestují legálně se svým otcem do smluvního státu B na dovolenou. Během pobytu ve smluvním státě B je otec zatčen kvůli podezření z nedovoleného obchodu s drogami. Následně je obviněn z trestného činu a do doby konání soudního řízení vzat do vazby. Orgány ve smluvním státě B mají pravomoc přijmout naléhavá opatření k zajištění péče o děti²⁰⁸.

Příklad č. 6 (D)

Dítě má obvyklé bydliště v nesmluvním státě A a vlastní nemovitost, která se nachází ve smluvním státě B. Tato nemovitost je v havarijním stavu, a pokud nebudou podniknuty kroky k její opravě, kvůli vážným konstrukčním problémům pravděpodobně spadne. Orgány smluvního státu B přijmou naléhavá opatření, aby určité společnosti povolily provést potřebné opravy

²⁰³ Článek 23 a následující články.

²⁰⁴ Bližší informace viz **kapitola 10**.

²⁰⁵ Článek 11.

²⁰⁶ Jakožto smluvní stát, ve kterém mají děti obvyklé bydliště, v souladu s článkem 5. Je nutno zmínit, že v takovémto případě může být relevantní řada ustanovení úmluvy týkajících se spolupráce (např. články 32 a 34); bližší informace viz **kapitola 11**.

²⁰⁷ Čl. 11 odst. 2, přičemž smluvní stát A je smluvním státem, který má s ohledem na děti obecnou pravomoc v souladu s článkem 5.

²⁰⁸ Článek 11. V této situaci lze použít rovněž ustanovení úmluvy týkající se spolupráce s cílem upozornit rychle orgány ve smluvním státě A na situaci dětí a poskytnout jim veškeré příslušné informace. Orgány ve smluvním státě A (smluvní stát obvyklého bydliště dětí) budou poté moci přijmout opatření na ochranu dětí (k nimž může v případě, že děti mají ve smluvním státě A matku, které byly svěřeny do péče, patřit jejich repatriace do smluvního státu A za účelem předání do péče matky).

(které podle odhadu potvrzují pět až šest měsíců). Měsíc poté, co byla orgány ve smluvním státě B přijata tato opatření, povolí orgány v nesmluvním státě A rodičům dítěte nemovitost prodat v současném stavu kupujícímu, který byl již určen. Rodiče požádají o uznání rozhodnutí nesmluvního státu A ve smluvním státě B. Opatření je ve smluvním státě B uznáno (podle pravidel nezaložených na úmluvě²⁰⁹). Naléhavé opatření přijaté smluvním státem B proto pozbude účinnosti a nemovitost lze prodat²¹⁰.

Příklad č. 6 (E)

Dívka má obvyklé bydliště ve smluvním státě A, ve kterém žije se svými rodiči. Její rodiče vlastní ve smluvním státě B majetek, který dívka po jejich smrti zdědí. Rodina cestuje do smluvního státu C na dovolenou. Během dovolené ve smluvním státě C postihne rodinu vážná nehoda lodí. Oba rodiče zemřou a dívka je vážně zraněna. Dívka potřebuje bezodkladně nákladné lékařské ošetření a jediným zdrojem finančních prostředků, které jsou k dispozici na financování tohoto ošetření, je majetek ve smluvním státě B. Orgány ve smluvním státě C se obrátí na orgány ve smluvních státech A a B a informují je o situaci dítěte²¹¹. Orgány ve smluvním státě B, které považují případ za naléhavý, přijmou ochranná opatření podle článku 11: 1. ustanoví dívce zákonného zástupce za účelem prodeje majetku ve smluvním státě B a 2. umožní získat z majetku urychleně peněžní prostředky (ve formě přeúčtování) pro konkrétní účel spočívající ve financování lékařského ošetření dívky. Tato opatření jsou ze zákona uznána ve smluvním státě C²¹². Smluvní stát C, který považuje případ za naléhavý, přijme nezbytná ochranná opatření podle článku 11 s cílem umožnit lékařské ošetření dítěte. Smluvní státy B a C spolu komunikují a informují se navzájem a zároveň i smluvní stát A o opatření přijatých s ohledem na dítě.

Smluvní stát A může přijmout dlouhodobá ochranná opatření, která vyžaduje situace, přičemž v tomto okamžiku pozbudou účinnosti opatření přijatá podle článku 11 ve smluvních státech B a C²¹³.

Příklad č. 6 (F)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A, ve kterém žije se svou matkou a otcem. Vztah mezi rodiči skončí a matka dítě protiprávně přemístí²¹⁴ ze smluvního státu A do smluvního státu B. Otec podá okamžitě návrh na navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 (jejímiž stranami jsou oba státy). Matka nepovolí styk otce s dítětem a zdá se, že řízení o navrácení dítěte potrvá ve smluvním státě B několik měsíců. Orgány ve smluvním státě A nejsou s to přijmout opatření týkající se prozatímního styku otce s dítětem v tomto časovém rámci.

Podle konkrétních okolností daného případu mohou mít orgány ve smluvním státě B za to, nedostatečný styk otce s dítětem způsobí dítěti nenapravitelnou újmu či jinak ohrozí jeho ochranu nebo zájmy²¹⁵. Orgány mohou proto rozhodnout, že se jedná o naléhavou situaci, která vyžaduje přijetí opatření k zajištění určité formy prozatímního styku otce s dítětem do ukončení řízení o navrácení dítěte²¹⁶.

²⁰⁹ Jelikož se jedná o rozhodnutí **nesmluvního** státu.

²¹⁰ Čl. 11 odst. 3.

²¹¹ Čl. 30 odst. 1. Bližší informace viz **kapitola 11**.

²¹² Viz výše bod **6.12**.

²¹³ Viz však důvodová zpráva, bod 72, pokud jde o skutečnost, že jakýkoli úkon **provedený** v souladu s ochranným opatřením přijatým podle článku 11 bude mít samozřejmě účinek i nadále. Jak se uvádí v bodě 72, „je zjevné [...], že nelze ustoupit od chirurgické operace nebo prodeje nemovitosti, k němuž již došlo“.

²¹⁴ Ve smyslu „protiprávního přemístění“ podle čl. 7 odst. 2 úmluvy z roku 1996.

²¹⁵ Viz výše bod **6.12**.

²¹⁶ Viz rovněž *General Principles and Guide to Good Practice – Transfrontier Contact Concerning Children* (Jordan Publishing, 2008) (dále jen „Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku“), zejména bod 5.1, pokud jde o styk opuštěného rodiče s dítětem v případě protiprávního přemístění/zadržení dítěte. Tato publikace je k dispozici rovněž na internetových stránkách Haagské

Příklad č. 6 (G)²¹⁷

Tři děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A, ve kterém žijí se svou matkou a otcem. Vztah rodičů se rozpadne a matka děti protiprávně přemístí²¹⁸ do smluvního státu B. Otec podá návrh na navrácení dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 (jejímiž stranami jsou oba státy). V řízení o navrácení dětí ve smluvním státě B jsou proti otci vznesena tvrzení týkající se pohlavního zneužívání a matka se v obraně proti navrácení dětí opírá o čl. 13 první pododstavec písm. b) úmluvy z roku 1980.

*Soudce ve smluvním státě B, který návrh na navrácení dětí projednává, se na základě skutkové podstaty tohoto případu domnívá, že neexistuje vážné nebezpečí, že by návrat dětí do smluvního státu A vystavil děti újmě, **za předpokladu, že** děti nejsou během probíhajícího šetření týkajícího se tvrzení o pohlavním zneužívání ve smluvním státě A ponechány pouze v péči otce. Soudce považuje za nezbytné, aby se styk otce s dětmi uskutečňoval pod dohledem, dokud nebude ve smluvním státě A²¹⁹ vydáno rozhodnutí ve věci péče o děti, včetně styku s dětmi. Soudce proto nařídí navrácení dětí, přijme však rovněž naléhavé opatření na ochranu dětí a stanoví, že na styk otce s dětmi je třeba dohlížet, dokud nebude ve smluvním státě A²²⁰ přijato rozhodnutí ve věci samé. Toto naléhavé opatření bude ze zákona uznáno ve smluvním státě A a bude vykonatelné podle kapitoly IV úmluvy²²¹. Opatření pozbude účinnosti, jakmile smluvní stát A přijme nezbytná opatření na ochranu, která vyžaduje situace²²².*

konference na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, poté „Guides to Good Practice“. O tom, zda může mít nedostatečný styk mezi otcem a dítětem za následek způsobení nenapravitelné újmy dítěti nebo ohrožení jeho zájmů, a zda se tudíž jedná o naléhavou situaci, rozhodne příslušný orgán podle okolností konkrétního projednávaného případu. Tato otázka byla projednána na zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011, na němž se odborníci neshodli na tom, zda nedostatečný prozatímní styk představuje naléhavý případ. Někteří odborníci vyslovili názor, že ačkoli je prozatímní styk dítěte s opuštěným rodičem za těchto okolností důležitý a je třeba jej pokud možno usnadnit, nedostatečný prozatímní styk bude jen ojediněle představovat „naléhavý případ“, aby bylo možno využít článek 11 pro stanovení pravomoci k přijetí těchto opatření, zejména s přihlédnutím k nezbytnému striktnímu výkladu článku 11 (viz bod 6.4). Jiní odborníci však důrazně nesouhlasili a uváděli, že to, zda prozatímní styk vede k „naléhavému případu“, závisí zcela na skutkové podstatě daného případu: pokud např. dojde z jakéhokoli důvodu v řízení o navrácení dítěte k průtahům, může se stát, že nedostatečný styk dítěte s opuštěným rodičem způsobí dítěti nenapravitelnou újmu. Je-li tomu tak, jedná se o „naléhavý“ případ a opatření mohou a měla by být přijata podle článku 11.

Je třeba podotknout, že rozhodnutím orgánu ve smluvním státě, v němž probíhá řízení o navrácení dítěte, není dotčeno případné rozhodnutí, které může přijmout smluvní stát obvyklého bydliště dítěte, pokud a jakmile tak může učinit. Rozhodnutí smluvního státu B ohledně styku otce s dítětem pozbude účinnosti, jakmile v této věci rozhodne smluvní stát A (čl. 11 odst. 2).

²¹⁷ Viz výše bod 6.4, který připomíná diskusi na zasedání zvláštní komise (první části) roce 2011 ohledně toho, za jakých okolností mohou být podle článku 11 úmluvy z roku 1996 přijata opatření, která usnadňují „bezpečný návrat“ v rámci řízení o navrácení dítěte zahájeného podle úmluvy z roku 1980.

²¹⁸ Ve smyslu „protiprávního přemístění“ podle čl. 7 odst. 2 úmluvy z roku 1996.

²¹⁹ Smluvní stát A jakožto smluvní stát, ve kterém měly děti obvyklé bydliště bezprostředně před svým protiprávním přemístěním/zadržením, si ponechá pravomoc přijmout opatření na ochranu dětí, pokud jsou splněny podmínky stanovené v článku 7 (viz kapitola 4, body 4.20–4.25 týkající se článku 7 úmluvy a níže kapitola 13, body 13.1–13.14 o mezinárodních únosech dětí). To znamená, že ve věci péče o děti bude rozhodovat smluvní stát A. Podle tohoto scénáře by smluvní stát B přijal prozatímní rozhodnutí v naléhavé situaci, dokud není smluvní stát A schopen přijmout rozhodnutí ohledně dané záležitosti.

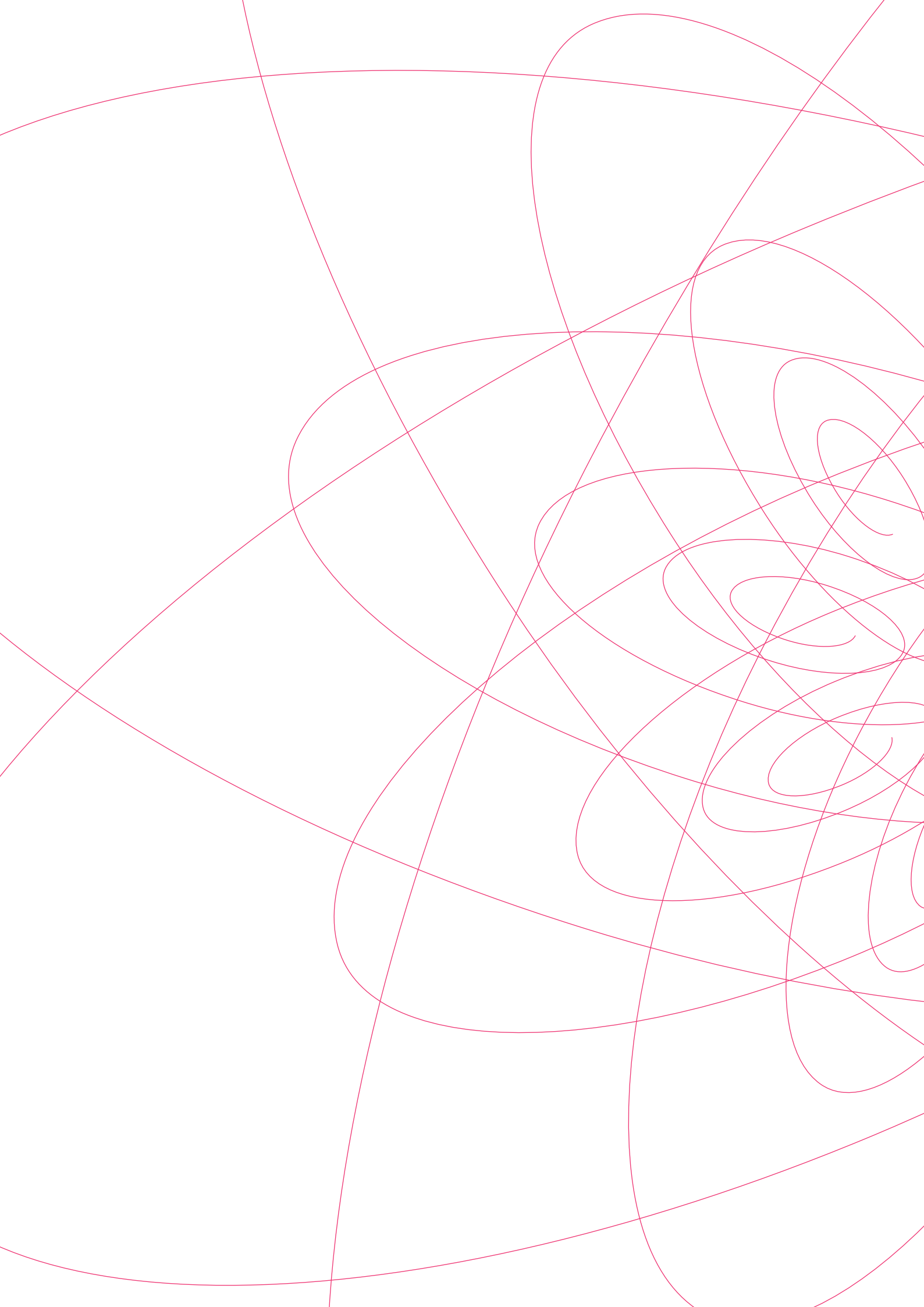
²²⁰ V takovémto případě budou mít zásadní význam také mechanismy spolupráce stanovené v úmluvě (viz níže kapitola 11). Chtějí-li například orgány ve smluvním státě A přijmout rozhodnutí o prozatímním styku otce s dětmi, mohou podle článku 34 požádat příslušné orgány smluvního státu B o poskytnutí veškerých informací týkajících se tvrzení o pohlavním zneužívání a jakýchkoli jiných informací, které jsou potřebné pro úpravu styku.

²²¹ Viz níže kapitola 10.

²²² Čl. 11 odst. 2.

Prozatímní opatření

A. Kdy lze přijmout prozatímní opatření?

Článek 12

7.1 Bez ohledu na naléhavé případy stanoví článek 12 zvláštní důvod pravomoci, který orgánům smluvního státu, na jehož území se **nachází** dítě nebo majetek patřící dítěti, umožňuje přijmout prozatímní opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte. Na počátku je třeba s ohledem na tato „prozatímní opatření“ poukázat na tři body:

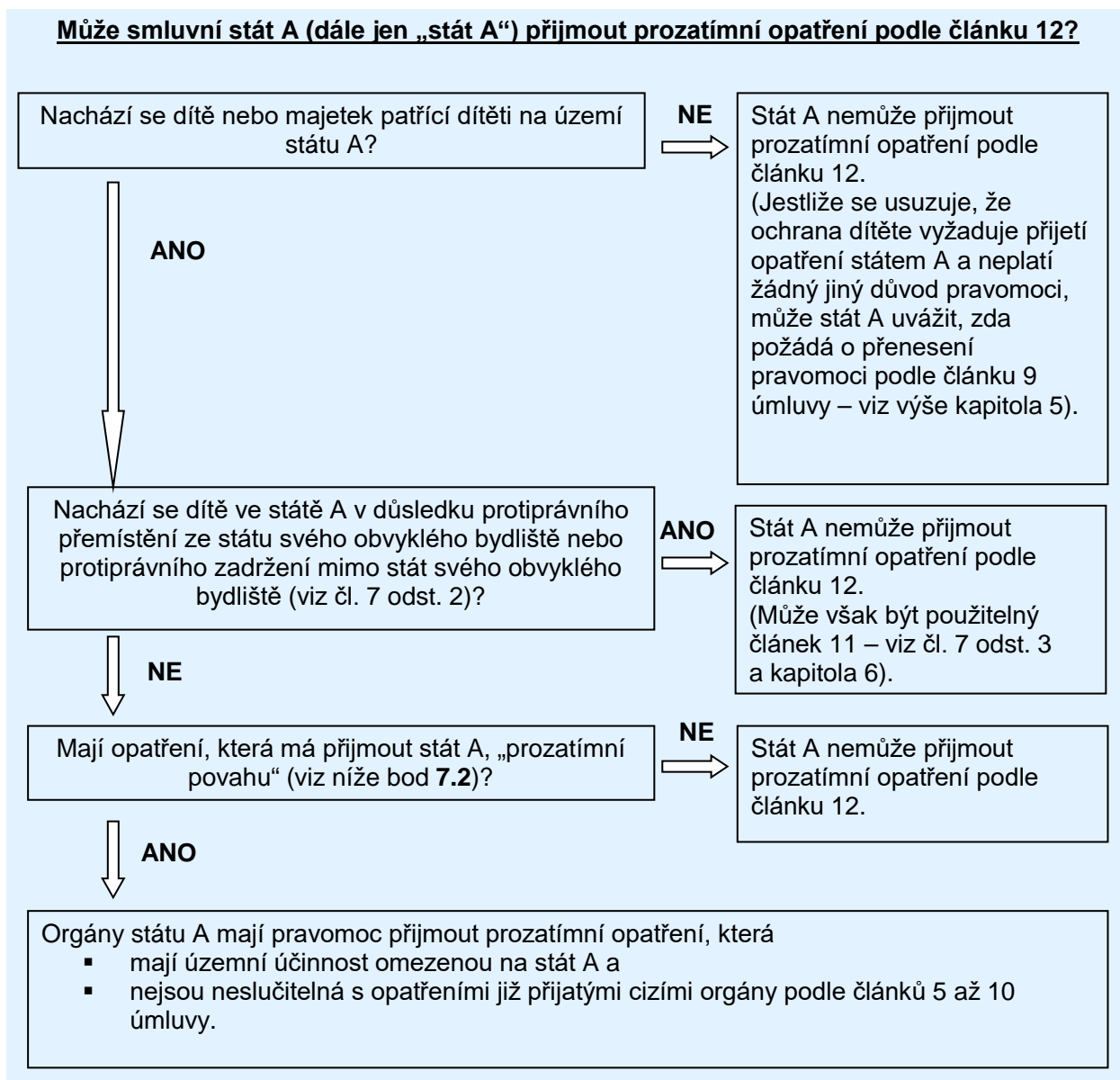
- účinek prozatímních opatření přijatých podle článku 12 je omezen na území smluvního státu, jehož orgány tato opatření přijmou²²³,
- orgány smluvního státu mohou přijmout pouze taková opatření podle článku 12, která nejsou neslučitelná s opatřeními již přijatými orgány, které mají pravomoc podle článků 5 až 10²²⁴,
- v případě protiprávního přemístění nebo zadržení²²⁵ dítěte nemůže prozatímní opatření přijmout smluvní stát, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno, nebo ve kterém je dítě protiprávně zadrženo, pokud má smluvní stát, z něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo mimo nějž bylo zadrženo, dosud pravomoc²²⁶; to je výslovně vyloučeno podle podmínek stanovených v čl. 7 odst. 3.

²²³ Čl. 12 odst. 1.

²²⁴ Čl. 12 odst. 1. Naopak podle článku 11 umožňuje naléhavá situace smluvnímu státu vykonávajícímu příslušnost v případě potřeby zrušit opatření, která byla přijata dříve orgány majícími pravomoc obvykle.

²²⁵ V souladu s čl. 7 odst. 2 úmluvy.

²²⁶ Pokud jde o otázku, zda má orgán smluvního státu, ze kterého bylo dítě protiprávně přemístěno (nebo mimo nějž bylo dítě protiprávně zadrženo), dosud pravomoc, viz čl. 7 odst. 1 a výše body **4.20–4.25**.

a) Co jsou to „prozatímní“ opatření?

7.2 Úmluva neobsahuje žádnou definici toho, co může představovat „prozatímní“ opatření. V důvodové zprávě se uvádí, že článek 12 vycházel z potřeby zajistit ochranu dětí, které se nacházejí v cizím státě v důsledku pobytu po omezenou dobu (např. o dovolené, během krátkých období výuky či během sklizně atd.)²²⁷. Zpráva uvádí, že některé státy měly obavu, že v případě neexistence (přísně vzato) zvláštní naléhavé situace (takže lze použít článek 11) může být vhodné, aby smluvní stát, ve kterém se dítě nachází, mohl přijmout ochranná opatření, pokud je například rodina, u které dítě pobývá, přetížena a dítě je třeba umístit do náhradní péče pod dohledem místních státních orgánů²²⁸.

227

Důvodová zpráva, bod 74.

228

Tamtéž.

b) Jak dlouho trvají prozatímní opatření přijatá podle článku 12?

- 7.3 Stejně jako v případě článku 11 představuje i článek 12 paralelní, avšak podružný důvod příslušnosti stanovené v člancích 5 až 10 úmluvy. Článek 12 proto obsahuje podobná ustanovení týkající se pozbytí účinnosti prozatímních opatření přijatých smluvním státem. Jestliže se obvyklé bydliště dotyčného dítěte nachází ve **smluvním** státě, pozbudou prozatímní opatření účinnosti, jakmile orgány smluvního státu, který má pravomoc podle článků 5 až 10, přijmou opatření, která vyžaduje situace²²⁹. Nachází-li se obvyklé bydliště dítěte v **nesmluvním** státě, pozbudou prozatímní opatření účinnosti až poté, co jsou opatření vyvolaná situací přijata orgány jiného státu, který má pravomoc, a tato opatření jsou uznána ve smluvním státě, ve kterém byla přijata prozatímní opatření²³⁰.
- 7.4 Je třeba uvést, že pokud bylo v jednom smluvním státě zahájeno řízení týkající se prozatímních opatření, **nemusí** příslušné orgány v jiném smluvním státě, u nichž bylo zahájeno řízení podle článků 5 až 10, zastavit řízení, dokud není přijato prozatímní opatření²³¹. V této situaci však vzhledem k tomu, že případná prozatímní opatření, která mohl přijmout první smluvní stát, pozbudou účinnosti, jakmile orgány mající pravomoc podle článků 5 až 10 přijaly rozhodnutí (čl. 12 odst. 2), mohou příslušné orgány obou smluvních států případně s pomocí ústředních orgánů chtít vzájemně komunikovat a spolupracovat s cílem zamezit duplikaci a stanovit nejlepší další postup k zajištění ochrany dítěte²³².

c) Jaké jiné kroky lze učinit k zajištění další ochrany dítěte poté, co smluvní stát přijal prozatímní opatření podle článku 12?

- 7.5 Pokud byla ve smluvním státě přijata prozatímní opatření podle článku 12, může soudní nebo správní orgán, který tato opatření přijal, chtít komunikovat a spolupracovat s příslušnými orgány v jiném státě, jak to pokládá za nezbytné k zajištění další ochrany dítěte²³³. Orgán může informovat například o situaci dítěte a/nebo majetku patřícímu dítěti a o prozatímních opatřeních, která byla přijata. Tato komunikace a spolupráce se může uskutečnit přímo mezi příslušnými orgány²³⁴, nebo případně s pomocí ústředních orgánů²³⁵. Komunikace může zahrnovat například situaci, kdy příslušné orgány ve smluvním státě, ve kterém byla přijata opatření podle článku 12, informují příslušné orgány ve státě obvyklého bydliště dítěte (nebo ústřední orgán tohoto státu) o situaci dítěte a o přijatých opatřeních. To státu obvyklého bydliště dítěte umožní zajistit, aby byla v případě potřeby plně prověřena situace dítěte a aby byla přijata nezbytná opatření k zajištění dlouhodobé ochrany dítěte.
- 7.6 V těchto případech mohou být relevantní rovněž zvláštní ustanovení úmluvy týkající se spolupráce, která je vždy nutno pečlivě uvážit²³⁶.

²²⁹ Čl. 12 odst. 2.

²³⁰ Čl. 12 odst. 3.

²³¹ Důvodem je skutečnost, že pravidla týkající se litispendence stanovená v článku 13 úmluvy se na prozatímní opatření nevztahují. Bližší informace viz výše **kapitola 4**, body **4.29–4.35**.

²³² Bližší informace viz **kapitola 11**.

²³³ Tato věta není omezena na komunikaci a spolupráci mezi **smluvními** státy úmluvy z roku 1996, což je v souladu s filozofií, na níž jsou ustanovení úmluvy založena. Viz níže bod **11.18** a následující body.

²³⁴ V případě soudních orgánů to může zahrnovat přímou soudní komunikaci, viz výše pozn. pod čarou č. 147.

²³⁵ Bližší informace viz **kapitola 11**.

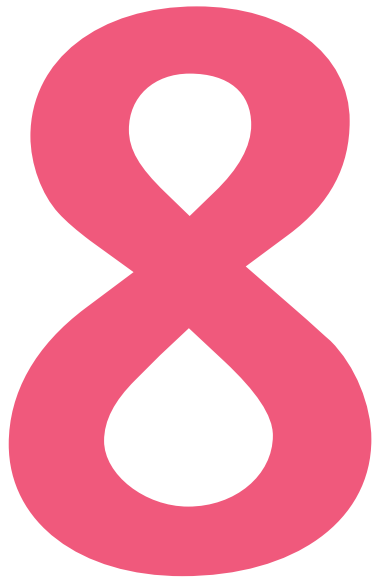
²³⁶ Tamtéž.

B. Mají prozatímní opatření přijatá podle článku 12 nárok na uznání a výkon podle úmluvy z roku 1996?

7.7 Ano, prozatímní opatření mají nárok na uznání a výkon v souladu s kapitolou IV úmluvy²³⁷.

Příklad č. 7 (A)

Dítě žijící se svými rodiči ve smluvním státě A je na dva měsíce posláno do lyžařského kempu ve smluvním státě B. Velmi brzy se ukáže, že se dítě nechce účastnit žádných aktivit v kempu. Dítě odmítá lyžovat a v kempu není dostatek personálu, aby někdo zůstal s dítětem celý den v lyžařské chatě. Rodiče dítěte jsou bohužel sami na dovolené a nemohou přicestovat, aby si dítě vyzvedli. Nemají širší rodinu, u které by mohlo dítě pobývat, a chtějí, aby dítě zůstalo v kempu. Organizace odpovědná za lyžařský kemp požádá orgány ve smluvním státě B, aby pro dítě zajistily náhradní péči. V souladu s článkem 12 mohou orgány smluvního státu B přijmout prozatímní opatření k umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do náhradní péče do doby, než rodiče přicestují do smluvního státu B a dítě si vyzvednou.

Zachování přijatých opatření

A. Zůstanou ochranná opatření v platnosti navzdory změně okolností, v jejímž důsledku odpadá důvod, který založil pravomoc?

Článek 14

- 8.1 Článek 14 úmluvy zajišťuje zachování platnosti opatření přijatých orgánem majícím pravomoc na základě článků 5 až 10 úmluvy i v případě, že v důsledku změny okolností odpadá důvod, který založil pravomoc přijmout opatření. Opatření přijatá orgánem na základě článků 5 až 10 zůstanou v platnosti tak dlouho, dokud orgány mající pravomoc podle úmluvy v důsledku nových okolností opatření nezměnily, nenahradily nebo nezrušily.
- 8.2 Článek 14 má pro děti a jejich rodiny zajistit určitou míru jistoty a kontinuity. Rodiny se nemusejí obávat, že přemístění do jiné jurisdikce samo o sobě změní přijatá opatření týkající se péče o dítě²³⁸. Článek 14 rovněž zabraňuje případným „mezerám“ v ochraně dětí v důsledku faktických změn jejich situace.

B. Co představuje „změnu okolností“, na kterou se odkazuje v článku 14?

- 8.3 Přesný význam pojmu „změna okolností“ uvedeného v článku 14 bude záviset na článku úmluvy, na němž se zakládala pravomoc při přijetí ochranných opatření. To znamená:

- pokud se pravomoc přijmout určité opatření zakládala na článku 5, bude „změnu okolností“ představovat změna státu obvyklého bydliště dítěte,
- pokud se pravomoc přijmout určité opatření zakládala na článku 6, bude „změnu okolností“ představovat změna státu, ve kterém se dítě nachází,
- podle článku 10 může být změnou ukončení řízení o rozvodu manželství,
- podle článků 8 a 9 bude změnou jakýkoli vztah dítěte ke smluvnímu státu, na který byla přenesena pravomoc, jenž byl důvodem pro toto postoupení pravomoci, nebo ukončení řízení, jež bylo postoupeno²³⁹,
- podmínky uvedené v samotném článku 7 stanoví, k jakým změnám musí dojít, než lze přenést pravomoc z orgánů smluvního státu, ze kterého bylo dítě protiprávně přemístěno nebo mimo nějž bylo protiprávně zadrženo.

Ve všech případech zůstávají dříve přijatá ochranná opatření navzdory této „změně okolností“ v platnosti.

- 8.4 Zachování platnosti dříve přijatých ochranných opatření je zajištěno pouze „v rozsahu jimi stanoveném“ (článek 14). To zohledňuje skutečnost, že v některých případech může být doba trvání ochranných opatření omezena rozsahem samotných opatření. Například preventivní opatření, které má zajistit návrat dítěte po konkrétní cestě do zahraničí s jedním z rodičů, může upřesňovat, že opatření pozbude účinnosti, jakmile se dítě vrátí; obdobně mohou opatření, která mají zajistit péči o dítě v době, kdy je jeho rodič nemocný nebo hospitalizován, uvádět, že pozbudou účinnosti, jakmile se rodič uzdraví. Tato

²³⁸ V případech přestěhování do jiného státu by smluvní stát, do něhož se přestěhování uskutečnilo, neměl umožnit přezkum či změnu rozhodnutí o právu na styk s dítětem, pokud by za daných okolností nepovolil přezkum nebo změnu vnitrostátního rozhodnutí o právu na styk s dítětem. Pokud jde o bližší projednání přestěhování do jiných států a práva na styk s dítětem podle úmluvy, viz níže body 13.23–13.27. Mimoto viz rovněž Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216), zejména kapitola 8.

²³⁹ V závislosti na podmínkách přenesení pravomoci – viz výše kapitola 5 týkající se potřeby úzké spolupráce a jasné komunikace mezi smluvními státy v této záležitosti.

opatření proto pozbudou účinnosti v rozsahu jimi stanoveném²⁴⁰.

- 8.5 Pokud jde o články 11 a 12 zabývající se naléhavými případy a prozatímními opatřeními, jež byly projednány v **kapitolách 6 a 7**, podmínky stanovené v těchto člancích naznačují časový rámec opatření²⁴¹, a článek 14 se proto na opatření přijatá na základě těchto důvodů příslušnosti nevztahuje²⁴².

Příklad č. 8 (A)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Orgány ve smluvním státě A rozhodnou, že dítě má udržovat pravidelný kontakt se svými prarodiči z matčiny strany, kteří mají rovněž bydliště v tomto státě²⁴³. Dítě a rodiče se přestěhují do smluvního státu B a dítě zde získá obvyklé bydliště. Navzdory skutečnosti, že dítě již nemá obvyklé bydliště ve smluvním státě A a že neexistují jiné důvody, na nichž by mohly orgány smluvního státu A založit svou pravomoc, zůstávají opatření přijatá orgány smluvního státu A v platnosti, dokud orgány mající pravomoc podle úmluvy (např. orgány smluvního státu B) tato rozhodnutí nezmění, nenahradí nebo nezruší²⁴⁴. V tomto případě by proto při nedodržení rozhodnutí smluvního státu A po přestěhování dítěte do smluvního státu B mohli prarodiče z matčiny strany požádat o výkon rozhodnutí o právu na styk s dítětem ve smluvním státě B²⁴⁵.

Příklad č. 8 (B)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A, řízení o rozvodu manželství jeho rodičů se však koná u orgánů smluvního státu B. Jsou splněny požadavky stanovené v článku 10²⁴⁶ a orgány smluvního státu B vydají rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče. Po skončení řízení o rozvodu manželství již orgány smluvního státu B nemají pravomoc přijmout jakákoli opatření na ochranu dítěte. Rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče, které již bylo vydáno, však zůstává v platnosti a bude ze zákona uznáno a vykonáno v ostatních smluvních státech v souladu s kapitolou IV úmluvy²⁴⁷. Rozhodnutí zůstane v platnosti, dokud orgány mající pravomoc podle úmluvy (např. orgány smluvního státu A jakožto smluvního státu obvyklého bydliště dítěte) rozhodnutí nezmění, nenahradí nebo nezruší.

²⁴⁰ Viz rovněž důvodová zpráva, bod 83.

²⁴¹ Čl. 11 odst. 2 a 3 a čl. 12 odst. 2 a 3. Viz výše **kapitola 6** týkající se přijímání nezbytných opatření v naléhavých případech a **kapitola 7** týkající se prozatímních opatření.

²⁴² Jak je zřejmé ze znění samotného článku 14, který odkazuje na opatření přijatá „**podle článků 5 až 10**“ (zdůraznění přidáno) úmluvy.

²⁴³ Jelikož má dítě obvyklé bydliště ve smluvním státě A, bude pravomoc přijmout ochranná opatření založena na článku 5 úmluvy.

²⁴⁴ Článek 14. Právo smluvního státu nového obvyklého bydliště dítěte (v tomto případě právo smluvního státu B) však bude od okamžiku změny obvyklého bydliště upravovat „podmínky použití“ opatření přijatých ve smluvním státě A (čl. 15 odst. 3) – bližší informace viz níže **kapitola 9**, body **9.3–9.8**.

²⁴⁵ Rozhodnutí bude ze zákona uznáno ve smluvním státě B (článek 23, jestliže nejsou zjištěny důvody pro neuznání). Není-li rozhodnutí dodržováno, mohou prarodiče z matčiny strany požádat o jeho výkon v souladu s článkem 26 a následujícími články. Bližší informace viz **kapitola 10**.

²⁴⁶ Pokud jde o tyto požadavky, viz výše body **4.26–4.28**.

²⁴⁷ Článek 14 a kapitola IV úmluvy (projednáno níže v **kapitole 10**).

Příklad č. 8 (C)

Matka se chce spolu s dětmi přestěhovat ze smluvního státu A do smluvního státu B. Otec s tím nesouhlasí, matka však získá povolení k přestěhování od příslušného orgánu ve smluvním státě A²⁴⁸. Jako podmínku přestěhování vydá příslušný orgán ve smluvním státě A rozhodnutí o úpravě styku otce s dětmi. Toto rozhodnutí je ze zákona uznáno ve smluvním státě B²⁴⁹ a tato úprava styku zůstane v platnosti po přemístění do smluvního státu B a poté, co zde děti získají obvyklé bydliště, dokud příslušný orgán ve smluvním státě B úpravu styku nezmění²⁵⁰.

²⁴⁸ Právní moc založená na článku 5.

²⁴⁹ Článek 23.

²⁵⁰ Viz výše pozn. pod čarou č. 238, pokud jde o přestěhování do jiných států. Viz rovněž výše pozn. pod čarou č. 244 týkající se čl. 15 odst. 3 a níže **kapitola 9**, body **9.3–9.8**.

9

Právo použitelné na ochranná opatření

A. Právo použitelné na ochranná opatření přijatá soudním nebo správním orgánem

a) *Jaké právo použijí orgány smluvního státu, které přijímají opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte?*

Čl. 15 odst. 1 a 2

- 9.1 Při výkonu pravomoci²⁵¹ přijmout opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte použijí orgány smluvních států „své právní předpisy“ (čl. 15 odst. 1), tj. své vnitrostátní právo²⁵². Toto pravidlo se použije bez ohledu na důvod stanovený v úmluvě, na němž se pravomoc zakládá. Zmíněné pravidlo má tu výhodu, že orgány smluvních států uplatňují právo, které znají nejlépe²⁵³.
- 9.2 Výjimku z tohoto obecného pravidla však představuje ustanovení čl. 15 odst. 2. V čl. 15 odst. 2 je stanoveno, že pokud to ochrana osoby nebo majetku dítěte vyžaduje, mohou orgány výjimečně 1. použít nebo 2. přihlídnout k právu jiného státu, k němuž má daná situace podstatný vztah. Jakožto výjimka z obecného pravidla by toto ustanovení „nemělo být využíváno příliš snadno“²⁵⁴. Orgány by se měly ujistit, že použití cizího práva nebo přihlídnutí k tomuto právu je v nejlepším zájmu dítěte²⁵⁵.

Příklad č. 9 (A)

Dítě žije se svou matkou ve smluvním státě A a udržuje pravidelný kontakt se svým otcem. Matka se chce i s dítětem přestěhovat ze smluvního státu A do smluvního státu B, otec s tím však nesouhlasí. Matka požádá o povolení k přestěhování. Orgán rozhodující v této věci udělí povolení k přestěhování a chce vydat rozhodnutí, které upravuje otázky péče o dítě a styku/kontaktu po přestěhování. Ačkoliv použitelným právem v tomto případě bude právo smluvního státu A²⁵⁶, orgán zjistí, že se terminologie používaná ve smluvním státě B pro péči o dítě a styk/kontakt s dítětem liší od terminologie ve smluvním státě A. Podle čl. 15 odst. 2 může orgán ve smluvním státě A přihlídnout k právu smluvního státu B a může zvážit formulaci rozhodnutí podle terminologie smluvního státu B²⁵⁷.

²⁵¹ Je třeba uvést, že ustanovení čl. 15 odst. 1 odkazuje na orgány vykonávající pravomoc „podle ustanovení kapitoly II“ úmluvy. Článek 15 by se však neměl vykládat restriktivně. Jestliže se například použije ustanovení čl. 52 odst. 2 a smluvní státy uzavřely dohodu obsahující pravidla příslušnosti s ohledem na děti mající obvyklé bydliště v jejich smluvních státech (v případě členských států EU kromě Dánska např. nařízení Brusel IIa), měl by se článek 15 úmluvy použít tehdy, je-li pravomoc vykonávána na základě dohody, avšak důvod, na němž se pravomoc zakládá, je stanoven v kapitole II úmluvy. Zamezení doslovnému a příliš úzkému výkladu úmluvy v tomto ohledu podpoří jeden z prvořadých cílů úmluvy, jak je uveden ve třetím odstavci preambule, tj.: „předcházet rozporům mezi [...] právními systémy týkajícími se [...] rozhodného práva“.

²⁵² Článek 21 objasňuje, že tímto vnitrostátním právem se rozumí právo platné ve státě, kromě jeho pravidel mezinárodního práva soukromého (tj. není použitelný zpětný odkaz). Bližší informace viz níže body **9.23–9.24**.

²⁵³ Viz důvodová zpráva, bod 86.

²⁵⁴ Tamtéž, bod 89.

²⁵⁵ Tamtéž: „Tento odstavec představuje ustanovení, které výjimku nezakládá na zásadě blízkosti (nejtěsnější vztah), nýbrž na nejlepším zájmu dítěte.“

²⁵⁶ Čl. 15 odst. 1.

²⁵⁷ Pokud jde o bližší projednání přestěhování do jiných států, viz níže body **13.23–13.27**.

b) Dojde-li ke změně obvyklého bydliště dítěte z jednoho smluvního státu do jiného, jakým právem se řídí „podmínky použití“ ochranného opatření ve státě nového obvyklého bydliště dítěte, bylo-li opatření přijato ve státě dřívějšího obvyklého bydliště dítěte?²⁵⁸

Čl. 15 odst. 3

- 9.3 Již výše v této příručce jsme viděli, že změna obvyklého bydliště dítěte bude mít za následek změnu orgánů majících pravomoc přijímat opatření na ochranu dítěte²⁵⁹, tato změna obvyklého bydliště však zachová již přijatá opatření na ochranu dítěte²⁶⁰. Předchozí ustanovení však ponechávala nezodpovězenou otázku, kterým právem se budou řídit „podmínky použití“ zachovaného ochranného opatření ve smluvním státě nového obvyklého bydliště dítěte.
- 9.4 Ustanovení čl. 15 odst. 3 poskytuje na tuto otázku odpověď a stanoví, že za těchto okolností se „podmínky použití“ ochranného opatření řídí právem smluvního státu **nového** obvyklého bydliště dítěte.
- 9.5 Úmluva nestanoví „podmínky použití“ ochranných opatření. V důvodové zprávě je však objasněno²⁶¹, že „podmínky použití“ odkazují na způsob **provedení** ochranného opatření ve smluvním státě, do něhož je dítě přemístěno.
- 9.6 Důvodová zpráva odkazuje na problém při stanovení dělicí čáry mezi existencí ochranného opatření (jež zůstane zachováno: článek 14) a „podmínkami použití“ opatření (které se budou řídit právem smluvního státu nového obvyklého bydliště, a mohou se tudíž změnit: čl. 15 odst. 3)²⁶². Je-li například ochranným opatřením ustanovení opatrovníka dítěte, podle původního ochranného opatření je však opatrovník povinen požádat s ohledem na určité úkony o povolení soud, je požadavek na povolení jednat součástí samotného opatření, nebo „podmínkou použití“ opatření, která se může po přemístění dítěte změnit? Je-li uvedeno, že ochranné opatření existuje do doby, než dítě dosáhne osmnácti let věku, ve státě nového obvyklého bydliště by však opatření pozbylo účinnosti ve věku šestnácti let, je doba trvání opatření součástí existence opatření, nebo „podmínkou použití“ opatření²⁶³?
- 9.7 V důvodové zprávě se uvádí, že tyto otázky mohou být zodpovězeny pouze v každém jednotlivém případě²⁶⁴. Pokud se zdá, že opatření je ve smluvním státě **nového** obvyklého bydliště dítěte neproveditelné, nebo je „podmínkami použití“ narušeno, mohou orgány tohoto smluvního státu mít za to, že opatření je třeba přizpůsobit nebo že je nutné přijmout nové opatření (a budou mít k tomu pravomoc jakožto smluvní stát obvyklého bydliště dítěte – článek 5). Za této situace se mohou ustanovení úmluvy týkající se spolupráce ukázat jako nezbytná k zajištění toho, aby nedošlo ke ztrátě podstaty ochrany dítěte, o kterou usilovalo původní ochranné opatření²⁶⁵.

²⁵⁸ Jelikož ochranné opatření zůstane (v souladu s článkem 14) v platnosti ve smluvním státě **nového** obvyklého bydliště dítěte – viz výše **kapitola 8**.

²⁵⁹ Čl. 5 odst. 2 – viz výše **kapitola 4**, body 4.8–4.11.

²⁶⁰ Článek 14 – viz výše **kapitola 8**.

²⁶¹ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 19, bod 90, a to připodobněním ustanovení čl. 15 odst. 3 článku 17, co se týká rodičovské zodpovědnosti (viz níže bod 9.16), a konstatováním, že „opatření přijaté před změnou zůstává po změně zachováno, způsob jeho „provedení“ se však od doby změny řídí právem státu nového obvyklého bydliště“.

²⁶² Důvodová zpráva, bod 91.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Je-li například smluvnímu státu nového obvyklého bydliště dítěte podán návrh na úpravu dříve přijatého ochranného opatření, může si od smluvního státu dřívějšího obvyklého bydliště dítěte vyžádat informace ohledně situace dítěte, která vedla k přijetí opatření, a zvláštního účelu, jehož mělo opatření

- 9.8 Je třeba podotknout, že se ustanovení čl. 15 odst. 3 nepoužije, získá-li dítě nové obvyklé bydliště v **nesmluvním** státě. V této situaci by se při rozhodování, zda lze ochranné opatření uznat v nesmluvním státě, a podmínky, za nichž je lze použít, uplatnila vnitrostátní pravidla mezinárodního práva soukromého platná v tomto státě²⁶⁶.

Příklad č. 9 (B)

Dvě děti jsou ve smluvním státě A svěřeny do péče státního orgánu z toho důvodu, že jejich otci byl uložen trest odnětí svobody a matka zneužívá drogy. Oba rodiče udržují s dětmi silný kontakt a matka úspěšně absolvuje program léčby drogové závislosti. Státní orgán s matkou spolupracuje za účelem navrácení dětí do její péče. Po propuštění otce se rodina chce přemístit do smluvního státu B, aby zde začala nový život. Orgány ve smluvním státě A jsou ochotny přestěhování povolit, avšak pouze pod podmínkou, že děti zůstanou po přemístění do ciziny pod dohledem státního orgánu. Příslušné orgány ve smluvním státě A proto prostřednictvím ústředního orgánu ve smluvním státě A komunikují s příslušnými orgány ve smluvním státě B (článek 30). Ujistí se, že je možný dohled nad dětmi ze strany státních orgánů ve smluvním státě B. Smluvní stát A proto rozhodne, že děti mohou zůstat v péči rodičů pod podmínkou, že na tuto péči dohlíží státní orgán. Rozhodnutí o dohledu vydané podle práva smluvního státu A zůstává v platnosti i po přestěhování rodiny²⁶⁷. Podmínky použití opatření se však budou řídit vnitrostátním právem smluvního státu B²⁶⁸.

Příkladem možných rozdílů v podmínkách použití mezi dvěma státy může být to, že státní orgán ve smluvním státě A má pravomoc kdykoli vstoupit neohlášeně do domácnosti rodiny, zatímco státní orgán ve smluvním státě B může pouze rodiče požádat, aby se pravidelně scházeli s jeho úředníky²⁶⁹. Jestliže se zdá, že opatření přijaté orgány smluvního státu A je ve smluvním státě B neproveditelné nebo že jeho použití je narušeno, mohou orgány ve smluvním státě B přijmout nové opatření²⁷⁰.

dosáhnout (např. podle článku 34: viz níže **kapitola 10**, pokud jde o podrobné projednání ustanovení úmluvy týkajících se spolupráce). To může smluvnímu státu, ve kterém bylo zahájeno řízení, pomoci dospět k výsledku, který je v souladu s účelem původního ochranného opatření.

²⁶⁶ Viz důvodová zpráva, bod 92.

²⁶⁷ Článek 14 – viz výše **kapitola 8**. Je však třeba zmínit, že se v důvodové zprávě v bodě 83 nemá za to, že by opatření tohoto druhu zůstalo zachováno podle článku 14. Důvodem je skutečnost, že vnitrostátní orgán ochrany dětí může vykonávat své pravomoci pouze na území státu, k němuž náleží, a v článku 14 je výslovně uvedeno, že opatření zůstanou v platnosti „v rozsahu jimi stanoveném“. Zdá se, že se jedná o velmi restriktivní výklad článku 14 a výraz „v rozsahu jimi stanoveném“ lze v této souvislosti vykládat podle jeho účelu v tom smyslu, že opatření zůstane zachováno v rozsahu jím stanoveném, pokud může po přemístění do smluvního státu pokračovat dohled nad rodinou/dítětem ze strany veřejného (státního) orgánu.

²⁶⁸ Čl. 15 odst. 3 – viz výše body **9.3–9.8**.

²⁶⁹ Za této situace by mezi orgány v obou smluvních státech měla existovat úzká spolupráce a komunikace **před tím**, než smluvní stát A povolí přestěhování, aby bylo zajištěno, že jsou vyměněny všechny potřebné informace o rodině a že ve smluvním státě B bude pokračovat přiměřený dohled nad rodinou. Jakožto orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte – článek 5. Co se týká využívání mechanismů spolupráce stanovených v úmluvě, jež lze v této situaci použít, viz výše pozn. pod čarou č. 265.

²⁷⁰

B. Právo použitelné na rodičovskou zodpovědnost, pokud nedošlo k zásahu soudního nebo správního orgánu

a) *Které právo se vztahuje na přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti, k nimž dojde bez zásahu soudního nebo správního orgánu?*

Čl. 16 odst. 1 a 2

- 9.9 Přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti ze zákona, bez zásahu soudního nebo správního orgánu, se řídí právem státu²⁷¹ obvyklého bydliště dítěte²⁷².
- 9.10 V některých případech může k přiznání nebo zániku rodičovské zodpovědnosti dojít na základě dohody či jednostranného právního úkonu, který opět nevyžaduje zásah soudních nebo správních orgánů. Právem použitelným na toto přiznání či zánik rodičovské zodpovědnosti je právo státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště **v době, kdy dohoda nebo jednostranný právní úkon nabude účinnosti**²⁷³. Příkladem jednostranného právního úkonu přiznávajícího rodičovskou zodpovědnost může být závěť nebo projev poslední vůle rodiče ohledně ustanovení opatrovníka dítěte²⁷⁴.
- 9.11 Je nutno uvést, že je-li nutné, aby přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti na základě dohody nebo jednostranného právního úkonu přezkoumal či schválil soudní nebo správní orgán, považuje se tento přezkum nebo schválení za „ochranné opatření“, které musí přijmout orgány mající pravomoc podle kapitoly II úmluvy s použitím práva, na něž se odkazuje v článku 15 úmluvy²⁷⁵. Představuje-li však zásah soudního nebo správního orgánu čistě pasivní opatření, které je omezeno například na registraci prohlášení, dohody nebo jednostranného právního úkonu bez jakékoli kontroly podstaty dané věci, nemělo by se to považovat za zásah představující „ochranné opatření“ a přiznání rodičovské zodpovědnosti bude spadat do článku 16 jakožto přiznání „bez zásahu soudního nebo správního orgánu“²⁷⁶.

Příklad č. 9 (C)

Nesezdaný pár žijící ve smluvním státě A se rozejde před narozením dítěte. Otec se přestěhuje za prací do smluvního státu B. Podle práva smluvního státu B nenabývá svobodný otec automaticky rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti při jeho narození. Naopak podle práva smluvního státu A nabývá svobodný otec rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti automaticky při jeho narození.

Jakmile se dítě narodí, řídí se otázka, zda má otec vůči dítěti rodičovskou zodpovědnost, právem státu obvyklého bydliště dítěte²⁷⁷, v tomto případě právem smluvního státu A. Otec proto nabývá automaticky rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti v souladu s tímto právem²⁷⁸.

²⁷¹ Tímto nemusí být smluvní stát úmluvy z roku 1996, jelikož se v článku 20 uvádí, že se ustanovení kapitoly III o použitelném právu použijí, i když právo, na které odkazují, je právem nesmluvního státu (tj. jsou všeobecně platná). Viz bod 9.22.

²⁷² Čl. 16 odst. 1.

²⁷³ Čl. 16 odst. 2.

²⁷⁴ Viz důvodová zpráva, bod 103.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž, bod 98.

²⁷⁷ Čl. 16 odst. 1. Tak by tomu bylo i v případě, má-li dítě obvyklé bydliště v **nesmluvním** státě A: viz článek 20 a níže bod 9.22.

²⁷⁸ V tomto případě se bude **výkon** rodičovské zodpovědnosti otce řídit rovněž právem smluvního státu A: článek 17. Bližší informace viz bod 9.16.

Příklad č. 9 (D)

Mladistvý žije se svým otcem a nevlastní matkou v nesmluvním státě A. Právo tohoto nesmluvního státu přiznává rodičovskou zodpovědnost ze zákona otci, nikoli však nevlastní matce. Právo nesmluvního státu A však umožňuje rodičům, kteří mají rodičovskou zodpovědnost, uzavřít s určitými jinými osobami formální dohodu o sdílení rodičovské zodpovědnosti, aniž by bylo nutné vyžádat si souhlas státních orgánů. Otec a nevlastní matka uzavřou takovouto formální dohodu v souladu s právem nesmluvního státu A.

Na cestě do zahraničí na letní tábor ve smluvním státě B mladistvého zatknou policie kvůli graffiti a poškození vlaku. Jeho rodiče jsou požádáni, aby se dostavili k soudu pro mládež v tomto státě. Podle práva smluvního státu B mají osoby s rodičovskou zodpovědností vůči dětem finanční odpovědnost za případnou škodu.

V souladu s článkem 16 použije smluvní stát B právo nesmluvního státu A (stát obvyklého bydliště mladistvého) na otázku, kdo má rodičovskou zodpovědnost za mladistvého (ze zákona, na základě dohody).

Jelikož podle práva nesmluvního státu A mají rodičovskou zodpovědnost za mladistvého otec i nevlastní matka, nesou oba dva finanční odpovědnost za jednání mladistvého ve smluvním státě B.

b) Co se stane s přiznáním nebo zánikem rodičovské zodpovědnosti, dojde-li ke změně obvyklého bydliště dítěte?

Čl. 16 odst. 3 a 4

- 9.12 Rodičovská zodpovědnost, která existuje podle práva státu obvyklého bydliště dítěte, trvá i po změně obvyklého bydliště dítěte do jiného státu²⁷⁹. To platí i v případě, že by stát nového obvyklého bydliště dítěte za stejných podmínek rodičovskou zodpovědnost nestanovil²⁸⁰.
- 9.13 Přiznání rodičovské zodpovědnosti ze zákona osobě, která doposud takovou zodpovědnost neměla, se řídí právem státu nového obvyklého bydliště dítěte²⁸¹.
- 9.14 Účelem těchto pravidel je zajistit kontinuitu vztahů mezi rodičem a dítětem²⁸². Výsledkem pravidel je to, že změna obvyklého bydliště dítěte nemůže sama o sobě vést u určité osoby k **zániku** rodičovské zodpovědnosti vůči dítěti, může však mít za následek to, že rodičovskou zodpovědnost za dítě **získá** jiná osoba.
- 9.15 Společná existence několika nositelů rodičovské zodpovědnosti, která může vyplývat z použití těchto ustanovení, může fungovat pouze tehdy, pokud se nositelé rodičovské zodpovědnosti obecně dohodnou²⁸³. Panuje-li mezi nimi neshoda, lze ji vyřešit prostřednictvím opatření, které si u příslušného orgánu, který má pravomoc, vyžádá jeden či několik nositelů rodičovské zodpovědnosti (viz výše **kapitola 4**)²⁸⁴.

²⁷⁹ Čl. 16 odst. 3.

²⁸⁰ Platí to i v případě, že se dítě přemístí z **nesmluvního** státu do smluvního státu: viz článek 20 a níže bod **9.22**.

²⁸¹ Čl. 16 odst. 4.

²⁸² Viz důvodová zpráva, body 105–107.

²⁸³ Tamtéž, bod 108.

²⁸⁴ Tamtéž.

Příklad č. 9 (E)

Dítě se narodí ve smluvním státě A, ve kterém mají oba nesezdaní rodiče vůči dítěti rodičovskou zodpovědnost ze zákona. Matka se i s dítětem přemístí do smluvního státu B, ve kterém právní předpisy stanoví, že svobodný otec může rodičovskou zodpovědnost nabýt pouze rozhodnutím soudu. Po přemístění zůstane zachována rodičovská zodpovědnost otce, kterou nabyl ze zákona ve smluvním státě A²⁸⁵.

Příklad č. 9 (F)

Dítě se narodí ve smluvním státě A. Krátce po jeho narození se rodiče rozvedou. Podle práva smluvního státu A si oba rodiče ponechávají po rozvodu rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti. O dva roky později se matka znovu vdá a nový pár a dítě se přestěhují do smluvního státu B. Ve smluvním státě B existuje pravidlo, podle něhož má nevlastní rodič ze zákona rodičovskou zodpovědnost vůči svým nevlastním dětem. Poté, co dítě získá nové obvyklé bydliště ve smluvním státě B, budou v tomto případě existovat tři osoby, které budou mít rodičovskou zodpovědnost: matka, otec a nevlastní otec²⁸⁶.

Příklad č. 9 (G)

Dítě žije se svým otcem a jeho druhou manželkou, svou nevlastní matkou, ve smluvním státě A. Matka a otec dítěte se dohodnou, že by nevlastní matka měla nést rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti. Podle práva smluvního státu A je možné přiznat nevlastní matce rodičovskou zodpovědnost písemně. Dohoda nemusí být schválena státním orgánem, musí však být zaregistrována u příslušného ministerstva. Matka, otec a nevlastní matka dohodu zaregistrují.

O rok později se otec, nevlastní matka a dítě přemístí ze smluvního státu A do smluvního státu B. Podle práva smluvního státu B nemůže nevlastní rodič nabýt rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti bez rozhodnutí soudu.

Jelikož je dohoda mezi stranami, jež byla uzavřena ve smluvním státě A, dohodou, která nevyžadovala zásah soudního nebo správního orgánu (viz bod 9.11), použije se ustanovení čl. 16 odst. 2 a přiznání rodičovské zodpovědnosti nevlastní matce se řídí právem státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště v době, kdy dohoda nabyla účinnosti (tj. v době registrace dohody). V době, kdy byla dohoda zaregistrována, mělo dítě obvyklé bydliště ve smluvním státě A, a na tuto otázku se tudíž použije právo smluvního státu A.

Ustanovení čl. 16 odst. 3 zajišťuje, že rodičovská zodpovědnost nevlastní matky trvá i ve smluvním státě B.

c) *Jaké právo se použije na výkon rodičovské zodpovědnosti?*
Článek 17

- 9.16 Předchozí pravidla se týkají **přiznání** nebo **zániku** rodičovské zodpovědnosti. **Výkon** rodičovské zodpovědnosti se však řídí vždy právem státu **stávajícího** obvyklého bydliště dítěte.

²⁸⁵ Čl. 16 odst. 3.
²⁸⁶ Čl. 16 odst. 4.

Příklad č. 9 (H)

Ve smluvním státě A potřebuje nositel rodičovské zodpovědnosti před poskytnutím bezodkladného chirurgického ošetření dítěti souhlas všech ostatních nositelů rodičovské zodpovědnosti. Má-li nyní dítě obvyklé bydliště ve smluvním státě A, je takovýto souhlas nezbytný i tehdy, jestliže mělo dítě dříve obvyklé bydliště ve smluvním státě B, ve kterém byla rodičovská zodpovědnost vůči dítěti přiznána původně a ve kterém takovýto požadavek neexistuje.

d) Úprava nebo odnětí rodičovské zodpovědnosti ochrannými opatřeními přijatými soudními nebo správními orgány
Článek 18

- 9.17 Výše uvedené odstavce obsahují pravidla týkající se použitelného práva s ohledem na přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti bez zásahu soudního nebo správního orgánu. Tato pravidla však nebrání tomu, aby příslušný soudní nebo správní orgán přijal ochranná opatření k úpravě či odnětí rodičovské zodpovědnosti.
- 9.18 Opatření přijaté soudním nebo správním orgánem smluvního státu, kterým se stanoví odnětí nebo úprava rodičovské zodpovědnosti, je opatření zaměřené na ochranu osoby dítěte spadající do věcné oblasti působnosti úmluvy, a proto by mělo být přijato podle pravidel úmluvy týkajících se pravomoci a použitelného práva.

Příklad č. 9 (I)

Nesezdaný pár a jejich dítě mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Podle práva smluvního státu A má ze zákona rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti pouze matka. Rodina se přestěhuje do smluvního státu B a získá zde obvyklé bydliště. Podle práva smluvního státu B nabyvá i svobodný otec ze zákona rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti. Použití čl. 16 odst. 4 tudíž zajišťuje, že se na přiznání rodičovské zodpovědnosti svobodnému otci (který dříve rodičovskou zodpovědnost neměl) ze zákona bude vztahovat právo smluvního státu B (nové obvyklé bydliště dítěte).

Vztah se rozpadne a rodiče nejsou schopni přijmout rozhodnutí týkající se dítěte. Neustálé hádky a napětí vedou k tomu, že dítě trpí úzkostmi a onemocní. Nedávno bylo dítě odesláno kvůli akutnímu stresu k psychiatrovi.

Matka podá soudu ve smluvním státě B návrh na odnětí rodičovské zodpovědnosti otce. Smluvní stát B má pravomoc tento návrh projednat jakožto smluvní stát obvyklého bydliště dítěte²⁸⁷. Při řešení sporu zpravidla používá zásadu lex fori²⁸⁸. V důsledku článku 18 může smluvní stát B odejmout otci rodičovskou zodpovědnost i v případě, že tato rodičovská zodpovědnost byla přiznána ze zákona podle článku 16 úmluvy²⁸⁹.

C. Ochrana třetích stran
Článek 19

- 9.19 V případě právního úkonu mezi třetí stranou a osobou, která je oprávněna jednat jako zákonný zástupce dítěte podle práva státu, ve kterém byl úkon učiněn, nemůže třetí strana nést odpovědnost pouze z důvodu, že jiná osoba nebyla

²⁸⁷ Článek 5.

²⁸⁸ Čl. 15 odst. 1 (není-li rozhodnuto, že ochrana dítěte výjimečně vyžaduje použití nebo přihlídnutí k právu jiného státu, k němuž má daná situace podstatný vztah: čl. 15 odst. 2 – bližší informace viz výše bod 9.2).

²⁸⁹ Avšak to, zda tak může učinit a za jakých okolností tak **učiní**, bude záležitostí *lex fori* (čl. 15 odst. 1, nebo jiného práva použitého výjimečně podle čl. 15 odst. 2).

zákonným zástupcem dítěte podle práva, na které odkazují pravidla úmluvy²⁹⁰.

- 9.20 Tato ochrana se však nepoužije, pokud třetí strana věděla nebo musela vědět, že se rodičovská zodpovědnost řídí jmenovaným právem. Ochrana se rovněž použije pouze tehdy, jestliže byl úkon učiněn mezi osobami nacházejícími se na území stejného státu.
- 9.21 Toto pravidlo bylo do úmluvy vloženo z toho důvodu, že „pokud úmluva v případě změny obvyklého bydliště dítěte volila zásadu zachování rodičovské zodpovědnosti přiznané ze zákona podle práva státu předchozího obvyklého bydliště, hrozilo, že se třetí strany jednající ve státě nového obvyklého bydliště dopustí omylu ohledně osoby či pravomocí zákonného zástupce dítěte“²⁹¹.

D. Obecná ustanovení týkající se použitelného práva

- a) ***Použijí se pravidla týkající se použitelného práva i tehdy, není-li právo, na které odkazují, právem smluvního státu?***
Článek 20

- 9.22 Ano, pravidla týkající se použitelného práva stanovená v úmluvě mají všeobecnou platnost, což znamená, že se použijí ve všech případech, včetně případů, kdy je právo, na které se odkazuje, právem státu, jenž není smluvním státem úmluvy.

Příklad č. 9 (J)

Dítě bydlí se svým otcem a nevlastní matkou v nesmluvním státě A. Podle práva nesmluvního státu A má manželství uzavřené mezi otcem a nevlastní matkou za následek to, že nevlastní matka nabývá automaticky rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti.

Otci je nabídnuta nová práce ve smluvním státě B a rodina se přemístí do tohoto smluvního státu. Podle práva smluvního státu B by nevlastní matka nenabyla rodičovskou zodpovědnost automaticky na základě svého sňatku s otcem dítěte.

Podle ustanovení čl. 16 odst. 3 a článku 20 úmluvy však rodičovská zodpovědnost nevlastní matky, která byla přiznána podle práva nesmluvního státu A, trvá i po změně obvyklého bydliště dítěte do smluvního státu B.

- b) ***Zahrnuje odkaz na právo jiného státu i odkaz na pravidla mezinárodního práva soukromého platná v tomto jiném státě?***
Článek 21

- 9.23 Nikoli, v článku 21 je zpětný odkaz výslovně vyloučen. To znamená, že odkazují-li se na právo jiného státu, odkazuje se pouze na vnitrostátní právní předpisy tohoto státu, a nikoli na pravidla mezinárodního práva soukromého platná v daném státě.
- 9.24 Z tohoto pravidla existuje jedna výjimka, a sice v případě, je-li použitelným právem podle článku 16 právo nesmluvního státu. Pokud v tomto případě odkazují pravidla mezinárodního práva soukromého zmíněného státu na právo jiného nesmluvního státu, který použije svá vlastní pravidla, použije se právo tohoto druhého státu. Jestliže však druhý nesmluvní stát své vlastní právo **nepoužil**,

²⁹⁰ Viz níže bod 13.80, pokud jde o bližší projednání tohoto ustanovení.
²⁹¹ Důvodová zpráva, bod 111.

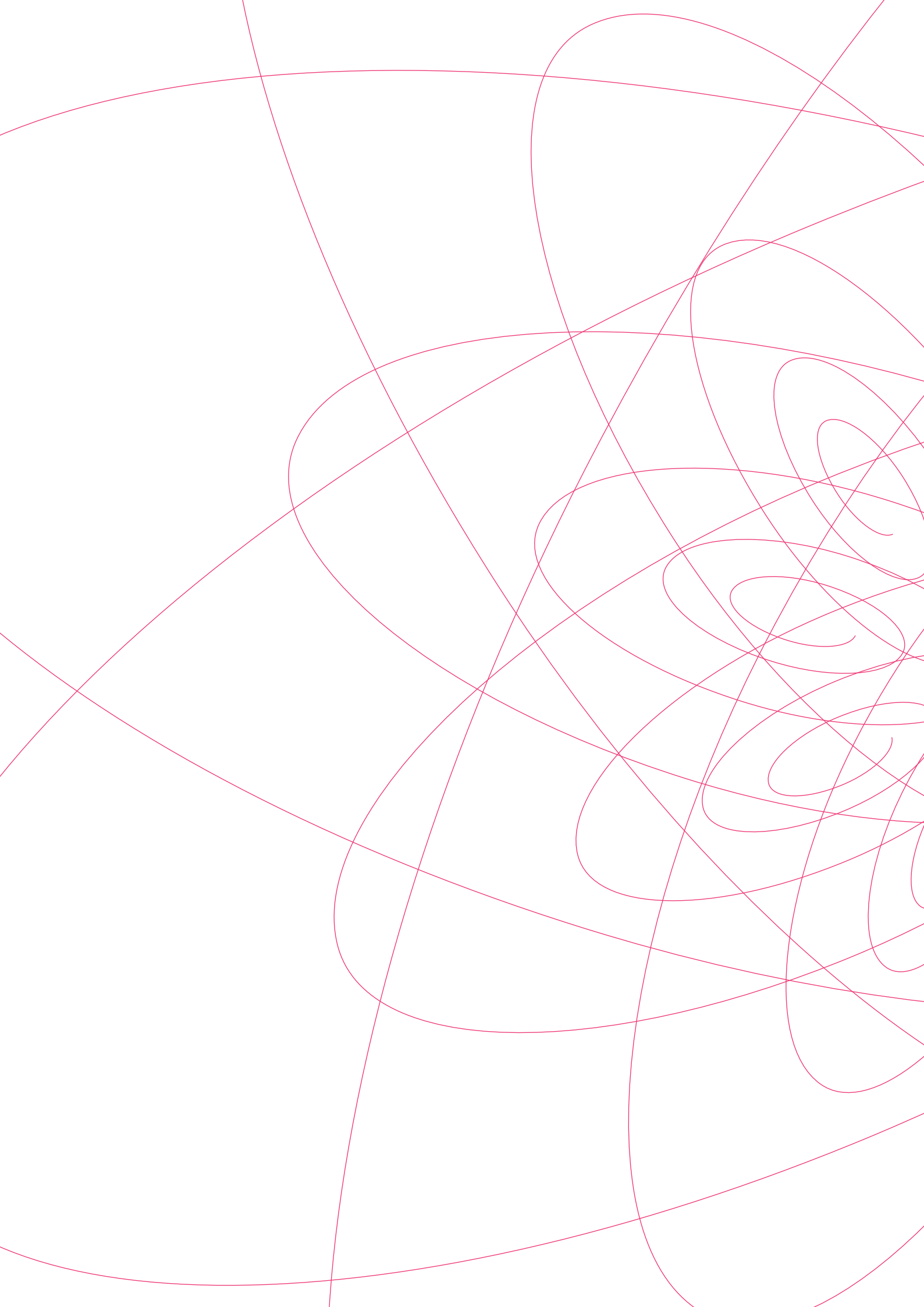
použije se právo, na které odkazuje článek 16. To má zajistit, aby se nezasahovalo do pravidel mezinárodního práva soukromého, která se používají mezi nesmluvními státy.

c) ***Existují určité okolnosti, za nichž není nutné použít právo, na které odkazují pravidla úmluvy z roku 1996?***
Článek 22

- 9.25 V článku 22 je stanovena výjimka týkající se veřejného pořádku. To znamená, že pokud by použití práva, na které odkazují výše popsaná pravidla, bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem smluvního státu, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, mohou orgány tohoto státu odmítnout toto právo použít.
- 9.26 Je nutno uvést, že veřejný pořádek lze k odmítnutí uplatnění práva, na které se odkazuje, použít pouze tehdy, jsou-li zohledněny nejlepší zájmy dítěte.

10

Uznání a výkon ochranného opatření

A. Kdy bude ochranné opatření přijaté v jednom smluvním státě uznáno v jiném smluvním státě?

Článek 23

- 10.1 Ochranná opatření přijatá v jednom smluvním státě budou ze zákona uznána ve všech ostatních smluvních státech²⁹². Uznáním „ze zákona“ se rozumí to, že za účelem uznání opatření v dožádaném smluvním státě²⁹³ a k zajištění jeho účinků v tomto státě není nutné zahájit řízení.
- 10.2 K uznání opatření je však třeba v dožádaném smluvním státě doložit jeho existenci. Aby se zabránilo uložení byrokratických překážek při ochraně dětí, nestanoví úmluva v tomto ohledu žádné formální požadavky. Obvykle bude postačovat předložení písemného dokladu obsahujícího opatření²⁹⁴. V určitých situacích, a zejména v naléhavých případech, však mohou orgány smluvního státu, který opatření přijal, informovat dožádaný smluvní stát o opatření telefonicky²⁹⁵. V těchto případech může být užitečné předložit písemný doklad prokazující dotyčné opatření co nejdříve poté²⁹⁶.
- 10.3 Uznání ochranného opatření ze zákona bude postačovat, aby mělo opatření účinky v případech, kdy je opatření splněno dobrovolně nebo kdy proti němu nejsou vzneseny námitky²⁹⁷.

Příklad č. 10 (A)

Rodina má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Po rozchodu rodičů svěří soud ve smluvním státě A se souhlasem otce dítě do výhradní péče matky. O rok později se matka přemístí legálně i s dítětem do smluvního státu B. Její výhradní péče o dítě bude ze zákona uznána ve smluvním státě B, aniž musela podniknout další kroky. Nemusí požádat soudní nebo správní orgány ve smluvním státě B o uznání rozhodnutí o svěření dítěte do její péče.

Příklad č. 10 (B)

Orgány smluvního státu A, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, ustanoví zákonného zástupce, který má spravovat majetek dítěte. To zahrnuje i majetek ve smluvním státě B. Uznání tohoto ustanovení zákonného zástupce ze zákona umožňuje, aby zákonný zástupce činil ve smluvním státě B úkony jménem dítěte, aniž by musel podniknout jakékoli další kroky k uznání svého ustanovení ve smluvním státě B²⁹⁸.

Příklad č. 10 (C)

Ve městě ve smluvním státě A je nalezena dívka, která přespává na ulici. Soud ve smluvním státě A nařídí, aby byla dívka dočasně umístěna do péče státu, přičemž probíhá šetření ohledně její situace²⁹⁹. Dívce se však podaří z této dočasné péče utéci a je známo, že cestuje do smluvního státu B. Orgány ve smluvním státě A se obrátí telefonicky na orgány ve smluvním státě B, aby je informovaly o naléhavé a nebezpečné situaci, v níž se dívka nachází, a o opatření, které přijaly³⁰⁰. Orgány ve smluvním státě A potvrdí,

²⁹² Uznání však může být odmítnuto na základě přesně vymezených a omezených důvodů popsaných níže v **oddíle B**.

²⁹³ Výraz „dožádaný smluvní stát“ je v této kapitole použit k označení smluvního státu, ve kterém se požaduje uznání a/nebo výkon ochranného opatření přijatého v jiném smluvním státě.

²⁹⁴ Pocházející od orgánu smluvního státu, který rozhodnutí vydal.

²⁹⁵ Viz důvodová zpráva, bod 120.

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ Nedojde-li k dobrovolnému splnění opatření nebo jsou-li proti opatření vzneseny námitky, viz níže **oddíl D** týkající se výkonu.

²⁹⁸ Pokud smluvní stát A vydává osvědčení v souladu s článkem 40 úmluvy, může být v tomto případě pro zákonného zástupce užitečné takovéto osvědčení získat – bližší informace viz níže **kapitola 11**.

²⁹⁹ Toto rozhodnutí je založeno na článku 11 úmluvy.

³⁰⁰ Je třeba uvést, že podle článku 36 úmluvy **musí** v případě, že se má za to, že dítě je ve smluvním

že co nejdříve zašlou soudní rozhodnutí. Následně rozhodnutí potvrdí telefaxem.

Opatření je ze zákona uznáno ve smluvním státě B, aniž by byly nutné další kroky. Kvůli úzké spolupráci mezi smluvními státy očekávají orgány ve smluvním státě B příchod dívky a mohou ji okamžitě umístit do dočasné péče státu v souladu s ochranným opatřením přijatým ve smluvním státě A³⁰¹.

B. Kdy může být uznání ochranného opatření přijatého v jednom smluvním státě v jiném smluvním státě odmítnuto?

10.4 V čl. 23 odst. 2 je uveden úplný seznam důvodů, na jejichž základě lze uznání odmítnout. Je nutno podotknout, že ustanovení čl. 23 odst. 2 umožňuje odmítnutí uznání z těchto důvodů, nestanoví je však jako závazné³⁰². Uznání proto **může** být odmítnuto v těchto případech:

a) ***Opatření bylo přijato orgánem smluvního státu, jehož pravomoc se nezakládala na některém z důvodů uvedených v člancích 5 až 14 úmluvy z roku 1996³⁰³***

10.5 To znamená, že orgány v dožádaném smluvním státě nejsou povinny uzнат opatření, která jsou založena na pravidlech příslušnosti, jež nejsou obsažena v úmluvě a která jsou platná ve smluvním státě, který opatření přijal, **pokud** tato pravidla nejsou v souladu s pravidly příslušnosti obsaženými v kapitole II úmluvy.

b) ***Opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě dostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožádaného smluvního státu³⁰⁴***

10.6 Úmluva se nesnaží změnit vnitrostátní procesní pravidla týkající se vyslechnutí dětí a toto ustanovení má dožádanému smluvnímu státu umožnit, aby zajistil, že při uznávání rozhodnutí z jiného smluvního státu nebudou v tomto ohledu ohroženy základní zásady dožádaného smluvního státu. Ustanovení je ovlivněno článkem 12 Úmluvy o právech dítěte, který stanoví právo dítěte být vyslyšeno v každém řízení, které se jej dotýká. Je však důležité zdůraznit, že odmítnutí uznání lze odůvodnit pouze tehdy, je-li nevyslechnutí dítěte v rozporu se **základními zásadami** dožádaného smluvního státu.

státě A „vystaveno vážnému nebezpečí“, příslušné orgány smluvního státu A, jestliže jsou v tomto případě informovány o tom, že dítě změnilo obvyklé bydliště (nebo se je chystá změnit) a/nebo že se dítě má nacházet ve smluvním státě B, informovat orgány ve smluvním státě B o vzniklém nebezpečí pro dítě a o přijatých opatřeních. Bližší informace viz níže **kapitola 11**.

³⁰¹ Smluvní stát B pak může v případě, že je to nutné a že považuje případ za naléhavý, přijmout další/jiná nezbytná opatření na ochranu dívky podle článku 11 úmluvy. Může být vhodné, aby úzká spolupráce mezi smluvním státem B, smluvním státem A a státem obvyklého bydliště dítěte (pokud je lze určit) pokračovala, takže je možné rozhodnout, který stát má s ohledem na dívku obecnou pravomoc k přijetí dlouhodobějších opatření na její ochranu. Bližší informace viz **kapitola 11**.

³⁰² Viz důvodová zpráva, bod 121. To znamená, že i když je zjištěn důvod pro neuznání podle čl. 23 odst. 2, může smluvní stát rozhodnout, že ochranné opatření uzná.

³⁰³ Čl. 23 odst. 2 písm. a): tento odstavec znamená, že dožádaný orgán má právo ověřit pravomoc orgánu, který opatření přijal, za účelem jeho uznání. Při tomto ověřování je však vázán skutkovými zjištěními, na nichž orgán, který opatření přijal, založil svou pravomoc (viz článek 25 a níže **bod 10.14**).

³⁰⁴ Čl. 23 odst. 2 písm. b).

- 10.7 Tento důvod odmítnutí se nepoužije v naléhavých případech, jelikož se uznává, že v těchto situacích „je nutno vykládat požadavky na spravedlivé řízení pružněji“³⁰⁵.
- c) **Opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, aniž by se osobě, která namítá, že opatření narušuje její rodičovskou zodpovědnost, dostalo příležitosti být slyšen**³⁰⁶
- 10.8 Tento důvod odmítnutí zohledňuje právo každé osoby, jejíž rodičovskou zodpovědnost opatření porušilo, na spravedlivé řízení.
- d) **Uznání je zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného smluvního státu, s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte**³⁰⁷
- 10.9 Odmítnutí uznání z důvodu veřejného pořádku je v mezinárodním právu soukromém standardním ustanovením. Použití výjimky týkající se veřejného pořádku je však v mezinárodním právu soukromém obecně a v Haagských úmluvách v oblasti mezinárodního rodinného práva ojedinělé.
- 10.10 Podle této úmluvy, jakož i podle jiných Haagských úmluv v oblasti mezinárodního rodinného práva, lze tuto výjimku týkající se uznání použít pouze tehdy, jestliže by uznání bylo „**zjevně v rozporu**“ s veřejným pořádkem. Při zvažování použití tohoto důvodu je dále nutno přihlídnout k nejlepším zájmům dítěte³⁰⁸.
- e) **Opatření je neslučitelné s pozdějším opatřením přijatým v nesmluvním státě obvyklého bydliště dítěte, pokud toto naposledy uvedené opatření splňuje požadavky pro uznání v dožádaném smluvním státě**³⁰⁹
- 10.11 Tento důvod odmítnutí upřednostňuje posledně uvedené opatření přijaté orgány **nesmluvního státu**, ve kterém bylo dotyčné opatření přijato v souladu s hlavní zásadou příslušnosti podle úmluvy (tj. jedná se o nesmluvní stát **obvyklého bydliště** dítěte).
- 10.12 Opatření přijaté nesmluvním státem obvyklého bydliště dítěte musí být přijato později než rozhodnutí smluvního státu, jehož uznání bylo odmítnuto. Musí být rovněž uznatelné v dožádaném smluvním státě.
- f) **Nebyl dodržen postup podle článku 33**³¹⁰
- 10.13 Postup podle článku 33 se týká postupu při přeshraničním umístování dětí. Tento postup vyžaduje spolupráci mezi orgány všech dotčených smluvních států a je blíže projednán v bodech **11.13** až **11.17**³¹¹.

³⁰⁵ Důvodová zpráva, bod 123. Viz rovněž závěry a doporučení ze zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011, bod 50 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena v pozn. pod čarou č. 16)).

³⁰⁶ Čl. 23 odst. 2 písm. c): pokud například na základě článku 18 úmluvy odňal příslušný orgán určité osobě rodičovskou zodpovědnost, aniž by ji vyslechl, může tato osoba uplatnit porušení rodičovské zodpovědnosti k vznesení námítky proti uznání opatření v jiném smluvním státě.

³⁰⁷ Čl. 23 odst. 2 písm. d).

³⁰⁸ Jako v Haagské úmluvě o mezinárodním osvojení z roku 1993.

³⁰⁹ Čl. 23 odst. 2 písm. e).

³¹⁰ Čl. 23 odst. 2 písm. f).

³¹¹ Viz níže body **11.1** a **13.31–13.42**.

- 10.14 Je třeba zmínit, že při zjišťování, zda existuje důvod pro odmítnutí uznání, jsou orgány dožádaného smluvního státu vázány skutkovými zjištěními, na nichž orgán ve státě, v němž bylo opatření přijato, založil svou pravomoc³¹². Jestliže se pravomoc zakládala například na obvyklém bydlišti, nemůže dožádaný smluvní stát přezkoumat skutková zjištění, na nichž orgán, který přijal ochranné opatření, založil své posouzení obvyklého bydliště. Je-li obdobně pravomoc založena na předběžném posouzení nejlepšího zájmu dítěte³¹³, je toto posouzení pro orgán dožádaného smluvního státu závazné. Soudní nebo správní orgány, které přijímají ochranná opatření podle úmluvy, proto mohou chtít stanovit pokud možno jednoznačně skutková zjištění, na nichž se zakládá jejich pravomoc.
- 10.15 Rozhodnutí nelze rovněž věcně přezkoumávat nad rámec toho, co je nezbytné za účelem zjištění, zda existuje důvod pro odmítnutí uznání³¹⁴.

Příklad č. 10 (D)

Pravidla příslušnosti nezaložená na úmluvě, která platí ve smluvním státě A, stanoví, že nemá-li dítě obvyklé bydliště ve smluvním státě, je však státním příslušníkem smluvního státu A, mají orgány smluvního státu A pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte³¹⁵. Orgány smluvního státu A proto vydají rozhodnutí týkající se dítěte, které je státním příslušníkem smluvního státu A, obvyklé bydliště však má v nesmluvním státě B. Ačkoliv je smluvní stát A oprávněn přijmout toto ochranné opatření³¹⁶, orgány smluvního státu C (nebo jiného smluvního státu) mohou uznání tohoto rozhodnutí odmítnout, jelikož se zakládá na důvodu příslušnosti, který není v úmluvě obsažen³¹⁷.

Příklad č. 10 (E)

*Dítě ve věku jedenácti let má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Orgány smluvního státu A vydají rozhodnutí omezující styk dítěte s jeho otcem, který žije ve smluvním státě B. Orgány smluvního státu A dítě při přijímání tohoto ochranného opatření nevyslechnou přímo; sociální pracovník místo toho hovoří **pouze** s rodiči, dítěti však nevěnoval pozornost ani s ním nehovořil. Ústava smluvního státu B obsahuje ustanovení o právech dětí, v němž se uvádí, že děti musí být s ohledem na rozhodnutí, která se jich dotýkají, konzultovány a vyslechnuty, pokud dosáhly dostatečného věku a vyspělosti. Orgány smluvního státu B rozhodnou, že dítě dosáhlo dostatečného věku a vyspělosti a že by podle ústavních předpisů mělo být s ohledem na toto rozhodnutí vyslechnuto. Mohou proto odmítnout uzнат opatření přijaté ve smluvním státě A na základě toho, že dítě nedostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení smluvního státu B³¹⁸.*

Příklad č. 10 (F)

Orgány smluvního státu A vydají rozhodnutí o odnětí rodičovské zodpovědnosti matky vůči jejím dvěma dětem. Matka pobývala v době vydání rozhodnutí ve smluvním státě B a před přijetím tohoto rozhodnutí nedostala příležitost být slyšena. Uznání tohoto rozhodnutí může být ve všech ostatních smluvních státech odmítnuto³¹⁹.

³¹² Článek 25.

³¹³ Viz např. čl. 8 odst. 4, čl. 9 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 písm. b). Viz rovněž důvodová zpráva, bod 131.

³¹⁴ Článek 27.

³¹⁵ Orgány smluvního státu A nebudou zjevně moci vykonat z tohoto důvodu příslušnost s ohledem na dítě, které má obvyklé bydliště v jiném **smluvním** státě – viz výše body **3.11–3.13**.

³¹⁶ Viz výše body **3.11–3.13**.

³¹⁷ Čl. 23 odst. 2 písm. a).

³¹⁸ Čl. 23 odst. 2 písm. b) (a nejednalo se o naléhavý případ).

³¹⁹ Čl. 23 odst. 2 písm. c) (pokud opatření nebylo přijato v naléhavém případě).

Příklad č. 10 (G)

Dítě a jeho matka mají obvyklé bydliště ve smluvním státě B. Otec má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Rodiče se rozhodnou rozvést ve smluvním státě A a souhlasí s tím, že se veškerými záležitostmi týkajícími se péče o dítě budou zabývat soudy smluvního státu A³²⁰. V průběhu řízení o rozvodu manželství soud smluvního státu A rozhodne, že otci odejme rodičovskou zodpovědnost a přeruší veškerý styk otce s dítětem pouze z toho důvodu, že otec je odpovědný za rozpad manželství. Opatření nelze ve smluvním státě B uznat na základě toho, že uznání rozhodnutí, které není založeno na posouzení nejlepšího zájmu dítěte, by bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem smluvního státu B, s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte³²¹.

Příklad č. 10 (H)

Rodina má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Po rozpadu manželství se matka a dítě se souhlasem otce vrátí do státu, jehož jsou státními příslušníky, nesmluvního státu B. Rodiče se dohodnou na tom, že by orgány smluvního státu A, které projednávají návrh na rozvod manželství, měly rozhodnout i o otázkách péče o dítě³²². Soud ve smluvním státě A rozhodne o společné péči rodičů o dítě a o tom, že dítě rozdělí svůj čas mezi oba rodiče víceméně rovnoměrně.

O dva roky později vydají orgány nesmluvního státu B po porušení tohoto ujednání rozhodnutí, kterým je dítě svěřeno do výhradní péče matce a otci je přiznáno pouze omezené právo styku.

Matka a dítě se poté přemístí do smluvního státu C. Otec požádá (podle článku 24 úmluvy³²³) o uznání rozhodnutí smluvního státu A ve smluvním státě C. Právo smluvního státu C stanoví, že rozhodnutí z nesmluvních států budou uznána, pokud jsou splněna určitá kritéria. Rozhodnutí z nesmluvního státu B tato kritéria splňuje. Smluvní stát C proto může odmítnout uznání rozhodnutí orgánů smluvního státu A na základě toho, že je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím přijatým nesmluvním státem B³²⁴.

C. Jak si může být osoba jistá, že rozhodnutí bude uznáno v jiném smluvním státě? („Předběžné uznání“³²⁵)

Článek 24

- 10.16** Existují-li případně pochybnosti ohledně toho, zda bude ochranné opatření přijaté v jednom smluvním státě ze zákona uznáno v jiném smluvním státě, může být nutné tuto otázku vyřešit pomocí mechanismu stanoveného v článku 24 úmluvy.
- 10.17** Jelikož k uznání opatření z jiných smluvních států dochází ze zákona, může být případný spor ohledně existence důvodu pro jeho neuznání předmětem soudního rozhodnutí teprve v době uplatnění opatření. Nutnost čekat do té doby na zjištění, zda rozhodnutí může či nemůže být uznáno, může způsobovat komplikace a potíže a různí lidé mohou mít oprávněný zájem na rozptýlení případných pochybností ohledně uznání. Zúčastněná osoba proto může na příslušném orgánu smluvního státu požadovat, aby rozhodl o uznání opatření přijatých v jiném smluvním státě.

³²⁰ Článek 10 – viz výše kapitola 4.

³²¹ Čl. 23 odst. 2 písm. d): pokud by za této situace orgány smluvního státu B odmítly opatření uznat, mohl by otec požádat ve smluvním státě B o přijetí opatření na ochranu dítěte (včetně péče o dítě a styku/kontaktu s dítětem), jelikož smluvní stát B je smluvním státem obvyklého bydliště dítěte (článek 5).

³²² Článek 10 – viz výše kapitola 4.

³²³ Viz níže body 10.16–10.21.

³²⁴ Čl. 23 odst. 2 písm. e).

³²⁵ Pokud jde o použití „předběžného uznání“ ve věcech týkajících se mezinárodního styku/kontaktu, viz níže body 13.19–13.22.

- 10.18 Článek 24 může použít například rodič, jehož dítě je přemístěno do jiného smluvního státu, nebo rodič, jehož dítě cestuje na krátkou dobu do jiného smluvního státu s druhým rodičem³²⁶.
- 10.19 Tento postup umožňuje vydat rozhodnutí ohledně uznání či neuznání ochranných **opatření**. To znamená, že prohlášení o přiznání nebo zániku rodičovské zodpovědnosti bez zásahu soudního nebo správního orgánu (např. v souladu s čl. 16 odst. 3 nebo 4 po změně obvyklého bydliště dítěte) nelze získat³²⁷.
- 10.20 Je na právu dožádaného smluvního státu, aby stanovilo postup, jenž lze použít k získání takového rozhodnutí³²⁸.
- 10.21 Účinné uplatňování článku 24 úmluvy bude obvykle vyžadovat, aby smluvní stát určil a jednoznačně identifikoval příslušný orgán nebo orgány, které budou projednávat žádosti o „předběžné uznání“ ochranných opatření³²⁹.

Příklad č. 10 (I)

Tři děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Jejich matka se chce spolu s nimi přestěhovat do smluvního státu B. Otec proti přemístění nemá námitky pod podmínkou, že bude zachován jeho styk s dětmi. Otec získá ve smluvním státě A soudní rozhodnutí, které stanoví, že děti s ním stráví významné části svých prázdnin. Otec se obává, že po přemístění nebude matka toto ujednání dodržovat, a chce zajistit, aby orgány ve smluvním státě B soudní rozhodnutí uznaly. Podle článku 24 může otec smluvní stát B požádat, aby rozhodl o uznání rozhodnutí před tím, než se matka s dětmi přestěhuje do smluvního státu B. Bude-li rozhodnutí uznáno, je všem dotčeným osobám známo, že uznané rozhodnutí může být prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu³³⁰ a vykonáno v souladu s právem smluvního státu B, jestliže je matka nesplní dobrovolně³³¹. Nebude-li rozhodnutí uznáno³³², bude to otcí známo před přemístěním a může podniknout kroky k nápravě případné vady v původním rozhodnutí, které vydal soud ve smluvním státě A, tak, aby bylo uznáno ve smluvním státě B³³³.

D. Kdy bude ochranné opatření přijaté v jednom smluvním státě vykonáno v jiném smluvním státě?

Články 26 a 28

- 10.22 Není-li ochranné opatření přijaté jedním smluvním státem v jiném smluvním státě dodrženo, může být nutné zahájit v tomto posledně uvedeném smluvním státě řízení o výkonu³³⁴.
- 10.23 Postup stanovený v úmluvě je ten, že v tomto případě musí zainteresovaná strana požádat, aby bylo ochranné opatření v dožádaném smluvním státě prohlášeno za

³²⁶ Viz tamtéž.

³²⁷ Bližší informace viz výše **kapitola 9 oddíl B** a důvodová zpráva, bod 129, ve kterém se uvádí, že ustanovení článku 24 „předpokládá existenci rozhodnutí, aby mohlo být použito“.

³²⁸ Tamtéž, bod 130.

³²⁹ Na zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 bylo projednáno vložení zvláštního pravidla do prováděcích právních předpisů za tímto účelem. Viz níže připojený „kontrolní seznam pro provedení“ podle kapitoly IV.

³³⁰ Článek 26.

³³¹ Článek 28, viz rovněž níže **oddíl D**.

³³² Čl. 23 odst. 2.

³³³ Co se týká této záležitosti, při účinné nápravě případné vady v rozhodnutí s cílem zajistit jeho uznání v dožádaném smluvním státě se může ukázat jako užitečná spolupráce mezi ústředními orgány dotčených smluvních států nebo dotčených orgánů s rozhodovací pravomocí (např. přímá soudní komunikace) – viz níže **kapitola 11**.

³³⁴ Článek 26.

vykonatelné nebo aby bylo registrováno pro účely výkonu podle postupu stanoveného v právu tohoto státu³³⁵.

- 10.24 K prohlášení vykonatelnosti nebo registraci se musí používat jednoduchý a rychlý postup³³⁶. Co je důležité, toto prohlášení nebo registraci může dožádaný smluvní stát zamítnout pouze z výše uvedených důvodů týkajících se neuznání opatření³³⁷.
- 10.25 Jakmile bylo vydáno prohlášení nebo provedena registrace, budou opatření vykonána v dožádaném smluvním státě tak, jako kdyby byla přijata orgány tohoto státu³³⁸.
- 10.26 Výkon se uskuteční v souladu s právem dožádaného smluvního státu, v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte³³⁹. Odkaz na „rozsah stanovený právem“ vykonávajícího smluvního státu představuje potvrzení toho, že smluvní státy budou mít odlišné vnitrostátní právní předpisy týkající se výkonu. Výkon se může uskutečnit pouze v rozsahu přípustném podle jejich vnitrostátního práva³⁴⁰.
- 10.27 Odkaz na „nejlepší zájmy dítěte“ v článku 28 nelze vykládat jako výzvu k dalšímu šetření podstaty.
- 10.28 Stejně jako v případě uznání ochranných opatření (viz bod 10.15) není možný věcný přezkum opatření nad rámec toho, co je nezbytné za účelem zjištění, zda lze opatření prohlásit za vykonatelné nebo je registrovat pro účely výkonu³⁴¹.

Příklad č. 10 (J)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Po rozpadu vztahu jeho rodičů požádá otec soud o povolení přestěhovat se i s dítětem do smluvního státu B. Soud povolení k přestěhování udělí, zavede však podrobnou úpravu styku matky s dítětem³⁴². Jakmile však matka přicestuje do smluvního státu B za účelem výkonu práva na styk s dítětem v souladu s rozhodnutím smluvního státu A, otec dítěti neumožní, aby se s matkou setkal.

Podle článku 26 úmluvy může matka požádat, aby bylo rozhodnutí smluvního státu A týkající se práva na styk s dítětem prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu ve smluvním státě B³⁴³. Jakmile bylo rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu ve smluvním státě B, dojde ve smluvním státě B k výkonu v souladu s jeho právem a v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte³⁴⁴.

³³⁵ Čl. 26 odst. 1.

³³⁶ Čl. 26 odst. 2.

³³⁷ Čl. 26 odst. 3.

³³⁸ Článek 28.

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ Například v důvodové zprávě je v bodě 134 uveden příklad dospělého dítěte, jež naprosto odmítá žít s rodičem, který byl podle ochranného opatření ustanoven jako jeho opatrovník, a konstatuje se v něm: „Pokud [...] vnitrostátní právo dožádaného smluvního státu v takovémto případě připouští, aby nebylo soudní nebo správní rozhodnutí vykonáno, může se toto pravidlo obdobně použít na soudní nebo správní rozhodnutí přijaté v jiném smluvním státě.“

³⁴¹ Článek 27.

³⁴² Pokud měla matka obavy ohledně uznání rozhodnutí před přemístěním otce a dítěte do smluvního státu B, mohla požádat o jeho uznání před jejich přestěhováním. Viz výše body 10.16–10.21.

³⁴³ Článek 26.

³⁴⁴ Článek 28. Je třeba uvést, že pokud by v tomto případě otec požádal orgány smluvního státu B o přezkum rozhodnutí o právu na styk s dítětem, měly by orgány smluvního státu B pravomoc (jakožto smluvní stát nového obvyklého bydliště dítěte, podle článku 5) rozhodnout v této věci. Za této situace by však orgány smluvního státu B měly při přezkumu rozhodnutí o právu na styk s dítětem postupovat pomalu – viz níže body 13.23–13.27.

Příklad č. 10 (K)

Dítě a matka mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A; otec má obvyklé bydliště ve smluvním státě B. Po rozvodu rodičů svěří soud ve smluvním státě A dítě do výhradní péče matce a otcí umožní pravidelný kontakt s dítětem. Styk otce s dítětem se má uskutečňovat ve smluvním státě B. Toto rozhodnutí bude ze zákona uznáno ve smluvním státě B. Po prvním kontaktu ve smluvním státě B však otec ponechá dítě ve smluvním státě B v rozporu s rozhodnutím smluvního státu A. Matka může požádat, aby bylo rozhodnutí smluvního státu A prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu ve smluvním státě B³⁴⁵. Jakmile bylo rozhodnutí ve smluvním státě B prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu, dojde v tomto státě k výkonu v souladu s právem smluvního státu B a v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte³⁴⁶.

Příklad č. 10 (L)

Dívka ve věku jedenácti let má obvyklé bydliště ve smluvním státě X. Její otec zmizel, když byla velmi malá, a její matka nedávno zemřela na AIDS. Orgány smluvního státu X rozhodnou, že by dívka měla žít se svou tetou z matčiny strany, která je ochotna o ni pečovat. O dva měsíce později se dívka po vyučování ztratí. Teta z matčiny strany to neprodleně oznámí orgánům. Policie má podezření, že dívka byla unesena známým gangem obchodujícím s dětmi a přemístěna do smluvního státu Z, ve kterém jsou dívky prodávány k dětské prostituci. S pomocí ústředního orgánu, který je nápomocen při hledání dívky³⁴⁷, je dívka nakonec nalezena ve smluvním státě Z. Ochranné opatření smluvního státu X je ze zákona uznáno ve smluvním státě Z. Dívka však odmítne s orgány spolupracovat a tvrdí, že žije se svým otcem (což je muž, kterého orgány ve smluvním státě Z podezírají z účasti v gangu obchodujícím s dětmi). Orgány ve smluvním státě Z se domnívají, že dívka je v bezprostředním ohrožení, a přijmou opatření podle článku 11 k umístění dívky do dočasné péče státu.

Teta z matčiny strany požádá, aby bylo rozhodnutí o svěření dívky do její péče vydané ve smluvním státě X prohlášeno za vykonatelné. Žádost tety se dostane před orgány ve smluvním státě Z a prohlášení je vydáno. Rozhodnutí o svěření do péče je vykonáno v souladu s právem smluvního státu Z a dívka je vrácena do péče tety z matčiny strany ve smluvním státě X.

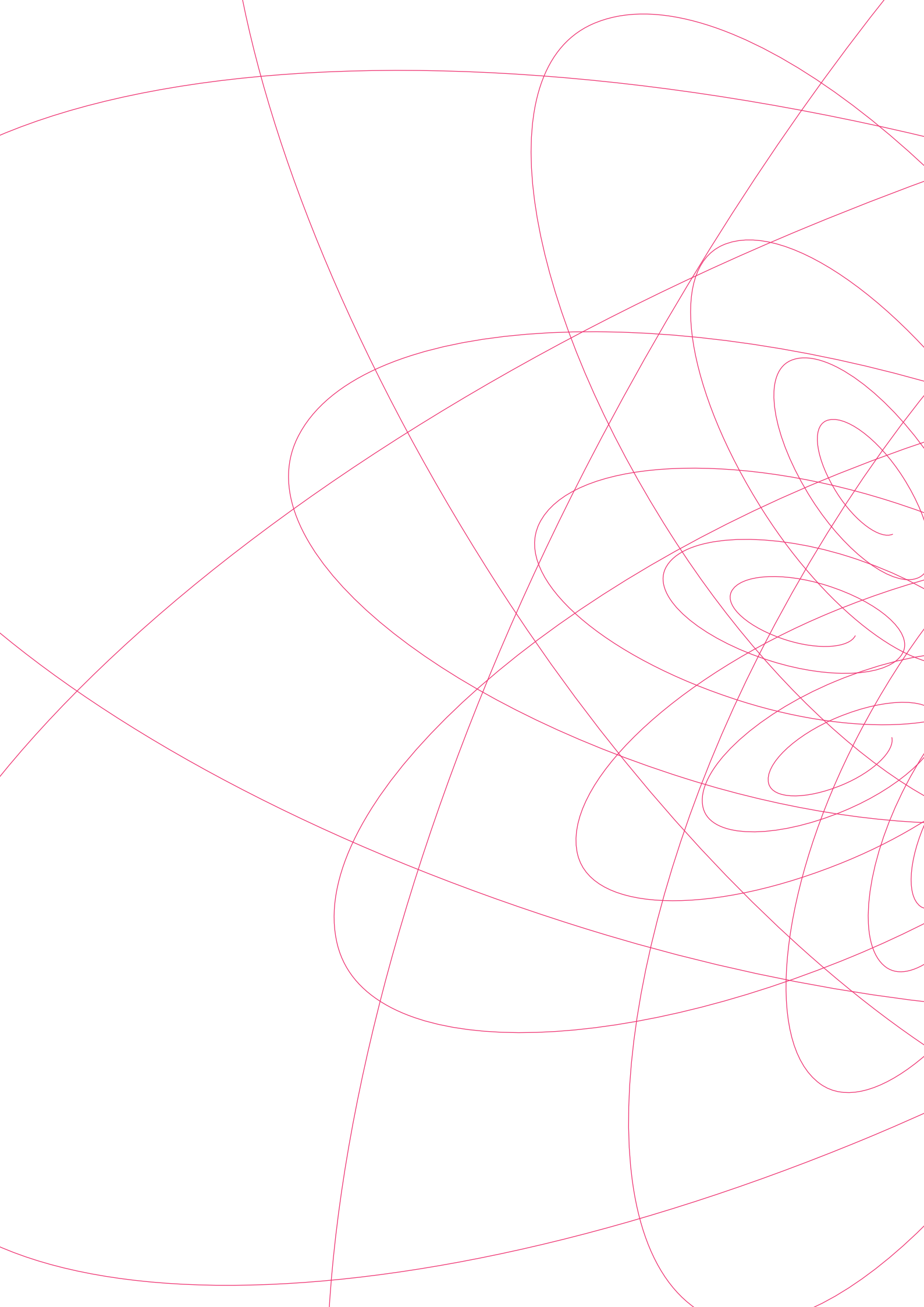
³⁴⁵ Tento příklad je obzvláště relevantní v případě, že se na daný případ nevztahuje Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 (např. z toho důvodu, že jeden stát není smluvním státem úmluvy z roku 1980), jelikož ukazuje možný prostředek nápravy v případě takovéhoho únosu stanovený v úmluvě z roku 1996. Pokud by však podle tohoto scénáře byly oba státy smluvními státy úmluvy z roku 1980 (jakož i úmluvy z roku 1996), bylo by na matce (a jejích právních poradcích), aby rozhodla, zda ve smluvním státě B zahájí řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980, nebo zda zahájí v tomto státě řízení o výkonu rozhodnutí smluvního státu A podle úmluvy z roku 1996, případně oboje. K aspektům, které může vzít matka při tomto rozhodování v úvahu, může patřit: rychlost obou řízení ve smluvním státě B a právní náklady (a případná právní pomoc), jež mohou v souvislosti s každým řízením existovat. Další projednání mezinárodních únosů dětí viz níže **kapitola 13**, body **13.1–13.14**.

³⁴⁶ Článek 28.

³⁴⁷ Čl. 31 písm. c) a viz níže **kapitola 11**.

Ústřední orgány a spolupráce

A. Úloha ústředního orgánu podle úmluvy z roku 1996 Články 29 až 39

- 11.1 Ústřední orgány budou hrát při provádění úmluvy z roku 1996 v praxi důležitou úlohu. Ustanovení úmluvy týkající se spolupráce, která jsou nezbytná pro úspěšné fungování úmluvy (a tudíž pro dosažení cíle úmluvy spočívajícího ve zlepšení ochrany dětí v situacích mezinárodní povahy), se spoléhají na ústřední orgány, a buď je přímo zapojují do účinného uplatňování v praxi, nebo do poskytování pomoci a usnadňování spolupráce ostatních aktérů úmluvy. Jádrem této úmluvy jsou proto kompetentní ústřední orgány, které spolupracují a reagují na požadavky.
- 11.2 Pro ty, kteří jsou obeznámeni s ústředními orgány určenými podle úmluvy z roku 1980, je však třeba uvést, že funkce ústředního orgánu podle úmluvy z roku 1996 jsou jiné. V porovnání s povinnostmi, které ústředním orgánům ukládá úmluva z roku 1980, existuje podle úmluvy z roku 1996 mnohem méně povinností, pokud jde o podávání či vyřizování žádostí³⁴⁸. Jednou z hlavních funkcí ústředních orgánů podle úmluvy z roku 1996 je usnadňování vzájemného styku a spolupráce mezi příslušnými orgány v daných smluvních státech. Ústřední orgány hrají mimoto důležitou úlohu při předávání žádostí a informací vhodnému příslušnému orgánu nebo orgánům ve svém státě a rovněž při postupování žádostí a informací ostatním ústředním orgánům³⁴⁹. Jak bude projednáno níže, podle úmluvy z roku 1996 existuje také více možností s ohledem na určité funkce ústředního orgánu, které jsou vykonávány prostřednictvím jiných orgánů³⁵⁰. Lze proto říci, že úloha ústředního orgánu je podle úmluvy z roku 1996 flexibilnější než podle úmluvy z roku 1980 (což lze vysvětlit skutečností, že úmluva z roku 1996 má mnohem širší věcnou oblast působnosti než úmluva z roku 1980, a tudíž se potenciálně týká většího počtu dětí³⁵¹).
- 11.3 Navzdory rozdílu v důrazu s ohledem na úlohu ústředních orgánů podle obou úmluv je však nutno pečlivě uvážít, zda je ve státech, které jsou stranami obou úmluv, vhodné určit týž subjekt jako ústřední orgán podle obou úmluv (příslušné důvody jsou projednány níže v bodě 11.6).

B. Určení a zřízení ústředního orgánu Článek 29

- 11.4 Článek 29 úmluvy ukládá smluvním státům povinnost určit ústřední orgán, který pověří plněním úkolů uložených úmluvou.
- 11.5 Je-li smluvní stát 1. federálním státem, 2. státem s více než jedním právním systémem nebo 3. státem majícím autonomní územní jednotky, může smluvní stát ustanovit více než jeden ústřední orgán. Podle tohoto scénáře musí smluvní stát

³⁴⁸ Viz články 7 a 21 úmluvy z roku 1980.

³⁴⁹ Viz důvodová zpráva, bod 137, v němž se uvádí: „Komise se rozhodla zřídit v každém smluvním státě ústřední orgán, který bude do jisté míry představovat určený bod, na nějž se mohou obracet orgány ostatních smluvních států, který může odpovídat na jejich žádosti, jemuž však není v zásadě uložena povinnost chopit se iniciativy, ani povinnost poskytovat informace nebo koordinovat předem přijímání opatření (články 29 až 32), vyjma v jednom případě (článek 33).“

³⁵⁰ Viz např. článek 31, podle něhož mohou být povinnosti plněny přímo ústředním orgánem, nebo nepřímou „prostřednictvím státních nebo jiných orgánů“.

³⁵¹ Viz důvodová zpráva, bod 136, v němž se uvádí: „Komise [...] spatřovala výhodu [...] v tom, pověřit ústřední orgán touto spoluprací, viděla však rovněž nebezpečí nadměrné byrokracie, jejímž dvojnásobným účinkem by bylo oslabení ochrany dítěte a především odrazení států, které by musely zátěž nést, od ratifikace budoucí úmluvy. Posledně uvedená hrozba byla o to vážnější, že počet dětí, jejichž ochrana bude budoucí úmluvou zajištěna, je naprosto neúměrný počtu dětí, jichž se týkají úmluvy o únosech dětí nebo mezinárodním osvojení.“

určit jeden ústřední orgán, který bude přijímat sdělení z ciziny (k postoupení příslušnému ústřednímu orgánu v tomto státě)³⁵².

- 11.6 Je-li smluvní stát rovněž stranou Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, je třeba uvážit, zda by se měl ústřední orgán určený podle úmluvy z roku 1996 shodovat s ústředním orgánem, který již byl určen podle úmluvy z roku 1980. Při provádění úmluvy z roku 1996 mohou být skutečným přínosem zkušenosti, které ústřední orgány získaly podle úmluvy z roku 1980. Případy mezinárodních únosů dětí a/nebo mezinárodního styku/kontaktu budou často zahrnovat záležitosti vyplývající **jak** z úmluvy z roku 1996, **tak i** z úmluvy z roku 1980. Často bude proto nutné zapojit v téže věci ústřední orgány podle obou úmluv³⁵³. Jsou-li tyto dva ústřední orgány samostatnými subjekty, měly by přinejmenším úzce spolupracovat a měly by být schopny rychle a účinně komunikovat.
- 11.7 Údaje o určeném ústředním orgánu (a pokud smluvní stát určil více než jeden ústřední orgán, o určení ústředního orgánu, který bude přijímat sdělení z ciziny) je nutno sdělit Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém³⁵⁴. Tyto informace budou zpřístupněny na internetových stránkách Haagské konference (< www.hcch.net >, v oddíle „Convention 34“, pak „Authorities“).
- 11.8 Dokument *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part I – Central Authority Practice*³⁵⁵ obsahuje mnoho zásad a postupů, které jsou důležité i podle úmluvy z roku 1996. Na ústřední orgány určené podle úmluvy z roku 1996 se budou vztahovat zejména „hlavní principy činnosti“:
- **Zdroje a pravomoci**
Ústředním orgánům musí být přiděleny dostatečné pravomoci, kvalifikovaní pracovníci a odpovídající materiálové zdroje, včetně moderních komunikačních prostředků, aby mohly účinně vykonávat své funkce.
 - **Spolupráce**
Ústřední orgány by měly účinně spolupracovat navzájem i s ostatními orgány v rámci svých smluvních států.
 - **Komunikace**
Ústřední orgány by měly zajistit, aby je bylo možno snadno kontaktovat, a to zajištěním toho, že jejich kontaktní údaje jsou aktuální, že komunikace je jasná a efektivní, že na sdělení ostatních ústředních orgánů nebo jiných orgánů je reagováno neprodleně a že se používají rychlé komunikační prostředky, jsou-li k dispozici.
 - **Jednotnost**
Ústřední orgány by při vyřizování žádostí a/nebo návrhů měly uplatňovat jednotný přístup.

³⁵² Viz čl. 29 odst. 2.

³⁵³ V důsledku překrývání v případě, že existují dva samostatné ústřední orgány, musí být oba obeznámeny s **oběma** úmluvami.

³⁵⁴ Čl. 45 odst. 1.

³⁵⁵ Užitečné informace o zřízení a fungování ústředních orgánů jsou obsaženy v dokumentu *Guide to Good Practice on Central Authority Practice* (Jordan Publishing, 2003). K dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, poté „Guides to Good Practice“.

- **Rychlé postupy**
Ačkoliv rychlé jednání má obzvláštní význam podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, co se týká ochrany dětí, měly by se ústřední orgány vždy snažit včas reagovat na návrhy a jednat na jejich základě³⁵⁶.
- **Transparentnost**
Musí-li ústřední orgány v souvislosti s návrhy podle úmluvy poskytovat informace, měly by být tyto informace předkládány v jasné, snadno srozumitelné formě, ve prospěch zúčastněných stran, včetně ostatních ústředních orgánů a soudů. Ústřední orgány by měly být transparentní, pokud jde o správní postupy, které podle úmluvy používají. To vyžaduje, aby měly zúčastněné strany snadný přístup k informacím o těchto postupech.
- **Postupné zavádění**
Ústřední orgány by měly své postupy přezkoumávat a revidovat s cílem zlepšit provádění úmluvy poté, co získají více praktických zkušeností s úmluvou a více informací o postupech v ostatních zemích.

11.9 Je třeba uvést, že smluvní státy mohou uzavřít dohody s jedním nebo s více smluvními státy za účelem usnadnění používání ustanovení o spolupráci (kapitoly V) při jejich vzájemném styku. Smluvní státy, které takovou dohodu uzavřou, musí zaslat její kopii deponitáři úmluvy³⁵⁷.

C. Jakou pomoc musí ústřední orgán poskytovat?

Články 30 a 31

11.10 Ústřední orgány mají podle úmluvy dvě povinnosti, které nemohou vykonávat prostřednictvím jiných orgánů:

- spolupracují navzájem a podporují spolupráci mezi příslušnými orgány³⁵⁸ ve svých státech za účelem dosažení cílů úmluvy³⁵⁹
 - a
- v souvislosti s používáním úmluvy přijmou příslušné kroky k tomu, aby byly zajištěny informace týkající se zákonů a dostupných služeb v jejich státech, které se týkají ochrany dětí³⁶⁰.

11.11 Další konkrétní povinnosti jsou ústředním orgánům uloženy v článku 31 úmluvy. Podle tohoto ustanovení musí ústřední orgány, **bud' přímo, nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů**, přijmout vhodná opatření k:

³⁵⁶ Viz Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216), bod 5.2, v němž je v tomto ohledu uznán rozdíl mezi návrhem na navrácení dítěte a návrhem na úpravu styku, který však rovněž potvrzuje význam rychlého jednání ve věcech týkajících se styku s dítětem, zejména v případě přerušení vztahu mezi rodičem a dítětem, a obzvláště v mezinárodních případech, kdy mezinárodní povaha může odůvodňovat ještě rychlejší postup: „Vzhledem k dodatečným vzdálenostem a nákladům, jež mohou být spojeny s přeshraničním výkonem práva na styk, může mít neexistence rychlého přístupu k soudu pro rodiče majícího právo styku někdy za následek značnou nespravedlnost a náklady.“

³⁵⁷ Článek 39.

³⁵⁸ V úmluvě není obsažena definice toho, co představuje „příslušný orgán“. Je však zřejmé, že se jedná o orgán, který má podle práva daného smluvního státu pravomoc podniknout kroky vyžadované úmluvou.

³⁵⁹ Čl. 30 odst. 1. Toto obecné a všezahrnující ustanovení poskytuje ústředním orgánům základ pro spolupráci, pokud spolupráce zajistí „dosažení cílů úmluvy“. Lze je proto použít v případě, že se v daném případě neuplatní žádné konkrétní ustanovení úmluvy týkající se spolupráce.

³⁶⁰ Čl. 30 odst. 2. Viz rovněž důvodová zpráva, bod 139.

- usnadnění vzájemného styku a nabídky pomoci podle článků 8 a 9 úmluvy (ustanovení o přenesení pravomoci³⁶¹) a podle kapitoly V (ustanovení o spolupráci)³⁶²,
- usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se úmluva vztahuje, a to zprostředkováním, smírcí iniciativou nebo obdobnými prostředky³⁶³,
- poskytnutí pomoci, na žádost příslušného orgánu jiného smluvního státu, při zjišťování pobytu dítěte, které se pravděpodobně na území tohoto státu nachází a potřebuje ochranu na území dožádaného státu³⁶⁴.

Tyto konkrétní úkoly může vykonávat přímo ústřední orgán, nebo mohou být vykonávány nepřímo, „prostřednictvím státních nebo jiných orgánů“³⁶⁵. Znění úmluvy záměrně neobsahuje bližší vymezení totožnosti státních či jiných orgánů, které mohou tyto úkoly plnit³⁶⁶. Důvodem je skutečnost, že se autoři domnívali, že v tak obecné oblasti, jako je mezinárodní ochrana dětí, by nebylo rozumné omezit nepatřičně působnost orgánů, které mohou poskytovat pomoc³⁶⁷. Jak je však podotknuto v důvodové zprávě, zamítnutí kvalifikačního kritéria (např. akreditace) nevylučuje možnost, že ústřední orgány využijí orgány s nespornou kompetencí v této oblasti, jako je Mezinárodní sociální služba³⁶⁸.

Příklad č. 11 (A)

Děti žijí společně se svou matkou ve smluvním státě A. Jejich otec, který má bydliště ve smluvním státě B, si přeje stýkat se se svými dětmi. Matka styk nepovolí, jelikož se obává, že pokud by děti byly v kontaktu se svým otcem, nebude otec dohodu dodržovat a nemusí je po ukončení styku vrátit. Otec sice nesouhlasí s tím, že matka má pro své obavy rozumný důvod, chtěl by však dospět k smírnému řešení. Obrátí se proto na ústřední orgán ve smluvním státě B³⁶⁹, aby od něj získal informace o zákonech týkajících se styku s dětmi ve smluvním státě A, a zejména o opatřeních, která mohou být v kterémkoli smluvním státě zavedena s cílem zmírnit obavy matky. Ústřední orgán ve smluvním státě B se obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě A, aby zjistil informace týkající se zákonů v tomto státě. Ústřední orgány si vzájemně poskytnou užitečné obecné informace o těchto záležitostech, které ústřední orgán smluvního státu B sdělí otci³⁷⁰. Ústřední orgán ve smluvním státě A navrhne rodině jako možný další postup rovněž zprostředkování a uvede, že je schopen toto ve smluvním státě A zajistit.

Příklad č. 11 (B)

Chlapec ve věku čtrnácti let uteče z domova ve smluvním státě A poté, co se ve škole stal obětí obzvláště ostré šikany. Matka se obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě A s mimořádnou obavou o jeho blaho. Matka se

³⁶¹ Viz výše kapitola 5.

³⁶² Čl. 31 písm. a).

³⁶³ Čl. 31 písm. b).

³⁶⁴ Čl. 31 písm. c). Toto ustanovení by „mělo usnadnit vyhledání unesených dětí, dětí na útěku nebo obecněji dětí v nesnázích“: viz důvodová zpráva, bod 141. Viz rovněž níže body 13.61–13.64.

³⁶⁵ Srov. striktnější znění článku 7 Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.

³⁶⁶ Tj. nepožaduje se, aby ústřední orgány svěřily úkoly pouze „organizacím řádně pověřeným“, jak je tomu v Haagské úmluvě o mezinárodním osvojení z roku 1993 (čl. 9 úmluvy z roku 1993).

³⁶⁷ Viz důvodová zpráva, bod 140.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Nevyžaduje se, aby se otec obrátil na ústřední orgán ve smluvním státě, ve kterém má bydliště, a pokud si to přeje, může se obrátit přímo na ústřední orgán ve smluvním státě A, aby získal požadované informace.

³⁷⁰ Co se týká preventivních opatření, která mohou být v tomto případě zavedena s cílem zmírnit obavy matky a zabránit protiprávnímu přemístění/zadržení, viz *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III – Preventive Measures* (Jordan Publishing, 2003), k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Guides to Good Practice“.

domnívá, že se může pokusit dostat se k příteli ve smluvním státě B, přítel však oznámí, že nedorazil a neví, kde je. Ústřední orgán ve smluvním státě A, který provádí vlastní šetření s cílem zjistit, zda se chlapec dosud nachází v jeho státě, by se měl obrátit na ústřední orgán ve smluvním státě B, který bude mít poté povinnost poskytnout pomoc (buď přímo, nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů) při zjišťování místa pobytu chlapce³⁷¹. Jakmile je chlapec nalezen, ústřední orgány (a ostatní dotčené orgány) spolu komunikují, aby projednaly vhodný další postup v nejlepším zájmu dítěte (včetně toho, zda je nutné, aby smluvní stát B přijal nezbytná opatření podle článku 11, nebo zda může smluvní stát A přijmout nezbytná opatření k urychlenému navrácení chlapce do péče jeho matky a rovněž zahájit šetření situace ve škole a přijmout nezbytná opatření v tomto ohledu).

D. Situace, ve kterých musí orgány³⁷² spolupracovat/komunikovat

11.12 Orgánům smluvních států je uložena **povinnost** spolupracovat/komunikovat ve dvou konkrétních situacích. Je třeba uvést, že tyto povinnosti nejsou uloženy výhradně ústředním orgánům, nýbrž konkrétním orgánům, které chtějí přijmout nebo které přijaly (v případě článku 36) určité ochranné opatření podle úmluvy³⁷³. Předpokládá se však, že se komunikace a spolupráce, kterou tato ustanovení vyžadují, může uskutečnit prostřednictvím příslušného ústředního orgánu či orgánů, nebo s jejich pomocí³⁷⁴.

a) **Pokud orgán uvažuje o umístění dítěte v cizině**³⁷⁵ **Článek 33**

11.13 Článek 33 zavádí postup povinného projednání v případě, že orgán příslušný podle článků 5 až 10 úmluvy uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce, pokud se má takové umístění nebo zajištění péče uskutečnit v jiném smluvním státě³⁷⁶.

11.14 Podle tohoto scénáře musí orgán, který uvažuje o umístění / zajištění péče, nejprve věc projednat s ústředním orgánem anebo s jiným příslušným orgánem jiného smluvního státu. Musí zaslat:

- zprávu o dítěti spolu s
- důvody pro navrhované umístění nebo zajištění péče³⁷⁷.

³⁷¹ Čl. 31 písm. c).

³⁷² Tento nadpis záměrně neodkazuje na ústřední orgány – viz níže bod 11.12.

³⁷³ V článku 33 úmluvy se odkazuje na „orgán příslušný podle článků 5 až 10“ a v článku 36 na „příslušné orgány“ smluvního státu. V obou případech se proto odkazuje na orgán, který zvažuje přijetí (nebo v případě článku 36 orgán, který již přijal) opatření na ochranu dítěte.

³⁷⁴ Konkrétně v článku 33 je výslovně zmíněno, že je nutné projednání s „ústředním orgánem anebo s jiným příslušným orgánem“ dožádaného smluvního státu.

³⁷⁵ Viz rovněž níže body 13.31–13.42.

³⁷⁶ Co se týká projednání toho, která ochranná opatření spadají do oblasti působnosti článku 33, viz níže body 13.31–13.42.

³⁷⁷ Čl. 33 odst. 1.

- 11.15 Každý smluvní stát může³⁷⁸ stanovit orgán, kterému budou zasílány žádosti podle článku 33³⁷⁹. Toto určení orgánu musí být sděleno Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Stálý výbor zpřístupní tyto informace v příslušném oddíle svých internetových stránek (< www.hcch.net >, oddíl „Convention 34“, pak „Authorities“). Nedojde-li k takovému určení, lze sdělení zaslat ústřednímu orgánu dotyčného smluvního státu.
- 11.16 Rozhodnutí o umístění dítěte v jiném smluvním státě **nelze** přijmout, pokud ústřední nebo jiný příslušný orgán jiného smluvního státu s umístěním nebo zajištěním péče nesouhlasil, přičemž jsou zohledněny nejlepší zájmy dítěte³⁸⁰.
- 11.17 Není-li tento postup dodržen, může být podle úmluvy uznání opatření odmítnuto³⁸¹.

b) Poskytování informací v případě, že je dítě vystaveno vážnému nebezpečí a změně bydliště / místo, kde se nachází
Článek 36

- 11.18 V případě, že dítě je vystaveno vážnému nebezpečí, budou příslušné orgány smluvního státu, ve kterém byla přijata opatření na ochranu dítěte nebo se o nich uvažuje, jestliže jsou informovány, že dítě změnilo obvyklé bydliště anebo že se nachází v jiném státě, informovat orgány tohoto jiného státu o vzniklém nebezpečí a o přijatých opatřeních³⁸².
- 11.19 Je třeba uvést, že se tato povinnost vztahuje i na případ, kdy dítě získalo bydliště nebo se nachází v **nesmluvním** státě.
- 11.20 Bude na dotčených orgánech, aby určily, zda je dítě v konkrétním případě „vystaveno vážnému nebezpečí“. Důvodová zpráva uvádí tyto možné příklady: pokud dítě trpí onemocněním, které vyžaduje trvalou léčbu, nebo je-li dítě vystaveno drogám či škodlivému vlivu, například sekty³⁸³. Jinými příklady mohou být tyto situace: byla-li osoba, která o dítě pečuje, v prvním smluvním státě pod dohledem orgánů kvůli tvrzením týkajícím se zanedbávání či zneužívání nebo je-li dítě nezletilou osobou bez doprovodu³⁸⁴.
- 11.21 Nemají-li příslušné orgány jistotu, pokud jde o místo pobytu dítěte, mají však **podezření**, že dítě má bydliště či se nachází v jiném **smluvním** státě, lze k zjištění místa pobytu dítěte použít čl. 31 písm. c)³⁸⁵, takže dotyčnému státu je pak možné poskytnout informace v souladu s článkem 36.

³⁷⁸ Toto určení není povinné, může však usnadnit účinnou komunikaci. Viz v této souvislosti rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci Health Services Executive v. S.C., A.C. (C-92/12 ze dne 26. dubna 2012), ve kterém Soudní dvůr (v bodě 82) ve vztahu k článku 56 nařízení Brusel IIa uvedl: „Členské státy jsou proto povinny stanovit jasná pravidla a postupy pro vydání souhlasu stanoveného v článku 56 nařízení způsobem zaručujícím právní jistotu a rychlost řízení. Postupy musí zejména umožnit, aby soud zvažující umístění mohl jednoduše určit příslušný orgán a aby příslušný orgán mohl vydat či odepřít souhlas v krátké lhůtě.“

³⁷⁹ Článek 44. V rozsudku ve věci Health Services Executive v. S.C., A.C. (C-92/12 ze dne 26. dubna 2012) Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že pro účely nařízení Brusel IIa se musí jednat o „příslušný veřejnoprávní orgán“ (rozsudek, bod 2). Ve stejném duchu znamená použití pojmu „příslušný orgán“ v úmluvě z roku 1996 státní orgán.

³⁸⁰ Čl. 33 odst. 2.

³⁸¹ Čl. 23 odst. 2 písm. f) a viz výše **kapitola 10** o uznávání a výkonu ochranných opatření.

³⁸² Článek 36.

³⁸³ Důvodová zpráva, bod 150.

³⁸⁴ Viz rovněž níže body **13.61–13.64**.

³⁸⁵ Viz výše bod **11.11**.

11.22 Je však třeba uvést, že pokud by postoupení těchto informací vystavilo podle názoru dotčeného orgánu osobu nebo majetek dítěte nebezpečí či by představovalo vážné ohrožení svobody nebo života člena rodiny dítěte, nesmí orgán takovéto informace poskytnout³⁸⁶.

Příklad č. 11 (C)

Děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Jejich rodiče zemřou při nehodě. Děti nemají ve smluvním státě A žádné rodinné příslušníky, jejich teta a strýc ve smluvním státě B jsou však ochotni stát se pěstouny dětí. Orgány ve smluvním státě A s tímto návrhem souhlasí. V souladu s článkem 33 se obrátí na ústřední nebo jiný orgán smluvního státu B a zašlou mu zprávu o dětech a důvody pro navrhovaný plán týkající se péče o ně. Orgány ve smluvním státě B navrhovaný plán posoudí a dospějí k závěru, že teta a strýc jsou schopni zajistit péči o děti a že tento postup je v nejlepším zájmu dětí. Obrátí se na orgány smluvního státu B a s navrhovaným plánem péče o děti vysloví souhlas. Orgány ve smluvním státě A pak vydají rozhodnutí o umístění dětí do péče jejich tety a strýce. Toto rozhodnutí je ze zákona uznáno ve smluvním státě B.

Příklad č. 11 (D)

Mladé svobodné matce, která má obvyklé bydliště ve smluvním státě A (je však státní příslušnicí smluvního státu B), se narodí dítě. Otec nechce mít s dítětem nic co do činění. Matka se domnívá, že je příliš mladá na to, aby mohla dítě vychovávat. Ve smluvním státě B má starší sestru, která je vdaná a která je ochotna pečovat o dítě spolu se svým manželem prostřednictvím „kafala“. V souladu s článkem 33 projedná smluvní stát A záležitost s ústředním orgánem nebo s jiným příslušným orgánem ve smluvním státě B a předloží zprávu o dítěti spolu s důvody pro navrhované zajištění péče. Smluvní stát B zprávu posoudí, prověří situaci sestry a jejího manžela a s navrhovaným plánem souhlasí, přičemž zohlední nejlepší zájmy dítěte. Orgány ve smluvním státě A proto mohou vydat rozhodnutí, kterým se dítě svěřuje do péče starší sestry a jejího manžela prostřednictvím „kafala“. Toto rozhodnutí bude ze zákona uznáno ve smluvním státě B.

Příklad č. 11 (E)

Rodina žije ve smluvním státě A. Škola, kterou děti navštěvují, informuje státní orgány o tom, že děti přicházejí do školy často špinavé, velmi unavené a s modřinami na rukou a nohou. Rodiče tvrdí, že děti jsou neposlušné, nechtějí se mýt ani jít do postele a že modřiny pocházejí z „boje při hře“. Orgány provedou v rodině předběžné šetření a zjistí, že není nutno přijmout naléhavá ochranná opatření. Chtějí však rodinu dále pečlivě sledovat a nevyklučují možnost zásahu v budoucnu, bude-li to zapotřebí. Rodiče se velmi obávají toho, že jim děti budou odebrány z péče. Rozhodnou se proto uprchnout do sousedního smluvního státu B, ve kterém mají příbuzné. Státní orgány smluvního státu A zjistí, že rodina uprchla a že se rodiče mohli rozhodnout, že půjdou k příbuzným ve smluvním státě B. Ústřední orgán smluvního státu A se proto obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě B a vyžádá si pomoc při zjišťování místa pobytu dětí³⁸⁷. S pomocí ústředního orgánu smluvního státu B je rodina nalezena v tomto státě. Ústřední orgán smluvního státu A je příslušnými orgány ve svém státě informován o tom, že se domnívají, že děti mohou být vystaveny vážnému nebezpečí v důsledku obav ohledně zajištění péče ze strany jejich rodičů a skutečnosti, že děti nejsou nyní sledovány. Ústřední orgán smluvního státu A se proto domnívá, že je povinen informovat ústřední orgán smluvního státu B o tomto případě³⁸⁸, nebezpečí, jemuž jsou děti vystaveny, a opatřeních, která se zvažují ve smluvním státě A³⁸⁹. Na

³⁸⁶

Článek 37.

³⁸⁷

Čl. 31 písm. c).

³⁸⁸

Článek 36.

³⁸⁹

Ústřední orgán musí před poskytnutím informací zajistit, že v daném případě není použitelný článek 37 a že předání informací nemůže způsobit, že by osoba nebo majetek dítěte byly vystaveny nebezpečí

základě těchto informací příslušné orgány ve smluvním státě B rozhodnou, že se jedná o naléhavý případ a že by podle článku 11 měly pokračovat v pečlivém sledování, které prováděly orgány ve smluvním státě A, s cílem posoudit případná další nezbytná opatření na ochranu dětí, která musí být bezodkladně přijata. Smluvní stát A mezitím určí, že v současnosti mají děti i nadále obvyklé bydliště ve smluvním státě A, a podle článku 5 proto má pravomoc přijmout opatření na ochranu dětí. Vzhledem k předchozím obavám ohledně dětí a následným krokům rodičů příslušný orgán nařídí, že děti musí být neprodleně vráceny do smluvního státu A do dočasné péče státních orgánů, dokud nebude situace dětí plně prověřena. Toto opatření bude uznáno ze zákona a může být vykonáno ve smluvním státě B (a v souladu s tím pozbude účinnosti opatření smluvního státu B – čl. 11 odst. 2).

Příklad č. 11 (F)

Tři děti mají spolu se svou matkou, která je závislá na drogách a alkoholu, obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Stav matky se nedávno zhoršil a orgány smluvního státu A vydají rozhodnutí o odebrání dětí z péče matky a o jejich umístění do pěstounské péče, jelikož se nedomnívají, že je matka v současnosti schopna o ně bezpečně pečovat. Matka děti od pěstouna unese. Orgány ve smluvním státě A se dozví, že matka děti přemístila do smluvního státu B. Podle čl. 31 písm. c) požádají ústřední orgán ve smluvním státě B o pomoc při zjišťování místa pobytu dětí. Jakmile byly děti v tomto státě nalezeny, musí podle článku 36 orgány smluvního státu A informovat orgány ve smluvním státě B o nebezpečí, kterému jsou děti vystaveny, a o opatřeních, která byla s ohledem na děti přijata³⁹⁰. Orgány ve smluvním státě B pak mohou na základě těchto informací jednat a zajistit okamžitou bezpečnost dětí³⁹¹.

Jelikož rozhodnutí vydané ve smluvním státě A bude ze zákona uznáno a bude vykonatelné ve smluvním státě B³⁹², budou poté orgány ve smluvním státě A muset uvážit, zda chtějí požadovat výkon opatření s cílem zajistit navrácení dětí do pěstounské péče ve smluvním státě A. Je však třeba také uvést, že pokud by rozhodnutí o umístění dětí do pěstounské péče přiznalo státním orgánům práva péče o děti podle práva smluvního státu A a smluvní stát A i smluvní stát B by byly rovněž stranami úmluvy z roku 1980, mohl by se smluvní stát A ve snaze o navrácení dětí to tohoto státu v tomto případě spolehnout na úmluvu z roku 1980. O tom, který postup se v tomto případě použije, rozhodne smluvní stát A. (Smluvní stát A může uvážit zjištění informací u ústředního orgánu smluvního státu B³⁹³, pokud jde o to, který postup bude rychlejší a nákladově efektivnější, a bude tudíž prosazovat nejlepší zájmy dětí.)

³⁹⁰

anebo že by došlo k vážnému ohrožení svobody nebo života člena rodiny dítěte. Je třeba uvést, že podle článku 37 nesmí orgány informace předat, pokud by tyto informace mohly způsobit, že by osoba nebo majetek dítěte byly vystaveny nebezpečí anebo že by došlo k vážnému ohrožení svobody nebo života člena rodiny dítěte.

³⁹¹

To se uskuteční podle článku 11.

³⁹²

Viz výše **kapitola 10** o uznávání a výkonu opatření a rovněž **kapitola 8** o zachování opatření.

³⁹³

Čl. 30 odst. 2.

E. Konkrétní příklady spolupráce

11.23 Kromě povinností stanovených výše v **oddílech C a D** jsou v úmluvě uvedeny konkrétní příklady, kdy se předpokládá spolupráce mezi orgány³⁹⁴ (a může se považovat za osvědčený postup), není však závazná. Skutečnost, že v úmluvě jsou uvedeny tyto konkrétní příklady, nebrání spolupráci v jiných případech³⁹⁵.

a) *Dožádání jiného smluvního státu o podání zprávy o poměrech dítěte nebo o přijetí opatření na ochranu dítěte*

Článek 32

11.24 Na základě odůvodněného dožádání ústředního orgánu nebo jiného příslušného orgánu smluvního státu, ke kterému má dítě nejzávažnější vztah, může ústřední orgán státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště a nachází se v něm, přímo anebo prostřednictvím veřejných nebo jiných orgánů vykonávat tyto úkoly:

- podá zprávu o poměrech dítěte³⁹⁶,
- požádá, aby příslušný orgán jeho státu zvážil potřebu přijetí opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte³⁹⁷.

Je třeba upozornit na následující skutečnosti:

- Dožádání musí učinit ústřední orgán nebo jiný příslušný orgán smluvního státu, ke kterému má dotyčné dítě „nejzávažnější vztah“. Pokud jde o komentář týkající se pojmu „nejzávažnější vztah“, viz **kapitola 13**.
- V dožádání je nutno uvést příslušné důvody (tj. mělo by podrobně zmiňovat důvody, proč je učiněno a proč se pokládá za nezbytné pro ochranu dotyčného dítěte).
- Dožádání je nutno podat ústřednímu orgánu smluvního státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště a nachází se v něm.
- Ústřední orgán může provést požadovaný úkol sám, nebo jej může svěřit státnímu či jinému orgánu.
- Toto ustanovení „**zmocňuje** dožádaný ústřední orgán odpovědět na toto dožádání buď přímo, nebo prostřednictvím státních či jiných orgánů, neukládá mu však **povinnost** tak učinit“³⁹⁸.

b) *Vyžádání informací potřebných pro ochranu dítěte při zvažování přijetí ochranného opatření*

Článek 34

11.25 Pokud příslušný orgán zvažuje přijetí opatření na ochranu dítěte a pokud se domnívá, že to vyžaduje situace dítěte, může vyžadovat od všech orgánů jiného smluvního státu, které mají informace potřebné pro ochranu dítěte, sdělení těchto informací.

³⁹⁴ Stejně jako výše v **oddíle C** nejsou tyto příklady spolupráce omezeny na jednání ústředního orgánu. Předpokládá se však, že se tato spolupráce může uskutečnit prostřednictvím ústředních orgánů, nebo s jejich pomocí. Ustanovení čl. 34 odst. 2 umožňuje každému smluvnímu státu prohlásit, že dožádání podle čl. 34 odst. 1 je třeba postupovat jeho orgánům **jen prostřednictvím jeho ústředního orgánu** (bližší informace viz níže body **11.25–11.26**).

³⁹⁵ Viz obecnou povinnost spolupracovat, která je uložena ústředním orgánům – článek 30, projednáno výše v **oddíle A**.

³⁹⁶ Čl. 32 písm. a).

³⁹⁷ Čl. 32 písm. b). Příslušné orgány státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, mohou rovněž považovat za vhodné přenesení pravomoci podle článku 8 úmluvy, zejména v případě, že se dítě nenachází na území druhého dotčeného státu. Viz výše **kapitola 5**.

³⁹⁸ Důvodová zpráva, bod 142 (zdůraznění přidáno).

- 11.26 Každý smluvní stát může prohlásit, že dožádání je třeba postupovat jeho orgánům jen prostřednictvím jeho ústředního orgánu.

Je třeba upozornit na následující skutečnosti:

- Tuto žádost o informace lze podat pouze tehdy, pokud příslušný orgán:
 - zvažuje přijetí opatření na ochranu dítěte^a
 - domnívá se, že podání žádosti vyžaduje situace dítěte.
 Bude na dožadujícím orgánu, aby tuto druhou podmínku posoudil a aby ve svých důvodech k doložení žádosti prokázal její splnění.
- Příslušný orgán může podat žádost jakémukoli jinému smluvnímu státu, který má informace potřebné pro ochranu dítěte.
- Žádost lze podat kterémukoli orgánu tohoto smluvního státu. Předpokládanými orgány jsou „státní orgány“³⁹⁹. To je však předmětem ustanovení čl. 34 odst. 2, v němž se uvádí, že každý smluvní stát může prohlásit, že dožádání je třeba postupovat jeho orgánům **jen prostřednictvím jeho ústředního orgánu**. Toto prohlášení by mělo být předloženo depozitáři úmluvy⁴⁰⁰. Depozitář o tomto prohlášení vyrozumí ostatní státy⁴⁰¹. Stálý výbor Haagské konference o mezinárodním právu soukromém zajistí, aby byly tyto informace umístěny na jeho internetových stránkách (< www.hcch.net > v oddíle „Convention 34“, pak „Authorities“).
- Vodítkem s ohledem na toto ustanovení by jak pro dožadující orgán (který může každopádně dožádání podat pouze v případě, že to vyžaduje situace dítěte), tak pro dožádaný orgán měl být nejlepší zájem dítěte⁴⁰².
- Dožádaný orgán nemá povinnost požadované informace poskytnout, a to ani v případě, že byly splněny podmínky pro dožádání. Má vlastní posuzovací pravomoc⁴⁰³.
- Pokud by poskytnutí těchto informací vystavilo podle názoru dotčeného orgánu osobu nebo majetek dítěte nebezpečí či by představovalo vážné ohrožení svobody nebo života člena rodiny dítěte, nesmí orgán takovéto informace požadovat ani postupovat⁴⁰⁴.
- Dotčené orgány musí mimoto dbát obecných pravidel vztahujících se na informace, které byly shromážděny či postoupeny podle článků 41 a 42 úmluvy⁴⁰⁵.

c) Žádost o pomoc při provedení ochranných opatření v cizině
Čl. 35 odst. 1

- 11.27 Pokud byla přijata ochranná opatření podle úmluvy, mohou orgány jednoho smluvního státu žádat orgány jiného smluvního státu, aby pomohly při provedení opatření.
- 11.28 To se vztahuje zejména na zajištění účinného výkonu práva osobního styku, jakož i práva udržovat pravidelné přímé kontakty.

³⁹⁹ Tamtéž, bod 144.

⁴⁰⁰ Čl. 45 odst. 2. Depozitářem úmluvy je nizozemské ministerstvo zahraničních věcí.

⁴⁰¹ Čl. 63 písm. d).

⁴⁰² Viz důvodová zpráva, bod 144.

⁴⁰³ Tamtéž.

⁴⁰⁴ Článek 37.

⁴⁰⁵ Bližší informace viz níže body 11.32–11.33.

Je třeba upozornit na následující skutečnosti:

- Ustanovení čl. 35 odst. 1 umožňuje poskytování vzájemné pomoci mezi příslušnými orgány smluvních států při provedení opatření na ochranu dítěte. Stanoví proto obecný základ pro spolupráci mezi orgány při provedení opatření.
- Toto ustanovení se výslovně vztahuje „zejména“ na zabezpečení účinného výkonu práva osobního styku, jakož i práva udržovat pravidelné přímé kontakty. Doplnuje a posiluje proto spolupráci mezi ústředními orgány smluvních států úmluvy z roku 1980 (viz článek 21 úmluvy z roku 1980)⁴⁰⁶.
- Udržování pravidelných a přímých kontaktů je stanoveno v článku 10 Úmluvy o právech dítěte.

d) Vyžádání/poskytnutí pomoci v případech mezinárodního styku/kontaktu
Čl. 35 odst. 2

11.29 Pokud si rodič bydlící ve smluvním státě hodlá zajistit nebo udržet osobní styk / kontakt s dítětem, které má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, může orgány státu, ve kterém má bydliště, požádat o shromáždění informací nebo důkazů a provedení zjištění o jeho způsobilosti k výkonu práva osobního styku / kontaktu s dítětem a podmínek, za nichž má být styk/kontakt vykonáván.

11.30 Tyto informace, důkazy a zjištění musí⁴⁰⁷ orgán, který má pravomoc k rozhodování o právu osobního styku / kontaktu s dítětem, posoudit dříve, než rozhodne.

Je třeba upozornit na následující skutečnosti:

- Orgán, který má pravomoc k rozhodování o právu osobního styku / kontaktu s dítětem, může⁴⁰⁸ přerušit řízení až do výsledku řízení o této žádosti, zejména má-li rozhodnout o návrhu na omezení nebo zrušení práva na osobní styk / kontakt s dítětem, které bylo přiznáno ve státě dřívějšího bydliště dítěte⁴⁰⁹.
- To však orgánu majícímu pravomoc nebrání v přijetí prozatímních opatření platných do doby, než bude znám výsledek řízení o žádosti⁴¹⁰.

e) Poskytnutí dokumentů uvádějících pravomoci osoby, která má rodičovskou zodpovědnost nebo která odpovídá za ochranu dítěte⁴¹¹
Článek 40

11.31 Orgány smluvního státu, v němž má dítě obvyklé bydliště, nebo smluvního státu, ve kterém bylo přijato ochranné opatření, mohou vystavit osobě mající rodičovskou zodpovědnost nebo osobě pověřené ochranou osoby nebo majetku dítěte na její žádost osvědčení obsahující rozsah, v němž může tato osoba jednat, a jí příslušející práva.

⁴⁰⁶ Viz důvodová zpráva, bod 146.

⁴⁰⁷ Jakmile jsou ve smluvním státě, ve kterém má rodič bydliště, shromážděny informace/důkazy/zjištění, má smluvní stát projednávající danou věc **povinnost** tyto informace/důkazy/zjištění posoudit.

⁴⁰⁸ Orgán není povinen řízení přerušit – viz důvodová zpráva, bod 148.

⁴⁰⁹ Čl. 35 odst. 3.

⁴¹⁰ Čl. 35 odst. 4.

⁴¹¹ Článek 40 není obsažen v kapitole V jako ustanovení o spolupráci, nýbrž je vložen v kapitole VI úmluvy, „Všeobecná ustanovení“.

Je třeba upozornit na následující skutečnosti:

- Smluvním státům není uložen požadavek, aby vystavovaly tato osvědčení. Je proto na každém smluvním státě, zda tak bude činit.
- Pokud se dotýčný smluvní stát rozhodne osvědčení vydávat, musí určit orgány příslušné k vystavování těchto osvědčení⁴¹².
- Smluvním státem, který je příslušný k vystavení osvědčení, je smluvní stát obvyklého bydliště dítěte, nebo smluvní stát, ve kterém bylo ochranné opatření přijato.
- V osvědčení je obvykle uvedeno:
 - kdo je nositelem rodičovské zodpovědnosti,
 - zda je rodičovská zodpovědnost přiznána ze zákona (podle práva, které je použitelné podle článku 16), nebo zda je výsledkem ochranného opatření, jež přijal příslušný orgán podle kapitoly II úmluvy,
 - pravomoci osoby mající rodičovskou zodpovědnost.
 Ve vhodných případech může naopak uvádět pravomoci, které dotýčná osoba nemá⁴¹³.
- Platí domněnka, že oprávnění uvedená v osvědčení této osobě přísluší, pokud nebude prokázán opak⁴¹⁴. „Bude proto možné, aby kterákoliv zúčastněná osoba napadla správnost údajů uvedených v osvědčení, pokud však k takovému popření nedošlo, může třetí strana jednat s osobou uvedenou v osvědčení naprosto bezpečně, v rámci omezení pravomocí, jež jsou v osvědčení zmíněna“⁴¹⁵.

Příklad č. 11 (G)

Matka a její sedmileté dítě mají obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Otec má obvyklé bydliště ve smluvním státě B. Matka se i s dítětem přestěhovala do smluvního státu A před šesti měsíci se souhlasem otce. Dítě jednou za měsíc navštěvuje otce ve smluvním státě B. Otec má obavy, jelikož během posledních dvou návštěv si dítě otci stěžovalo, že je často necháváno v noci o samotě, zatímco jeho matka odchází z domova, a že když se vrátí ze školy, bývají doma vždy různí muži. Otec se vzhledem k poznámkám dítěte obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě B. Není si jistý, co má dělat, jelikož v minulosti si dítě vymýšlelo fantastické příběhy, aby si získalo pozornost. Ústřední orgán ve smluvním státě B se rozhodne obrátit se na ústřední orgán ve smluvním státě A a vyžádat si zprávu o poměrech dítěte⁴¹⁶. Ústřední orgán ve smluvním státě A se poté, co mu byly předloženy poznámky dítěte, obává o jeho blaho a souhlasí s prověřením této záležitosti a poskytnutím zprávy⁴¹⁷.

Příklad č. 11 (H)

Rodina má obvyklé bydliště ve smluvním státě A poté, co se před rokem přestěhovala ze smluvního státu B. Prarodiče z matčiny strany žijí ve smluvním státě B. Děti (osmiletý chlapec a desetiletá dívka) prarodiče pravidelně navštěvují. Prarodiče mají o děti obavy kvůli skutečnosti, že během poslední návštěvy se chování dětí změnilo. Děti projevovaly sexualizované chování a činily nevhodné sexuální narážky. Když se prarodiče na toto děti dotázali, děti tvrdily, že se jich jejich otec mnohokrát nevhodně dotýkal. Prarodiče se bojí zeptat na toto chování rodičů dětí, jelikož mají obavy, že by došlo k přerušení kontaktu. Nejsou si jisti, co mají udělat, a obrátí se na ústřední orgán ve smluvním státě A. Ústřední orgán

⁴¹² Čl. 40 odst. 3.

⁴¹³ Viz důvodová zpráva, bod 154.

⁴¹⁴ Čl. 40 odst. 2.

⁴¹⁵ Důvodová zpráva, bod 155.

⁴¹⁶ Čl. 32 písm. a).

⁴¹⁷ V tomto případě mohou orgány ve smluvním státě B rovněž požadovat, aby orgány ve smluvním státě A požádaly příslušné orgány ve smluvním státě A o zvážení potřeby přijetí opatření na ochranu dítěte (čl. 32 písm. b)).

má obavy o blaho dětí a obrátí se na ústřední orgán ve smluvním státě B a požádá ho (nebo jeho státní či jiné orgány), aby zvážil potřebu přijetí opatření na ochranu dětí⁴¹⁸. Ústřední orgán smluvního státu B prostřednictvím příslušných státních orgánů podnikne neprodleně kroky k prověření situace dětí. Děti vyslechne dětský psycholog, přičemž děti zopakují tvrzení týkající se jejich otce. Příslušné orgány smluvního státu B poté, co otce a matku vyslechly, přijmou neprodleně opatření k vystěhování otce z domu, zatímco je záležitost dále vyšetřována a očekává se zahájení řízení, které může být s ohledem na děti nezbytné.

Příklad č. 11 (I)

Dítě je protiprávně přemístěno ze smluvního státu A do smluvního státu B. Oba smluvní státy jsou rovněž stranami Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Orgánům smluvního státu B je podán návrh na navrácení dítěte. Návrh je zamítnut z důvodu vážného nebezpečí újmy způsobené dítěti. Orgány smluvního státu A však mají stále pravomoc vydat rozhodnutí o péči o dítě, pokud nebyly splněny podmínky pro změnu příslušnosti podle článku 7⁴¹⁹. Před vydáním rozhodnutí však chtějí znát důvody zamítnutí návrhu na navrácení dítěte. Tyto informace budou mít totiž zásadní význam pro rozhodnutí ve věci péče o dítě. Podle čl. 34 odst. 1 si orgány smluvního státu A mohou vyžádat tyto informace od orgánů smluvního státu B⁴²⁰.

Příklad č. 11 (J)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Matka se chce s dítětem přestěhovat do smluvního státu B. Otec s tím nesouhlasí, jeho námitka je však překonána soudním rozhodnutím. Soudní rozhodnutí stanoví konkrétní úpravu styku otce s dítětem. Předpokládá se v něm, že k předání dítěte za účelem výkonu práva styku dojde na neutrálním místě a tak, aby se rodiče nemuseli setkat (kvůli velkému napětí mezi rodiči a dopadu na dítě). S pomocí ústředních orgánů v obou státech kontaktují orgány smluvního státu A příslušné orgány ve smluvním státě B a vyžádají si jejich pomoc při zajištění styku s dítětem⁴²¹. Orgány ve smluvním státě B zajistí rodinné služby dohledu při předání, takže dítě může být ponecháno a vyzvednuto na neutrálním místě za účasti třetí strany a rodiče se nemusí setkat.

Příklad č. 11 (K)

Dvě děti mají spolu se svým otcem obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Jejich matka má bydliště ve smluvním státě B. Jelikož se děti a otec před rokem přestěhovali do smluvního státu A, usiluje matka o styk s dětmi. Matka podá orgánům smluvního státu A⁴²² návrh na úpravu styku. Otec podá proti tomuto návrhu odpor a tvrdí, že styk s matkou není v nejlepším zájmu dětí kvůli jejímu nestabilnímu duševnímu zdraví. Matka chce toto tvrzení popřít a přeje si stýkat se se svými dětmi každé školní prázdniny ve svém domě ve smluvním státě B. Podle čl. 35 odst. 2 požádá orgány smluvního státu B, aby shromáždily informace a důkazy a provedly zjištění 1. o její způsobilosti k výkonu práva osobního styku s dětmi a 2. možnosti styku s dětmi v jejím domě ve smluvním státě B. Orgány ve smluvním státě A, které o úpravě osobního styku rozhodují, souhlasí s přerušením řízení až do obdržení zprávy o zjištěných orgánů smluvního státu B⁴²³. Orgány ve smluvním státě B vyhotoví zprávu, ve které se mimo jiné uvádí, že 1. podle zdravotnické dokumentace matka netrpí a nikdy netrpěla známou duševní poruchou; 2. na základě řady pohovorů s matkou nemohou uvést žádný důvod její nezpůsobilosti k výkonu práva osobního styku s dětmi a 3. po několika návštěvách její domácnosti mohou konstatovat, že se jedná o vhodné prostředí pro děti a že děti mají v jejím domě vlastní

⁴¹⁸ Čl. 32 písm. b).

⁴¹⁹ Viz výše kapitola 4, body 4.20–4.25.

⁴²⁰ Šrov. čl. 11 odst. 6 nařízení Brusel IIa, projednáno níže v bodě 13.10.

⁴²¹ Čl. 35 odst. 1.

⁴²² Které mají pravomoc podle článku 5 – viz kapitola 4.

⁴²³ Čl. 35 odst. 3.

ložnici. Zpráva a podpůrná dokumentace jsou připuštěny jako důkazy a posouzeny v řízení ve smluvním státě B⁴²⁴.

Příklad č. 11 (L)

Ve smluvním státě A, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, byl dítěti ustanoven opatrovník. Opatrovník odpovídá za správu jmění dítěte a chce prodat určitý majetek ve smluvním státě B. Potenciální kupující ve smluvním státě B se obávají, že opatrovník nemá pravomoc prodat majetek jménem dítěte. Pokud smluvní stát A poskytuje osvědčení podle článku 40, může si opatrovník vyžádat od orgánů tohoto státu osvědčení, jež potvrzuje jeho způsobilost jednat a pravomoci, které mu přísluší.

F. Předávání osobních údajů a informací orgány

Články 41 a 42

- 11.32 Je třeba uvést, že osobní údaje shromážděné nebo předané podle této úmluvy mohou být použity pouze pro ty účely, pro něž byly shromážděny nebo postoupeny⁴²⁵.
- 11.33 Orgány, kterým byly informace postoupeny, musí zajistit důvěrnost údajů v souladu se zákony svých států⁴²⁶.

G. Náklady ústředního orgánu / státního orgánu

- 11.34 Ústřední a jiné státní orgány musí obvykle nést vlastní náklady na plnění úkolů podle úmluvy⁴²⁷. Tyto náklady mohou zahrnovat: stálé náklady na fungování orgánů, náklady na korespondenci a postoupení, náklady na vyhledání informací o dítěti, náklady na pomoc při zjišťování místa pobytu dítěte, náklady na zajištění zprostředkování nebo dohod o urovnání a náklady na provedení opatření přijatých v jiném smluvním státě, zejména opatření týkajících se umístění dítěte⁴²⁸.
- 11.35 Článek 38 však uznává, že orgány smluvních států si ponechávají „možnost uložení přiměřených poplatků za obstarání služeb“. Pokud takovýto smluvní stát poplatky uloží, bez ohledu na to, zda se požaduje úhrada již vynaložených nákladů, nebo poskytnutí finančních prostředků před obstaráním služby, je třeba poplatků stanovit „s určitou umírněností“⁴²⁹. Orgány by mimoto měly poskytnout předem jednoznačné informace o těchto poplatcích.
- 11.36 Pojem „státní orgány“ v článku 38 odkazuje na správní orgány smluvních států, nikoli soudy⁴³⁰. Soudní náklady a obecněji náklady řízení a náklady na právníky nejsou v článku 38 zahrnuty.
- 11.37 Smluvní stát může rovněž uzavřít dohodu s jedním nebo s více smluvními státy ohledně rozdělení nákladů při uplatňování úmluvy⁴³¹. Toto ustanovení může být užitečné například v případech přeshraničního umísťování dětí.

⁴²⁴ Čl. 35 odst. 2.

⁴²⁵ Článek 41.

⁴²⁶ Článek 42.

⁴²⁷ Čl. 38 odst. 1.

⁴²⁸ Viz důvodová zpráva, bod 152.

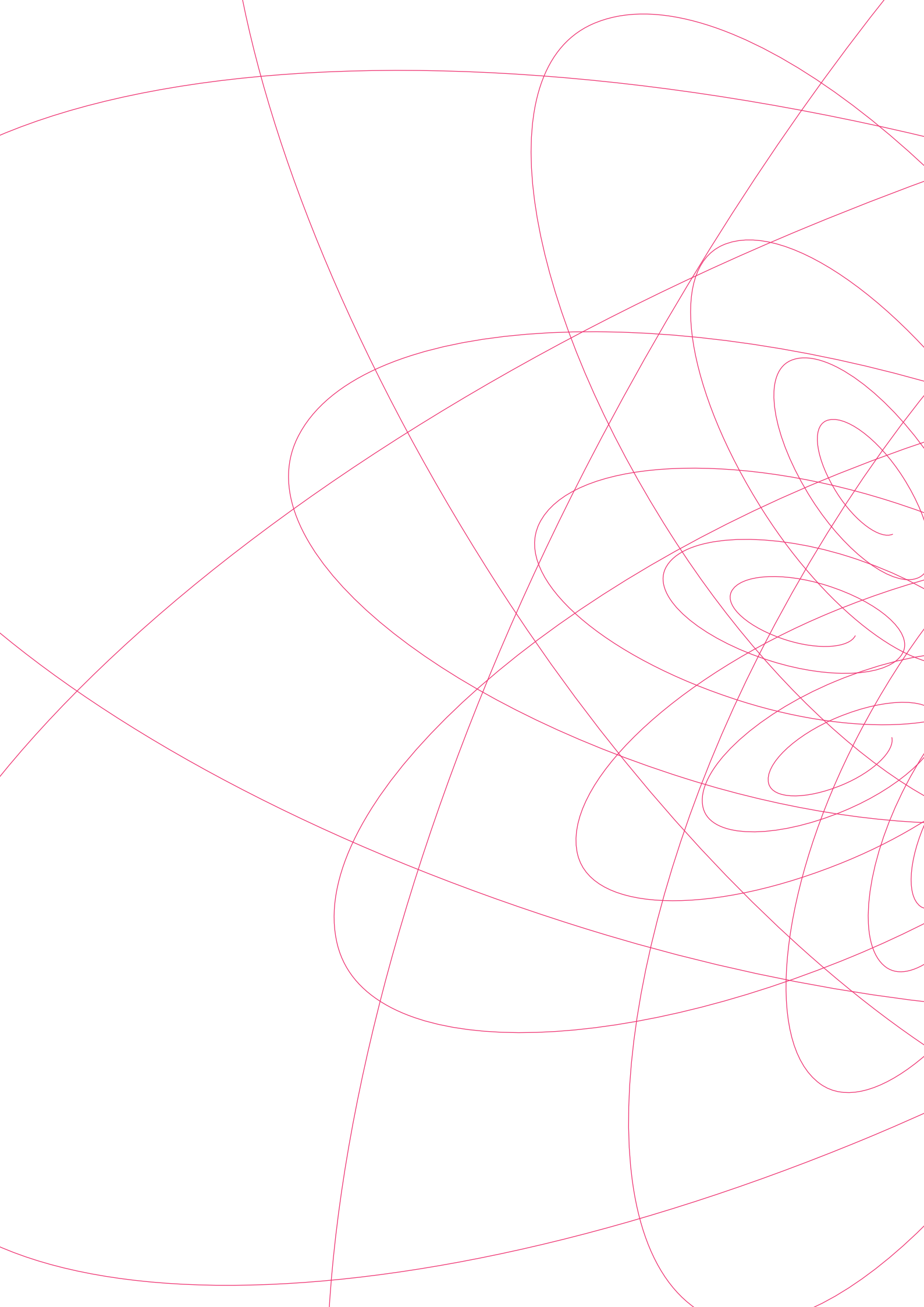
⁴²⁹ Tamtéž.

⁴³⁰ Tamtéž.

⁴³¹ Čl. 38 odst. 2.

12

*Vztah mezi úmluvou z roku 1996
a ostatními nástroji*

A. Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 provádění Haagské úmluvy ze dne 12. června 1902 o úpravě poručnictví nad nezletilými⁴³²?

Článek 51

- 12.1 Ve vztahu mezi smluvními státy úmluvy z roku 1996 nahrazuje úmluva z roku 1996 úmluvu z roku 1902.

B. Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 Haagskou úmluvu ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a rozhodném právu pro ochranu nezletilých⁴³³?

Článek 51

- 12.2 Ve vztahu mezi smluvními státy úmluvy z roku 1996 nahrazuje úmluva z roku 1996 Haagskou úmluvu o ochraně nezletilých z roku 1961. Tímto nahrazením však není dotčeno uznání opatření přijatých dříve podle úmluvy z roku 1961.
- 12.3 To znamená, že pokud opatření přijal smluvní stát úmluvy z roku 1961 v souladu s článkem 4 zmíněné úmluvy (který uděloval pravomoc orgánům smluvního státu, jehož je dítě státním příslušníkem), musí být toto opatření uznáno podle úmluvy z roku 1961 (článek 7 úmluvy z roku 1961) ostatními státy, které byly stranou úmluvy z roku 1961 v době přijetí opatření. Tak je tomu i v případě, že se oba dotčené státy mezitím staly stranami úmluvy z roku 1996.

Příklad č. 12 (A)

Stát A a stát B jsou smluvními stranami Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961. V roce 2007 vstoupí ve státě B v platnost úmluva z roku 1996. V roce 2008 vydají orgány státu A rozhodnutí týkající se dítěte, které má obvyklé bydliště ve státě C, a to z toho důvodu, že dítě je státním příslušníkem státu A. Toto rozhodnutí splňuje kritéria pro uznání podle úmluvy z roku 1961. V roce 2009 vstoupí úmluva z roku 1996 v platnost ve státě A. V roce 2010 se žádá o uznání opatření ve státě B. Ačkoli opatření nemá nárok na uznání podle článku 23 úmluvy z roku 1996⁴³⁴, mělo by být ve státě B uznáno podle úmluvy z roku 1961, a to podle článku 51 úmluvy z roku 1996.

C. Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 provádění Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?

Článek 50

- 12.4 Článek 50 stanoví, že se tato úmluva nedotýká uplatňování úmluvy z roku 1980 mezi stranami obou úmluv. V článku 50 je však rovněž uvedeno, že to nebrání tomu použít ustanovení úmluvy z roku 1996 „pro účely dosažení návratu dítěte,

⁴³² V srpnu 2013 byly smluvními státy Rakousko, Belgie, Itálie, Lucembursko, Portugalsko, Rumunsko a Španělsko. Ve vztahu mezi smluvními státy Haagské úmluvy o ochraně nezletilých z roku 1961 nahradila úmluva z roku 1961 úmluvu z roku 1902. Je třeba uvést, že všechny ostatní smluvní státy úmluvy z roku 1902 jsou členskými státy EU, které jsou tudíž vázány nařízením Brusel IIa, jež má podle čl. 59 odst. 1 nařízení přednost.

⁴³³ V srpnu 2013 byly smluvními státy Rakousko, Čína (úmluva se vztahuje pouze na Zvláštní administrativní oblast Macao), Francie, Německo, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Španělsko, Švýcarsko a Turecko.

⁴³⁴ Čl. 53 odst. 2 – viz výše **kapitola 3**. I kdyby nepředstavovala problém časová působnost, bylo by možno uznání odmítnout i na základě čl. 23 odst. 2 písm. a) úmluvy – viz výše **kapitola 10**.

kteřé bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, anebo pro zajištění práva na osobní styk s dítětem". Další projednání vzájemného vztahu obou těchto nástrojů je obsaženo v bodech 13.1 až 13.14.

D. Jak ovlivňuje úmluva z roku 1996 fungování ostatních nástrojů?

Článek 52

- 12.5 Tato úmluva nenahrazuje jiné mezinárodní smlouvy, jejichž stranami jsou smluvní státy a které obsahují ustanovení o věcech upravených úmluvou, pokud smluvní státy neučiní opačné prohlášení ohledně takové smlouvy⁴³⁵.
- 12.6 Tato úmluva rovněž nebrání tomu, aby jeden nebo více smluvních států uzavřely dohody, které by vzhledem k dětem majícím obvyklé bydliště v některém ze států, jež jsou stranami takových dohod, obsahovaly ustanovení o záležitostech upravených v této úmluvě⁴³⁶. Dohody, které budou uzavřeny smluvními státy o věcech upravených touto úmluvou, nemají vliv na použití této úmluvy mezi těmito smluvními státy a ve vztahu k jiným smluvním státům, které nejsou stranou této dohody⁴³⁷.
- 12.7 V současnosti je hlavním nástrojem, jenž spadá do této kategorie, nařízení Brusel IIa⁴³⁸, které platí mezi členskými státy Evropské unie s výjimkou Dánska. Věcná oblast působnosti nařízení a úmluvy z roku 1996 je velmi podobná, ačkoli nařízení neobsahuje pravidla týkající se použitelného práva⁴³⁹. Co se týká vztahu k úmluvě z roku 1996, v případě členských států Evropské unie (kromě Dánska) bude mít nařízení přednost, pokud má dítě obvyklé bydliště v členském státě Evropské unie (vyjma Dánska) nebo pokud se žádá o uznání či výkon rozhodnutí vydaného příslušnými orgány členského státu (kromě Dánska) v jiném členském státě (s výjimkou Dánska) bez ohledu na obvyklé bydliště dítěte⁴⁴⁰.
- 12.8 Tato pravidla se použijí rovněž na jednotnou právní úpravu založenou na zvláštních vazbách regionálního či jiného charakteru mezi dotčenými státy. Příkladem toho, kde lze toto ustanovení použít, jsou severské státy, v nichž byla vyvinuta jednotná právní úprava.

⁴³⁵ Čl. 52 odst. 1.

⁴³⁶ Čl. 52 odst. 2. Viz rovněž důvodová zpráva, bod 172.

⁴³⁷ Čl. 52 odst. 3.

⁴³⁸ Viz výše pozn. pod čarou č. 8.

⁴³⁹ Je nutno zmínit, že se pravidla týkající se použitelného práva, která jsou obsažena v úmluvě z roku 1996, vztahují na děti, které mají obvyklé bydliště v členském státě EU. Článek 15 úmluvy z roku 1996 se konkrétně použije tehdy, vykonává-li soud členského státu EU, který je vázán nařízením, příslušnost podle pravidel nařízení (je-li důvodem příslušnosti důvod uvedený v kapitole II úmluvy z roku 1996) – viz výše **kapitola 9**, bod 9.1.

⁴⁴⁰ Článek 61 nařízení.

13

Zvláštní témata

A. Mezinárodní únosy dětí

- 13.1 Úmluva z roku 1996 nemění ani nenahrazuje mechanismus zavedený úmluvou z roku 1980, která se zabývá případy mezinárodních únosů dětí⁴⁴¹. Úmluva z roku 1996 místo toho úmluvu z roku 1980 v určitých ohledech doplňuje a posiluje. To znamená, že řada jejích ustanovení může být užitečná jako doplněk mechanismu podle úmluvy z roku 1980, pokud se na daný případ vztahuje úmluva z roku 1980. Ve státech nebo v situacích, kdy se **nepoužije** úmluva z roku 1980, mohou být ustanovení úmluvy z roku 1996 rovněž užitečným samostatným zdrojem nápravných opatření v případě mezinárodního únosu dítěte. Tyto dvě různé situace jsou projednány níže.
- 13.2 Obecně je nutno ve vztahu k úmluvě z roku 1996 a mezinárodním únosům dětí a k tomu, zda se na daný případ vztahuje úmluva z roku 1980, či nikoli, uvést, že pravidla příslušnosti stanovená v kapitole II úmluvy z roku 1996 vytvářejí společný přístup k pravomoci, který stranám poskytuje jistotu, a může tudíž odrazovat od snah o spekulativní volbu soudní příslušnosti (tzv. „forum shopping“) prostřednictvím mezinárodních únosů dětí. Pravidlo obsažené v článku 5, které jako hlavní základ pro přidělení pravomoci určuje obvyklé bydliště dítěte, rodiče vybízí k tomu, aby se ohledně otázek týkajících se péče o dítě, osobního styku / kontaktu s dítětem a přestěhování soudili (nebo dosáhli dohody) ve smluvním státě, ve kterém dítě žije v současnosti, místo přemístění dítěte do druhé jurisdikce před podáním návrhu na vydání rozhodnutí v těchto věcech.
- 13.3 Jak bylo projednáno v **kapitole 4**, článek 7 úmluvy z roku 1996 stanoví pro případy mezinárodních únosů dětí zvláštní pravidlo příslušnosti⁴⁴². Pravomoc s ohledem na opatření na ochranu osoby a majetku dítěte si ponechávají orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před protiprávním přemístěním nebo zadržením, je-li splněna řada podmínek. Toto pravidlo usiluje o dosažení rovnováhy mezi dvěma myšlenkami. První z nich je to, že osoba, která dítě protiprávně přemístí nebo zadržuje, by neměla mít možnost využít tento čin k zajištění změny orgánů majících pravomoc přijmout opatření týkající se péče o dítě nebo osobního styku / kontaktu s dítětem. Druhou je to, že změna bydliště dítěte, pokud přetrvává, představuje skutečnost, kterou většinou nelze přehlížet tak dlouho, že by orgánům státu nového bydliště byla odepřena pravomoc na dobu neurčitou⁴⁴³. Zatímco si pravomoc ponechávají orgány smluvního státu, z něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo mimo nějž bylo protiprávně zadrženo, orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo v němž je protiprávně zadržováno, mohou přijmout nezbytná ochranná opatření pouze podle článku 11 (jedná-li se o naléhavý případ⁴⁴⁴) a nemohou přijmout prozatímní opatření podle článku 12 úmluvy⁴⁴⁵.
- 13.4 Definice protiprávního přemístění nebo zadržení použitá v úmluvě je stejná jako definice v úmluvě z roku 1980, což naznačuje doplňkovou povahu obou úmluv⁴⁴⁶. Výklad a uplatňování ustanovení úmluvy z roku 1980, která se týkají protiprávního přemístění a zadržení, mohou proto poskytnout pomoc při určování pravomoci podle úmluvy z roku 1996⁴⁴⁷.

⁴⁴¹ To je jasně patrné v článku 50 úmluvy z roku 1996, jak je uvedeno výše v bodě 12.4.

⁴⁴² To je projednáno výše v bodech 4.20–4.25.

⁴⁴³ Viz důvodová zpráva, bod 46.

⁴⁴⁴ Podrobněji projednáno výše v kapitole 6.

⁴⁴⁵ Viz čl. 7 odst. 3 úmluvy a důvodová zpráva, bod 51.

⁴⁴⁶ Čl. 7 odst. 2 úmluvy z roku 1996 a článek 3 úmluvy z roku 1980. Viz výše bod 4.21.

⁴⁴⁷ Viz výše bod 4.21. Pokud jde o rozhodnutí o výkladu protiprávního přemístění nebo zadržení, viz judikatura a komentáře v databázi INCADAT (< www.incadat.com >).

a) Jaká je úloha úmluvy z roku 1996 v situacích, kdy je na únos dítěte použitelná Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980?

- 13.5 Úmluva z roku 1980 platí i nadále mezi smluvními státy úmluvy z roku 1996, které jsou rovněž stranami úmluvy z roku 1980⁴⁴⁸.
- 13.6 Úmluva z roku 1996 doplňuje a posiluje úmluvu z roku 1980 tím, že stanoví výslovný rámec pro pravomoc, včetně výjimečných případů, kdy je zamítnuto navrácení dítěte, nebo kdy se jeho návrat nepožaduje. Úmluva posiluje úmluvu z roku 1980 tím, že zdůrazňuje prvořadou úlohu, kterou hrají orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte při rozhodování o opatřeních, která mohou být zapotřebí k dlouhodobé ochraně dítěte⁴⁴⁹. Činí tak zajištěním toho, že si smluvní stát obvyklého bydliště dítěte ponechává pravomoc, pokud jsou splněny určité podmínky⁴⁵⁰.
- 13.7 Úmluva z roku 1996 obsahuje rovněž ustanovení, která mohou poskytnout pomoc v případě, že soudní nebo správní orgán chce nařídít navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980, avšak **pouze na základě toho**, že v dožadujícím smluvním státě jsou zavedena určitá nezbytná naléhavá opatření k zajištění bezpečného návratu dítěte a jeho další ochrany (dokud v zájmu ochrany dítěte nemohou jednat orgány v tomto smluvním státě). V tomto ohledu obsahuje úmluva z roku 1996 zvláštní důvod příslušnosti, který v naléhavém případě umožňuje dožádanému smluvnímu státu přijmout „nezbytná opatření na ochranu“ dítěte⁴⁵¹. Úmluva z roku 1996 zvyšuje účinnost těchto nařízených opatření na ochranu dítěte tím, že zajišťuje, aby byla tato rozhodnutí uznána ze zákona ve smluvním státě, do něhož má být dítě vráceno, a aby byla v tomto smluvním státě vykonatelná na žádost zainteresované strany (do doby, než budou moci orgány dožadujícího smluvního státu zavést nezbytná ochranná opatření)⁴⁵².
- 13.8 Úmluva z roku 1996 může pomoci rovněž při řešení otázek prozatímního styku/kontaktu s dítětem v případě únosu, kdy probíhá řízení o navrácení podle úmluvy z roku 1980⁴⁵³. Není-li smluvní stát obvyklého bydliště dítěte schopen zabývat se otázkami prozatímního styku/kontaktu s dítětem a pokud se jedná o naléhavý případ, může článek 11 úmluvy poskytnout orgánům smluvního státu, ve kterém probíhá řízení o navrácení, základ pro vydání takového rozhodnutí⁴⁵⁴. Toto rozhodnutí pozbude účinnosti, jakmile přijaly nezbytná ochranná opatření v tomto ohledu orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte⁴⁵⁵.

⁴⁴⁸ Článek 50. Viz výše bod 12.4.

⁴⁴⁹ Co se týká úmluvy z roku 1980, viz články 16 a 19 zmíněné úmluvy a rovněž body 16 a 19 důvodové zprávy k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980, E. Pérez-Vera, in: *Proceedings of the Fourteenth Session (1980)*, Tome III, *Child abduction*, Haag, Imprimerie Nationale, 1982, s. 425–476. V důvodové zprávě se uvádí, že úmluva z roku 1980 vychází implicitně ze zásady, že by k diskusi o podstatě práv péče mělo dojít u příslušných orgánů ve smluvním státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před protiprávním přemístěním/zadržením (bod 19).

⁴⁵⁰ Článek 7 – viz výše body 4.20–4.25.

⁴⁵¹ Článek 11 – viz výše kapitola 6 (a zejména příklad č. 6 (G)).

⁴⁵² Viz výše bod 6.12 týkající se uznávání a výkonu ochranných opatření přijatých na základě článku 11 a obecněji diskuse v kapitole 10.

⁴⁵³ Viz v této souvislosti kapitola 6, a zejména příklad č. 6 (F) a diskuse v pozn. pod čarou č. 216. Viz rovněž Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216), bod 4.6.2, v němž se v souvislosti s článkem 21 úmluvy z roku 1980 uvádí: „V některých zemích je zastáván názor, že se článek 21 nevztahuje na návrhy na prozatímní úpravu styku do doby vydání rozhodnutí o návratu dítěte. To opět není v souladu se základní zásadou, že by kontakt měl být udržován za všech okolností, není-li dítě ohroženo. Neobnovení kontaktu s opuštěným rodičem během řízení o navrácení dítěte, které se někdy může protáhnout, může mimoto dítěti způsobit další újmu a vést k odcizení od opuštěného rodiče.“

⁴⁵⁴ Viz výše body 6.2–6.5 ohledně toho, kdy lze pro účely článku 11 případ považovat za „naléhavý“.

⁴⁵⁵ Čl. 11 odst. 2 – viz výše body 6.8–6.9. Použití článku 11 k udělení pravomoci přijmout nezbytná ochranná opatření k zajištění bezpečného návratu dítěte nebo prozatímního styku během řízení o navrácení (jak je uvedeno zde a v bodě 13.7 a rovněž výše v kapitole 6) bylo projednáno na zasedání

- 13.9 Ustanovení týkající se spolupráce, která jsou obsažena v úmluvě z roku 1996, lze využít rovněž na podporu požadavků na spolupráci, které jsou stanoveny v úmluvě z roku 1980. Podle úmluvy z roku 1980 musí ústřední orgán poskytnout „obecné informace o právním řádu svého státu, týkající se provádění úmluvy“⁴⁵⁶, zatímco podle úmluvy z roku 1996 musí ústřední orgány přijmout v souvislosti s používáním úmluvy příslušné kroky k tomu, aby byly zajištěny „informace týkající se zákonů a dostupných služeb v jejich státech, které se týkají ochrany dětí“⁴⁵⁷. To jinému ústřednímu orgánu nebo rodiči umožní získat širší škálu informací o zákonech smluvního státu, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo ve kterém je protiprávně zadržováno.
- 13.10 Článek 34 Haagské úmluvy z roku 1996, jenž příslušným orgánům, které zvažují opatření na ochranu dítěte, umožňuje v případě, že to vyžaduje situace dítěte, požadovat od všech orgánů jiného smluvního státu, který má informace potřebné pro ochranu dítěte, sdělení těchto informací⁴⁵⁸, může být obzvláště užitečný v případě **zamítnutí** rozhodnutí o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980⁴⁵⁹. Pokud je za této situace u orgánu ve smluvním státě obvyklého bydliště dítěte zahájeno řízení ve věci péče o dítě a tento orgán nemá k dispozici informace, na jejichž základě bylo navrácení dítěte zamítnuto, umožňuje článek 34 dotyčnému orgánu vyžádat si tyto informace od orgánu, který návrh zamítl. To může zabránit situacím, kdy orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte, které projednávají spor týkající se péče o dítě, nemají k dispozici informace, jež posoudily orgány projednávající návrh na navrácení dítěte. Je třeba uvést, že mezi prováděním úmluvy z roku 1996 a prováděním nařízení Brusel IIa existuje rozdíl⁴⁶⁰. Ustanovení čl. 11 odst. 6 nařízení Brusel IIa ukládá soudu, který vydal rozhodnutí o nenavrácení na základě článku 13 úmluvy z roku 1980, **povinnost** zaslat orgánům státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním nebo zadržením, veškeré písemnosti týkající se řízení. Úmluva z roku 1996 takovouto povinnost neobsahuje. Jak však bylo projednáno v **kapitole 11**, umožňuje takovouto spolupráci a komunikaci mezi orgány⁴⁶¹.
- 13.11 Článek 34 úmluvy z roku 1996 může využít i **dožádaný** smluvní stát, v němž probíhá řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980. Jsou-li pro rozhodnutí o vrácení či nenavrácení dítěte⁴⁶² nebo pro jiná naléhavá ochranná opatření, jejichž přijetí zvažuje soudní nebo správní orgán v dožádaném smluvním státě (např. naléhavá ochranná opatření týkající se bezpečného návratu dítěte), potřebné informace ze smluvního státu obvyklého bydliště dítěte, může orgán využít mechanismus stanovený v článku 34 k získání těchto potřebných informací od smluvního státu obvyklého bydliště dítěte.
- 13.12 Je třeba rovněž uvést, že úmluva z roku 1996 ani úmluva z roku 1980 nestanoví postup, který se má použít v případě, je-li řízení o navrácení dítěte zahájeno současně ve smluvním státě obvyklého bydliště dítěte (podle článků 5 a 7 úmluvy

zvláštní komise (první části) v roce 2011, pokud jde o to, kdy mohou tyto situace vést k „naléhavému případu“, takže lze uplatnit článek 11. Jak bylo uvedeno výše v **kapitole 6**, o tom, zda lze opatření přijmout na základě článku 11 – zda lze situaci řádně popsat jako „naléhavý“ případ“, bude vždy rozhodovat příslušný orgán, který musí posoudit skutkovou podstatu konkrétního projednávaného případu.

⁴⁵⁶ Čl. 7 odst. 2 písm. e).

⁴⁵⁷ Čl. 30 odst. 2.

⁴⁵⁸ Článek 34. Bližší informace viz výše body **11.25–11.26**.

⁴⁵⁹ Zejména v případě zamítnutí návrhu na navrácení dítěte z důvodu vážného nebezpečí, že by návrat dítěte vystavil fyzické nebo duševní újmu nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace – čl. 13 první pododstavec písm. b) úmluvy z roku 1980.

⁴⁶⁰ Viz výše pozn. pod čarou č. 8.

⁴⁶¹ Článek 34. Bližší informace viz výše body **11.25–11.26**. Viz též **příklad č. 11 (I)**.

⁴⁶² Například k obraně podle článku 13 úmluvy z roku 1980. Pokud však jde o to, zda bylo přemístění nebo zadržení dítěte „protiprávní“ ve smyslu článku 3 úmluvy z roku 1980, viz zvláštní mechanismus stanovený v článku 15 úmluvy z roku 1980.

z roku 1996) i ve smluvním státě, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo ve kterém je protiprávně zadržováno (podle článku 12 úmluvy z roku 1980). Tuto otázku neřeší článek 13 úmluvy z roku 1996, jelikož pravomoc jednat podle úmluvy z roku 1980 není založena na člancích 5 až 10 úmluvy z roku 1996 (viz článek 13 úmluvy z roku 1996). V tomto případě bude na dotčených smluvních státech, aby komunikovaly a spolupracovaly (s podporou ústředních orgánů a/nebo prostřednictvím přímé soudní komunikace), pokud jde o nejvhodnější další postup, s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte⁴⁶³.

Příklad č. 13 (A) *V tomto příkladě jsou státy A a B smluvními státy úmluvy z roku 1980 i úmluvy z roku 1996.*

Dítě má obvyklé bydliště ve státě A. Po rozluce rodičů dítěte je dítě v péči obou rodičů, rodiče se však dohodnou na tom, že o dítě bude pečovat hlavně matka a otec se bude s dítětem pravidelně stýkat. O tři měsíce později se matka s dítětem přemístí bez souhlasu otce do státu B.

Otec zahájí řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980. Matka tvrdí, že otec dítě pohlavně zneužíval, a soudy ve státě B zamítnou návrh na navrácení dítěte z důvodu vážného nebezpečí, že by návrat dítě vystavil fyzické nebo duševní újmu⁴⁶⁴.

Otec proto podá orgánům ve státě A návrh na navrácení dítěte (jelikož si orgány ve státě A ponechávají pravomoc podle článku 7 úmluvy z roku 1996, zamítnutí návrhu na navrácení podle úmluvy z roku 1980 nevede samo o sobě ke změně pravomoci⁴⁶⁵). Podle čl. 34 odst. 1 si soudy státu A mohou a v případě potřeby musí vyžádat od orgánů státu B informace o důvodech zamítnutí návrhu na navrácení dítěte a informace/důkazy, na nichž bylo toto rozhodnutí založeno.

Orgány ve státě A věc přezkoumají a shledají, že neexistuje nebezpečí, že by návrat do státu A vystavil dítě újmu a že soudy ve státě B nebyly předloženy všechny relevantní skutečnosti. Vydají rozhodnutí, kterým se nařizuje navrácení dítěte do státu A.

Rozhodnutí státu A musí být ve státě B uznáno ze zákona, neexistují-li důvody pro odmítnutí podle čl. 23 odst. 2. Skutečnost, že ve státě B bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení podle článku 13 úmluvy, není sama o sobě důvodem pro odmítnutí uznání podle článku 23. Není-li matka ochotna splnit rozhodnutí státu A dobrovolně, může být rozhodnutí vykonáno v souladu s články 26 a 28 úmluvy z roku 1996⁴⁶⁶.

*Alternativou pro soudy ve státě B (podle skutkové podstaty daného případu) může být nařízení navrácení dítěte podle článku 12 úmluvy z roku 1980 a současně přijetí nezbytných opatření na ochranu dítěte podle článku 11 k zajištění bezpečného návratu dítěte a další ochrany dítěte ve státě A (dokud nemohou jednat tamější orgány). Tato opatření mohou například stanovit, že do doby, než budou moci orgány ve státě A přijmout nezbytná opatření na ochranu dítěte, 1. se otec nemůže s dítětem stýkat a 2. musí pro dítě a matku zajistit ve státě A samostatné bydlení. Toto rozhodnutí pak musí být uznána ve státě A (není-li zjištěn důvod pro neuznání – viz čl. 23 odst. 2), dokud nemohou orgány ve státě A přijmout nezbytná opatření k zajištění ochrany dítěte. Stát B může chtít zajistit provedení těchto ochranných opatření ve státě A **před** tím, než povolí provedení rozhodnutí o navrácení, je-li to možné (podle tohoto scénáře by*

⁴⁶³ Jedním z důležitých faktorů při rozhodování o této otázce může být rychlost řízení o navrácení podle úmluvy z roku 1980 (viz články 2 a 11 úmluvy z roku 1980).

⁴⁶⁴ Čl. 13 první pododstavec písm. b) úmluvy z roku 1980.

⁴⁶⁵ Viz výše body 4.20–4.25.

⁴⁶⁶ Viz výše body 10.22–10.28.

splnění požadavku na bydlení bylo možno ověřit před povolením návratu, provedení rozhodnutí o „zákazu styku“ by však bylo věcí, kterou by musel stát A v případě potřeby prosadit po návratu dítěte do státu A).

b) Jaká je úloha úmluvy z roku 1996 v situacích, kdy na únos dítěte není použitelná Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980?

13.13 Existuje řada příkladů, kdy se úmluva z roku 1980 nemusí na danou věc vztahovat, zatímco úmluva z roku 1996 použitelná je. Úmluva z roku 1980 se nevztahuje například na děti starší šestnácti let, zatímco úmluva z roku 1996 se týká dětí do osmnácti let věku⁴⁶⁷. Co je důležitější, úmluva z roku 1980 se použije pouze v případech zahrnujících dva státy, které jsou smluvními státy zmíněné úmluvy a mezi nimiž vstoupila úmluva v platnost. Jestliže například určitý stát přistoupil k úmluvě z roku 1980, použije se úmluva z roku 1980 pouze mezi ním a jiným smluvním státem, který s jeho přistoupením **souhlasil**⁴⁶⁸. Dva státy, kterých se týká mezinárodní únos dítěte, mohou být proto smluvními státy úmluvy z roku 1996, úmluva z roku 1980 však nemusí mezi nimi platit.

13.14 Mnoho způsobů, jakými může úmluva z roku 1996 pomoci v případech protiprávního přemístění/zadržení, kdy se **nepoužije** úmluva z roku 1980, je projednáno v předchozích kapitolách této příručky. Například:

- ustanovení o pravomoci, která zajišťují, aby zůstala zachována pravomoc smluvního státu obvyklého bydliště dítěte, jsou-li splněny přísné podmínky⁴⁶⁹, jsou projednána v bodech **4.20** až **4.25** a rovněž níže v bodech **13.2** až **13.4**,
- ustanovení o spolupráci, která zajišťují, aby byla rodičům ve smluvních státech úmluvy z roku 1996 poskytnuta široká škála služeb, které mohou napomoci v případech mezinárodních únosů dětí, byla projednána výše v **kapitole 11**. Hlavní ustanovení, která mohou být užitečná, bylo-li dítě protiprávně přemístěno/zadrženo, jsou povinnosti ústředních orgánů týkající se poskytování pomoci při zjišťování místa pobytu dítěte a usnadnění smírných řešení na ochranu osoby dítěte⁴⁷⁰.
- K zajištění skutečného navrácení dítěte do smluvního státu jeho obvyklého bydliště lze za určitých okolností použít rovněž ustanovení o uznání a výkonu, která byla projednána v **kapitole 10**, ve spojení s pravidly příslušnosti. Například rodič ve smluvním státě obvyklého bydliště dítěte již může mít k dispozici vykonatelné rozhodnutí o péči nebo o vydání dítěte, nebo může být schopen takové rozhodnutí v tomto smluvním státě rychle získat. Toto rozhodnutí může být poté zasláno za účelem uznání a výkonu podle úmluvy smluvnímu státu, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno nebo ve kterém je protiprávně zadrženo. Jakmile je rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné nebo registrováno pro účely výkonu, musí být vykonáno v posledně uvedeném smluvním státě tak, jako kdyby bylo přijato orgány tohoto státu, není-li zjištěn jeden z důvodů pro odmítnutí uznání⁴⁷¹.

⁴⁶⁷ Článek 2 úmluvy z roku 1996; článek 4 úmluvy z roku 1980.

⁴⁶⁸ Viz článek 38 úmluvy z roku 1980.

⁴⁶⁹ Článek 7 úmluvy z roku 1996.

⁴⁷⁰ Čl. 31 písm. b) a c) – tyto úkoly může vykonávat přímo ústřední orgán, nebo mohou být vykonávány nepřímou, prostřednictvím státních nebo jiných orgánů. Viz výše bod **11.11**.

⁴⁷¹ Co se týká otázky výkonu, viz výše body **10.22–10.28**.

Příklad č. 13 (B)

V tomto příkladě jsou státy A a B smluvním státy úmluvy z roku 1996. Stát B však není smluvním státem úmluvy z roku 1980⁴⁷².

Dítě má obvyklé bydliště ve státě A. Po rozluce rodičů dítěte je dítě v péči obou rodičů, rodiče se však dohodnou na tom, že o dítě bude pečovat hlavně matka a otec se bude s dítětem pravidelně stýkat. O tři měsíce později se matka s dítětem přemístí bez souhlasu otce do státu B.

Podle úmluvy z roku 1996 může otec požádat ústřední orgán ve státě A, aby si od ústředního orgánu ve státě B vyžádal poskytnutí pomoci při zjišťování místa pobytu dítěte v tomto státě⁴⁷³.

Ústřední orgán ve státě A může rovněž požádat, aby od ústředního orgánu ve státě B získal informace týkající se zákonů a dostupných služeb ve státě B, které se týkají ochrany dětí⁴⁷⁴.

Pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte mají i nadále orgány ve státě A⁴⁷⁵. Na návrh otce mohou proto tyto orgány nařídít okamžité navrácení dítěte do jurisdikce státu A (buď v péči matky, nebo není-li matka ochotna se do státu A vrátit, je dítě svěřeno do péče otci). Toto rozhodnutí musí být na žádost otce či jiné zúčastněné osoby vykonáno ve státě B⁴⁷⁶. Podle okolností daného případu však mohou soudy ve státě A alternativně rozhodnout, že by dítě mělo zůstat v péči matky ve státě B až do úplného projednání záležitostí týkajících se péče o dítě (které se uskuteční ve státě A), že však po dobu tohoto řízení má mít dítě prozatímní styk se svým otcem.

B. Styk/kontakt s dítětem⁴⁷⁷**a) Co je to „právo návštěv“?**

13.15 V čl. 3 písm. b) se uvádí, že se „opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte“ mohou zabývat zejména „právem návštěv“. Ačkoli v úmluvě není obsažena úplná definice pojmu „právo návštěv“, je výslovně uvedeno, že toto právo zahrnuje „právo vzít si dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho bydliště“⁴⁷⁸. Tato formulace kopíruje definici „práva styku s dítětem“ obsaženou v čl. 5 písm. b) úmluvy z roku 1980⁴⁷⁹. Tato jednotnost jazykového znění je záměrná a pojmy v obou úmluvách je nutno vykládat stejným autonomním⁴⁸⁰ způsobem, aby byla zajištěna doplňkovost úmluv. Je třeba uvést, že důvodová zpráva k úmluvě z roku 1996 objasňuje, že toto „právo návštěv“ zahrnuje „kontakty na dálku, které může rodič udržovat se svým dítětem prostřednictvím korespondence, telefonu nebo telefaxu“⁴⁸¹.

⁴⁷² Úmluva z roku 1980 proto není mezi oběma státy v platnosti a nelze ji v daném případě použít.

⁴⁷³ Čl. 31 písm. c). Viz výše bod 11.11.

⁴⁷⁴ Čl. 30 odst. 2: otec může ústřední orgán ve smluvním státě B, smluvním státě svého obvyklého bydliště, požádat, aby podal žádost o informace, nebo se může obrátit přímo na ústřední orgán ve smluvním státě A. Viz výše bod 11.10.

⁴⁷⁵ Článek 7 úmluvy z roku 1996 projednaný výše v bodech 4.20–4.25.

⁴⁷⁶ Není-li zjištěn důvod pro neuznání podle úmluvy – viz čl. 26 odst. 3 projednaný výše v bodě 10.24.

⁴⁷⁷ Další informace jsou uvedeny v Průvodci osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216). Otázky terminologie (např. „styk“ a „kontakt“) jsou projednány na s. xxvi.

⁴⁷⁸ Čl. 3 písm. b). Viz rovněž výše bod 3.22 o významu ustanovení čl. 3 písm. b).

⁴⁷⁹ Formulace „práva péče“ obsažená v čl. 3 písm. b) úmluvy z roku 1996 kopíruje rovněž znění čl. 5 písm. b) úmluvy z roku 1980.

⁴⁸⁰ To znamená, že by tyto pojmy měly být vykládány nezávisle, bez omezení vnitrostátního práva.

⁴⁸¹ Důvodová zpráva, bod 20. V současnosti by tento nepřímý styk zahrnoval pravděpodobně také kontakt prostřednictvím e-mailu a internetu, včetně videokonference.

13.16 Příklady uvedené v této příručce dokládají význam každé kapitoly úmluvy z roku 1996 pro případy mezinárodního styku/kontaktu. Tento oddíl shrnuje některá ustanovení úmluvy z roku 1996, která jsou pro tyto případy obzvláště důležitá.

b) Mezistátní správní spolupráce⁴⁸² ve věcech týkajících se mezinárodního styku/kontaktu s dítětem

13.17 Kromě obecných povinností ústředních orgánů, z nichž některé, například povinnost poskytnout pomoc při zjišťování místa pobytu dítěte a při usnadnění smírných řešení, budou užitečné rovněž při zajišťování výkonu práva na styk nebo kontakt s dítětem, je článek 35 úmluvy z roku 1996 věnován konkrétně spolupráci v případě mezinárodního styku/kontaktu. Článek 35 stanoví, že příslušné orgány jednoho smluvního státu mohou žádat orgány jiného smluvního státu, aby pomohly při provedení opatření na ochranu dítěte přijatých podle této úmluvy, zejména při zabezpečení účinného výkonu práva osobního styku, jakož i práva udržovat pravidelné přímé kontakty⁴⁸³.

13.18 Článek 35 stanoví také mechanismus, jehož prostřednictvím může rodič, který žije v jiném smluvním státě než dítě, požádat orgány ve svém vlastním státě, aby shromáždily informace a důkazy a provedly zjištění o způsobilosti tohoto rodiče k výkonu práva osobního styku / kontaktu s dítětem a podmínek, za nichž má být styk/kontakt vykonáván⁴⁸⁴. Tyto informace, důkazy zjištění musí posoudit orgány mající pravomoc k rozhodování o právu osobního styku / kontaktu s dítětem. Tento článek uděluje orgánům majícím pravomoc rovněž právo rozhodnout o přerušení řízení o úpravě styku/kontaktu s dítětem až do výsledku řízení o takovéto žádosti⁴⁸⁵. V úmluvě se zdůrazňuje, že toto přerušení řízení do doby obdržení příslušných informací může být obzvláště vhodné v případě řízení o omezení nebo zrušení práva na osobní styk / kontakt s dítětem, které bylo přiznáno ve státě dřívějšího bydliště dítěte⁴⁸⁶.

Příklad č. 13 (C)

Matka se i s dítětem před několika lety legálně přestěhovala ze smluvního státu B do smluvního státu A a otec zůstal ve smluvním státě B. Je zavedena úprava styku a otec udržuje s dítětem pravidelné kontakty. Matka si nyní přeje omezit nebo zrušit právo na osobní styk otce s dítětem a u orgánů smluvního státu A zahájí za tímto účelem řízení. Otec požádá, aby orgány smluvního státu B shromáždily informace/důkazy a provedly zjištění o jeho způsobilosti k výkonu práva osobního styku s dítětem a podmínek, za nichž má být styk vykonáván⁴⁸⁷. Rovněž požádá, aby orgány projedávající danou věc ve smluvním státě A přerušily řízení až do obdržení zjištění smluvního státu B⁴⁸⁸. Orgány této žádosti vyhoví a řízení ve smluvním státě A je přerušeno. Orgány ve smluvním státě B situaci prověří a vyhotoví zprávu, která prokazuje způsobilost otce k výkonu práva osobního styku s dítětem. Tato zpráva a připojené informace jsou připuštěny jako důkazy a posouzeny orgány ve smluvním státě A při rozhodování o úpravě styku⁴⁸⁹.

⁴⁸² Pokud jde o podrobné projednání ustanovení o spolupráci, viz výše **kapitola 11**.

⁴⁸³ Čl. 35 odst. 1. Viz výše body **11.27–11.30**.

⁴⁸⁴ Čl. 35 odst. 2.

⁴⁸⁵ Čl. 35 odst. 3.

⁴⁸⁶ Tamtéž.

⁴⁸⁷ Čl. 35 odst. 2.

⁴⁸⁸ Čl. 35 odst. 3.

⁴⁸⁹ Čl. 35 odst. 2.

c) **Předběžné uznání**⁴⁹⁰

- 13.19 Podle úmluvy z roku 1996 je rozhodnutí o právu na styk vydané v jednom smluvním státě obvykle ze zákona uznáno ve všech ostatních smluvních státech⁴⁹¹. Důvody, na nichž se může zakládat odmítnutí uznání, jsou omezené a jsou vyčerpávajícím způsobem vyjmenovány v čl. 23 odst. 2 úmluvy⁴⁹².
- 13.20 Obzvláště užitečným nástrojem při usnadňování mezinárodního styku/kontaktu je však možnost „předběžného uznání“ stanovená v článku 24. Důvodem je skutečnost, že může zmírnit obavy rodiče, že rozhodnutí o právu na styk nebudou strany v ostatních smluvních státech dodržovat. Toto použití dokládají dvě situace týkající se mezinárodního styku/kontaktu:
- Pokud dítě cestuje do jiného státu za účelem výkonu práva osobního styku, může se osoba nebo osoby, které o dítě skutečně pečují, obávat, že rozhodnutí o právu na styk nebude osobou vykonávající právo osobního styku dodrženo a že dítě nemusí být po ukončení styku vráceno do jejich péče. Předběžné uznání rozhodnutí o péči o dítě i rozhodnutí o právu na styk vydaných smluvním státem obvyklého bydliště dítěte zajistí, že pokud by ve smluvním státě, ve kterém je styk vykonáván, nebylo rozhodnutí o právu na styk dodrženo, lze vymáhat návrat dítěte osobě, která o ně skutečně pečuje (v souladu s články 26 a 28 úmluvy z roku 1996). Tato právní jistota může osobu, která o dítě skutečně pečuje, povzbudit k umožnění styku s dítětem⁴⁹³.
 - Jestliže se chce rodič přestěhovat i s dítětem do jiného státu, může se „opuštěný“ rodič obávat, že případné rozhodnutí o právu na styk s dítětem nebude ze strany stěhujícího se rodiče po přemístění dodržováno. Předběžné uznání tohoto rodiče ujistí, že pokud stěhující se rodič rozhodnutí o právu na styk s dítětem nedodrží, bude ve smluvním státě, do něhož se rodič s dítětem přemístil, vykonáno tak, jako kdyby bylo vydáno v tomto státě⁴⁹⁴.
- 13.21 Systém předběžného uznání může poskytnout také záruku, že **podmínky** styku/kontaktu s dítětem, které stanoví orgány vykonávající hlavní pravomoc, bude možno prosadit od okamžiku příchodu dítěte do jiného smluvního státu za účelem návštěvy nebo přestěhování.
- 13.22 **Není-li** mezi příslušnými státy v platnosti úmluva z roku 1996, využívají se jako způsob zajištění toho, že rozhodnutí vydané v jednom státě je možno vykonat v jiném státě, často tzv. „zrcadlová rozhodnutí“ (*mirror orders*). „Zrcadlovým rozhodnutím“ je rozhodnutí vydané soudy například ve státě, ve kterém má být vykonáváno právo styku/kontaktu s dítětem, nebo ve státě, do něhož se má dítě přestěhovat, které je stejné nebo obdobné jako rozhodnutí vydané v jiném státě. Jako takové je rozhodnutí vydané v posledně uvedeném státě plně vykonatelné a účinné v obou státech. V některých státech a situacích se však strany při získávání zrcadlových rozhodnutí setkávají s problémy. To je často důsledkem skutečnosti, že se dotyčný stát nedomnívá, že má pravomoc vydat požadované zrcadlové rozhodnutí, jelikož dítě nemá obvyklé bydliště v tomto státě (jestliže například dítě tento stát pouze navštíví za účelem výkonu práva na styk). Úmluva z roku 1996

⁴⁹⁰ To je blíže projednáno v **kapitole 10**, bodech **10.16–10.21**.

⁴⁹¹ Čl. 23 odst. 1.

⁴⁹² Viz výše body **10.4–10.15**.

⁴⁹³ Platí-li mezi příslušnými státy úmluva z roku 1980, poskytne v této situaci významné ujištění rovněž prostředek nápravy k zajištění návratu dítěte osobě, která o dítě skutečně pečuje. Důvodem je skutečnost, že rodič, který o dítě skutečně pečuje, bude vědět, že v případě, je-li dítě protiprávně zadrženo v rozporu se soudním rozhodnutím, existuje vhodný prostředek nápravy. Takto úmluva z roku 1980 rovněž usnadňuje mezinárodní styk/kontakt s dítětem.

⁴⁹⁴ Viz však níže body **13.23–13.27**, pokud jde o přestěhování do jiných států a skutečnost, že se smluvní stát, do něhož je dítě přemístěno, poté, co zde dítě získá obvyklé bydliště, stane smluvním státem s obecnou pravomocí ve vztahu k dítěti (čl. 5 odst. 2; viz výše body **4.8–4.11**).

proto těmto problémům předchází a stanoví rychlejší a jednodušší způsob, jehož prostřednictvím bude rozhodnutí jednoho smluvního státu uznáno a bude vykonatelné v jiném smluvním státě.

d) Přestěhování do jiného státu⁴⁹⁵

- 13.23** Problémy spojené s přestěhováním do jiného státu jsou v rostoucí míře posuzovány orgány v mnoha státech. „Přestěhování do jiného státu“ znamená trvalé přemístění dítěte, obvykle spolu s osobou, která o ně skutečně pečuje, z jednoho státu do jiného. Výsledkem je často to, že dítě bude žít v mnohem větší vzdálenosti od rodiče, který se nepřestěhoval, a výkon práva tohoto rodiče na osobní styk / kontakt s dítětem bude obtížnější a nákladnější.
- 13.24** Je důležité, aby podmínky stanovené v rozhodnutí o právu na styk/kontakt vydaném v souvislosti s přestěhováním do jiného státu byly ve státě, do něhož se přestěhování uskuteční, dodržovány v nejvyšší možné míře. Důvody jsou dva: 1. orgány rozhodující při přestěhování budou mít lepší předpoklady pro určení nejlepšího zájmu dítěte, pokud jde o zachování styku/kontaktu s rodičem, který se nestěhuje, a 2. nejsou-li v těchto případech rozhodnutí v určitém státě dodržována, může to mít negativní dopad na soudce, kteří zvažují, zda povolí přestěhování do tohoto státu v budoucnu (tj. povolení k přestěhování nemusí být uděleno z toho důvodu, že nelze náležitě zaručit osobní styk s dítětem).
- 13.25** Je-li rozhodnutí o právu na styk/kontakt s dítětem vydáno v souvislosti s přestěhováním do jiného státu (orgány ve smluvním státě, ve kterém má dítě obvyklé bydliště), má toto rozhodnutí podle čl. 23 odst. 1 úmluvy nárok na uznání ze zákona ve smluvním státě, do něhož se přestěhování uskuteční. Rozhodnutí má nárok na výkon v tomto smluvním státě podle článků 26 a 28 tak, jako kdyby bylo vydáno v tomto smluvním státě. Panuje-li obava, že rozhodnutí nemusí být po přestěhování uznáno, měla by být podána žádost o předběžné uznání podle článku 24⁴⁹⁶.
- 13.26** Problém spojený s přestěhováním do jiného státu však může spočívat v tom, že podle úmluvy z roku 1996 se poté, co dítě získalo obvyklé bydliště ve smluvním státě, do něhož se legálně⁴⁹⁷ přestěhovalo, hlavní pravomoc přijímat opatření na ochranu dítěte přesune na příslušné orgány v tomto smluvním státě (viz čl. 5 odst. 2 a body **4.8–4.11**). Panuje proto obava, že stěhující se rodič může této změny pravomoci využít a následně požádat o změnu, omezení či dokonce zrušení práva rodiče, který zůstal ve smluvním státě původu, na styk/kontakt s dítětem. Co se týká této záležitosti, podrobné pokyny viz kapitola 8 Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku⁴⁹⁸.
- 13.27** Jak bylo zmíněno výše, jednou z možných záruk je, že tento rodič požádá o „předběžné uznání“⁴⁹⁹ rozhodnutí o právu na styk/kontakt s dítětem v novém smluvním státě v zájmu zabezpečení svého práva na osobní styk / kontakt s dítětem. Jakmile je rozhodnutí uznáno, orgány smluvního státu přemístění budou mít za to, že rozhodnutí má stejný status jako rozhodnutí vydané orgány tohoto smluvního státu. Avšak ani v případě, že rozhodnutí nebylo předmětem „předběžného uznání“, by smluvní stát, do něhož se dítě přestěhovalo, neměl

⁴⁹⁵ Přestěhování do jiného státu a mezinárodní styk jsou projednány podrobněji v kapitole 8 Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216).

⁴⁹⁶ Projednáno výše v bodech **13.19–13.22**.

⁴⁹⁷ Pokud nebylo přestěhování legální a jednalo se o protiprávní přemístění nebo protiprávní zadržení dítěte, viz článek 7 a výše body **4.20–4.25**.

⁴⁹⁸ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 216, bod 8.5.4.

⁴⁹⁹ Předběžné uznání je blíže projednáno v bodech **13.19–13.21**.

povolit přezkum a změnu rozhodnutí, pokud by za daných okolností nepovolil přezkum nebo změnu vnitrostátního rozhodnutí o právu na styk/kontakt s dítětem⁵⁰⁰. Jestliže se smluvní stát, do něhož se dítě přestěhovalo, zabývá návrhem na přezkum či změnu rozhodnutí o právu na styk/kontakt s dítětem, které bylo vydáno **krátce poté**, co soud povolil přestěhování, měl by soud, který se návrhem na přezkum zabývá, postupovat při rušení rozhodnutí o úpravě styku/kontaktu, které vydaly orgány, jež rozhodly o přestěhování, velmi pomalu⁵⁰¹. Považuje-li se za nezbytné provést přezkum nebo změnu rozhodnutí, je nutno uvážit využití mechanismů stanovených v úmluvě za účelem získání příslušných informací od orgánů ve smluvním státě dřívějšího obvyklého bydliště dítěte (např. zvážení použití článku 9 úmluvy k přenesení pravomoci na tento smluvní stát, nebo využití mechanismu podle článku 35)⁵⁰².

e) Mezinárodní styk/kontakt v případech, kdy je použitelná úmluva z roku 1980 i úmluva z roku 1996

- 13.28 Je třeba mít na paměti, že ve státech a v situacích, kdy je použitelná také úmluva z roku 1980, obsahují ustanovení čl. 7 odst. 2 písm. f) a článku 21 úmluvy z roku 1980 určité důležité povinnosti týkající se styku/kontaktu s dítětem⁵⁰³. V této příručce není dostatek místa pro podrobné projednání těchto ustanovení, odkazuje se však na Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku⁵⁰⁴ (zejména kapitola 4) a na dokument *Guide to Good Practice on Central Authority Practice*⁵⁰⁵ (zejména kapitola 5).
- 13.29 Smluvní státy by měly mít na paměti, že ustanovení úmluv z roku 1980 a 1996 kladou na právo styku/ kontaktu s dítětem různý důraz. Článek 21 úmluvy z roku 1980 výslovně stanoví, že ústřední orgány, buď přímo nebo pomocí prostředníka, „mohou zahájit nebo pomáhat při zahájení řízení o úpravě nebo ochraně tohoto práva [styku] a zajištění zachování podmínek, jež mohou být pro výkon tohoto práva stanoveny“. Pokud platí obě úmluvy, mají ustanovení úmluvy z roku 1996 týkající se styku/kontaktu s dítětem „doplňovat a posílit“ spolupráci ve vztahu k právu na styk/kontakt podle úmluvy z roku 1980⁵⁰⁶.
- 13.30 Je-li návrh na úpravu mezinárodního styku/kontaktu podán za situace, kdy platí obě úmluvy, navrhuje se, aby byly v návrhu zmíněny obě úmluvy⁵⁰⁷.

⁵⁰⁰ Viz Průvodce osvědčenými postupy v případě přeshraničního styku (citováno výše v pozn. pod čarou č. 216), kapitola 8, a zejména bod 8.5.

⁵⁰¹ Tamtéž, bod 8.5.3.

⁵⁰² Tyto mechanismy se mohou ukázat jako užitečné rovněž v situacích, kdy rozhodnutí o právu na styk nebylo vydáno v rámci navrhovaného přestěhování, k legálnímu přestěhování však došlo krátce po vydání takového rozhodnutí. Tamtéž.

⁵⁰³ Jak je uvedeno v pozn. pod čarou č. 493, je třeba mít na paměti rovněž to, že velmi důležitý nástroj, který usnadňuje mezinárodní styk/kontakt, představuje prostředek nápravy k zajištění navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980. Tím, že osobě, která o dítě pečuje, dává největší záruku proti protiprávnímu zadržení dítěte, poskytuje právní rámec pro uskutečňování mezinárodního styku/kontaktu.

⁵⁰⁴ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 216.

⁵⁰⁵ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 355.

⁵⁰⁶ Viz důvodová zpráva, bod 146.

⁵⁰⁷ Viz rovněž výše body 11.2 a 11.6 týkající se náležitého uvážení určení téhož ústředního orgánu podle úmluvy z roku 1980 i úmluvy z roku 1996, je-li dotyčný stát smluvní stranou obou úmluv. To je příklad situace, kdy může být užitečné určení téhož orgánu podle obou úmluv.

C. Pěstounská péče, „kafala“ a umístění do ústavní péče na přeshraničním základě

- 13.31 Rozhodnutí o umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče⁵⁰⁸ nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce patří do definice opatření zaměřených na ochranu dětí a spadají do oblasti působnosti úmluvy⁵⁰⁹. Pravomoc uskutečňovat toto umístění nebo přijímat takováto rozhodnutí se proto řídí ustanoveními úmluvy týkajícími se příslušnosti⁵¹⁰ a umístění nebo rozhodnutí vydaná v jednom smluvním státě musí být uznána a vykonána v ostatních smluvních státech, neexistuje-li důvod pro neuznání⁵¹¹.
- 13.32 Co je důležité, úmluva umožňuje spolupráci mezi státy rovněž s ohledem na rostoucí počet případů, kdy se děti umístěné do náhradní péče přestěhují do ciziny, například na základě ujednání o pěstounské péči nebo jiných dlouhodobých ujednání, která nepředstavují osvojení. To zahrnuje zajištění péče prostřednictvím instituce „kafala“ podle islámského práva⁵¹².

Příklad č. 13 (D)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Orgány smluvního státu A přijmou rozhodnutí, že by o dítě měl pečovat strýc a jeho žena prostřednictvím „kafala“. Tato dvojice a dítě se posléze přestěhují do smluvního státu B. Jelikož rozhodnutí vydané orgány smluvního státu A splňuje všechny požadavky pro uznání, uznají orgány smluvního státu B zajištění péče prostřednictvím „kafala“ ze zákona⁵¹³.

- 13.33 Uvažuje-li orgán o umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce **a pokud má být tato péče zajištěna v jiném smluvním státě**, stanoví úmluva přísná pravidla, která musí být dodržena, než může toto umístění nabýt účinnosti. Tato pravidla zahrnují spolupráci mezi orgány obou smluvních států a zajištění nejlepších zájmů dítěte. Nejsou-li tato pravidla dodržena, nelze v cizině umístění podle úmluvy uznat⁵¹⁴.
- 13.34 Pravidla jsou stanovena v článku 33 úmluvy⁵¹⁵. Tento článek se použije, pokud:
- orgán má pravomoc podle článků 5 až 10 úmluvy a
 - orgán zvažuje umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce v jiném smluvním státě.
- 13.35 Orgán, který chce uskutečnit umístění, musí orgánu v jiném smluvním státě zaslat zprávu o dítěti spolu s důvody pro navrhované umístění nebo zajištění péče⁵¹⁶. Rozhodnutí orgánu majícího pravomoc podle článků 5 až 10 o umístění dítěte v cizině nelze přijmout, pokud orgán z jiného smluvního státu nesouhlasil s

⁵⁰⁸ Pokud jde o náhradní péči o děti, viz výše pozn. pod čarou č. 83 týkající se „Směrnice o náhradní péči o děti“, jež byly formálně uvítány v rezoluci Valného shromáždění OSN A/RES/64/142 ze dne 24. února 2010.

⁵⁰⁹ Čl. 3 písm. e). Viz výše body 3.25–3.28.

⁵¹⁰ Články 5–10. Viz výše kapitola 4.

⁵¹¹ Čl. 23 odst. 2. Viz výše body 10.4–10.15.

⁵¹² Jak je uvedeno výše v této příručce, instituce „kafala“ nespadá do oblasti působnosti Haagské úmluvy o mezinárodním osvojení z roku 1993: viz výše, body 3.25–3.28.

⁵¹³ Článek 23. Viz výše body 10.1–10.3.

⁵¹⁴ Čl. 23 odst. 2 písm. f). Viz výše body 10.4–10.15.

⁵¹⁵ Viz výše body 11.13–11.17.

⁵¹⁶ Čl. 33 odst. 1.

umístěním nebo zajištěním péče, přičemž zohlednil nejlepší zájmy dítěte⁵¹⁷. Není-li tento postup dodržen, znamená to, že podle úmluvy může být uznání opatření odmítnuto⁵¹⁸.

13.36 Každý smluvní stát může⁵¹⁹ určit orgán, jemuž budou zasílány žádosti podle článku 33, viz výše bod 11.15.

13.37 Vystává otázka ohledně toho, která ochranná opatření spadají do oblasti působnosti článku 33 úmluvy (a vyžadují tudíž provedení postupu podle článku 33)⁵²⁰. Zejména se naskytá otázka, zda do oblasti působnosti článku 33 spadá ochranné opatření přijaté příslušným orgánem, které stanoví, že by dítě mělo mít bydliště v jiném smluvním státě u členů širší rodiny (např. prarodičů nebo tety či strýce). V dokumentu *Proceedings of the Eighteenth Diplomatic Session* není na tuto otázku poskytnuta definitivní odpověď. Myšlenka, na níž je článek 33 založen, byla původně navržena v pracovním dokumentu č. 59, který předložilo Nizozemsko a v němž se vysvětluje: „Pokud umístění dítěte mimo jeho původní rodinu zahrnuje jeho přemístění do jiného smluvního státu, je nutno dodržet postup, který je podobný postupu stanovenému v úmluvě ze dne 29. května 1993“⁵²¹. To však ponechává otevřenou otázku, zda má výraz „původní rodina“ odkazovat pouze na „prvopočáteční“ rodinu dítěte, ve které dítě žilo dříve, nebo obecněji zahrnovat veškeré rodinné příbuzné⁵²².

13.38 Během zasedání zvláštní komise (první části) v roce 2011 proběhla určitá diskuse o oblasti působnosti článku 33. Někteří odborníci vyslovili obavy, že by zahrnutí těchto ochranných opatření do oblasti působnosti článku 33 vytvořilo zbytečné překážky při umisťování dětí u příbuzných v jiných smluvních státech. Jiní odborníci se obávali, že pokud by tato opatření do oblasti působnosti článku 33 nespádala, neexistovaly by závazné záruky, které by zajišťovaly, že smluvní stát, ve kterém má být dítě umístěno, je předem informován o přestěhování dítěte do tohoto státu a že před přemístěním dítěte byly předem zváženy a vyřešeny takové záležitosti, jako jsou otázky imigrace nebo přístup k veřejným službám⁵²³. Příslušné státní orgány ve smluvním státě, ve kterém má mít dítě bydliště, si nemusí být vědomy důležitých záležitostí, jako je prostředí, z něhož dítě pochází (např. obavy o ochranu dítěte, které vedly k náhradní péči), a povaha umístění – což jsou záležitosti, které mohou vyžadovat průběžné sledování situace dítěte⁵²⁴.

⁵¹⁷ Čl. 33 odst. 2.

⁵¹⁸ Čl. 23 odst. 2 písm. f).

⁵¹⁹ Toto určení není povinné, může však usnadnit účinnou komunikaci. Viz v této souvislosti rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci *Health Services Executive v. S.C., A.C.* (C-92/12 ze dne 26. dubna 2012), ve kterém Soudní dvůr (v bodě 82) ve vztahu k článku 56 nařízení Brusel IIa uvedl: „Členské státy jsou proto povinny stanovit jasná pravidla a postupy pro vydání souhlasu stanoveného v článku 56 nařízení způsobem zaručujícím právní jistotu a rychlost řízení. Postupy musí zejména umožnit, aby soud zvažující umístění mohl jednoduše určit příslušný orgán a aby příslušný orgán mohl vydat či odepřít souhlas v krátké lhůtě.“ Bližší informace viz níže body 13.31–13.42.

⁵²⁰ V této souvislosti je třeba uvést, že mezi zněním článku 33 úmluvy a článku 56 nařízení Brusel IIa existuje významný rozdíl. V článku 56 nařízení se uvádí, že se použije, pokud soud „zvažuje umístění dítěte do ústavní péče nebo do pěstounské rodiny“. V článku 33 úmluvy je na druhou stranu uvedeno, že se použije, pokud příslušný orgán „uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči **anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce**“ (zdůraznění přidáno).

⁵²¹ Viz *Proceedings of the Eighteenth Session (1996)*, Tome II, *Protection of children*, s. 249, citováno výše v pozn. pod čarou č. 19.

⁵²² V diskusi uvedené v zápise č. 16 v *Proceedings of the Eighteenth Session* ohledně podrobnějšího pracovního dokumentu č. 89 (který předložilo Nizozemsko, Španělsko, Irsko, Švýcarsko, Belgie, Lucembursko a Švédsko) nebyla přesná oblast působnosti navrhovaného článku projednána.

⁵²³ Viz důvodová zpráva, bod 143, v němž se uvádí, že článek 33 uděluje přijímajícímu státu „pravomoc přezkoumat rozhodnutí“ a „orgánům umožňuje stanovit předem podmínky, za nichž bude dítě pobývat v přijímajícím státě, zejména s ohledem na platné imigrační zákony v tomto státě, nebo sdílení nákladů spojených s provedením opatření týkajícího se umístění dítěte“.

⁵²⁴ Jelikož opět neexistuje **povinnost** (jako podle článku 33) týkající se komunikace mezi smluvními státy v tomto ohledu. Je však třeba uvést, že ostatní ustanovení o spolupráci obsažená v úmluvě mohou

S ohledem na tuto otázku dosud neexistuje ustálená praxe.

- 13.39 Je nutno uvést, že samotná úmluva neobsahuje přesné údaje o tom, jak má postup podle článku 33 fungovat v praxi, nýbrž stanoví pouze základní pravidla. Je na smluvních státech, aby zavedly postup uplatňování těchto základních pravidel. Smluvní státy mohou uvážit zavedení jednoznačných a účinných pravidel a postupů, jež mohou orgánům uvažujícím o umístění umožnit zejména snadné určení příslušného orgánu v jiném smluvním státě, jemuž musí být zaslána žádost o souhlas.
- 13.40 Ačkoliv úmluva z roku 1996 osvojení z věcné oblasti působnosti výslovně vylučuje, Haagská úmluva o mezinárodním osvojení z roku 1993 stanoví obdobný postup v případech mezinárodního osvojení, jež může napomoci při pochopení (a/nebo uplatňování) článku 33 úmluvy z roku 1996. Ačkoli se mezi osvojením a ostatními formami péče liší právní účinky a požadavky, mohou se mechanismy spolupráce a některé obecné zásady stanovené v úmluvě z roku 1993 ukázat jako užitečné v souvislosti s přeshraničním zajištěním péče. Jednoznačné vysvětlení těchto mechanismů a zásad poskytuje dokument *Guide to Good Practice on the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention*⁵²⁵.
- 13.41 Jedním z příkladů, kdy postup stanovený v Haagské úmluvě o mezinárodním osvojení z roku 1993 poskytl určité vodítko, pokud jde o stanovení pravidel týkajících se uplatňování článku 33 úmluvy z roku 1996, jsou nizozemské prováděcí právní předpisy, které věnují jednu kapitolu objasnění postupu, jenž se používá v případech, kdy má být dítě z Nizozemska umístěno v jiném smluvním státě či dítě z jiného smluvního státu v Nizozemsku⁵²⁶. Podle těchto pravidel je nizozemský ústřední orgán příslušným orgánem pro rozhodnutí o umístění dítěte, které má obvyklé bydliště v Nizozemsku, v pěstounské rodině nebo v ústavní péči či o jiném zajištění péče o dítě v jiném smluvním státě. Před vydáním tohoto rozhodnutí musí podat odůvodněnou žádost, k níž je připojena zpráva o dítěti, ústřednímu orgánu či jinému příslušnému orgánu smluvního státu, ve kterém se má umístění nebo zajištění péče uskutečnit. Ústřední orgán musí poté zahájit konzultace s tímto jiným orgánem. Před vydáním rozhodnutí musí ústřední orgán obdržet:
- písemné prohlášení o udělení souhlasu od osob nebo institucí, u nichž má být dítě umístěno nebo které mají zajišťovat péči,
 - v případě potřeby zprávu vyhotovenou ústředním nebo jiným příslušným orgánem v zemi umístění, která prokazuje způsobilost pěstouna k zajišťování pěstounské péče o dítě,
 - souhlas ústředního či jiného příslušného orgánu v jiném státě,
 - případně dokumenty prokazující, že dítě získalo či získá povolení ke vstupu do tohoto smluvního státu a že mu bylo nebo bude uděleno právo pobytu v tomto smluvním státě.
- 13.42 Má-li být v Nizozemsku umístěno dítě pocházející z jiných zemí, je na nizozemském ústředním orgánu, aby udělil potřebný souhlas. Před udělením tohoto souhlasu musí ústřední orgán obdržet odůvodněnou žádost, k níž je přiložena zpráva o dítěti. Musí rovněž shromáždit odpovídající dokumenty uvedené výše a postoupit je příslušnému orgánu země původu dítěte. Nizozemské právní předpisy rovněž stanoví, co se stane, není-li tento postup dodržen. Státní zástupce nebo ústřední

stanovit způsoby, jimiž lze získat informace od smluvního státu, ve kterém má být dítě umístěno (např. článek 34), jakož i způsoby předávání informací tomuto smluvnímu státu. Tato ustanovení však nejsou povinná. Bližší informace viz **kapitola 11**.

⁵²⁵ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 2, průvodce č. 1, zejména kapitola 7, s. 79 a násl.

⁵²⁶ Prováděcí zákon k mezinárodní ochraně dětí, 16. února 2006, kapitola 3.

orgán může podat soudci pro děti návrh na svěření prozatímního opatrovnictví dítěte nadaci, jak je stanoveno v jiných právních předpisech. Toto prozatímní opatrovnictví zpravidla potrvá šest týdnů, zatímco úřad na ochranu dětí mezitím získá rozhodnutí o péči o dítě.

Příklad č. 13 (E)

Dítě má spolu s rodiči, kteří zemřou při dopravní nehodě, obvyklé bydliště ve smluvním státě A. Nejbližší příbuzní dítěte, bratranec matky a jeho manželka, žijí ve smluvním státě B. Orgány smluvního státu A chtějí umístit dítě do péče této dvojice prostřednictvím „kafala“.

Jelikož orgány smluvního státu A mají pravomoc přijmout opatření zaměřená na ochranu dítěte a zvažují zajištění péče prostřednictvím „kafala“ ve smluvním státě B, musí zaslat orgánům smluvního státu B zprávu s údaji o dítěti a důvody pro navrhované zajištění péče⁵²⁷. Orgány ve smluvním státě B musí poté uvážit, zda navrhované opatření schválí, či nikoli, přičemž musí zohlednit nejlepší zájmy dítěte⁵²⁸. Jestliže orgány smluvního státu B s navrhovaným opatřením souhlasí, mohou orgány smluvního státu A vydat příslušné rozhodnutí. Odmítnou-li orgány smluvního státu B navrhované opatření nebo nepoužijí-li orgány ve smluvním státě A tento postup, může být uznání rozhodnutí, které vydají s ohledem na zajištění péče o dítě ze strany matčina bratrance a jeho manželky ve smluvním státě B, ve smluvním státě B (a ve všech ostatních smluvních státech) podle úmluvy odmítnuto⁵²⁹.

Příklad č. 13 (F)

Dítě ve věku šestnácti měsíců má obvyklé bydliště ve smluvním státě C. Příslušné orgány převzaly nedávno dítě do péče státu, jelikož odloučení rodiče nebyli schopni nebo ochotni o ně nadále pečovat. Otec byl dříve shledán nezpůsobilým k péči o dítě kvůli poruše duševního zdraví. Matka o dítě pečovala pod přísným dohledem státních orgánů, byla však odsouzena za spáchání násilného trestného činu a po dobu pěti let bude ve výkonu trestu odnětí svobody. Matka uvedla, že již o dítě nechce pečovat.

Při zvažování možných řešení v oblasti náhradní péče o dítě⁵³⁰ se příslušné orgány ve smluvním státě C doví o pratetě z matčiny strany, která bydlí ve smluvním státě D a která má zájem o dítě dlouhodobě pečovat.

Podle úmluvy z roku 1996 je zaveden jednoznačný, transparentní a účinný postup:

1. Orgány ve smluvním státě C mají pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte podle článku 5 (jakožto smluvní stát obvyklého bydliště dítěte) a uvažují o umístění dítěte do dlouhodobé péče ve smluvním státě D. Oba smluvní státy si jsou vědomy povinností stanovených v článku 33.

2. V souladu s článkem 44 úmluvy sdělil smluvní stát D Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém, že by žádost podle článku 33 měla být zaslána jeho ústřednímu orgánu. Orgány ve smluvním státě C se proto s pomocí svého ústředního orgánu obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě D, aby jej informovaly o navrhovaném umístění. Ústřednímu orgánu ve smluvním státě D zašlou podrobnou zprávu o dítěti spolu s důvody pro navrhované umístění (zejména uvedou, proč mají za to, že umístění je v nejlepším zájmu dítěte, a poskytnou veškeré příslušné

⁵²⁷ Čl. 33 odst. 1. Viz níže bod 13.39 týkající se potřeby jasných a účinných pravidel a postupů v tomto ohledu.

⁵²⁸ Čl. 33 odst. 2. Tamtéž.

⁵²⁹ Čl. 23 odst. 2 písm. f).

⁵³⁰ Co se týká náhradní péče o děti, viz výše pozn. pod čarou č. 83 týkající se „Směrnic o náhradní péči o děti, jež byly formálně uvítány v rezoluci Valného shromáždění OSN A/RES/64/142 ze dne 24. února 2010.

informace, které mají k dispozici ohledně navrhované osoby, již má být dítě svěřeno do péče).

3. Orgány obou smluvních států se dohodnou na tom, že se orgány smluvního státu D setkají s pratetou z matčiny strany, aby ověřily její životní podmínky. Orgány ve smluvním státě D poskytnou orgánům ve smluvním státě C zprávu o posouzení a poté potvrdí svůj souhlas s navrhovaným umístěním.

4. Orgány v obou smluvních státech posléze spolupracují s ohledem na podrobnosti týkající se přemístění dítěte a případné požadavky (např. imigrace), které musí být před přemístěním splněny. Ty budou zahrnovat i případnou úpravu styku s dítětem, která může být zavedena ve smluvním státě C (např. kontakt s rodiči prostřednictvím dopisů a telefonických hovorů).

5. Podle úmluvy jsou rozhodnutí týkající se umístění dítěte u pratety z matčiny strany a rozhodnutí týkající se styku s rodiči uznána ze zákona ve smluvním státě D a ve všech ostatních smluvních státech.

Nesouhlasí-li orgány smluvního státu D s navrhovaným umístěním nebo nepoužijí-li orgány ve smluvním státě C postup podle článku 33, může být uznání rozhodnutí, které je vydáno s ohledem na zajištění péče o dítě pratetou z matčiny strany ve smluvním státě C, ve smluvním státě D (a ve všech ostatních smluvních státech) podle úmluvy odmítnuto⁵³¹. Podaří-li se umístění uskutečnit, bude v budoucnu na smluvním státě D, který má pravomoc, aby přijal opatření na ochranu dítěte v souladu s čl. 5 odst. 2.

D. Osvojení

13.43 Jak je uvedeno v **kapitole 3**, z oblasti působnosti úmluvy z roku 1996 jsou vyloučena rozhodnutí o osvojení, případná opatření k osvojení nebo zrušení osvojení nebo jeho prohlášení za neplatné⁵³². Je však nutno uvést, že jakmile bylo osvojení **uskutečněno**, spadají opatření na ochranu osoby a majetku dítěte do oblasti působnosti úmluvy stejně jako u jakéhokoli jiného dítěte.

Příklad č. 13 (G)

Dítě je osvojeno osvojitelem ve smluvním státě A, v němž mají obvyklé bydliště dítě i osvojitelé. O šest let později se rodiče rozejdou a matka se i s dítětem přemístí do smluvního státu B. Před přemístěním vydají orgány ve smluvním státě A rozhodnutí, ve kterém je uvedeno, že dítě je svěřeno do každodenní péče matky, bude však udržovat pravidelné kontakty se svým otcem. Toto opatření bude podle úmluvy ze zákona uznáno ve smluvním státě B.

13.44 Existují určité situace týkající se **mezinárodního** osvojení, kdy se mohou ustanovení úmluvy z roku 1996 ukázat jako užitečná⁵³³. Příkladem poměrně ojedinělé situace je případ, kdy krátce po uskutečnění mezinárodního osvojení je rozhodnutí o osvojení v přijímajícím smluvním státě prohlášeno za neplatné nebo zrušeno. Za této situace je nutno přijmout opatření k zajištění péče o dítě. Smluvní stát původu dítěte však může mít stále značný zájem na ochraně dítěte. Mechanismem, který umožní zapojení orgánů smluvního státu původu, by byl

⁵³¹ Čl. 23 odst. 2 písm. f).

⁵³² Čl. 4 písm. b). Viz rovněž výše body **3.38–3.39**.

⁵³³ Oběma dotčenými smluvními státy jsou samozřejmě smluvní státy úmluvy z roku 1996 i úmluvy z roku 1993. Odkazy na „smluvní státy“ v tomto odstavci odkazují na úmluvu z roku **1996**.

mechanismus přenesení pravomoci podle úmluvy z roku 1996 (články 8 a 9⁵³⁴). Přenesení pravomoci by se mohlo uskutečnit na žádost orgánu smluvního státu obvyklého bydliště dítěte (článek 8), což v těchto případech obvykle bude přijímající smluvní stát, nebo na žádost orgánů smluvního státu původu (článek 9). Musí být samozřejmě splněny požadavky týkající se přenesení pravomoci stanovené v úmluvě z roku 1996 (viz výše **kapitola 5**). Toto přenesení pravomoci by znamenalo, že orgány smluvního státu původu mají pravomoc přijmout opatření týkající se budoucí péče o dítě a tato opatření budou ze zákona uznána v přijímajícím smluvním státě⁵³⁵.

- 13.45 Po mezinárodním osvojení se mohou příležitostně ukázat jako použitelná ustanovení o spolupráci obsažená v úmluvě z roku 1996. Například ve velmi ojedinělé situaci, kdy orgány státu původu dítěte mají vážné obavy, že dítě může být u nových rodičů v nebezpečí, by bylo možno použít článek 32 a požádat přijímající stát (ve kterém má nyní dítě své obvyklé bydliště a nachází se v něm), aby uvážil přijetí opatření na ochranu dítěte (viz čl. 32 písm. b)). Jiným příkladem může být situace, kdy přijímající stát zvažuje přijetí opatření na ochranu dítěte a stát původu má k dispozici informace potřebné pro ochranu dítěte. Pokud to situace dítěte vyžaduje, může přijímající stát použít článek 34 a požádat stát původu o postoupení těchto informací⁵³⁶.

E. Zprostředkování,⁵³⁷ smírčí iniciativa a obdobné prostředky smírného řešení sporu

a) *Usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se vztahuje úmluva z roku 1996* **Čl. 31 písm. b)**

- 13.46 Úmluva z roku 1996 ukládá ústředním orgánům povinnost, přímo nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů, přijmout vhodná opatření k usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se úmluva vztahuje, a to zprostředkováním, smírčí iniciativou nebo obdobnými prostředky⁵³⁸.
- 13.47 Zprostředkování se stává stále častěji využívaným způsobem řešení sporů v rodinných věcech. Považuje se za prospěšné v situacích, kdy strany musí být i nadále v kontaktu, což se často nastává v rodinných sporech týkajících se dětí. Stranám umožňuje rovněž dospět k řešením, která jsou přizpůsobena jejich konkrétním potřebám, ukládá stranám odpovědnost za rozhodování a může pomoci položit základy budoucí spolupráce a snížit míru konfliktu mezi stranami.
- 13.48 Využívání zprostředkování v **přeshraničních** rodinných sporech se zvyšuje, způsobuje však určité problémy. Rozdílné jazyky, jiné kultury a geografická

⁵³⁴ Podrobné vysvětlení ustanovení o přenesení pravomoci viz výše **kapitola 5**.

⁵³⁵ Čl. 23 odst. 1 – bližší informace viz **kapitola 5** týkající se ustanovení o přenesení pravomoci.

⁵³⁶ Bližší informace viz body **11.25–11.26** týkající se použití článku 34.

⁵³⁷ Pokud jde o zprostředkování, viz *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation (Příručka o osvědčených postupech podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z 25. října 1980 – Mediace, dále též „Příručka o osvědčených postupech při mediaci“)*. Tato příručka je k dispozici na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, poté „Guides to Good Practice“. Pokud jde o bližší informace o zprostředkování v rámci maltského procesu, viz dokument „Principles for the Establishment of Mediation Structures in the context of the Malta Process“ a připojená důvodová zpráva, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Cross-border family mediation“.

⁵³⁸ Čl. 31 písm. b). Tato povinnost musí být splněna buď přímo ústředním orgánem, nebo nepřímo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů – bližší informace viz výše bod **11.11**.

vzdálenost přidávají nové a složité rozměry, které je nutno zohlednit při zvažování metodiky zprostředkování. Navíc účast více než jednoho státu a více než jednoho právního systému znamená, že je nutno věnovat pozornost zajištění toho, aby zprostředkování a výsledná dohoda splňovaly právní požadavky a podmínky vykonatelnosti v příslušném státě nebo státech⁵³⁹.

- 13.49** Jsou-li dotčenými státy strany úmluvy z roku 1996, může být úmluva v tomto ohledu obzvláště užitečná. Vzhledem k jejím ustanovením týkajícím se uznání a výkonu ochranných opatření bude obvykle postačovat přepracování zprostředkované dohody na soudní rozhodnutí v jednom smluvním státě⁵⁴⁰, jelikož bude zajištěna vykonatelnost v jiném smluvním státě (jestliže záležitosti upravené v rozhodnutí spadají do věcné oblasti působnosti úmluvy – viz níže bod **13.50**). K rozptýlení pochybností ohledně důvodu pro neuznání si lze vyžádat „předběžné uznání“ ochranného opatření⁵⁴¹.
- 13.50** Je důležité zmínit, že zprostředkované dohody v rodinných věcech mohou obsahovat rovněž opatření, která nesouvisejí s ochranou osoby nebo majetku dítěte, a která tudíž do oblasti působnosti úmluvy z roku 1996 nespádají⁵⁴². Tato jiná opatření mohou upravovat například ujednání rodičů týkající se jejich vztahu, jako je návrh na rozvod manželství, finanční zajištění po rozvodu nebo dohody ohledně výživného. Obsahuje-li zprostředkovaná dohoda takováto ustanovení a je-li přeměněna na soudní rozhodnutí, nevztahují se ustanovení úmluvy z roku 1996 na ty části soudního rozhodnutí, které nespádají do věcné oblasti působnosti úmluvy. Části soudního rozhodnutí, které představují opatření na ochranu dítěte spadající do oblasti působnosti úmluvy, však musí být uznány a vykonány podle ustanovení úmluvy.

Příklad č. 13 (H)

Matka se před dvěma roky přestěhovala se svými dvěma dětmi ze smluvního státu A do smluvního státu B a byla zavedena úprava styku otce s dětmi. Rodiče nyní zjistili, že stávající úprava není schůdná kvůli nákladům na cestu mezi jednotlivými státy. Ačkoli matka souhlasí s tím, že by otec měl být ve styku se svými dětmi, rodiče považují za obtížné dospět k uspokojivému novému ujednání. Zprostředkování může rodičům pomoci při sjednání proveditelné úpravy styku.

Dohoda, již bylo dosaženo s ohledem na otázky styku, může být ve smluvním státě B, ve kterém mají děti obvyklé bydliště, přeměněna na soudní rozhodnutí⁵⁴³. Je-li tomu tak, bude toto soudní rozhodnutí představovat přijetí „ochranného opatření“ podle úmluvy z roku 1996 (ze strany soudních orgánů ve smluvním státě B) a bude jako takové uznáno ze zákona a vykonatelné ve všech smluvních státech podle ustanovení kapitoly IV úmluvy z roku 1996, včetně ve smluvním státě A⁵⁴⁴.

b) Zprostředkování v případech mezinárodních únosů dětí

- 13.51** Zprostředkování se rychle rozvíjí jako důležitý mechanismus při projednávání návrhů podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Pokud jde o podrobné projednání osvědčených postupů týkajících se zprostředkování v případech

⁵³⁹ V této souvislosti je třeba odkázat na kapitoly 12 a 13 Příručky o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537).

⁵⁴⁰ Smluvní stát s pravomocí podle kapitoly II úmluvy.

⁵⁴¹ Podle článku 24, viz výše body **10.16–10.21**.

⁵⁴² Viz výše **kapitola 3 oddíl C** týkající se věcné oblasti působnosti úmluvy.

⁵⁴³ Článek 5. To, zda je to možné, bude záviset na vnitrostátním právu smluvního státu B, pokud jde o stanovení zprostředkovaných dohod jako právně závazných a vykonatelných.

⁵⁴⁴ Viz výše **kapitola 10**. Viz rovněž bod 297 Příručky o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537).

mezinárodních únosů dětí, odkazuje se na Průvodce osvědčenými postupy při zprostředkování⁵⁴⁵.

- 13.52 Velmi důležitou zásadou, kterou je třeba dodržovat, pokud se v těchto případech využívá zprostředkování, je to, že by zprostředkování nemělo bránit případnému řízení o navrácení zahájenému podle úmluvy z roku 1980 nebo je protahovat⁵⁴⁶.

Příklad č. 13 (I) V tomto příkladě jsou státy A a B smluvními státy úmluvy z roku 1980 i úmluvy z roku 1996.

Dítě je matkou protiprávně přemístěno ze smluvního státu A do smluvního státu B. Opuštěný otec zahájí ve smluvním státě B řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980. Zdá se, že by otec mohl souhlasit s přestěhováním matky i s dítětem do smluvního státu B za předpokladu, že má dostatečné záruky ohledně styku s dítětem. V rámci řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy a bez jeho přerušení zahájí matka a otec zprostředkování.

Zprostředkování vede k dohodě, že se dítě v péči matky může přestěhovat do smluvního státu B, přičemž tato dohoda obsahuje podrobná ustanovení o úpravě styku otce s dítětem.

- 13.53 V tomto případě musí mít otec a matka jistotu, že dosažená dohoda bude dodržena ve smluvním státě A i B. Jedním ze způsobů, jak tohoto dosáhnout, může být schválení dohody či jiný způsob její formalizace soudem nebo jiným příslušným orgánem⁵⁴⁷. Pokud se však žádá o takovéto schválení nebo formalizaci, bude důležité, aby strany uvážily, zda by měla být žádost podána orgánům smluvního státu A, **nebo** smluvního státu B.

- 13.54 Nejsnazším řešením se může zdát podání žádosti orgánům ve smluvním státě B, se souhlasem stran, aby byla dohoda stanovena jako právně závazná v souladu s jejich vnitrostátními postupy⁵⁴⁸, jelikož řízení o navrácení a zprostředkování jsou vedena ve smluvním státě B. Úmluva z roku 1980 i úmluva z roku 1996 však vycházejí z myšlenky, že v případě únosu dítěte mají orgány ve smluvním státě, do něhož bylo dítě uneseno („dožádaný stát“), pravomoc rozhodnout o otázce navrácení dítěte, **nikoli** však o otázkách péče o dítě⁵⁴⁹. Soud v dožádaném státě, u něhož je zahájeno řízení o navrácení podle Haagské úmluvy, může mít proto problémy při přeměně zprostředkované dohody na soudní rozhodnutí, jestliže se tato dohoda týká kromě otázky navrácení dítěte i věcí souvisejících s péčí o dítě či jiných záležitostech, s ohledem na něž nemá soud, který zahájil řízení podle Haagské úmluvy, (mezinárodní) příslušnost (jak je tomu v **příkladu č. 13 (H)**). Podle úmluvy z roku 1996 bude otázka, zda má v případě mezinárodního únosu dítěte smluvní stát B pravomoc přeměnit zprostředkovanou dohodu zabývající se otázkami péče o dítě a styku/kontaktu s dítětem na soudní rozhodnutí (a tudíž přijmout ochranná opatření spadající do oblasti působnosti úmluvy z roku 1996), záviset na splnění požadavků stanovených v článku 7⁵⁵⁰. Za situace jako v **příkladu č. 13 (I)**, kdy bylo dosaženo zprostředkované dohody, je nutno pečlivě uvážit splnění podmínek stanovených v čl. 7 odst. 1 písm. a). Pokud bylo například

⁵⁴⁵ Tamtéž.

⁵⁴⁶ Bližší informace viz Příručka o osvědčených postupech při mediaci (tamtéž).

⁵⁴⁷ Ustanovení vnitrostátního práva v každém státě přesně určí, jak by měla být zprostředkovaná dohoda v daném státě stanovena jako právně závazná a vykonatelná.

⁵⁴⁸ Příručka o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537).

⁵⁴⁹ Viz článek 16 úmluvy z roku 1980; článek 7 úmluvy z roku 1996.

⁵⁵⁰ Viz výše body 4.20–4.25. Viz rovněž kapitola 13 Příručky o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537) zabývající se otázkami pravomoci v souvislosti se stanovením zprostředkované dohody jako právně závazné v případech mezinárodních únosů dětí.

zjištěno, že 1. dítě získalo nové obvyklé bydliště ve smluvním státě B a že se 2. zprostředkovaná dohoda považuje ve smluvním státě B za doložení skutečnosti, že **s výhradou úspěšné přeměny dohody na soudní rozhodnutí** strany souhlasily s protiprávním přemístěním dítěte (schválením přestěhování dítěte)⁵⁵¹, je pravomoc přenesena na smluvní stát B⁵⁵². Tento výklad článku 7 by umožnil orgánům smluvního státu B, v němž soud zahájí řízení o navrácení a kde se uskutečnilo zprostředkování, mít pravomoc k přeměně zprostředkované dohody na soudní rozhodnutí, které bude uznáno a bude vykonatelné ve smluvním státě A.

13.55 Je-li však zjištěno, že požadavky článku 7 na změnu příslušnosti **nejsou** v daném případě splněny (např. z toho důvodu, že nelze mít za to, že dítě získalo obvyklé bydliště ve smluvním státě B), může být dohoda předložena orgánům smluvního státu A, které mají obecnou pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte (čl. 5 odst. 1). Rozhodnutí těchto orgánů o schválení či jiné formalizaci zprostředkované dohody bude mít nárok na uznání a výkon ve smluvním státě B. Strany však mohou chtít zvážit možnost využití ustanovení o přenesení pravomoci, která jsou obsažena v úmluvě z roku 1996. V tomto případě mohou orgány smluvního státu A uvážit možnost přenesení pravomoci na orgány smluvního státu B podle článku 8 úmluvy, nebo orgány smluvního státu B mohou požádat o přenesení pravomoci podle článku 9⁵⁵³. To by umožnilo předložení zprostředkované dohody soudu ve smluvním státě B za účelem jejího schválení⁵⁵⁴. Ústřední orgány ve smluvních státech A a B určené podle úmluvy by měly spolupracovat s cílem pomoci rodičům provést tuto ujednání, **jestliže** se má za to, že jsou v nejlepším zájmu konkrétního dítěte⁵⁵⁵.

13.56 Navzdory skutečnosti, že úmluvy z roku 1980 a 1996 neupravují to, jak (a kým) by zprostředkování, smířící iniciativa nebo obdobné prostředky smírného řešení sporů měly být provedeny⁵⁵⁶, je zřejmé, že tyto služby musí být schopny zvládnout zvláštní problémy spojené s **přeshraničními** rodinnými spory týkajícími se dětí. Je nutno uvést, že doporučenými zárukami a opatřeními k odstranění těchto problémů se podrobně zabývá Průvodce osvědčenými postupy při zprostředkování⁵⁵⁷. Ačkoli je průvodce osvědčenými postupy vypracován se zaměřením na zprostředkování a podobné postupy k zajištění smírných řešení v případech mezinárodních únosů dětí, které spadají do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, velká část jeho obsahu je použitelná i na zprostředkování v případě mezinárodních rodinných sporů týkajících se dětí

⁵⁵¹ V tomto případě bude velmi důležité, aby případný souhlas opuštěného rodiče byl zcela **podmíněn** úspěšnou přeměnou dohody na soudní rozhodnutí (tj. opuštěný rodič souhlasí s protiprávním přemístěním pouze **na základě toho**, že dohoda je úspěšně stanovena jako právně závazná a vykonatelná v obou dotčených jurisdikcích). Důvodem je skutečnost, že pokud by proces formalizace posléze ztroskotal a souhlas by nebyl takto podmíněn, mohla by se strana, která dítě unesla, poté na dohodu odvolávat v následném řízení o navrácení jako na důkaz souhlasu. To může opuštěné rodiče odrazovat od zprostředkování.

⁵⁵² Čl. 7 odst. 1 písm. a).

⁵⁵³ Musí být samozřejmě splněny požadavky pro přenesení pravomoci – viz výše **kapitola 5**.

⁵⁵⁴ Pokud jde o požadavky pro přenesení pravomoci, viz výše **kapitola 5**.

⁵⁵⁵ Lze mít za to, že tato spolupráce spadá do oblasti působnosti čl. 31 písm. b), tj. usnadnění smírných řešení na ochranu dítěte v situaci, na které se úmluva vztahuje. Viz výše bod **11.11**.

⁵⁵⁶ Viz druhý odstavec článku 7 úmluvy z roku 1980: „Zejména, buď přímo nebo pomocí prostředníka, učiní všechna potřebná opatření, aby [...] c) [...] usnadnily smírné řešení“; viz článek 31 úmluvy z roku 1996, v němž se uvádí, že zprostředkování může usnadnit „ústřední orgán smluvního státu, buď přímo nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů [...]“. Programy zprostředkování v rámci úmluvy z roku 1980 se mezi jednotlivými smluvními státy ve skutečnosti velmi liší: například v Argentině se ústřední orgán zprostředkování přímo účastní; francouzský program MAMIF byl prováděn státním orgánem, který byl ve Francii zřízen v rámci ministerstva spravedlnosti, nedávno však byl převzat francouzským ústředním orgánem; anglický pilotní projekt Reunite provádí nevládní organizace; německé Spolkové ministerstvo spravedlnosti navrhuje i podporuje zprostředkování v případech podle úmluvy, samotné zprostředkování však provádějí profesionální mediátoři z nevládních organizací.

⁵⁵⁷ Citováno výše v pozn. pod čarou č. 537.

obecně. Je však třeba mít na paměti, že zprostředkování a podobné postupy nejsou vhodné ve všech případech. Zásadní význam pro určení těchto případů má počáteční posouzení vhodnosti jednotlivého případu pro zprostředkování před pokusem o zprostředkování⁵⁵⁸.

c) Účast dětí při zprostředkování

- 13.57 Úmluva z roku 1996 přikládá význam vyslechnutí dítěte v řízení, které se jej dotýká, a stanoví, že není-li dítě vyslechnuto, může to představovat důvod pro odmítnutí uznání přijatého opatření na ochranu tohoto dítěte⁵⁵⁹. Ačkoli postupy zprostředkování nepodléhají stejným formalitám jako soudní řízení, je třeba účasti dětí při zprostředkování věnovat pozornost⁵⁶⁰.

F. Zvláštní kategorie dětí

a) Děti, které jsou uprchlíky, děti, které byly přemístěny do různých zemí, nebo děti bez obvyklého bydliště

- 13.58 Vůči dětem uprchlíků a dětem, v jejichž zemi došlo k nepokojům, v důsledku čehož tyto děti byly přemístěny do různých zemí, vykonává pravomoc přijmout opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte smluvní stát, na jehož území se dítě nachází⁵⁶¹. To platí i pro děti, jejichž bydliště nelze zjistit⁵⁶². Je třeba uvést, že článek 6 neuděluje pravomoc v naléhavých případech nebo prozatímně: v této situaci mají **obecnou** pravomoc přijmout ochranná opatření týkající se dlouhodobé péče o dítě orgány smluvního státu, na jehož území se dítě nachází.
- 13.59 Vysoký komisař OSN pro uprchlíky (UNHCR) a jiné mezinárodní orgány zjistily, že některé země mají zejména v případě, že se potýkají s velkým přílivem osob přemístěných do jiných zemí, tendenci omezit definici „uprchlíka“ či používat jiné metody k tomu, aby uprchlíkům odmítly přiznat standardy zacházení spojené s uznáním postavení uprchlíka⁵⁶³. Použití článku 6 na děti, které jsou v důsledku nepokojů, k nimž došlo v jejich zemích, „přemístěny do různých zemí“, má zajistit široké uplatňování tohoto článku.

⁵⁵⁸ Příručka o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537).

⁵⁵⁹ Není-li opatření přijato v naléhavém případě – viz čl. 23 odst. 2 písm. b) a body **10.4–10.15**.

⁵⁶⁰ Pokud jde o vyslechnutí dítěte při zprostředkování, viz Příručka o osvědčených postupech při mediaci (citováno výše v pozn. pod čarou č. 537).

⁵⁶¹ Pokud jde o pokyny k ujednáním týkajícím se mezinárodního osvojení dětí přemístěných do jiných zemí, viz dokument „*Recommendation concerning the application to refugee children and other internationally displaced children of the Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption*“, příloha A zprávy zvláštní komise pro uplatňování Haagské úmluvy ze dne 29. května 1993 o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Stálý výbor, 1994). Tento dokument je k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „*Intercountry Adoption*“, pak „*Special Commissions*“ a „*Previous Special Commissions*“. Bližší informace o provádění úmluvy o mezinárodním osvojení z roku 1993 viz dokument *Guides to Good Practice on the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention* (citováno výše v pozn. pod čarou č. 2).

⁵⁶² Článek 6. Viz výše body **4.13–4.18**.

⁵⁶³ Viz např. vysoký komisař OSN pro uprchlíky, *Note on international protection*, 13. září 2001, A/AC.96/951, k dispozici na adrese: < <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bb1c6cc4.html> > (naposledy prohlíženo v srpnu 2013), bod 85 a „*Report of the Working Group [z dubna 1994] to study the application to refugee children of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption*“, 1994, bod 12, k dispozici na adrese < www.hcch.net > (cesta uvedena v pozn. pod čarou č. 561).

- 13.60 Je-li v případě dětí bez obvyklého bydliště (čl. 6 odst. 2) později zjištěno, že dítě obvyklé bydliště někde **má**, bude pravomoc smluvního státu, ve kterém se dítě nachází, podle úmluvy omezena na použití článků 11 a 12⁵⁶⁴.

Příklad č. 13 (J)

Po přírodní pohromě ve smluvním státě A jsou vysídleny tisíce lidí. Mezi osobami, které přijdou do smluvního státu B, je i desetiletý chlapec a jeho osmiletá sestra, kteří osiřeli. Článek 6 umožňuje smluvnímu státu B vykonat pravomoc k přijetí dlouhodobých opatření zaměřených na ochranu těchto dětí. Před přijetím dlouhodobých ochranných opatření však orgány ve smluvních státech A a B spolupracují ve snaze zjistit pokud možno co nejvíce informací o původu dětí a zjistit, zda by bylo možno najít jiné rodinné příslušníky⁵⁶⁵. Zatímco probíhají tato šetření, přijme smluvní stát B opatření, která považuje za vhodná k zajištění ochrany dětí. Po ukončení šetření může smluvní stát B v závislosti na jejich výsledku například zvážit možnost přiznání rodičovské zodpovědnosti příbuznému s bydlištěm ve třetím státě, nebo umístění dětí do dlouhodobé pěstounské péče. Podle úmluvy musí být přijatá opatření uznána a vykonána ve všech ostatních smluvních státech.

Příklad č. 13 (K)

Jedenáctiletý chlapec dorazí bez doprovodu do smluvního státu A. Uvede, že musel smluvní stát B opustit kvůli občanské válce, ve které byli zabiti jeho rodiče a sourozenci. Podle práva smluvního státu A potřebuje dítě opatrovníka, aby mohlo požádat o postavení uprchlíka. Podle čl. 6 odst. 1 mají s ohledem na dítě obecnou pravomoc orgány smluvního státu, ve kterém se dítě nachází, v tomto případě smluvního státu A. To zahrnuje pravomoc ustanovit dítěti opatrovníka. Orgány ve smluvním státě A mohou přijmout i jiná opatření k zajištění péče o dítě a jeho ochrany.

Příklad č. 13 (L)

Dítě přijde do smluvního státu A bez doprovodu a nelze zjistit stát obvyklého bydliště dítěte. Podle čl. 6 odst. 2 přijmou orgány smluvního státu A ochranná opatření k zajištění péče o dítě. O měsíc později je zjištěno, že se obvyklé bydliště dítěte nachází v nesmluvním státě B a odjezd dítěte z tohoto státu nebyl důsledkem přemístění do jiné země ani se nejedná o uprchlíka. Navzdory tomuto zjištění platí i nadále opatření na ochranu dítěte přijatá dříve podle článku 6, ačkoli změna okolností vyloučila základ, na němž se pravomoc zakládala⁵⁶⁶. Pokud orgány nesmluvního státu B přijmou s ohledem na toto dítě rozhodnutí, použijí se k určení účinku cizího rozhodnutí pravidla smluvního státu A nezaložená na úmluvě, která platí s ohledem na uznání a výkon cizích rozhodnutí.

Jelikož byl nyní určen stát obvyklého bydliště dítěte, nemají v budoucnu orgány smluvního státu A pravomoc přijmout další opatření na ochranu dítěte na základě čl. 6 odst. 2. Podle úmluvy budou moci přijmout pouze ochranná opatření založená na článcích 11 a 12 úmluvy⁵⁶⁷. Viz však body 3.11 až 3.13, pokud jde o skutečnost, že bylo-li zjištěno, že dítě má obvyklé bydliště v nesmluvním státě, může smluvní stát A přijmout ochranná opatření na základě svých pravidel příslušnosti, která nejsou založena na úmluvě. Pokud tak však učiní, nebudou tato opatření uznána a vykonatelná podle úmluvy.

⁵⁶⁴ Viz výše body 4.16–4.19 a důvodová zpráva, bod 45.

⁵⁶⁵ Článek 30.

⁵⁶⁶ Článek 14.

⁵⁶⁷ Přijme-li smluvní stát A v budoucnu ochranná opatření podle článku 11 nebo článku 12, budou tato opatření uznána ze zákona a budou vykonatelná ve všech ostatních smluvních státech. To, zda jsou uznána/vykonatelná v **nesmluvním** státě B, bude samozřejmě záviset na vlastních pravidlech mezinárodního práva soukromého platných v nesmluvním státě B.

b) Děti na útěku, opuštěné děti a děti, které se staly oběťmi obchodování s lidmi

- 13.61 Může se stát, že lze zjistit obvyklé bydliště dítěte pro účely článku 5 úmluvy, smluvní stát, na jehož území se dítě nachází, však přesto musí přijmout s ohledem na dítě opatření podle článků 11 a 12. Tak tomu může být například tehdy, je-li dítě na útěku, pokud bylo opuštěno nebo se stalo obětí přeshraničního obchodování s lidmi⁵⁶⁸.
- 13.62 Pravomoc založená na článku 11 nebo 12 znamená, že opatření budou v platnosti po omezenou dobu a že konečnou odpovědnost za zajištění péče o dítě nesou orgány obvyklého bydliště dítěte⁵⁶⁹. Orgány smluvního státu, ve kterém se dítě nachází, by měly s orgány státu obvyklého bydliště dítěte spolupracovat s cílem stanovit pro dítě nejvhodnější dlouhodobá opatření.
- 13.63 Je nutno uvést, že pokud orgány ve státě obvyklého bydliště dítěte nemohou přijmout opatření na ochranu dítěte, musí dlouhodobější řešení navrhnout smluvní stát, na jehož území se dítě nachází. Dokud nepřijme ochranná opatření stát obvyklého bydliště dítěte, mají pravomoc chránit tyto děti v naléhavých případech nebo prozatímně⁵⁷⁰ orgány smluvního státu, ve kterém se dítě nachází. Podle situace mohou orgány smluvního státu, ve kterém se dítě nachází, mimoto uvážit možnost požádat o přenesení obecné pravomoci podle článku 9 úmluvy. To bude samozřejmě možné pouze v případě, je-li státem obvyklého bydliště dítěte jiný **smluvní stát** a jsou-li splněny ostatní podmínky pro přenesení pravomoci⁵⁷¹.
- 13.64 Úmluva umožňuje spolupráci mezi orgány smluvních států rovněž při vyhledávání dětí, které potřebují ochranu⁵⁷².

Příklad č. 13 (M)

Čtrnáctiletá dívka ze smluvního státu B je nalezena ve smluvním státě A poté, co se stala obětí obchodování s lidmi a byla v tomto státě nucena pracovat. Orgány ve smluvním státě A mají pravomoc přijmout s ohledem na dívku opatření podle článků 11 a 12, například ustanovit dočasného opatrovníka a zajistit pro ni okamžitou péči, měly by však navázat kontakt a spolupracovat s orgány ve smluvním státě B s cílem určit opatření, která budou přijata s ohledem na dlouhodobou péči o dívku⁵⁷³.

Příklad č. 13 (N)

Třináctiletý chlapec uteče z domova ve smluvním státě A a přijde do smluvního státu B. Jeho otec má podezření, že se chlapec může nacházet ve smluvním státě B, jelikož někteří rodinní příslušníci ve smluvním státě B oznámili, že ho spatřili. Rodiče se obrátí na ústřední orgán smluvního státu B s žádostí o pomoc⁵⁷⁴. Ústřední orgán poskytne informace týkající se zákonů a služeb ve smluvním státě B, které mohou rodičům pomoci⁵⁷⁵.

⁵⁶⁸ Viz výše pozn. pod čarou č. 3, pokud jde o doplňkovou povahu ustanovení úmluvy z roku 1996 a ustanovení *Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (uzavřené v New Yorku dne 25. května 2000)*.

⁵⁶⁹ Viz výše **kapitoly 6 a 7**.

⁵⁷⁰ Tj. podle článku 11 nebo článku 12 úmluvy.

⁵⁷¹ Viz výše **kapitola 5** týkající se ustanovení o přenesení pravomoci – ustanovení se použijí pouze mezi dvěma **smluvními státy**. Viz rovněž požadavek stanovený v čl. 9 odst. 1, že smluvním státem žádajícím o přenesení pravomoci musí být jeden ze smluvních států uvedených v čl. 8 odst. 2.

⁵⁷² Čl. 31 písm. c) a viz výše **kapitola 11**.

⁵⁷³ Článek 30.

⁵⁷⁴ V tomto příkladě se rodiče obrátí přímo na ústřední orgán smluvního státu B, ve kterém se podle jejich názoru dítě nachází. Rodiče by se mohli s žádostí o pomoc samozřejmě obrátit i na ústřední orgán ve smluvním státě A, ve kterém bydlí. Tento ústřední orgán by poté postoupil žádosti ústřednímu orgánu smluvního státu B.

⁵⁷⁵ Čl. 30 odst. 2.

Ústřední orgán poskytne rovněž pomoc při zjišťování místa pobytu dítěte⁵⁷⁶.

Jakmile je dítě nalezeno, přijme smluvní stát B nezbytná opatření na ochranu dítěte a umístí dítě dočasně do péče státu⁵⁷⁷. Rodiče chtějí přicestovat do smluvního státu B, aby si dítě vyzvedli. Než k tomu dojde, měly by orgány smluvních států A a B v této záležitosti úzce spolupracovat, aby bylo zajištěno, že to pro dítě představuje bezpečnou a vhodnou možnost. Podle okolností daného případu se může ve skutečnosti stát, že by k navrácení dítěte mělo dojít až poté, co orgány smluvního státu A (orgány s obecnou pravomocí v daném případě) přijaly ochranná opatření s cílem zajistit bezpečnost dítěte po návratu⁵⁷⁸.

Příklad č. 13 (O)

Třináctiletá dívka uteče z domova ve smluvním státě B v doprovodu svého dvacetiletého přítele. Dívka a její přítel původně cestují do smluvního státu B, aby zde spolu žili. Ve smluvním státě B se však chlapec dostane do potíží s policií a dvojice uprchne do smluvního státu C.

Mezitím rodiče dívky ve smluvním státě A nahlásili její pohřešování. Obávají se o její blaho, jelikož vědí, že její přítel již byl v minulosti trestán. Rodiče se obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě A s žádostí o pomoc při hledání dívky⁵⁷⁹. Kvůli skutečnosti, že rodiče mají velmi omezené informace o možném místě pobytu dívky, postupují šetrně, která ústřední orgán ve smluvním státě A zahájil za účelem nalezení dívky, pomalu.

Po měsíci stráveném ve smluvním státě C má přítel dívky potíže s policií a dívka se dostane do pozornosti orgánů. Orgány provedou šetření, a jelikož se domnívají, že se dívka nachází v nebezpečné situaci, přijmou nezbytná ochranná opatření na základě článku 11 a umístí ji do dočasné pěstounské péče. Orgány se obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě A a informují jej o přítomnosti dívky v jejich jurisdikci a o přijatých ochranných opatřeních.

Dívce se však podaří z pěstounské péče uniknout a spolu se svým přítelem se rychle přemístí do smluvního státu D. V souladu s článkem 36 informují orgány smluvního státu C (poté, co zjistily, že dívka odcestovala do smluvního státu D) orgány ve smluvním státě D o nebezpečí, ve kterém se dívka nachází, a o opatřeních, která s ohledem na ni přijaly. Tato opatření budou ze zákona uznána ve smluvním státě D a ve všech ostatních smluvních státech. Jako osvědčený postup informují orgány smluvního státu C rovněž smluvní stát A o odjezdu dívky z jejich státu a o tom, že se nachází ve smluvním státě D.

V tomto případě má každý smluvní stát, ve kterém se dívka nachází, pravomoc přijmout opatření na její ochranu v naléhavém případě nebo prozatímně (podle článků 11 a 12 úmluvy). Jelikož „obvyklé bydliště“ dívky je i nadále ve smluvním státě A, může pouze tento smluvní stát přijmout dlouhodobá opatření na její ochranu (článek 5). V tomto příkladě mohou proto orgány ve smluvním státě D uznat a vykonat ochranné opatření přijaté ve smluvním státě C, nebo pokud to považují za nezbytné, mohou přijmout jiné opatření na ochranu dívky podle článku 11.

⁵⁷⁶ Čl. 31 písm. c).

⁵⁷⁷ Článek 11.

⁵⁷⁸ V případě dítěte na útěku bude při zvažování opatření na ochranu dítěte, která by měla být přijata, a to buď v naléhavém případě, nebo dlouhodobě, často obzvláště důležité vyslechnutí dítěte, a zejména zjištění důvodů jeho útěku (viz v tomto ohledu požadavky článku 12 Úmluvy o právech dítěte). Úzká spolupráce mezi orgány obou smluvních států bude mimořádně důležitá rovněž při zjišťování například toho, zda byly v souvislosti s dítětem dříve vysloveny obavy ohledně jeho ochrany nebo zda se státní orgány ve smluvním státě obvyklého bydliště dítěte již dříve rodinou zabývaly.

⁵⁷⁹ Čl. 31 písm. c).

V případě dítěte, které je „na útěku“ značnou dobu, může podle skutkové podstaty daného případu, jestliže se situace vyvíjí tak, že již nelze říci, že dítě má „obvyklé bydliště“, smluvní stát, ve kterém se dítě nachází, rozhodnout, že má obecnou pravomoc přijmout dlouhodobá opatření na ochranu dítěte podle čl. 6 odst. 2 úmluvy. O tom, že dítě již nemá obvyklé bydliště, by se však nemělo rozhodnout snadno⁵⁸⁰.

Příklad č. 13 (P)

Dítě ve věku jedenácti let má spolu s rodiči bydliště ve smluvním státě E. Rodiče pošlou dítě do smluvního státu F, aby tam dlouhodobě žilo u své tety z otcovy strany a aby jí pomáhalo a získalo vzdělání, přičemž státním orgánům ve smluvním státě E to není známo. Dítě přicestuje na základě turistického víza platného šest měsíců. Teta se nepokusí přistěhovalecký status dítěte legalizovat a neposílá dítě do školy – dítě se ve skutečnosti nachází v situaci domácí služby.

Po čtyřech letech od příchodu dítěte do smluvního státu F se orgány o této situaci dozvědí od nového souseda tety. Po posouzení situace přijmou příslušné orgány neprodleně opatření k umístění dítěte do péče státu. Během dalšího vyšetřování je dítě umístěno v pěstounské rodině. Podle článku 5 úmluvy z roku 1996 se orgán domnívá, že dítě má nyní obvyklé bydliště ve smluvním státě F.

Podle článku 32 se příslušný orgán ve smluvním státě F s pomocí svého ústředního orgánu obrátí na ústřední orgán ve smluvním státě E, aby si vyžádal dostupné informace o dítěti a jeho rodině. Příslušný orgán ve smluvním státě F chce posoudit, zda by návrat dítěte k jeho rodičům ve smluvním státě E mohl představovat možnost dlouhodobé péče o dítě (pokud např. rodiče o této situaci vůbec nevědí a teta z otcovy strany jim lhala). Příslušný orgán ve smluvním státě E sdělí, že si rodiče nepřejí, aby bylo dítě vráceno do jejich péče. Tento orgán dále sdělí, že ve státě E nežijí členové širší rodiny, jež by přicházeli do úvahy jako možné osoby pečující o dítě. Na základě těchto informací může příslušný orgán ve smluvním státě F začít zvažovat dlouhodobá opatření na ochranu dítěte.

c) Děti přemístěné z jednoho státu do jiného za účasti státních orgánů

13.65 V rostoucí míře se vyskytují případy, kdy se rodiče přemístí s dětmi do jiné země, aby se případně vyhnuli obavám o ochranu dítěte a postupům ve státě obvyklého bydliště dítěte⁵⁸¹. Tento oddíl poskytuje informace o tom, jak může za této situace pomoci úmluva z roku 1996. Uvážit je třeba dva scénáře:

13.66 1. Pokud již bylo přijato ochranné opatření:

Jestliže již příslušný orgán smluvního státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, přijal opatření na ochranu dítěte (existuje například rozhodnutí, že by dítě mělo být svěřeno do péče státu), a rodiče následně přemístí dítě do jiného smluvního státu, aby se vyhnuli dodržení tohoto opatření, poskytuje úmluva z roku 1996 oběma smluvním státům značnou pomoc při řešení této situace. Za prvé, ochranné opatření může být uznáno a vykonáno podle úmluvy z roku 1996 ve smluvním státě, do něhož bylo dítě přemístěno⁵⁸². To může umožnit rychlý návrat dítěte do

⁵⁸⁰ Viz výše body 4.16–4.19 a níže body 13.83–13.87.

⁵⁸¹ K některým příkladům dokládajícím tento jev patří: v Anglii věc Tower Hamlets London Borough Council v. MK a další, [2012], EWHC 426 (Fam) a rozsudky Evropského soudního dvora ve věcech: C-435/06 ze dne 27. listopadu 2007 a C-523/07 ze dne 2. dubna 2009.

Na zasedání zvláštní komise (první části) Mezinárodní sociální služba uvedla, že se vyskytuje „v rostoucí míře jev“, kdy se rodiče přemísťují se svými dětmi do jiných zemí, aby se vyhnuli obavám o ochranu dítěte a postupům ve státě obvyklého bydliště dítěte.

⁵⁸² Co se týká provádění ustanovení o uznání a výkonu, která jsou obsažena v úmluvě z roku 1996, viz

péče příslušných orgánů ve smluvním státě, ve kterém má dítě obvyklé bydliště. V zájmu rychlého a účinného uznání a výkonu ochranného opatření a se všemi příslušnými informacemi, které mají příslušné orgány k dispozici, lze použít rovněž ustanovení úmluvy z roku 1996 týkající se spolupráce⁵⁸³. Jedná-li se o naléhavý případ, poskytuje úmluva z roku 1996 smluvnímu státu, do něhož bylo dítě přemístěno, důvod pro pravomoc přijmout nezbytná opatření na ochranu dítěte v době, kdy se dítě nachází v tomto státě (článek 11)⁵⁸⁴.

Jsou-li oba dotčené státy stranami Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a pokud je tato úmluva mezi nimi v platnosti⁵⁸⁵, může být podle konkrétních okolností daného případu rovněž možné, aby příslušný orgán ve smluvním státě, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, požádal o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980, jsou-li splněny podmínky stanovené ve zmíněné úmluvě.

13.67 2. Jsou-li prověřovány obavy o ochranu dítěte, dosud však nebylo přijato žádné ochranné opatření ani zahájeno řízení⁵⁸⁶:

Za této situace neexistuje ochranné opatření, které má být podle úmluvy z roku 1996 uznáno a vykonáno smluvním státem, do něhož bylo dítě přemístěno. Ačkoliv podle konkrétních okolností daného případu a přesných kroků, které příslušný orgán podnikl do doby přemístění, může být i v případě, že oba dotčené státy jsou stranami Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, nepravděpodobné, že šetření orgánu postačuje k tomu, aby mu bylo svěřeno „právo péče“ (v autonomním významu podle úmluvy z roku 1980), takže lze požádat o navrácení podle této úmluvy⁵⁸⁷.

13.68 V těchto případech je i nadále nanejvýš důležitá úmluva z roku 1996, která může oběma smluvním státům významně pomoci při řešení situace dítěte. Například:

- **Ustanovení o spolupráci**⁵⁸⁸

Článek 36 úmluvy ukládá smluvním státům, které přijaly nebo zvažují přijetí opatření na ochranu dítěte, jestliže se domnívají, že dítě „je vystaveno vážnému nebezpečí“, a jsou informovány o tom, že dítě změnilo obvyklé bydliště anebo že se nachází v jiném státě⁵⁸⁹, povinnost informovat orgány tohoto jiného státu o „vzniklém nebezpečí a o přijatých opatřeních“. Toto ustanovení bude zpravidla ukládat smluvnímu státu, z něhož bylo dítě přemístěno, povinnost informovat o situaci dítěte stát, do něhož bylo přemístěno. Toto posledně uvedený stát upozorní na případnou nutnost vyhledat dítě⁵⁹⁰ a určit, zda jsou zapotřebí další opatření na jeho ochranu.

Jiným ustanovením, které může pomoci, je článek 34 úmluvy. Jestliže některý z dotčených smluvních států zvažuje přijetí opatření na ochranu dítěte (které bude v této situaci pravděpodobně nezbytné k zajištění další ochrany dítěte), může požádat příslušné orgány druhého smluvního státu o poskytnutí informací potřebných pro ochranu dítěte. Smluvní stát, do něhož

výše **kapitola 10**.

⁵⁸³ V této souvislosti bližší informace viz výše **kapitola 11**.

⁵⁸⁴ V této souvislosti bližší informace viz výše **kapitola 6**.

⁵⁸⁵ Viz článek 38 úmluvy z roku 1980 týkající se postupu, který je nezbytný pro vstup úmluvy z roku 1980 v platnost mezi smluvními státy, pokud jeden smluvní stát k úmluvě přistoupil.

⁵⁸⁶ Viz výše **příklad č. 11 (E)**.

⁵⁸⁷ Viz komentář v oddíle „Case Law Analysis“ databáze INCADAT (< www.incadat.com >) ohledně toho, kdy se lze domnívat, že státní orgán má „právo péče“ o dítě podle úmluvy z roku 1980, takže má k dispozici prostředek k zajištění návratu dítěte.

⁵⁸⁸ V této souvislosti viz výše body **11.18–11.22**.

⁵⁸⁹ Pro účely článku 36 to nemusí být **smluvní** stát úmluvy z roku 1996: viz výše bod **11.18** a následující body.

⁵⁹⁰ Podle čl. 31 písm. c) lze v tomto ohledu podat rovněž přímou žádost z jiného smluvního státu.

bylo dítě přemístěno, může například potřebovat informace o prostředí, z něhož dítě pochází, a o historii rodiny, aby mohly orgány posoudit, zda se jedná o naléhavý případ a zda jsou zapotřebí opatření na ochranu dítěte.

Obecněji bude velmi důležité, aby dotčené příslušné orgány v každém smluvním státě, případně s pomocí ústředních orgánů, spolu jasně a účinně komunikovaly a koordinovaly svou činnost s cílem zajistit nepřetržitou ochranu dítěte⁵⁹¹.

- **Ustanovení o pravomoci**

Ustanovení úmluvy týkající se pravomoci obsahují jednoznačná a jednotná pravidla ohledně toho, který smluvní stát má pravomoc týkající se dítěte. Úmluva stanoví, že obecnou pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte má smluvní stát, ve kterém má dítě obvyklé bydliště⁵⁹². Ve zde popsaném scénáři skutkových okolností se často usuzuje, že dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě, z něhož bylo dítě rodiči přemístěno. Je-li tomu tak, má pravomoc přijmout dlouhodobá opatření na ochranu dítěte i nadále tento smluvní stát, který může proto přijmout takováto ochranná opatření (a tato opatření budou uznána a budou vykonatelná v ostatních smluvních státech podle úmluvy). Smluvní stát, ve kterém se dítě nachází, však bude mít mimoto pravomoc přijmout dočasně nezbytná opatření na ochranu dítěte, pakliže se případ považuje za naléhavý. Jakákoli takováto opatření pozbudou účinnosti, jakmile jedná smluvní stát obvyklého bydliště dítěte – čl. 11 odst. 2.

Podle tohoto scénáře musí oba smluvní státy uvážit rovněž článek 7 úmluvy z roku 1996⁵⁹³.

- **Ustanovení o uznání a výkonu**

Tato ustanovení úmluvy z roku 1996 jsou důležitá, jelikož zajišťují, že pokud jeden smluvní stát přijal ochranná opatření, budou tato opatření uznána ze zákona v jiném smluvním státě a mohou zde být vykonána.

13.69 Rovněž je třeba uvést, že v těchto případech bude ve všech fázích důležité, aby oba smluvní státy jednaly jasně, účinně a rychle s cílem zajistit co nejrychlejší vyřešení situace v nejlepším zájmu dítěte.

Příklad č. 13 (Q)

Matka a otec žijí se svým dítětem ve smluvním státě A. Jelikož kvůli zneužívání drog nejsou schopni o dítě pečovat, je dítě rodičům odebráno a umístěno k osvojení ve smluvním státě A.

Za dva roky matka otěhotní a čeká druhé dítě. Rodiče tvrdí, že se ze závislosti úspěšně vyléčili a že chtějí o očekávané dítě pečovat. Příslušný orgán ve smluvním státě A situaci prověřuje, před vydáním rozhodnutí však matka předčasně porodí. Dvojice kvůli obavě, že dítě bude převzato do péče státu, ihned uprchne do sousedního smluvního státu B.

Podle článku 36 informují orgány smluvního státu A (s pomocí svého ústředního orgánu) neprodleně příslušné orgány ve smluvním státě B (do kterého rodiče uprchli, jak se domnívají) o možném nebezpečí, jemuž je novorozené dítě vystaveno, a o ochranných opatřeních, která zvažují orgány smluvního státu A. Podle čl. 31 písm. c) rovněž požadují, aby příslušný orgán ve smluvním státě B (ústřední orgán, nebo jiný orgán,

⁵⁹¹ Viz čl. 30 odst. 1. V této souvislosti může hrát důležitou úlohu rovněž přímá soudní komunikace: viz výše pozn. pod čarou č. 147.

⁵⁹² Obvyklé bydliště je faktický pojem, viz bod 13.83 a následující body.

⁵⁹³ Bližší informace ohledně provádění článku 7 viz výše kapitola 4, a zejména body 4.20–4.25.

jemuž stát svěřil tuto funkci) poskytl pomoc při zjišťování místa pobytu rodiny.

Novorozené dítě je nalezeno ve smluvním státě B a je zjištěno, že žije se svými rodiči v hostelu. Orgány ve smluvním státě B sdělí tyto informace orgánům ve smluvním státě A. Smluvní stát B rozhodne, že ve smluvním státě B je nutné přijmout naléhavá opatření (podle článku 11) na ochranu dítěte a převzít dítě do péče státu. Tyto informace předají smluvnímu státu A. Orgány ve smluvním státě A souhlasí se smluvním státem B v tom, že se má za to, že dítě má dosud obvyklé bydliště ve smluvním státě A, a požádají o rozhodnutí (podle článku 5) o umístění dítěte do péče státních orgánů ve smluvním státě A, dokud nebude ukončeno šetření týkající se dlouhodobé budoucnosti dítěte. Toto opatření je ze zákona uznáno ve smluvním státě B a orgánům obou smluvních států umožňuje koordinovat předání dítěte příslušným orgánům smluvního státu A (naléhavé opatření smluvního státu B tudíž v souladu s čl. 11 odst. 2 pozbuje účinnosti).

G. Majetek dítěte

- 13.70 V článku 1 úmluvy je stanoveno, že do oblasti působnosti úmluvy spadají opatření na ochranu **majetku** dítěte. Cílem úmluvy v této souvislosti je stanovit „přesná pravidla týkající se určení a pravomocí zákonného zástupce dítěte při správě majetku dítěte, který se nachází v cizím státě“⁵⁹⁴. Usuzovalo se, že to může být obzvláště užitečné, je-li nutno přijmout právní opatření s ohledem na pozůstalost, která přešla na dítě⁵⁹⁵.
- 13.71 V čl. 3 písm. g) je stanoveno, že se opatření na ochranu majetku dítěte mohou týkat „správy a ochrany majetku dítěte nebo dispozice s ním“. „Tato velmi obecná formulace zahrnuje veškeré činnosti týkající se majetku [dítěte], včetně nabytí, které se považuje za investice nebo za pověření nakládat s majetkem převedeným z důvodu nabytí“⁵⁹⁶. Opatření na ochranu majetku dítěte mohou zahrnovat například potřebná povolení nebo schválení prodeje či nákupu majetku dítěte.
- 13.72 Je důležité uvést, že úmluva nezasahuje do systémů majetkového práva a nezahrnuje hmotné právo týkající se vlastnických práv, například sporů v souvislosti s vlastnictvím majetku / nárokem na majetek⁵⁹⁷. Existují-li například požadavky týkající se prodeje nebo nákupu pozemků nebo staveb, které smluvní stát ukládá obecně všem prodávajícím nebo kupujícím určitých pozemků (např. zvláštní povolení nebo schválení prodeje nebo nákupu pozemků či staveb, které mají vzhledem ke svému kulturnímu nebo historickému významu zvláštní status nebo patří původnímu obyvatelstvu, nebo prodeje či nákupu pozemků nebo staveb cizinci) a nesouvisí nijak se skutečností, že majetek pořizuje nebo prodává zástupce dítěte, nebude udělení těchto povolení k prodeji do věcné oblasti působnosti úmluvy spadat.
- 13.73 Článek 55 úmluvy umožňuje smluvním státům učinit ve vztahu k majetku dítěte, který se nachází na jeho území, dvě výhrady. Za prvé, podle čl. 55 odst. 1 písm. a) si může smluvní stát vyhradit pravomoc svých orgánů k přijetí opatření na ochranu majetku dítěte, který se nachází na jeho území, **bez ohledu na to**, kde má dítě

⁵⁹⁴ Důvodová zpráva, bod 10.

⁵⁹⁵ Tamtéž. Je třeba zmínit, že ačkoli by určení zástupce dítěte a rozsah jeho pravomocí měly představovat záležitosti, které spadají do oblasti působnosti úmluvy, hmotněprávní otázka vypořádání pozůstalosti do oblasti působnosti úmluvy nespadá. Otázkou dědictví se úmluva nezabývá (čl. 4 písm. f)). Bližší informace viz výše **kapitola 3 oddíl C** týkající se věcné oblasti působnosti úmluvy.

⁵⁹⁶ Důvodová zpráva, bod 25.

⁵⁹⁷ Viz výše body **3.30** a **3.31**. V této souvislosti je třeba zmínit i skutečnost, že opatření týkající se správy majetku jsou z oblasti působnosti úmluvy výslovně vyloučena; viz ustanovení čl. 4 písm. f), které je projednáno v bodě **3.43**.

obvyklé bydliště. Je třeba uvést, že tato výhrada nebude orgánům jiného smluvního státu bránit v pravomoci podle úmluvy k přijetí opatření na ochranu tohoto majetku. Za druhé, podle čl. 55 odst. 1 písm. b) si však může smluvní stát vyhradit rovněž právo neuznat podle úmluvy rodičovskou zodpovědnost nebo ochranné opatření, pokud jsou neslučitelné s opatřením přijatým jeho orgány ohledně tohoto majetku.

13.74 Tyto výhrady mohou být omezeny na určité druhy majetku, přičemž nejpravděpodobnějším druhem je nemovitý majetek.

13.75 Výhrada podle článku 55 musí být učiněna postupem podle článku 60 a musí být oznámena depozitáři úmluvy. Výhrada bude zaznamenána v „tabulce o stavu“ úmluvy z roku 1996 zveřejněné na internetových stránkách Haagské konference (< www.hcch.net > v oddíle „Conventions“, „Convention 34“, pak „Status Table“).

Příklad č. 13 (R)

Dítě má obvyklé bydliště ve smluvním státě A a vlastní majetek ve smluvním státě B. Ve smluvním státě A je ustanoven opatrovník pro nakládání s majetkem dítěte, který odpovídá za správu určitých pozemků ve smluvním státě B jménem dítěte. Rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je ze zákona uznáno ve všech smluvních státech. Pokud smluvní stát A vydává osvědčení o způsobilosti jednat (podle článku 40 úmluvy), může být pro opatrovníka v této situaci užitečné takovéto osvědčení získat⁵⁹⁸.

Příklad č. 13 (S)

Dívka, která má obvyklé bydliště ve smluvním státě A, cestuje do smluvního státu B na dovolenou. Během pobytu ve smluvním státě B je zraněna při dopravní nehodě. Po uzdravení se vrátí domů do smluvního státu A. Ve smluvním státě B je zahájeno soudní řízení, v jehož rámci je dívce přiznána značná peněžní částka jako kompenzace za zranění, které utrpěla při dopravní nehodě. Příslušný orgán však nemůže ve smluvním státě B nalézt nikoho, kdo by jednal jako opatrovník dívky a převzal peněžní prostředky jejím jménem. V této situaci může příslušný orgán vykonat pravomoc podle článku 12 úmluvy a nařídit, aby byl ve smluvním státě B ustanoven opatrovník za účelem prozatímní správy peněžních prostředků jménem dívky. Toto rozhodnutí pozbude účinnosti, jakmile takového opatrovníka ustanoví orgány ve smluvním státě A. V opačném případě může příslušný orgán ve smluvním státě B podle článku 9 požádat, aby příslušný orgán ve smluvním státě A souhlasil s tím, že soud ve smluvním státě B převezme pravomoc s ohledem na ustanovení opatrovníka dívky. Pokud příslušný orgán ve smluvním státě B obdrží kladnou odpověď, může vydat rozhodnutí o ustanovení opatrovníka za účelem správy peněžních prostředků jménem dívky.

H. Zastupování dětí

13.76 Vzhledem k nezpůsobilosti dětí k právním úkonům bude často nutné zastupování dětí. „Zastupování“ dítěte obvykle zahrnuje jednání vůči třetím stranám v zájmu dítěte a jeho jménem. K situacím, v nichž toto může nastat, patří soudní řízení týkající se dítěte, majetkové nebo finanční transakce a souhlas s lékařským ošetřením.

13.77 Rozhodnutí o zastupování dětí spadají jednoznačně do oblasti působnosti úmluvy. V čl. 3 písm. d) je uvedeno, že se ochranná opatření mohou týkat zejména jmenování a funkcí osoby nebo orgánu zastupujících dítě nebo pomáhajících mu. Na zastupování dětí odkazuje mimoto použití pojmu „pravomoci“ rodičů,

⁵⁹⁸

Viz výše bod 11.31.

opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců v definici rodičovské zodpovědnosti⁵⁹⁹.

- 13.78 To znamená, že pokud orgány smluvního státu přijímají rozhodnutí týkající se zastupování dítěte, musí zajistit, aby k tomu měly pravomoc podle úmluvy. Jestliže orgány pravomoc podle úmluvy nemají, domnívají se však, že mají v konkrétním případě lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dítěte, mohou zvážit žádost o přenesení pravomoci (jsou-li splněny požadavky článku 9)⁶⁰⁰. Mohou nastat rovněž situace, kdy bude vhodné, aby smluvní stát s pravomocí uvážil možnost přenesení pravomoci na jiný smluvní stát, například tehdy, je-li nutno ustanovit dítěti zákonného zástupce v soudním řízení v tomto jiném smluvním státě⁶⁰¹.
- 13.79 Jakmile jsou tato ochranná opatření přijata, musí být uznána a vykonána ve všech ostatních smluvních státech podle pravidel úmluvy.
- 13.80 Jestliže „rodičovská zodpovědnost“⁶⁰² zahrnuje zastupování dítěte, použijí se pravidla obsažená v článcích 16 a 17. Článek 16 úmluvy objasňuje, jak se určí **nositelé** rodičovské zodpovědnosti⁶⁰³. Článek 17 stanoví, že se **výkon** rodičovské zodpovědnosti řídí právem státu obvyklého bydliště dítěte. To znamená, že povahu, pravomoci a povinnosti v souvislosti s tímto zastoupením určí pravidla státu obvyklého bydliště dítěte, která se týkají zastupování dítěte osobami majícími rodičovskou zodpovědnost.

Příklad č. 13 (T)

Podle práva státu A mají rodiče jednající jako zákonní zástupci pravomoc jednat individuálně a zahájit jménem dítěte občanskoprávní řízení. Podle práva smluvního státu B se musí rodiče dohodnout, než je podán návrh na zahájení takového řízení. Rodina žije ve smluvním státě A. Matka a dítě cestují do smluvního státu B. Dítě je ve smluvním státě B účastníkem nehody a matka zde chce zahájit řízení. Matka tak může učinit i bez souhlasu otce, jelikož právo státu A jeho souhlas nevyžaduje a stát A je státem obvyklého bydliště dítěte.

- 13.81 Rozdílné dotčené právní řády mohou vést k určité nejistotě ohledně povahy či rozsahu způsobilosti nebo pravomocí osoby mající na starosti osobu či majetek dítěte. Článek 40 úmluvy proto umožňuje vystavit nositeli rodičovské zodpovědnosti nebo osobě pověřené ochranou dítěte osvědčení, které tuto nejistotu odstraní. Toto osvědčení mohou vystavit orgány⁶⁰⁴ smluvního státu, v němž má dítě obvyklé bydliště, nebo smluvního státu, ve kterém bylo přijato ochranné opatření. V osvědčení je nutno uvést rozsah, v němž může tato osoba jednat, a jí příslušející práva. Platí domněnka, že oprávnění uvedená v osvědčení této osobě přísluší, pokud nebude prokázán opak⁶⁰⁵.
- 13.82 Rovněž článek 19 úmluvy zajišťuje určitou ochranu třetích stran jednajících se zákonným zástupcem dítěte. Tato ochrana je určena třetím stranám, od nichž nelze očekávat, že vědí, že se pravidla státu, v němž se úkon uskuteční, určující, kdo může jednat jako zákonný zástupce dítěte, na určité dítě nevztahují v důsledku pravidel týkajících se použitelného práva, která jsou obsažena v úmluvě.

⁵⁹⁹ Čl. 1 odst. 2. Bližší informace viz výše body 3.18–3.24.

⁶⁰⁰ Článek 9. Bližší informace viz výše kapitola 5.

⁶⁰¹ Článek 8. Tamtéž.

⁶⁰² Čl. 1 odst. 2.

⁶⁰³ Projednáno výše v kapitole 9.

⁶⁰⁴ V čl. 40 odst. 3 je uvedeno, že smluvní státy vystavující tato osvědčení musí určit orgány příslušné k vystavení osvědčení.

⁶⁰⁵ Viz projednání článku 40 v bodě 11.31.

Pokud tudíž úkon splňuje určitá kritéria, nelze jeho platnost popřít, a třetí strana nemůže nést odpovědnost pouze z důvodu, že jiná osoba nebyla zákonným zástupcem dítěte podle práva, na které odkazuje úmluva. Musí být splněna tato kritéria:

- úkon činila osoba, která by byla oprávněna jednat jako zákonný zástupce dítěte podle práva státu, ve kterém byl úkon učiněn,
- třetí strana nevěděla anebo nemohla vědět, že se rodičovská zodpovědnost řídí právem, na které odkazuje úmluva, a
- úkon byl učiněn mezi osobami nacházejícími se na území stejného státu⁶⁰⁶.

Příklad č. 13 (U)

Ve smluvním státě A mohou za všech okolností jednat jako zákonní zástupci dítěte oba rodiče, pokud příslušný orgán nevydal opačné rozhodnutí. Ve smluvním státě B nemůže svobodný otec jednat jako zákonný zástupce dítěte, nejsou-li splněna určitá kritéria.

Dítě se narodí ve smluvním státě B nesezdaným rodičům. Bydlí zde se svou matkou. Nejsou splněna kritéria pro to, aby podle práva smluvního státu B mohl otec jednat jako zákonný zástupce dítěte. Otec dítěte je státním příslušníkem smluvního státu A, ve kterém má i bydliště a dítě ho často navštěvuje.

Dědeček z otcovy strany zemře a zanechá dítěti sbírku vzácných knih. Otec uzavře ve smluvním státě A smlouvu se třetí osobou, která má rovněž bydliště ve smluvním státě A, za účelem prodeje sbírky.

Pokud neexistoval důvod pro domněnku, že tato třetí osoba věděla, že se rodičovská zodpovědnost vůči dítěti řídí právem smluvního státu B, nelze platnost smlouvy o prodeji sbírky zpochybnit a kupující nemůže nést odpovědnost pouze z toho důvodu, že otec, který jednal jako zákonný zástupce dítěte, nebyl podle práva, na které odkazuje úmluva, oprávněn tak učinit.

I. Hraniční určovatele

a) Obvyklé bydliště

13.83 Obvyklé bydliště je hlavním hraničním určovatelem a základem pravomoci, který se v úmluvě z roku 1996 používá⁶⁰⁷. Použití obvyklého bydliště je společným faktorem všech moderních Haagských úmluv týkajících se dětí⁶⁰⁸. Žádná z těchto úmluv neobsahuje definici „obvyklého bydliště“, které musí dotyčné orgány určit v každém jednotlivém případě podle skutkových okolností. Jedná se o autonomní pojem, který je nutno vykládat spíše na základě cílů úmluvy než podle omezení vnitrostátního práva.

13.84 Určení obvyklého bydliště je obzvláště důležité podle úmluvy z roku 1980 a podle úmluvy z roku 1996. Je třeba uvést, že úmluva z roku 1996 používá pojem „obvyklé bydliště“ v jiném kontextu než úmluva z roku 1980: podle úmluvy z roku 1980 je určení, že dítě má obvyklé bydliště v dožadujícím státě, nezbytné k použití prostředků nápravy podle úmluvy z roku 1980 a je součástí rozsáhlejšího šetření ohledně toho, zda došlo k protiprávnímu přemístění nebo zadržení dítěte. Úlohou obvyklého bydliště v úmluvě z roku 1996 je obecně posouzení toho, orgány

⁶⁰⁶ Čl. 19 odst. 2.

⁶⁰⁷ Článek 5, projednáno výše v bodě 4.4 a následujících bodech.

⁶⁰⁸ Dalšími úmluvami jsou úmluva o únosech dětí z roku 1980, úmluva o mezinárodním osvojení z roku 1993 a úmluva o výživném na děti z roku 2007 a její protokol. Úplné znění těchto úmluv viz internetové stránky Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Conventions“.

kterého smluvního státu mají pravomoc přijmout opatření na ochranu dítěte a zda by jejich rozhodnutí měla být uznána a vykonána v ostatních smluvních státech. Jelikož je „obvyklé bydliště“ faktickým pojmem, lze vzít při určování obvyklého bydliště dítěte pro účely úmluvy z roku 1996 v úvahu různé aspekty.

13.85 V mezinárodní judikatuře týkající se pojmu „obvyklé bydliště“ lze zjistit několik trendů. Jak bylo uvedeno výše, tyto mohou být důležité pro faktické zjištění podle úmluvy z roku 1980 i úmluvy z roku 1996. Za prvé, pokud existují jednoznačné důkazy o záměru začít nový život v jiném státě, stávající obvyklé bydliště zpravidla zanikne a je získáno nové bydliště⁶⁰⁹. Za druhé, je-li přemístění časově neomezené nebo potenciálně časově neomezené, může obvyklé bydliště v době přemístění rovněž zaniknout a poměrně rychle může být získáno nové bydliště⁶¹⁰. Je-li přemístění časově omezené, pak je i v případě, že k němu dojde na delší dobu, v řadě jurisdikcí uznáno, že stávající obvyklé bydliště může zůstat zachováno⁶¹¹. Tak tomu může být zejména tehdy, pokud se rodiče dohodli, že dítě bude dočasně pobývat v jiné zemi⁶¹². Posouzení ostatních situací obvykle sleduje jeden ze dvou přístupů. Přístup založený na „záměru rodičů“ zkoumá společný záměr rodičů, pokud jde o povahu přemístění⁶¹³. Přístup „zaměřený na dítě“ místo toho zdůrazňuje faktickou realitu života dítěte⁶¹⁴. Tato faktická realita zahrnuje prvky, jako je vzdělání, společenské vztahy, rodinné vztahy, a obecně odkazuje na těžiště života dítěte. Vyskytly se rovněž případy, které oba přístupy kombinují a odkazují na záměry rodičů i na život dítěte⁶¹⁵. Při rozhodování o tom, který přístup se použije, zohledňují některé soudy věk dotyčného dítěte; čím je dítě starší, tím pravděpodobněji bude soud věnovat pozornost těžišti jeho života.

13.86 Dočasná nepřítomnost dítěte v místě obvyklého bydliště z důvodu prázdnin, školní docházky nebo výkonu práva na styk/kontakt obvyklé bydliště dítěte v zásadě nemění.

⁶⁰⁹ Relevantním záměrem zde bude obvykle záměr **rodičů**. Viz např. DeHaan v. Gracia, [2004], AJ No 94 (QL), [2004] ABQD 4 [ref. č. INCADAT: HC/E/CA 576]; Re J. (nezletilý) (únos: právo péče) [1990] 2 AC 562 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKe 2]; Re F. (nezletilý) (únos dítěte) [1992] 1 FLR 548, [1992] Fam Law 195 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKe 40]. Je nutno zmínit, že v ojedinělých případech je možné, že dítě o obvyklé bydliště přišlo a nové obvyklé bydliště dosud nezískalo (v tomto případě by podle úmluvy z roku 1996 bylo použitelné ustanovení čl. 6 odst. 2). Takovémuto určení je však třeba se pokud možno vyhnout – viz výše body 4.16–4.19.

⁶¹⁰ Viz Al Habtoor v. Fotheringham [2001] EWCA Civ 186 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKe 875]; Callaghan v. Thomas [2001] NZFLR 1105 [ref. č. INCADAT: HC/E/NZ 413]; Cameron v. Cameron, 1996 SC 17, 1996 SLT 306, 1996 SCLR 25 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKs 71]; Moran v. Moran, 1997 SLT 541 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKs 74]; Karkkainen v. Kovalchuk, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 2006) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 879].

⁶¹¹ Viz Re H (únos: obvyklé bydliště: souhlas) [2000] 3 FCR 412 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKe 478]; Morris v. Morris, 55 F. Supp 2d 1156 (D. Colo., 30. srpna 1999) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 306]; Mozes v. Mozes, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 301].

⁶¹² Viz Denmark Ø.L.K., 5. dubna 2002, 16. afdeling, B-409-02 [ref. č. INCADAT: HC/E/DK 520].

⁶¹³ Viz Re B (únos nezletilých) [1993] 1 FLR 993 [ref. č. INCADAT: HC/E/UKe 173]; Mozes v. Mozes, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 301]; Holder v. Holder, 392 F.3d 1009, 1014 (9th Cir. 2004) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 777]; Ruiz v. Tenorio, 392 F.3d 1247, 1253 (11th Cir. 2004) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 780]; Tsarbopoulos v. Tsarbopoulos, 176 F. Supp.2d 1045 (E.D. Wash. 2001) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 482]; Gitter v. Gitter, 396 F.3d 124, 129-30 (2d Cir. 2005) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 776]; Koch v. Koch, 450 F.3d 703 (7th Cir. 2006) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 878]. Je nutno uvést, že v rámci přístupu ve věci Mozes 9. soudní obvod uznal, že vzhledem k dostatečnému času a pozitivním zkušenostem mohl být život dítěte v nové zemi zakotven natolik pevně, že se jednalo o obvyklé bydliště bez ohledu na přetrvávající opačné záměry rodičů.

⁶¹⁴ Friedrich v. Friedrich, 983 F.2d 1396, (6th Cir. 1993) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 142]; Robert v. Tesson (6th Cir. 2007) [ref. č. INCADAT: HC/E/US 935]; Re M (únos: obvyklé bydliště) [1996] 1 FLR 887.

⁶¹⁵ Klíčovým rozsudkem je rozsudek ve věci: Feder v. Evans-Feder, 63 F.3d 217, 222 (3d Cir. 1995) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 83]. Viz rovněž: Karkkainen v. Kovalchuk, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 1995) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 879]. V této věci se rozlišovalo mezi situací malých dětí, kdy se usuzovalo, že je nutno klást velký důraz na společný záměr rodičů, a situací starších dětí, kdy záměr rodičů hraje omezenější úlohu. Silverman v. Silverman, 338 F.3d 886 (8th Cir. 2003) [ref. č. INCADAT: HC/E/USf 530].

- 13.87 Pojem „obvyklé bydliště“ projednával Soudní dvůr Evropské unie⁶¹⁶ (dále jen „Soudní dvůr EU“) v souvislosti s nařízením Brusel IIa⁶¹⁷. Soudní dvůr EU uvedl, že obvyklé bydliště dítěte je nutno určit s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem jednotlivého případu. Konkrétně, tento pojem „musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území [...] a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě“⁶¹⁸.

b) Přítomnost

- 13.88 Existuje řada případů, kdy se jako hraniční určovatel v úmluvě z roku 1996 používá přítomnost dítěte (nebo majetku dítěte)⁶¹⁹. Pojem „přítomnost“ označuje fyzickou přítomnost na území dotyčného smluvního státu. Tento pojem nevyžaduje doklad o bydlišti: postačuje pouhá fyzická přítomnost na daném území.

c) Státní příslušnost

- 13.89 Tento hraniční určovatel není v úmluvě z roku 1996 uveden samostatně, nýbrž představuje prvek v mechanismu přenesení pravomoci podle článku 8 a 9⁶²⁰. Orgány smluvního státu, jehož je dítě státním příslušníkem, mohou požádat o postoupení pravomoci a rovněž mohou být požádány o souhlas s přenesením pravomoci. Samotná státní příslušnost dítěte nepostačuje a orgány tohoto smluvního státu se musí rovněž domnívat, že mají lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dotyčného dítěte. Mnoho dětí má více než jednu státní příslušnost. Kterýkoli ze smluvních států, jehož je dítě státním příslušníkem, může spadat do podmínek stanovených v článku 8 s ohledem na přenesení pravomoci.
- 13.90 Článek 47 se zabývá situací smluvních států, které mají několik územních jednotek, jež uplatňují různé právní systémy, a objasňuje, že odkaz na stát, jehož je dítě státním příslušníkem, znamená odkaz na územní jednotku stanovenou zákonem tohoto státu anebo, při neexistenci příslušných pravidel, na územní jednotku, ke které má dítě nejtěsnější vztah.

⁶¹⁶ Před 1. lednem 2011 „Soudní dvůr Evropských společenství“.

⁶¹⁷ Rozsudek ve věci C-523/07, A, ze dne 2. dubna 2009. Viz rovněž rozsudek Soudního dvora EU ve věci Barbara Mercedi v. Richard Chaffe (C-497/10 PPU) ze dne 22. prosince 2010, v němž je tento přístup potvrzen.

⁶¹⁸ Rozsudek ve věci C-523/07, A, ze dne 2. dubna 2009, body 37–39. Pokud však uvedené faktory poukazují na dva či více různých států jako na možný stát obvyklého bydliště dítěte, bude samozřejmě na soudním/správním orgánu, jenž danou věc projednává, aby rozhodl, které faktory jsou v dotyčném případě nejdůležitější.

⁶¹⁹ Viz např. články 6, 11 a 12 projednané výše v **kapitolách 4, 6 a 7**.

⁶²⁰ Projednáno výše v bodech **5.9–5.12**. V Haagské úmluvě o ochraně nezletilých z roku 1961 je však státní příslušnost použita jako hraniční určovatel. Článek 4 umožňuje státu, jehož je dítě státním příslušníkem, vykonat pravomoc k přijetí opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, pokud se domnívá, že to vyžadují zájmy dítěte, a poté, co informoval orgány státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště.

d) **Podstatný vztah**

- 13.91 Existuje-li mezi dítětem a určitým smluvním státem „těsný vztah“, mohou orgány tohoto státu požádat o přenesení pravomoci (aby mohly přijmout opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte – článek 9), nebo mohou být požádány, aby **převzaly** takovou pravomoc (článek 8). To platí, pokud panuje domněnka, že orgány tohoto smluvního státu mají lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dotyčného dítěte⁶²¹.
- 13.92 Článek 32 úmluvy mimoto umožňuje ústřednímu orgánu nebo jinému příslušnému orgánu smluvního státu, ke kterému má dítě „nejzávažnější vztah“, požádat o zprávu o situaci dítěte nebo o zvážení potřeby přijetí ochranných opatření ze strany ústředního orgánu smluvního státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště⁶²².
- 13.93 Kritérium týkající se „podstatného vztahu“ může být v rámci úmluvy z roku 1996 použito rovněž k použití práva odlišného od práva země daného orgánu, a to podle čl. 15 odst. 2⁶²³.
- 13.94 Ve vztahu ke kritériu, které se v této souvislosti použije, je však mezi článkem 15 a články 8, 9 a 32 malý rozdíl v důrazu. Podle článku 15 může smluvní stát mající pravomoc výjimečně použít nebo přihlídnout k právu jiného státu, k němuž má daná **situace** podstatný vztah. V ustanoveních o přenesení pravomoci a v článku 32 se musí jednat o podstatný vztah smluvního státu přijímajícího/podávajícího žádost o přenesení pravomoci (články 8 a 9) nebo požadujícího zprávu či ochranná opatření (článek 32) **k dítěti**.
- 13.95 To, zda má určité dítě, nebo určitá situace k danému státu „podstatný vztah“, je nutno posoudit v každém jednotlivém případě. K příkladům států, k nimž může mít dítě „podstatný vztah“, patří: stát dřívějšího obvyklého bydliště dítěte, stát, ve kterém žijí členové rodiny dítěte, kteří jsou ochotni se o ně starat, stát, ve kterém žije rodič s právem na styk/kontakt s dítětem, pokud jsou rodiče odloučení, nebo stát, v němž má dítě členy širší rodiny, které pravidelně navštěvuje.

Příklad č. 13 (V)

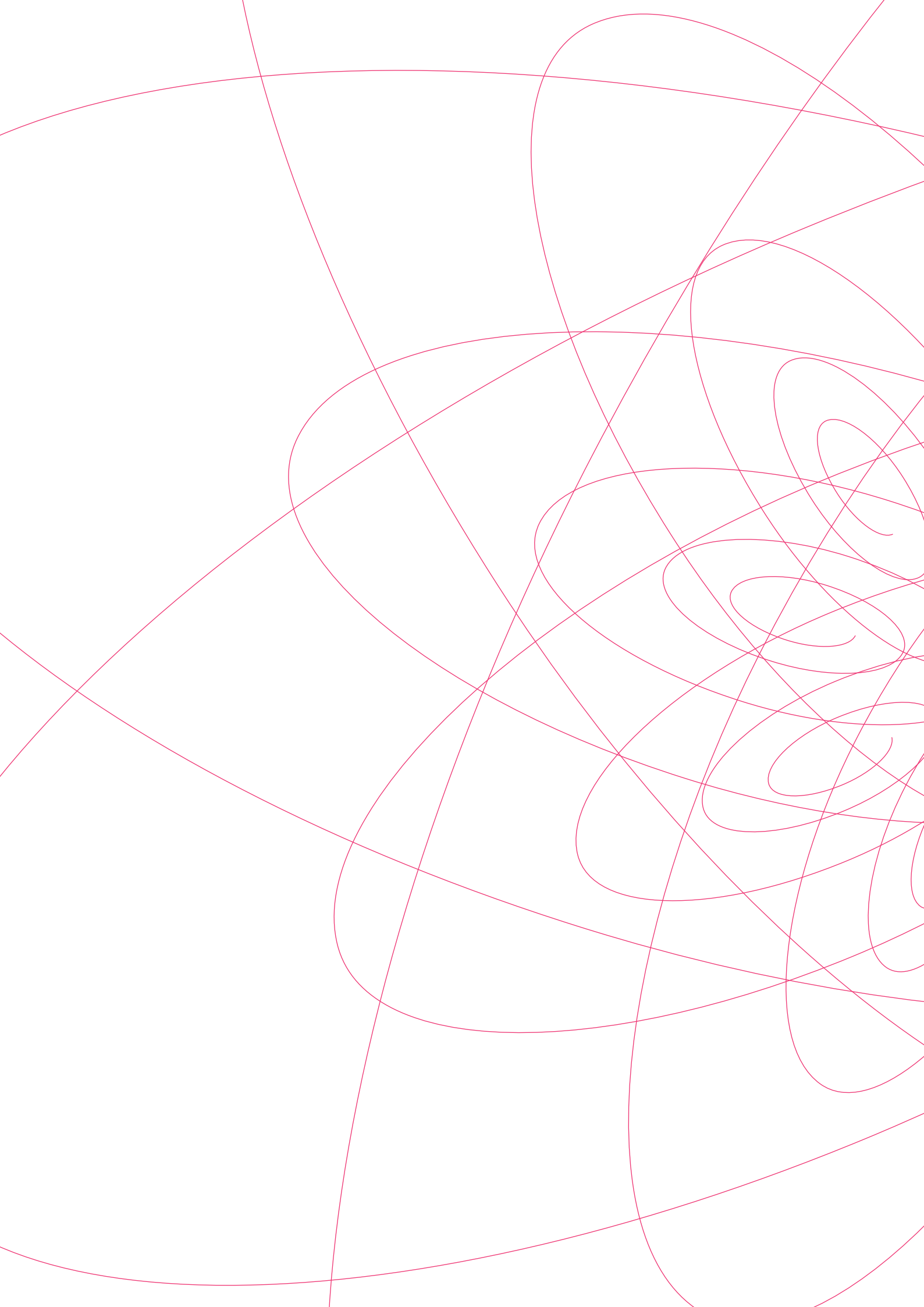
U orgánů ve smluvním státě A je podán návrh na rozvod manželství. Jsou splněna kritéria stanovená v článku 10 a orgány mají pravomoc přijmout opatření, která se týkají dětí rozvádějících se rodičů. Děti mají obvyklé bydliště ve smluvním státě B a je dohodnuto, že by tam měly bydlet i nadále. Obvyklé bydliště představuje v tomto případě „podstatný vztah“ a orgány smluvního státu A toto mohou využít k uplatnění práva smluvního státu B při rozhodování⁶²⁴.

⁶²¹ Pokud jde o podrobné projednání ustanovení o přenesení pravomoci, viz výše **kapitola 5**.

⁶²² Projednáno výše v bodě **11.24**.

⁶²³ Projednáno výše v bodě **9.2**.

⁶²⁴ čl. 15 odst. 2, projednáno výše v bodě **9.2**.

PŘÍLOHA I

***Znění Úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů,
použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech
rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí***

34. ÚMLUVA O PRÁVOMOCI ORGÁNŮ, POUŽITELNÉM PRÁVU, UZNÁVÁNÍ, VÝKONU A SPOLUPRÁCI VE VĚCÍCH RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI A OPATŘENÍ K OCHRANĚ DĚTÍ

(uzavřená dne 19. října 1996)

Signatářské státy této úmluvy,

majíce na paměti, že je nutné zlepšit ochranu dětí v situacích mezinárodní povahy,

přejíce si předcházet rozporům mezi svými právními systémy týkajícími se příslušnosti orgánů, rozhodného práva, uznávání a výkonu opatření na ochranu dětí,

připomínající význam mezinárodní spolupráce na ochranu dětí,

potvrzující, že nejlepší zájem dítěte musí být brán v úvahu v první řadě, vědomy si nutnosti revize Úmluvy ze dne 5. října 1961 o pravomoci a použitelném právu při ochraně nezletilých,

přejíce si přijmout společná ustanovení zajišťující tento cíl a přihlížejíce k Úmluvě Organizace spojených národů o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989, se dohodly na těchto následujícím:

KAPITOLA I - OBLAST PŮSOBNOSTI ÚMLUVY

Článek 1

1. Cíle této úmluvy jsou:
 - a) určit stát, jehož orgány mají pravomoc přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte;
 - b) určit právo, které mají tyto orgány při výkonu své pravomoci používat;
 - c) určit právo použitelné na rodičovskou zodpovědnost;
 - d) zajistit uznávání a výkon těchto opatření na ochranu dětí ve všech smluvních státech;
 - e) zajistit mezi orgány smluvních států spolupráci nezbytnou k dosažení cílů této úmluvy.
2. Pro účely této úmluvy výraz „rodičovská zodpovědnost“ zahrnuje rodičovskou autoritu nebo jiný obdobný vzájemný vztah stanovující práva, pravomoci a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte.

Článek 2

Tato úmluva se vztahuje na děti od okamžiku jejich narození do doby, kdy dosáhnou 18 let věku.

Článek 3

Opatření uvedená v článku 1 se mohou týkat zejména:

- a) přiznání, výkonu, zrušení nebo omezení rodičovské zodpovědnosti, jakož i jejího delegování;
- b) práva péče o dítě včetně práv týkajících se péče o osobu dítěte a zejména práva na určení místa bydliště dítěte, jakož i právo návštěv včetně práva vzít si dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho bydliště;
- c) poručnictví, opatrovnictví a obdobných institucí;
- d) jmenování a funkcí osoby nebo orgánu majících na starosti osobu nebo majetek dítěte, zastupujících dítě nebo pomáhajících mu;
- e) umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce;
- f) dohledu státního orgánu na péči o dítě osobou, která o dítě pečuje;
- g) správy a ochrany majetku dítěte nebo dispozice s ním.

Článek 4

Úmluva se nevztahuje na:

- a) určení nebo popření rodičovství vůči dítěti;
- b) rozhodnutí o osvojení, případná opatření k osvojení nebo zrušení osvojení nebo jeho prohlášení za neplatné;
- c) příjmení a jméno dítěte;
- d) dosažení způsobilosti k právním úkonům;
- e) výživné;
- f) správu majetku nebo dědictví;
- g) sociální zabezpečení;
- h) veřejná opatření všeobecné povahy v záležitostech týkajících se vzdělávání nebo zdravotnictví;
- i) opatření přijímaná v důsledku trestných činů páchaných dětmi;
- j) rozhodnutí o právu na azyl a imigraci.

KAPITOLA II – PRÁVOMOC

Článek 5

1. Soudní nebo správní orgány smluvního státu obvyklého bydliště dítěte mají pravomoc přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte.
2. S výjimkou článku 7, v případě změny obvyklého bydliště dítěte do jiného smluvního státu, mají pravomoc orgány státu nového obvyklého bydliště dítěte.

Článek 6

1. Vůči dětem uprchlíků a dětí, v jejichž zemi došlo k nepokojům, v důsledku čehož tyto děti byly přemístěny do různých zemí, vykonávají pravomoci podle čl. 5 odst. 1 orgány smluvního státu, na jehož území se děti v důsledku tohoto přemístění nacházejí.
2. Ustanovení předchozího odstavce se rovněž použije na děti, jejichž bydliště nelze zjistit.

Článek 7

1. V případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte zůstávají zachovány pravomoci orgánů smluvního státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, až do té doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném státě, a
 - a) osoba, instituce nebo jiný orgán mající právo péče souhlasily s přemístěním nebo zadržením nebo
 - b) dítě bydlelo v tomto jiném státě nejméně po dobu jednoho roku poté, co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče, znaly nebo musely znát místo pobytu dítěte, nevznesly požadavek na navrácení během tohoto období a dítě se šlo se svým novým prostředím.
2. Přemístění nebo zadržování dítěte se pokládá za protiprávní, jestliže:
 - a) porušuje práva péče náležící osobě, instituci nebo jinému orgánu, ať společně nebo samostatně, podle práva státu, ve kterém dítě mělo bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, a
 - b) v době přemístění nebo zadržení byla tato práva skutečně vykonávána, buď společně či samostatně, anebo by byla vykonávána, kdyby nedošlo k přemístění nebo zadržení.

Tato práva výchovy uvedená pod písmenem a) mohou vyplývat zejména ze zákona nebo ze soudního nebo správního rozhodnutí nebo z dohody mající právní účinek podle práva tohoto státu.
3. Pokud si orgány uvedené v odstavci 1 zachovávají své pravomoci, orgány smluvního státu, do kterého bylo dítě přemístěno anebo ve kterém bylo zadrženo, mohou přijímat pouze taková naléhavá opatření podle článku 11, která jsou nutná pro ochranu osoby nebo majetku dítěte.

Článek 8

1. Výjimečně orgán smluvní strany mající pravomoc podle článku 5 nebo 6, jestliže se domnívá, že orgán jiného smluvního státu by mohl v konkrétním případě lépe posoudit nejlepší zájem dítěte, může buď
 - žádat, aby tento jiný orgán buď přímo nebo s pomocí ústředního orgánu svého státu převzal pravomoc přijímat opatření na ochranu, která považuje za nutná, nebo
 - přerušit projednávání případu a vyzvat strany k předložení takového požadavku orgánu tohoto jiného státu.
2. Smluvní státy, jejichž orgány mohou být dožádány podle předchozího odstavce, jsou:
 - a) stát, jehož státním příslušníkem je dítě;
 - b) stát, na jehož území se nachází majetek dítěte;
 - c) stát, před jehož orgány probíhá řízení o návrhu na rozvod, rozluku manželství rodičů dítěte anebo jeho prohlášení za neplatné;
 - d) stát, ke kterému má dítě těsný vztah.
3. Dotčené orgány mají možnost si vyměňovat názory.
4. Orgán dožádaný podle odstavce 1 může převzít pravomoc orgánu příslušného podle článku 5 nebo 6, jestliže to pokládá za vhodné vzhledem k nejlepším zájmům dítěte.

Článek 9

1. Jestliže se orgány smluvní strany uvedené v čl. 8 odst. 2 domnívají, že mají v konkrétním případě lepší předpoklady pro posouzení nejlepších zájmů dítěte, mohou buď
 - požadovat na příslušném orgánu smluvní strany obvyklého bydliště dítěte přímo nebo pomocí ústředního orgánu tohoto státu, aby byly příslušné přijímat opatření na ochranu dítěte, která pokládají za nezbytná, nebo
 - vyzvat strany, aby takovou žádost podaly u orgánu smluvního státu obvyklého bydliště dítěte.
2. Dotčené orgány mají možnost si vyměňovat názory.
3. Orgán, který o to požádal, může vykonávat pravomoci místo orgánu smluvního státu obvyklého bydliště dítěte pouze tehdy, když tento posledně jmenovaný orgán žádost přijme.

Článek 10

1. Aniž jsou dotčena ustanovení článků 5 až 9, mohou orgány smluvního státu při výkonu své pravomoci k rozhodování o návrhu na rozvod nebo rozluky rodičů dítěte, které má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, nebo o prohlášení jejich manželství za neplatné, pokud to právo jejich státu umožňuje, přijmout opatření zaměřená na ochranu osoby nebo majetku dítěte, jestliže
 - a) v době zahájení řízení jeden z jeho rodičů má obvyklé bydliště v tomto státě a jestliže jeden z nich má rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti a
 - b) pravomoc těchto orgánů k přijetí takových opatření byla uznána rodiči, jakož i jinou osobou, která má rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti, a jestliže tato pravomoc odpovídá nejlepším zájmům dítěte.
2. Pravomoc uvedená v odstavci 1 k přijetí opatření na ochranu dítěte zaniká, jakmile vyhovující nebo zamítavé rozhodnutí o návrhu na rozvod, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné se stane pravomocným, anebo, jestliže řízení je ukončeno z jiného důvodu.

Článek 11

1. Ve všech naléhavých případech orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě nebo majetek patřící dítěti, mají pravomoc přijmout nezbytná opatření na ochranu dítěte.
2. Opatření přijatá podle předchozího odstavce ohledně dítěte obvykle bydlícího ve smluvním státě pozbudou účinnosti, jakmile orgány mající pravomoc podle článků 5 až 10 přijaly opatření, která vyžaduje situace.
3. Opatření přijatá podle odstavce 1 ohledně dítěte obvykle bydlícího v nesmluvním státě pozbudou účinnosti v každém smluvním státě, jakmile opatření, která situace vyžaduje a přijatá orgány jiného státu, jsou uznána v dotyčném smluvním státě.

Článek 12

1. S výjimkou uvedenou v článku 7 orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě nebo majetek patřící dítěti, mají pravomoc přijímat prozatímní opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, která mají územní účinnost omezenou na dotyčný stát, pokud tato opatření nejsou neslučitelná s opatřeními již přijatými orgány, které mají pravomoc podle článků 5 až 10.
2. Opatření přijatá podle odstavce 1 ohledně dítěte obvykle bydlícího ve smluvním státě pozbudou účinnosti, jakmile orgány mající pravomoc podle článků 5 až 10 přijaly rozhodnutí ohledně opatření na ochranu, která vyžaduje situace.

3. Opatření přijatá podle odstavce 1 ohledně dítěte obvykle bydlícího v nesmluvním státě pozbudou účinnosti ve smluvním státě, ve kterém byla opatření přijata, jakmile opatření vyvolaná situací a přijatá orgány jiného státu jsou v dotčeném smluvním státě uznána.

Článek 13

1. Orgány smluvního státu, které mají pravomoc podle článků 5 až 10 přijímat opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, se musí zdržet výkonu příslušnosti, jestliže v době zahájení řízení byla požadována odpovídající opatření od orgánů jiného smluvního státu majících pravomoc podle článků 5 až 10 v době žádosti, a ještě o nich probíhá řízení.
2. Ustanovení předchozího odstavce se nepoužije, jestliže orgány, kterým byla žádost o opatření původně předložena, se své pravomoci vzdaly.

Článek 14

Opatření přijatá podle článků 5 až 10 zůstanou v platnosti v rozsahu jimi stanoveném, i když v důsledku změny okolností odpadl důvod, který založil pravomoc, dokud orgány mající pravomoc podle úmluvy nezměnily, nenahradily nebo nezrušily taková opatření.

KAPITOLA III – POUŽITELNÉ PRAVO

Článek 15

1. Při výkonu pravomoci podle ustanovení kapitoly II použijí orgány smluvních států své právní předpisy.
2. Pokud to však ochrana osoby nebo majetku dítěte vyžaduje, mohou výjimečně použít nebo přihlídnout k právu jiného státu, k němuž má daná situace podstatný vztah.
3. Jestliže se obvyklé bydliště dítěte změní a dítě bude žít v jiném smluvním státě, řídí se od doby takové změny právem tohoto jiného státu podmínky použití opatření přijatých ve státě, ve kterém dítě dříve mělo obvyklé bydliště.

Článek 16

1. Přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti ze zákona, bez zásahu soudního nebo správního orgánu, se řídí právem státu obvyklého bydliště dítěte.
2. Přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti na základě dohody nebo jednostranného právního úkonu, bez zásahu soudního nebo správního orgánu, se řídí právem státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště v době, kdy dohoda nebo jednostranný právní úkon nabude účinnosti.
3. Rodičovská zodpovědnost, která existuje podle práva státu obvyklého bydliště dítěte, trvá po změně obvyklého bydliště do jiného státu.
4. Jestliže se změní obvyklé bydliště dítěte, přiznání rodičovské zodpovědnosti ze zákona osobě, která doposud takovou zodpovědnost neměla, se řídí právem státu nového obvyklého bydliště.

Článek 17

Výkon rodičovské zodpovědnosti se řídí právem státu obvyklého bydliště dítěte. Pokud se obvyklé bydliště dítěte změní, řídí se právem státu nového obvyklého bydliště.

Článek 18

Rodičovská zodpovědnost zmíněná v článku 16 může být odňata nebo podmínky jejího výkonu mohou být upraveny opatřeními přijatými podle této úmluvy.

Článek 19

1. Platnost právního úkonu mezi třetí stranou a osobou, která je oprávněna jednat jako zákonný zástupce dítěte podle práva státu, ve kterém byl úkon učiněn, nemůže být popřena a třetí strana nemůže nést odpovědnost pouze z důvodu, že jiná osoba nebyla zákonným zástupcem dítěte podle práva, na které odkazují ustanovení této kapitoly, ledaže by třetí strana věděla anebo musela vědět, že rodičovská zodpovědnost se řídí tímto posledně jmenovaným právem.
2. Ustanovení předchozího odstavce se použije pouze tehdy, jestliže úkon byl učiněn mezi osobami nacházejícími se na území stejného státu.

Článek 20

Ustanovení této kapitoly se použijí, i když právo, na které odkazují, je právem nesmluvního státu.

Článek 21

1. V této kapitole pojem „právo“ znamená právo platné ve státě, kromě jeho kolizních norem.
2. Pokud však je právem použitelným podle článku 16 právo nesmluvního státu a jestliže kolizní normy tohoto státu odkazují na právo jiného nesmluvního státu, který použije své vlastní právní předpisy, pak se použijí právní předpisy tohoto naposledy jmenovaného státu. Jestliže tento jiný nesmluvní stát své vlastní právní předpisy nepoužije, pak rozhodným právem je právo, na které odkazuje článek 16.

Článek 22

Od použití právních předpisů, na které odkazují ustanovení této kapitoly, je možno se odchýlit pouze tehdy, pokud je použití zjevně v rozporu s veřejným pořádkem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte.

KAPITOLA IV – UZNÁNÍ A VÝKON

Článek 23

1. Opatření přijatá orgány jednoho smluvního státu jsou uznána ve všech ostatních smluvních státech.
2. Uznání však může být odmítnuto:
 - a) jestliže opatření bylo přijato orgánem, jehož pravomoc se nezakládá na některém z důvodů uvedených v kapitole II;
 - b) jestliže opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě dostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožádaného státu;
 - c) na základě žádosti osoby, která namítá, že opatření narušuje její rodičovskou zodpovědnost, pokud takové opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, aniž by se této osobě dostalo příležitosti být slyšen;
 - d) jestliže toto uznání je zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného státu, s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte;
 - e) jestliže opatření je neslučitelné s pozdějším opatřením přijatým v nesmluvním státě obvyklého bydliště dítěte, pokud toto naposledy uvedené opatření splňuje požadavky pro uznání v dožádaném státě;
 - f) jestliže nebyl dodržen postup podle článku 33.

Článek 24

Aniž by byla dotčena ustanovení čl. 23 odst. 1, může zúčastněná osoba požadovat na příslušných orgánech smluvního státu, aby rozhodly o uznání nebo neuznání opatření přijatého v jiném smluvním státě. Postup se řídí právem dožádaného státu.

Článek 25

Orgán dožádaného státu je vázán skutkovými zjištěními, na jejichž základě orgán státu, v němž bylo opatření přijato, založil svou pravomoc.

Článek 26

1. Jestliže opatření přijatá v jednom smluvním státě a tam vykonatelná vyžadují výkon v jiném smluvním státě, budou na návrh zainteresované strany prohlášena za vykonatelná nebo budou registrována pro účely výkonu v tomto jiném státě podle procesních předpisů tohoto posledně uvedeného státu.
2. Každý smluvní stát použije k prohlášení vykonatelnosti nebo registrace jednoduchého a rychlého postupu v řízení.
3. Prohlášení vykonatelnosti nebo registrace mohou být zamítnuty pouze z důvodů uvedených v čl. 23 odst. 2.

Článek 27

Kromě přezkumu, který je nutný při postupu podle předchozích článků, nelze věcně přezkoumávat přijaté opatření.

Článek 28

Opatření přijatá v jednom smluvním státě, která byla prohlášena za vykonatelná nebo registrovaná pro účely výkonu v jiném smluvním státě, budou vykonána v tomto státě tak, jako kdyby byla přijata orgány tohoto státu. Výkon se řídí právem dožádaného státu, v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte.

KAPITOLA V – SPOLUPRÁCE

Článek 29

1. Každý smluvní stát určí ústřední orgán, který pověří plněním úkolů uložených úmluvou.
2. Federální státy, státy s více než jedním právním systémem nebo státy mající autonomní územní jednotky mohou ustanovit více než jeden ústřední orgán a určit územní nebo osobní rozsah jejich působnosti. Stát, který ustanoví více než jeden ústřední orgán, určí jeden z nich jako ústřední orgán, kterému budou zasílána veškerá sdělení k postoupení příslušnému ústřednímu orgánu v tomto státě.

Článek 30

1. Ústřední orgány navzájem spolupracují a zajišťují spolupráci mezi příslušnými orgány svých států za účelem dosažení cílů této úmluvy.
2. V souvislosti s používáním této úmluvy přijmou příslušné kroky k tomu, aby byly zajištěny informace týkající se zákonů a dostupných služeb v jejich státech, které se týkají ochrany dětí.

Článek 31

Ústřední orgán smluvního státu, buď přímo nebo prostřednictvím státních nebo jiných orgánů, přijme vhodná opatření k:

- a) usnadnění vzájemného styku a nabídky pomoci podle článků 8 a 9 a podle této kapitoly;
- b) usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se úmluva vztahuje, a to zprostředkováním, smířčí iniciativou nebo obdobnými prostředky;
- c) poskytnutí pomoci, na žádost příslušného orgánu jiného smluvního státu, při zjišťování pobytu dítěte, které se pravděpodobně na území tohoto státu nachází a potřebuje ochranu na území dožádaného státu.

Článek 32

Na základě odůvodněného dožádání ústředního orgánu nebo jiného příslušného orgánu smluvního státu, ke kterému má dítě nejzávažnější vztah, ústřední orgán smluvního státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště a nachází se v něm, přímo anebo prostřednictvím veřejných nebo jiných orgánů:

- a) podá zprávu o poměrech dítěte;
- b) požádá, aby příslušný orgán jeho státu zvažil potřebu přijetí opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte.

Článek 33

1. Jestliže orgán příslušný podle článků 5 až 10 uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce a jestliže takové umístění nebo zajištění péče se má uskutečnit v jiném smluvním státě, musí to nejdříve projednat s ústředním orgánem anebo s jiným příslušným orgánem naposledy jmenovaného státu. Za tím účelem zašle zprávu o dítěti spolu s důvody pro navrhované umístění nebo zajištění péče.
2. Rozhodnutí o umístění nebo o zajištění péče může být učiněno v dožadujícím státě pouze tehdy, jestliže ústřední nebo jiný příslušný orgán dožadovaného státu souhlasil s umístěním nebo zajištěním péče, přičemž je třeba zohlednit nejlepší zájmy dítěte.

Článek 34

1. Pokud je zvažováno opatření na ochranu dítěte, orgány příslušné podle této úmluvy, jestliže to vyžaduje situace dítěte, mohou vyžadovat od všech orgánů jiného smluvního státu informace potřebné pro ochranu dítěte.
2. Každý smluvní stát může prohlásit, že dožádání podle odstavce 1 je třeba postupovat jeho orgánům jen prostřednictvím jeho ústředního orgánu.

Článek 35

1. Příslušné orgány smluvního státu mohou žádat orgány jiného smluvního státu, aby pomohly při provedení opatření na ochranu dítěte přijatých podle této úmluvy, zejména při zabezpečení účinného výkonu práva osobního styku, jakož i práva udržovat pravidelné přímé kontakty.
2. Orgány smluvního státu, ve kterém dítě nemá obvyklé bydliště, mohou na žádost rodiče bydlicího v tomto státě, který si hodlá zajistit nebo udržet právo osobního styku s dítětem, shromáždit informace nebo důkazy a provést zjištění o způsobilosti tohoto rodiče k výkonu práva osobního styku s dítětem a podmínek, za nichž styk má být vykonáván. Orgán, který má pravomoc podle článků 5 až 10 k rozhodování o právu osobního styku s dítětem, uzná a posoudí tyto informace, důkazy a zjištění dříve, než rozhodne.
3. Orgán, který má pravomoc podle článků 5 až 10 k rozhodnutí o právu styku s dítětem, může přerušit řízení až do výsledku řízení o žádosti podané podle odstavce 2, zejména když má rozhodnout o návrhu na omezení nebo zrušení práva na osobní styk s dítětem, které bylo přiznáno ve státě dřívějšího bydliště dítěte.
4. Žádné ustanovení v tomto článku nebrání orgánu, který má pravomoc podle článků 5 až 10, v přijetí prozatímních opatření platných do doby, než bude znám výsledek řízení podle odstavce 2.

Článek 36

V případě, že dítě je vystaveno vážnému nebezpečí, budou příslušné orgány smluvního státu, ve kterém byla přijata opatření na ochranu dítěte nebo se o nich uvažuje, jestliže jsou informovány, že dítě změnilo obvyklé bydliště anebo že se nachází v jiném státě, informovat orgány tohoto jiného státu o vzniklém nebezpečí a o přijatých opatřeních.

Článek 37

Orgán nebude požadovat nebo postupovat informace podle této kapitoly, pokud by to podle jeho názoru mohlo způsobit, že osoba nebo majetek dítěte by byly vystaveny nebezpečí anebo že by došlo k vážnému ohrožení svobody nebo života člena rodiny dítěte.

Článek 38

1. Aniž je dotčena možnost uložení přiměřených poplatků za obstarání služeb, ústřední a jiné státní orgány smluvních států nesou vlastní náklady vzniklé při používání ustanovení této kapitoly.
2. Smluvní stát může uzavřít dohody s jedním nebo s více smluvními státy ohledně rozdělení nákladů.

Článek 39

Kterýkoliv smluvní stát může uzavírat dohody s jedním nebo s více smluvními státy za účelem usnadnění používání této kapitoly při jejich vzájemném styku. Státy, které takovou dohodu uzavřou, zašlou její kopii depositáři úmluvy.

KAPITOLA VI – VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ

Článek 40

1. Orgány smluvního státu, v němž má dítě obvyklé bydliště, nebo smluvního státu, ve kterém bylo přijato ochranné opatření, mohou vystavit osobě mající rodičovskou zodpovědnost nebo osobě pověřené ochranou osoby nebo majetku dítěte na její žádost osvědčení obsahující rozsah, v němž může tato osoba jednat, a jí příslušející práva.
2. Platí domněnka, že oprávnění uvedená v osvědčení této osobě přísluší, pokud nebude prokázán opak.
3. Každý smluvní stát určí orgány příslušné k vystavení tohoto osvědčení.

Článek 41

Osobní údaje shromážděné nebo předané podle této úmluvy mohou být použity pouze pro účely, pro něž byly shromážděny nebo postoupeny.

Článek 42

Orgány, kterým byly informace postoupeny, zajistí důvěrnost údajů v souladu se zákony svých států.

Článek 43

Veškeré doklady zaslané nebo vydané podle této úmluvy budou osvobozeny od legalizace nebo jiných obdobných formalit.

Článek 44

Každý smluvní stát stanoví orgány, kterým budou zasílány žádosti podle článků 8, 9 a 33.

Článek 45

1. Určení orgánů uvedená v článcích 29 a 44 budou sdělena Stálému výboru Haagské konference mezinárodního soukromého práva.
2. Prohlášení podle čl. 34 odst. 2 bude předáno depozitáři úmluvy.

Článek 46

Smluvní stát, v němž platí různé právní systémy nebo soubory právních pravidel pro ochranu osoby nebo majetku dítěte, nebude povinen použít pravidel úmluvy v případě kolizí mezi těmito různými systémy nebo soubory právních pravidel.

Článek 47

Ve vztahu ke státu, ve kterém platí v různých územních jednotkách dva nebo více právních systémů nebo souborů právních pravidel pro záležitosti upravené touto úmluvou:

1. každý odkaz na obvyklé bydliště v tomto státě znamená odkaz na obvyklé bydliště v územní jednotce;
2. každý odkaz na přítomnost dítěte v tomto státě znamená odkaz na přítomnost v územní jednotce;
3. každý odkaz na místo, kde se nachází majetek dítěte v tomto státě, znamená odkaz na místo, kde je umístěn majetek dítěte v územní jednotce;
4. každý odkaz na stát, jehož je dítě státním příslušníkem, znamená odkaz na územní jednotku stanovenou zákonem tohoto státu anebo, při neexistenci příslušných pravidel, na územní jednotku, ke které má dítě nejtěsnější vztah;
5. každý odkaz na stát, u jehož orgánů byl podán návrh na rozvod nebo rozluku rodičů dítěte nebo zrušení jejich manželství, znamená odkaz na územní jednotku, jejíž orgány rozhodují o tomto návrhu;
6. každý odkaz na stát, ke kterému má dítě závažný vztah, znamená odkaz na územní jednotku, ke které má dítě takový vztah;
7. každý odkaz na stát, do kterého se dítě přestěhovalo anebo ve kterém je zadržováno, znamená odkaz na příslušnou územní jednotku, do které dítě bylo přemístěno anebo ve které je zadržováno;
8. každý odkaz na orgány státu, které mají jiné postavení než ústřední orgány, znamená odkaz na ty, které jsou oprávněny jednat v rámci příslušné územní jednotky;
9. každý odkaz na právo, řízení nebo orgány státu, ve kterém bylo přijato opatření, znamená odkaz na právo, řízení nebo orgány územní jednotky, ve které takové opatření bylo přijato;
10. každý odkaz na právo, řízení nebo orgány dožádaného státu znamená odkaz na právo, řízení nebo orgány územní jednotky, v níž je požadováno uznání nebo výkon.

Článek 48

Pro určení rozhodného práva podle kapitoly III ve vztahu ke státu, který má dvě nebo více územních jednotek, z nichž každá má svůj právní systém nebo vlastní soubor pravidel pro záležitosti upravené touto úmluvou, se použijí následující pravidla:

- a) pokud v takovém státě existují platná pravidla pro určení územní jednotky, jejíž právo je rozhodné, použije se právo dané jednotky;
- b) při neexistenci takových pravidel se použije právo příslušné územní jednotky uvedené v článku 47.

Článek 49

Pro účely určení rozhodného práva podle kapitoly III ve vztahu ke státu, který má dva nebo více právních systémů nebo souborů pravidel platných pro různé kategorie osob ohledně záležitostí upravených touto úmluvou, platí tato pravidla:

- a) existují-li v takovém státě platná pravidla určující, které z těchto práv se použije, použije se toto právo;
- b) při neexistenci takových pravidel se použije právo nebo soubor pravidel, k němuž má dítě nejtěsnější vztah.

Článek 50

Tato úmluva se nedotýká *Úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* mezi stranami obou úmluv. Žádné ustanovení této úmluvy však nebrání tomu použít tuto úmluvu pro účely dosažení návratu dítěte, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, anebo pro zajištění práva na osobní styk s dítětem.

Článek 51

Ve vztahu mezi smluvními státy tato úmluva nahrazuje *Úmluvu ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a rozhodném právu pro ochranu nezletilých a Úmluvu o úpravě poručnictví nad nezletilými*, podepsanou dne 12. června 1902 v Haagu, aniž by bylo dotčeno uznání opatření přijatých podle výše zmíněné úmluvy ze dne 5. října 1961.

Článek 52

1. Tato úmluva nenahrazuje jiné mezinárodní smlouvy, jejichž stranami jsou smluvní státy a které obsahují ustanovení o věcech upravených úmluvou, pokud smluvní státy neučiní opačné prohlášení ohledně takové smlouvy.
2. Tato úmluva nebrání tomu, aby jeden nebo více smluvních států uzavřely dohody, které by vzhledem k dětem majícím obvyklé bydliště v některém ze států, jež jsou stranami takových dohod, obsahovaly ustanovení o záležitostech upravených v této úmluvě.
3. Dohody, které budou uzavřeny jedním nebo více smluvními státy o věcech upravených touto úmluvou, nemají vliv na použití ustanovení této úmluvy ve vztahu těchto států k jiným smluvním státům.
4. Předchozí odstavce se rovněž vztahují na jednotné zákony, které jsou založeny na zvláštních vazbách regionálního nebo jiného charakteru mezi dotyčnými státy.

Článek 53

1. Úmluva se použije na opatření pouze tehdy, jestliže tato opatření budou v některém státě přijata poté, co úmluva vstoupila pro tento stát v platnost.
2. Úmluva se použije pro uznání a výkon opatření přijatých po jejím vstupu v platnost mezi státem, ve kterém byla opatření přijata, a státem dožádaným.

Článek 54

1. Sdělení zasílaná ústřednímu orgánu nebo jinému orgánu smluvního státu jsou v původním jazyce a jsou opatřena překladem do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků tohoto jiného státu nebo, pokud to není možné, překladem do francouzštiny nebo angličtiny.
2. Smluvní stát však může výhradou podle článku 60 vyloučit použití buď francouzštiny, nebo angličtiny, nikoli ale obou.

Článek 55

1. Smluvní stát si může podle článku 60:
 - a) vyhradit pravomoc svých orgánů k přijetí opatření na ochranu majetku dítěte, který se nachází na jeho území;
 - b) vyhradit právo neuznat rodičovskou zodpovědnost nebo opatření, pokud jsou neslučitelné s opatřením přijatým jeho orgány ohledně tohoto majetku.
2. Výhrada může být omezena na určité druhy majetku.

Článek 56

Generální tajemník Haagské konference mezinárodního soukromého práva bude pravidelně svolávat zvláštní komisi, aby posoudila provádění úmluvy v praxi.

KAPITOLA VII – ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 57

1. Úmluva bude otevřena k podpisu státům, které byly členy Haagské konference mezinárodního soukromého práva v době osmnáctého zasedání.
2. Podléhá ratifikaci, přijetí nebo schválení; listiny o ratifikaci, přijetí nebo schválení budou uloženy u ministerstva zahraničních věcí Nizozemského království, deponitáře úmluvy.

Článek 58

1. Kterýkoliv jiný stát může přistoupit k úmluvě poté, co tato vstoupí v platnost podle čl. 61 odst. 1.
2. Listina o přístupu bude uložena u deponitáře.
3. Tento přístup bude pouze ve vztahu mezi přistupujícím státem a těmi smluvními státy, které nevznesly výhradu k jeho přístupu do šesti měsíců po obdržení oznámení uvedeného v čl. 63 písm. b). Tato výhrada může být vznesena rovněž státy v době, kdy ratifikují, přijímají nebo schvalují úmluvu po tomto přístupu. Všechny tyto výhrady budou oznámeny deponitáři.

Článek 59

1. Pokud stát má dvě nebo více územních jednotek, v nichž platí různé právní systémy ve věcech upravených úmluvou, může při podpisu, přijetí, schválení nebo přístupu prohlásit, že se tato úmluva vztahuje na všechny jeho územní jednotky nebo jen na jednu či více z nich a může kdykoli toto prohlášení změnit učiněním jiného prohlášení.
2. Všechna tato prohlášení budou oznámena depozitáři a výslovně stanoví územní jednotky, na které se úmluva vztahuje.
3. Pokud stát neučiní prohlášení podle tohoto článku, úmluva se vztahuje na všechny územní jednotky tohoto státu.

Článek 60

1. Každý stát může nejpozději při ratifikaci, přijetí, schválení nebo přístupu nebo při prohlášení podle článku 59 učinit jednu nebo obě výhrady uvedené v čl. 54 odst. 2 a článku 55. Jiné výhrady nejsou přípustné.
2. Každý stát může kdykoliv odvolat výhradu, kterou učinil. Toto odvolání musí oznámit depozitáři.
3. Účinnost výhrady zaniká prvním dnem třetího kalendářního měsíce po oznámení uvedeném v předchozím odstavci.

Článek 61

1. Úmluva vstupuje v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uložení třetí listiny o ratifikaci, přijetí nebo schválení podle článku 57.
2. Dále pak úmluva vstoupí v platnost:
 - a) pro každý stát, který ji dodatečně ratifikuje, přijme nebo schválí, prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uložení listiny o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přístupu;
 - b) pro každý přistupující stát prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uplynutí období šesti měsíců uvedeného v čl. 58 odst. 3;
 - c) pro územní jednotku, na kterou byla rozšířena použitelnost této úmluvy podle článku 59, prvního dne měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců po oznámení uvedeném v tomto článku.

Článek 62

1. Stát, který je smluvní stranou, ji může vypovědět písemným oznámením zaslaným depozitáři. Vypovězení se může týkat také jen určitých územních jednotek, na které se úmluva vztahuje.
2. Vypovězení se stává účinným prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí dvanácti měsíců od obdržení oznámení depozitářem. Pokud je v oznámení uvedena delší lhůta pro účinnost vypovězení, vypovězení se stane účinným po uplynutí této delší lhůty od obdržení oznámení depozitářem.

Článek 63

Depozitář oznámí členským státům Haagské konference mezinárodního soukromého práva a státům, kterým přistoupily podle článku 58:

- a) podpisy, ratifikace, přijetí a schválení uvedené v článku 57;
- b) přistoupení a výhrady vznesené k přistoupením uvedené v článku 58;
- c) vstup úmluvy v platnost podle článku 61;
- d) prohlášení uvedená v čl. 34 odst. 2 a článku 59;

- e) dohody uvedené v článku 39;
- f) výhrady uvedené v čl. 54 odst. 2 a článku 55 a odvolání uvedená v čl. 60 odst. 2;
- g) vypovězení uvedená v článku 62.

Na důkaz čehož níže podepsaní, jsouce k tomu řádně zmocněni, podepsali tuto úmluvu.

V Haagu dne 19. října 1996 v anglickém a francouzském jazyce, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jediném vyhotovení, které bude uloženo v archivu vlády Nizozemského království a jehož ověřená kopie bude zaslána diplomatickou cestou všem členským státům Haagské konference mezinárodního soukromého práva ke dni jejího osmnáctého zasedání.

PŘÍLOHA II

Kontrolní seznam pro provedení

Haagská úmluva ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí

KONTROLNÍ SEZNAM PRO PROVEDENÍ

Úvod

„Kontrolní seznam“ záležitostí, které musí být případně posouzeny při provedení úmluvy

Tento kontrolní seznam má vyzdvihnout záležitosti, které musí státy případně uvážit při provedení úmluvy.

Kontrolní seznam nemá stanovit způsob provedení úmluvy ve smluvních státech. Uvádí spíše některé otázky, které mohou vyvstat před provedením či při provedení úmluvy. Seznam není úplný a nepochybně se objeví další záležitosti, které jsou specifické pro jednotlivé státy a které budou vyžadovat zvážení.

Kontrolní seznam obsahuje „předběžné záležitosti“ k uvážení, které souvisejí s úmluvou obecně, zatímco „konkrétní prováděcí opatření“ a přílohy kontrolního seznamu mohou státu pomoci při zvažování konkrétních aspektů úmluvy. Přílohy se týkají těchto záležitostí:

Příloha I

Shrnutí ustanovení úmluvy, která před vstupem úmluvy v platnost mohou vyžadovat prováděcí opatření, například změny právních předpisů.

Příloha II

Shrnutí informací, které mají být oznámeny depozitáři (ministerstvu zahraničních věcí Nizozemského království) a Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.

Příloha III

Shrnutí funkcí vykonávaných ústředními orgány, příslušnými orgány a jinými orgány podle úmluvy.

Příloha IV

Seznam dostupných zdrojů z jednotlivých států, které mohou pomoci ostatním státům.

Předběžné záležitosti

1. Zvážení možnosti stát se stranou úmluvy

- Konzultace se Stálým výborem Haagské konference o mezinárodním právu soukromém a s jinými smluvními státy ohledně přínosů úmluvy.
- Určení různých zúčastněných stran a odborníků ve vašem státě, například vládních a nevládních organizací, soudů, úřadů pro ochranu dětí a právníků, a konzultace s nimi s cílem:
 - určit důsledky toho, pokud se daný stát stane stranou úmluvy,
 - rozhodnout o tom, zda se stát stranou úmluvy,
 - určit nejlepší způsoby provedení úmluvy a
 - vypracovat plán pro provedení a uplatňování úmluvy.

2. Způsoby provedení

- Zvážení způsobu provedení úmluvy ve vašem státě:
 - Je ve vašem právním systému úmluva začleněna automaticky do vnitrostátního práva, jakmile vstoupí v platnost?
nebo
 - Je ve vašem právním systému nutné začlenění nebo provedení úmluvy ve vnitrostátním právu? Pokud ano, jakými prostředky toho bude dosaženo?
Bez ohledu na to, zda se ve vašem právním systému vyžaduje začlenění nebo provedení, budou zapotřebí určitá prováděcí opatření, která napomohou při účinném provedení a uplatňování úmluvy v rámci vašeho právního a správního systému.
- Provedení komplexního přezkumu vnitrostátních právních a správních předpisů, rozhodnutí, politik a postupů s cílem zajistit, aby stávající předpisy nebyly v rozporu s úmluvou.
- Jaké změny jsou zapotřebí, pokud některé stávající předpisy vytvářejí překážky pro účinné provedení a uplatňování úmluvy, nebo jim brání? (Viz níže oddíl týkající se „konkrétních prováděcích opatření“ a příloha I.)
- Uvážení toho, kterými záležitostmi se bude nutno ve vašem právním systému zabývat:
 - správními akty (např. ustanovení ústředního orgánu¹),
 - v právních předpisech (např. pravidla týkající se pravomoci přijmout ochranná opatření, včetně ustanovení o postoupení nebo převzetí pravomoci²),
 - v pravidlech, nařízeních nebo rozhodnutích (např. soudní řád, pokud jde o přípuštění a posouzení důkazů z jiného smluvního státu v řízení týkajícím se styku³).

¹ Článek 29.

² Články 8 a 9.

³ Článek 35.

3. Možnost stát se smluvní stranou – podpis a ratifikace nebo přistoupení

Smluvní stranou úmluvy se může stát kterýkoli stát. Existují však různé způsoby, jimiž se daný stát může stát stranou úmluvy. Uvažte, která z následujících možností je použitelná:

- **Podpis, po němž následuje ratifikace:** Stát, který byl členem Haagské konference dne 19. října 1996, může úmluvu **podepsat a ratifikovat**⁴. **Podpisem** úmluvy vyjadřuje stát v zásadě svůj záměr stát se stranou úmluvy. Podpis však stát nezavazuje k ratifikaci úmluvy⁵. Aby úmluva vstoupila v platnost, musí ji dotýčný stát poté **ratifikovat**. Úmluva vstoupí v platnost tři měsíce po ratifikaci⁶.
- **Přistoupení:** Ostatní státy, které se chtějí stát stranou úmluvy, k ní mohou **přistoupit**⁷. V případě přistupujícího státu vstoupí úmluva v platnost devět měsíců ode dne přistoupení⁸. Během prvních šesti měsíců této devítiměsíční lhůty mohou ostatní smluvní státy vznést proti přistoupení výhradu. Mezi přistupujícím státem a státem, který vynesl výhradu, úmluva nevstoupí v platnost, dokud není výhrada stažena. Úmluva však vstoupí v platnost mezi přistupujícím státem a všemi ostatními smluvními státy, které výhradu nevynesly⁹.

Ratifikace úmluvy nebo přistoupení k úmluvě vyžaduje, aby stát uložil u deponitáře příslušné listiny¹⁰. V příloze II jsou shrnuty ostatní informace, které by měly být deponitáři a/nebo Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém sděleny před ratifikací/přistoupením nebo při ratifikaci/přistoupení.

4. Vypracování časového harmonogramu

Stanovení data, k němuž by úmluva měla ve vašem státě vstoupit v platnost. Při vypracovávání časového harmonogramu provedení je třeba mít toto datum na paměti a přijmout kroky k:

- zajištění toho, aby byly u deponitáře uloženy potřebné listiny a informace a aby byly sděleny Stálému výboru (viz příloha II),
- zajištění zavedení, přijetí nebo platnosti příslušných prováděcích opatření v době, kdy úmluva vstoupí ve vašem státě v platnost,
- ujistění se, že všechny klíčové zúčastněné strany (např. ministerstva, úřady pro ochranu dětí, soudy, policie, právníci) byly informovány o tom, kdy úmluva vstoupí v platnost, o změnách právních předpisů a postupů a případně o své úloze podle úmluvy,
- zajištění náležité odborné přípravy osob, které se podílejí na uplatňování úmluvy (např. ministerstva, úřady pro ochranu dítěte, soudy, policie),
- informování veřejnosti o úmluvě.

⁴ Čl. 57 odst. 1: Úmluva bude otevřena k podpisu státům, které byly členy Haagské konference mezinárodního soukromého práva v době osmnáctého zasedání (19. října 1996).

⁵ Článek 18 *Vídeňské úmluvy o smluvním právu* ukládá státům závazek nemařit předmět a účel smlouvy před jejím vstupem v platnost, jestliže vyjádřily svůj souhlas s tím, že budou vázány smlouvou.

⁶ Čl. 61 odst. 2 písm. a): Úmluva vstoupí v platnost pro každý stát, který ji dodatečně **ratifikuje, přijme** nebo **schválí**, prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uložení listiny o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přístupu.

⁷ Čl. 58 odst. 1: Kterýkoliv jiný stát může přistoupit k úmluvě poté, co tato vstoupí v platnost.

⁸ Čl. 61 odst. 2 písm. b): Úmluva vstoupí v platnost pro každý **přistupující** stát prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců od uplynutí období šesti měsíců.

⁹ Čl. 58 odst. 3. Upozorňuje se, že výhradu s ohledem na dřívější přistoupení mohou státy vznést v době, kdy úmluvu **ratifikují, přijímají** nebo **schvalují**.

¹⁰ Čl. 57 odst. 2; čl. 58 odst. 2.

5. Určení, prohlášení a výhrady

Podle úmluvy je třeba provést některá povinná určení, jakož i učinit nepovinná prohlášení a vznést výhrady, které mohou státy považovat za nezbytné.

Shrnutí informací, které mají být sděleny deponitáři a/nebo Stálému výboru Haagské konference, je uvedeno v příloze II, avšak zejména:

- zajištění toho, aby bylo určení ústředního orgánu nebo ústředních orgánů provedeno v době ratifikace/přistoupení (nebo přinejmenším před vstupem úmluvy v platnost)¹¹,
- zajištění toho, aby byly Stálému výboru přednostně sděleny kontaktní údaje každého ústředního orgánu a jazyk (jazyky) pro komunikaci a aby byly tyto údaje aktualizovány,
- smluvní státy mohou určit orgány, jimž mají být zasilány žádosti podle článků 8 a 9 (přenesení pravomoci) a článku 33 (žádosti o umístění dítěte do péče)¹², zajištění toho, že Stálému výboru jsou přednostně sděleny určení a kontaktní údaje orgánů (a rovněž jazyk (jazyky) pro komunikaci s orgány),
- uvážení potřeby prohlášení podle čl. 34 odst. 2 (je-li zvažováno ochranné opatření, musí být informace potřebné pro ochranu dítěte sděleny jeho orgánům pouze prostřednictvím ústředního orgánu)¹³,
- uvážení potřeby výhrad podle článku 54 (jazyk pro komunikaci) a článku 55 (majetek)¹⁴,
- uvážení potřeby prohlášení podle článku 59 (uplatňování úmluvy na územní jednotky)¹⁵.

6. Průběžné provádění

- Vypracování a zavedení mechanismů ke sledování a hodnocení uplatňování a fungování úmluvy, například konzultace se soudy a jinými orgány, které jsou podle úmluvy příslušné. Pravidelné hodnocení napomůže při určování případných problémů souvisejících s provedením, které se mohou objevit.
- Zajištění toho, aby byly Stálému výboru oznámeny případné budoucí změny kontaktních údajů ústředních orgánů a určených orgánů.
- Přístup k těmto zdrojům, pokud jde o poskytnutí pomoci:
 - Internetové stránky Haagské konference o mezinárodním právu soukromém < www.hcch.net >.
 - P. Lagarde, „Důvodová zpráva k Úmluvě o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí“, *Proceedings of the Eighteenth Session, Tome II, Protection of children*, Haag, SDU, 1998, k dispozici na adrese < www.hcch.net >, pak „Publications“ a „Explanatory Reports“.
 - *The Judges' Newsletter on International Child Protection* – k dispozici na internetových stránkách Haagské konference v oddíle „Publications“, pak „Judges' Newsletter“.
 - Seznam dostupných zdrojů z jednotlivých států, které mohou pomoci ostatním státům (viz příloha IV).

¹¹ Článek 29; článek 45. Hrozí nebezpečí, že není-li ústřední orgán určen v době ratifikace/přistoupení, může to vést k tomu, že ostatní smluvní státy budou zvažovat vznesení výhrady k přistoupení.

¹² Článek 44; článek 45.

¹³ Článek 45; článek 60. Viz rovněž důvodová zpráva, bod 144.

¹⁴ Článek 60. Viz rovněž důvodová zpráva, bod 181.

¹⁵ Článek 60.

Konkrétní prováděcí opatření

Kapitola I – Oblast působnosti

- Určení ochranných opatření, která již jsou ve vnitrostátním právu k dispozici, a toho, jak souvisejí s úmluvou. Opatření uvedená v článku 3 nejsou úplná a ve vašem státě mohou být k dispozici i jiná ochranná opatření¹⁶.
- Uvážení toho, jaká práva a povinnosti podle vnitrostátního práva odrážejí pojem „rodičovská zodpovědnost“ (viz čl. 1 odst. 2).

Kapitola II – Pravomoc

- Uvážení potřeby změn právních předpisů, aby měly soudní nebo správní orgány pravomoc přijímat ochranná opatření na základě „obvyklého bydliště“ dítěte (článek 5).
- Orgány musí mít rovněž možnost přijmout určitá opatření na ochranu dítěte, které se **nachází** ve státě, nemá tam však **obvyklé bydliště** (články 6, 11 a 12).
- Upozorňuje se, že úmluva umožňuje orgánům daného státu přijmout opatření na ochranu dítěte, které má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, v případě podání návrhu na rozvod nebo rozluky rodičů dítěte nebo zrušení jejich manželství. Jedná se však o velmi omezené situace, a pouze v případě, že je připouští právo daného státu (článek 10).
- Určení soudních nebo správních orgánů, které budou vykonávat pravomoc podle úmluvy, a zajištění toho, aby byly informovány o změnách právních předpisů, politiky nebo postupů.
- Uvážení toho, která prováděcí opatření mohou být nezbytná k usnadnění přenesení pravomoci podle článků 8 a 9, například:
 - změny právních předpisů nebo pravidel s cílem umožnit příslušným orgánům postoupit nebo převzít pravomoc (orgány by měly mít povědomí o podmínkách, za nichž může k postoupení dojít, a zejména o tom, že musí být v nejlepším zájmu dítěte a musí být schváleno oběma příslušnými orgány (viz články 8 a 9)),
 - zavedení vnitřních postupů, jako jsou:
 - mechanismy postoupení nebo převzetí pravomoci (orgány by měly mít možnost schválit žádosti o postoupení nebo převzetí pravomoci v příslušných případech). Je třeba uvážit:
 - jak bude v případě převzetí pravomoci předložen orgánu návrh na přijetí ochranných opatření a
 - jak bude zajištěno, že pokud došlo k postoupení pravomoci, nezabývají se případem i nadále orgány ve vašem státě,
 - postupy pro předávání a přijímání žádostí o přenesení pravomoci a případná úloha ústředního orgánu (státy by měly uvážit, jak budou jejich orgány komunikovat s orgány v ostatních smluvních státech, například prostřednictvím přímé výměny mezi dotčenými příslušnými orgány v řízení, nebo komunikace prostřednictvím ústředního orgánu; měly by rovněž uvážit, zda je zapotřebí prohlášení podle článku 44 (tj. určení orgánů, jimž mají být zasílány žádosti podle článků 8 a 9)),
 - postupy pro účastníky řízení (jiné než ústřední nebo příslušné orgány), kteří jsou vyzváni k podání žádosti o přenesení pravomoci; je třeba mít na paměti, že se jedna ze stran může nacházet v jiném smluvním státě.

¹⁶

Naopak seznam uvedený v článku 4 týkající se záležitostí, na něž se úmluva nevztahuje, je úplný. Viz důvodová zpráva, body 26 až 36.

Kapitola III – Použitelné právo

- Uvážení potřeby změn stávajících právních předpisů s cílem umožnit:
 - uznání rodičovské zodpovědnosti, která byla přiznána nebo zanikla podle práva státu obvyklého bydliště dítěte, tj. práva jiného státu (článek 16),
 - orgánům **výjimečně** použít nebo přihlédnout k právu jiného státu, k němuž má dítě „podstatný vztah“ (čl. 15 odst. 2).

Kapitola IV – Uznání a výkon

- Uvážení potřeby prováděcích opatření ke změně stávajících právních předpisů nebo postupů, jež jsou v rozporu s těmito ustanoveními:
 - ochranná opatření přijatá orgány smluvního státu musí být uznána „**ze zákona**“ (čl. 23 odst. 1),
 - uznání ochranných opatření přijatých v jiném smluvním státě může být odmítnuto pouze z důvodů uvedených v čl. 23 odst. 2,
 - kterákoli „**zúčastněná osoba**“ může požádat o rozhodnutí o uznání či neuznání opatření přijatého v jiném smluvním státě (článek 24); může se stát, že se zúčastněná osoba nachází mimo dožádaný stát,
 - postup prohlášení vykonatelnosti nebo registrace ochranných opatření musí být „**jednoduchý a rychlý**“ (článek 26),
 - výkon ochranných opatření se řídí právem dožádaného státu, v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte (článek 28).
- Přezkum existujících vnitrostátních právních předpisů mimo úmluvu, které se vztahují na uznání, prohlášení vykonatelnosti nebo registraci pro účely výkonu cizích ochranných opatření přijatých jiným státem, a uvážení toho, jak tyto právní předpisy souvisejí s úmluvou.

Kapitola V – Spolupráce

a) Ústřední orgány

Ústřední orgány budou hrát při účinném provádění úmluvy důležitou úlohu. V ideálním případě budou ústřední orgány zřízeny a spravovány jako kontaktní místo a budou rovněž doplňovat stávající vnitrostátní a přeshraniční ujednání.

- Při plánování zřízení ústředního orgánu je třeba uvážit:
 - to, který orgán má nejlepší předpoklady k plnění funkcí ústředního orgánu (S největší pravděpodobností to bude orgán s povinnostmi, které úzce souvisejí s předmětem úmluvy. Ústřední orgán by měl být rovněž schopen podporovat spolupráci mezi vnitrostátními orgány, které jsou příslušné pro jednotlivé aspekty ochrany dětí, a spolupracovat s ostatními ústředními orgány ve smluvních státech. Ústředním orgánem může být například státní orgán, jako je ministerstvo spravedlnosti nebo ministerstvo pro záležitosti dětí a rodiny. Alternativně lze ustanovit nevládní organizaci s podobnými povinnostmi týkajícími se dětí.),
 - funkce, které budou vykonávat ústřední orgány, a funkce, které budou plnit ostatní orgány (viz příloha III),
 - opatření, která jsou zapotřebí k zajištění toho, že každý orgán má potřebné pravomoci a zdroje, aby mohl účinně plnit své funkce podle úmluvy,
 - potřebu vnitřních postupů k zajištění rychlého postoupení a zpracování žádostí. Například:
 - komunikace mezi ústředními orgány, příslušnými orgány a jinými orgány **v rámci** vašeho státu,
 - komunikace s orgány v ostatních státech,

- možnosti využití zprostředkování, smířčí iniciativy nebo obdobných prostředků k dosažení smírných řešení na ochranu (čl. 31 písm. b)) (určení dostupných služeb, které stranám umožní dosáhnout konsensuálních řešení a které je podpoří),
 - ačkoliv ústřední orgány a jiné státní orgány smluvních států musí nést vlastní náklady vzniklé při plnění jejich povinností podle úmluvy, uvážení možnosti uložení „přiměřených poplatků“ za obstarání určitých služeb (článek 38)¹⁷.
- Je-li váš stát stranou úmluvy o únosech dětí z roku 1980, zvážení toho, zda budou určené ústřední orgány shodné pro obě úmluvy.
- Nejsou-li určené ústřední orgány stejné, zajištění toho, aby mohly ústřední orgány konzultovat v případech protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte¹⁸ nebo v případech týkajících se styku/kontaktu s dítětem.

b) Osobní styk – článek 35

- Uvážení potřeby prováděcích opatření či změn stávajících právních předpisů s cílem:
- napomoci rodiči bydlícímu v jiném smluvním státě při „zabezpečení účinného výkonu práva osobního styku“ (určení orgánů, které budou předávat a přijímat žádosti o pomoc),
 - umožnit orgánům, u nichž bylo zahájeno řízení týkající se úpravy styku, posoudit informace z jiného smluvního státu, pokud jde o způsobilost rodiče bydlícího v jiném státě.
- Určení dostupné právní pomoci či jiného poradenství pro rodiče z jiných států, kteří žádají o ochranná opatření týkající se styku s dítětem, jež má bydliště ve vašem státě.

Pokud jde o další pokyny k tomuto aspektu úmluvy, viz dokument *Transfrontier Contact Concerning Children – General Principles and Guide to Good Practice (2008)*, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v oddíle „Child Abduction“, pak „Guides to Good Practice“.

c) Přeshraniční umístění dítěte – článek 33

- Uvážení potřeby prováděcích opatření či změn stávajících právních předpisů s ohledem na přeshraniční umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce.
- Uvážení toho, které orgány mají nejlepší předpoklady pro:
- konzultace ohledně navrhovaného umístění,
 - vyhotovení zpráv o dítěti,
 - přijímání a předávání žádostí z jiného smluvního státu.
- Uvážení záruk a standardů, které by se měly použít dříve, než ústřední či jiný příslušný orgán udělí souhlas s přeshraničním umístěním či zajištěním péče.
- Může být nezbytné určení podle článku 44 (smluvní státy mohou určit orgány, jimž jsou zasílány žádosti podle článku 33).
- Zajištění zavedení postupů komunikace v rámci státu a s ostatními smluvními státy, aby se zamezilo tomu, že k umístění dojde bez souhlasu přijímajícího státu.

d) Soudní komunikace

Mezinárodní haagská síť soudců usnadňuje přímou soudní komunikaci a sdílení informací mezi soudci v různých zemích.

- Je-li váš stát v síti zastoupen, je třeba zvážit, zda by měl být určený soudce k dispozici rovněž pro sdělování informací týkajících se úmluvy. Uvážení toho, zda může být užitečné určit dalšího soudce, který se o úmluvu zajímá nebo má odborné znalosti týkající se úmluvy.

¹⁷ Viz důvodová zpráva, bod 152.

¹⁸ Viz článek 7.

- Není-li váš stát v síti zastoupen, je nutno uvážit, zda má jiný soudce ve vašem státě odborný zájem o provádění úmluvy a byl by ochoten se účastnit. Další informace o síti jsou k dispozici u Stálého výboru Haagské konference.
- Uvážení možné úlohy přímé soudní komunikace při provádění článků 8 a 9 ve vašem státě.
- Uvážení potřeby prováděcích opatření k poskytnutí právního základu pro přímou soudní komunikaci.

Důvěrnost údajů (články 41–42)

- Uvážení toho, zda jsou stávající vnitrostátní právní předpisy dostatečné k zajištění důvěrnosti údajů, které jsou shromážděny nebo postoupeny podle úmluvy.
- Existují-li ve vašem státě omezení ohledně druhu informací, které lze poskytnout třetím stranám, je třeba uvážit, zda by bylo možno stanovit výjimky s ohledem na výměnu informací, je-li to v souladu s cíli úmluvy, například v případě, že dítě potřebuje naléhavou ochranu.

Vztah mezi úmluvou a ostatními nástroji

- Určení jiných mezinárodních smluv, jejichž stranou je váš stát a které se zabývají ochranou dětí, a uvážení toho, jak budou souviset s úmluvou. Případně spolu s ostatními stranami smluv je nutno uvážit, zda je zapotřebí prohlášení k zajištění slučitelnosti s úmluvou (článek 52).

Březen 2009

PŘÍLOHA I

Kontrolní seznam ustanovení v úmluvě z roku 1996, která mohou vyžadovat změny vnitrostátních právních předpisů nebo postupů

Následující tabulka poskytuje shrnutí ustanovení, s ohledem na něž může být nezbytné uvážení legislativních či procesních změn za účelem účinného provedení a uplatňování úmluvy. Potřeba těchto změn bude zjevně nižší v zemích, ve kterých jsou ustanovení úmluvy začleněna do právního systému automaticky.

Článek	Ustanovení	Řešená problematika
Článek 5	Stát „obvyklého bydliště“ dítěte má pravomoc přijmout ochranná opatření.	Mají orgány pravomoc přijmout opatření na základě „obvyklého bydliště“ dítěte?
Články 6, 11, 12	Smluvní státy mohou přijmout určitá opatření na ochranu dítěte, které nemá v tomto státě obvyklé bydliště, nachází se však v něm.	Mají orgány pravomoc přijmout ochranná opatření, pokud se dítě nachází ve státě, nemá v něm však obvyklé bydliště? Mohou orgány přijmout ochranná opatření podle článku 12, která jsou prozatímní a mají omezenou územní účinnost?
Článek 7	V případech únosů dětí si orgány státu obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před protiprávním přemístěním nebo zadržením ponechávají pravomoc k přijetí ochranných opatření, je-li splněna řada podmínek.	Jsou zavedeny mechanismy k zajištění toho, aby orgány mající pravomoc byly informovány o tom, že se jedná o případ mezinárodního únosu dítěte? Je pravomoc orgánů ve státě, v němž se dítě nachází, omezena tak, aby mohly přijmout pouze naléhavá opatření?
Články 8, 9	Pravomoc může být mezi orgány smluvních států přenesena, jsou-li splněny určité podmínky.	Mohou orgány převzít či postoupit pravomoc v souladu s úmluvou? Jsou zavedeny postupy k usnadnění přenesení pravomoci?
Článek 10	Pokud jsou splněny určité podmínky, mohou orgány přijmout opatření na ochranu dítěte, které má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, jsou-li přijata opatření v rámci projednávání návrhu na rozvod nebo rozluku rodičů dítěte nebo prohlášení jejich manželství za neplatné.	Zajištění toho, že pokud orgány ve vašem státě mohou přijmout ochranná opatření v rámci projednávání návrhu na rozvod nebo rozluku rodičů dítěte nebo prohlášení jejich manželství za neplatné, mohou tak učinit pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky stanovené v čl. 10 odst. 1 písm. a) a b).
Články 1, 3, 16–18	Úmluva definuje v čl. 1 odst. 2 rodičovskou zodpovědnost. Ochranná opatření zahrnují přiznání, výkon, delegování a zrušení nebo omezení rodičovské zodpovědnosti.	Je ve vašem právním systému znám pojem „rodičovská zodpovědnost“? Jaká jsou ve vašem státě práva a povinnosti, jež odrážejí pojem „rodičovská zodpovědnost“? Budou uznány přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti podle práva státu obvyklého bydliště dítěte, tj. práva jiného státu?
Článek 23	Ochranná opatření jsou ve všech smluvních státech uznána „ze zákona“.	Jsou ochranná opatření přijatá v jiném smluvním státě uznána ve vašem státě ze zákona, tj. bude opatření uznáno, aniž by bylo nutné zahájit řízení?

Článek 24	Kterákoli „zúčastněná osoba“ může požádat o rozhodnutí o uznání či neuznání opatření přijatého v jiném smluvním státě.	Může zúčastněná osoba požádat o uznání nebo neuznání ochranného opatření? Může se stát, že se zúčastněná osoba nachází v jiném smluvním státě.
Článek 26	Prohlášení vykonatelnosti nebo registrace ochranných opatření musí představovat „jednoduchý a rychlý postup“.	Jsou postupy registrace ochranných opatření „jednoduché a rychlé“?
Články 30–39	Spolupráce podle úmluvy.	Má každý orgán potřebné pravomoci a zdroje, aby mohl účinně plnit své funkce podle úmluvy?

PŘÍLOHA II

Informace, které mají smluvní strany úmluvy z roku 1996 sdělit deponitáři nebo Stálému výboru

Určení orgánů, která musí smluvní státy sdělit přímo Stálému výboru Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (čl. 45 odst. 1)

Článek 29	Smluvní státy určí ústřední orgán, který pověří plněním úkolů uložených úmluvou. Stálému výboru by měly být přednostně sděleny kontaktní údaje ústředních orgánů a jazyk (jazyky) pro komunikaci. Federální státy, státy s více než jedním právním systémem nebo státy mající autonomní územní jednotky mohou ustanovit více než jeden ústřední orgán. Je-li ustanoven více než jeden ústřední orgán, určí stát jeden ústřední orgán, kterému budou zasílána veškerá sdělení k postoupení příslušnému ústřednímu orgánu v tomto státě.
Článek 44	Smluvní státy mohou stanovit orgány, kterým budou zasílány žádosti podle článků 8, 9 a 33.

Doporučuje se, aby byly Stálému výboru sděleny tyto informace:

Článek 40	Každý smluvní stát určí orgány příslušné k vystavení osvědčení podle článku 40. Stálému výboru by měly být sděleny kontaktní údaje a jazyk (jazyky) pro komunikaci s určenými orgány.
------------------	---

Oznámení, která mají být uložena u deponitáře¹⁹:

Článek 57	Listiny o ratifikaci, přijetí a schválení.
Článek 58	Listiny o přístupu. Výhrady k přistoupení. Smluvní státy mohou vznést výhradu k <i>přistoupení</i> přistupujícího státu do šesti měsíců od obdržení oznámení o přistoupení ²⁰ .
Článek 62	Stát, který je smluvní stranou úmluvy, ji může vypovědět písemným oznámením zaslaným deponitáři.

¹⁹ Ministerstvo zahraničních věcí Nizozemského království.

²⁰ Upozorňuje se, že výhradu s ohledem na dřívější přistoupení mohou státy vznést v době, kdy úmluvu ratifikují, přijímají nebo schvalují.

Prohlášení, která lze učinit a která musí být předána depozitáři:

Článek 45	Stát může prohlásit, že žádosti o informace podle čl. 34 odst. 2 budou zasílány pouze prostřednictvím jeho ústředního orgánu.
Článek 52	Úmluva nenahrazuje jiné mezinárodní smlouvy, jejichž stranami jsou smluvní státy a které obsahují ustanovení o věcech upravených úmluvou, pokud smluvní státy neučiní opačné prohlášení ohledně takové smlouvy.
Článek 59	Pokud má stát dvě nebo více územních jednotek, v nichž platí různé právní systémy, může prohlásit, že se tato úmluva vztahuje na všechny jeho územní jednotky nebo jen na jednu či více z nich (a tyto územní jednotky musí být určeny). Prohlášení lze změnit.

Informace týkající se dohod mezi smluvními státy, které mají být předány depozitáři:

Článek 39	Smluvní státy mohou uzavírat dohody s ostatními smluvními státy za účelem usnadnění používání úmluvy. Kopii těchto dohod zašlou depozitáři.
------------------	---

Výhrady, které mohou být vzneseny a které musí být předány depozitáři:

Čl. 54 odst. 2	Státy mohou výhradou vyloučit použití buď francouzštiny, nebo angličtiny, nikoli ale obou.
Článek 55	Smluvní stát si může vyhradit pravomoc svých orgánů k přijetí opatření na ochranu majetku dítěte, který se nachází na jeho území, a vyhradit si právo neuznat rodičovskou zodpovědnost nebo opatření, pokud jsou neslučitelné s opatřením přijatým jeho orgány ohledně tohoto majetku.
Čl. 60 odst. 2	Stážení výhrad.

PŘÍLOHA III

Funkce ústředních a jiných orgánů podle úmluvy z roku 1996

Přímé povinnosti ústředních orgánů	
Čl. 30 odst. 1	Ústřední orgány navzájem spolupracují a zajišťují spolupráci mezi příslušnými orgány svých států.
Čl. 30 odst. 2	Ústřední orgány přijmou příslušné kroky k tomu, aby byly zajištěny informace týkající se zákonů a dostupných služeb v jejich státech, které se týkají ochrany dětí.
Funkce, kdy smluvní státy mohou stanovit konkrétní orgány, kterým budou zasílány žádosti (článek 44)	
Čl. 8 odst. 1	Žádosti o přenesení pravomoci: orgán smluvního státu, který má pravomoc, může žádat, aby orgán v jiném smluvním státě převzal v konkrétním případě pravomoc, nebo vyzvat strany k předložení takového požadavku.
Čl. 9 odst. 1	Žádosti o převzetí pravomoci: orgán smluvního státu, který nemá pravomoc, může požadovat, aby orgán ve smluvním státě obvyklého bydliště postoupil pravomoc v konkrétním případě, nebo vyzvat strany, aby podaly takovou žádost.
Článek 33	Žádosti týkající se přeshraničního umístění: ústřední orgán nebo příslušný orgán smluvních států musí projednat s ústředním orgánem nebo příslušným orgánem v jiném smluvním státě umístění dítěte v tomto jiném státě v pěstounské rodině nebo v ústavní péči nebo zajištění péče prostřednictvím „kafala“ nebo obdobné instituce. Dožadující stát musí zaslat zprávu spolu s důvody pro umístění. Dožádaný orgán oznámí své rozhodnutí o navrhovaném umístění.
Ostatní funkce, které mohou vykonávat ústřední orgány, příslušné orgány nebo jiné státní orgány určené smluvním státem²¹	
Články 23, 24	Přijímání a předávání žádostí týkajících se uznání nebo neuznání opatření.
Článek 26	Prohlášení vykonatelnosti nebo registrace ochranných opatření přijatých v jiném smluvním státě pro účely výkonu.
Článek 28	Výkon ochranných opatření.
Čl. 31 písm. a)	Orgány usnadňují vzájemný styk a nabídky pomoci podle článků 8 a 9 a podle kapitoly V.
Čl. 31 písm. b)	Usnadnění konsensuálních řešení týkajících se ochranných opatření, na které se vztahuje úmluva.
Čl. 31 písm. c)	Poskytnutí pomoci, na žádost příslušných orgánů, při zjišťování pobytu pohřešovaných dětí, které potřebují ochranu.
Čl. 32 písm. a)	Podání zprávy o poměrech dítěte ve státě obvyklého bydliště.

21

Například: vládní organizace, soudy, správní orgány/tribunály, úřady pro ochranu dětí, zdravotničtí pracovníci, služby sociálního zabezpečení, poradenské služby, soudní služby, policejní služby, mediátoři. Státy by měly zajistit, aby měl každý orgán potřebné pravomoci a zdroje, aby mohl účinně plnit své funkce podle úmluvy. Mohou být rovněž nezbytné postupy k zajištění toho, aby si orgány byly vědomy povinností a funkcí vykonávaných různými orgány v rámci státu.

Čl. 32 písm. b)	Žádost, aby příslušný orgán zvažil potřebu přijetí opatření na ochranu dítěte.
Čl. 34 odst. 1	Přijímání nebo předávání žádostí o informace potřebné pro ochranu dítěte. Státy mohou prohlásit, že dožádání podle čl. 34 odst. 1 je třeba postupovat jen prostřednictvím jejich ústředního orgánu.
Čl. 35 odst. 1	Pomoc při zabezpečení účinného výkonu práva osobního styku.
Čl. 35 odst. 2	Orgány smluvního státu, ve kterém má bydliště rodič, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče, mohou na žádost shromáždit informace a provést zjištění o způsobilosti rodiče k výkonu práva osobního styku s dítětem. Orgány smluvního státu posuzující žádost rodiče z jiného státu o úpravu styku s dítětem uznají a posoudí shromážděné informace nebo učiněná zjištění orgánů smluvního státu, ve kterém má tento rodič bydliště.
Článek 36	Pokud bylo dítě přemístěno a je vystaveno vážnému nebezpečí, informují příslušné orgány, u nichž bylo zahájeno řízení, stát, ve kterém se dítě nachází, o tomto nebezpečí (bez ohledu na článek 37).
Článek 40	Podle článku 40 lze osobě mající rodičovskou zodpovědnost nebo osobě pověřené ochranou osoby nebo majetku dítěte vystavit osvědčení. Osvědčení by mělo obsahovat rozsah, v němž může tato osoba jednat.

PŘÍLOHA IV

Dostupné zdroje z jednotlivých států, které mohou pomoci ostatním státům

HAAGSKÁ KONFERENCE O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM

< www.hcch.net >

AUSTRÁLIE (v angličtině)

Family Law (Child Protection) Regulations 2003 (Cth)

<http://www.comlaw.gov.au/comlaw/legislation/LegislativeInstrument1.nsf/0/71EB7B19DB0B4659CA256F700080E993?OpenDocument>

Family Law Act 1975 (Cth) – Division 4

<http://www.comlaw.gov.au/ComLaw/Legislation/ActCompilation1.nsf/current/bytitle/59D7F763D13627B5CA2573B5001A451B?OpenDocument&mostrecent=1>

Child Protection (International Measures) Act 2003 (Qld)

<https://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/CURRENT/C/ChildProtInMA03.pdf>

Child Protection (International Measures) Act 2006 (NSW)

[http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20\(International%20Measures\)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y](http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20(International%20Measures)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y)

Child Protection (International Measures) Act 2003 (Tas)

http://www.thelaw.tas.gov.au/tocview/index.w3p;cond=;doc_id=23%2B%2B2003%2BAT%40EN%2B20080731230000;histon=;prumpt=:rec=:term

EVROPSKÁ UNIE (v angličtině, francouzštině, španělštině)

Rozhodnutí Rady ze dne 5. června 2008, kterým se některé členské státy v zájmu Evropského společenství zmocňují k ratifikaci úmluvy z roku 1996, nebo k přistoupení k této úmluvě

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:EN:PDF>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:FR:PDF>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF>

DÁNSKO (v dánštině)

Lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Zákon o úmluvě z roku 1996

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31721>

FRANCIE (ve francouzštině)

Enfance : responsabilité parentale et protection des enfants (convention de La Haye)

http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/lahaye_responsabilite_parentale.asp

IRSKO (v angličtině)

Protection of Children (Hague Convention) Act, 2000

<http://www.irishstatutebook.ie/2000/en/act/pub/0037/index.html>

NIZOZEMSKO (v nizozemštině)

Uitvoeringswet internationale kinderbescherming

Prováděcí zákon k mezinárodní ochraně dětí, 16. února 2006

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0019574/>

ŠVÝCARSKO (ve francouzštině, němčině, italštině)

Oznámení a dokumenty – Zajištění účinnější ochrany dětí v případech mezinárodních únosů, 28. února 2007

Vers une protection plus efficace des enfants en cas d'enlèvement international

Entführte Kinder werden besser geschützt

Migliore protezione dei minori rapiti

http://www.bj.admin.ch/bj/fr/home/dokumentation/medieninformationen/2007/ref_2007-02-281.html

**Haagská konference o mezinárodním právu
soukromém Stálý úřad**

Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Nizozemsko

Telefon: +31 70 363 3303

Fax: +31 70 360 4867

E-mail: secretariat@hcch.net

Internetové stránky: www.hcch.net

DOI 10.2838/585855